

412

A MAGYARORSZÁGI KÁRPÁTEGYESÜLET ÉVKÖNYVE.

XXXIII. ÉVFOLYAM. 1906.

1 MELLÉKLETTEL.

SZERKESZTETTÉK:

KAROLINY MIHÁLY és LÖVY MÓR.

AZ EGYESÜLET

KIADVÁNYA.

KÖZPONT SZÉKHELYE: IGLÓ.

IGLÓ.

NYOMATOTT SCHMIDT JÓZSEF KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1906.

Csuz, kőszvény

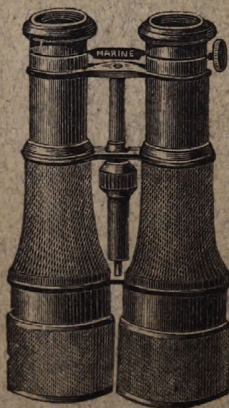
ellen, egyetlen biztos szer a

Zoltán-féle kenőcs.

Üvegje 2 korona.

Zoltán Béla gyógyszerárában,
Budapest, V., Szabadság-tér.

Kettős utazó-látcsővek

kívül chagrin-bőrrel bevonva, feketére lakkozott foglaltványban, achromatikus objektív-lencsékkel 16 K nagyobb alakban 20 és 24 K. — Ugyanaz gyors használatra (a tirage rapide) 30 K, kettős utazó látcsővek alumíniumból 30—40—50 K.

Távolságmérők, zsebhőmérők,
... zsebaneroidok, iránytűk, ...

fényképezési készülékek

művészek, műkedvelők, turisták, nyaralótulajdonosok stb. számára.

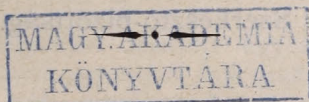
Igen egyszerű eljárás, biztos sikerrel. Nagy választék 40 K-tól feljebb.

Calderoni és Társa

Váci-utca, 30. sz. Budapest, Kishíd-utca, 8. sz.

Képes árjegyzékek bérmentve küldetnek.

A MAGYARORSZÁGI
KÁRPÁTEGYESÜLET
ÉVKÖNYVE.

XXXIII. ÉVFOLYAM. 1906.

I MELLÉKLETTEL.

SZERKESZTETTÉK:

KAROLINY MIHÁLY és LÖVY MÓR.

KÖZPONT SZÉKHELYE: IGLÓ.

IGLÓ.

NYOMATOTT SCHMIDT JÓZSEF KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1906.

300880

Szerkesztő-bizottság.

Elnök: Fischer Miklós.

Tagok: Arányi Antal, Dénes Ferenc, Hajts Béla,
Kintzler Árpád, Kövi Imre, Róth Márton, Weber Samu
és az osztályok képviselői.

Azokat a t. urakat, akik Évkönyvünket becses
cikkeikkel támogatják, kérjük, hogy dolgozataikat leg-
későbbben f. évi október hó 1.-éig küldjék be.

A szerkesztőség.

Körözüvény.

1. Egyesületünk t. c. tagjait felkérjük, hogy folyó évi tagsági díjait, valamint a netaláni hátralékokat az egyesület pénztárosához Iglóra címezve, minél előbb beküldeni, vagy a helyi képviselőnél, illetőleg az osztály pénztárosánál lefizetni szíveskedjenek.

2. Felkérjük a t. c. tagtársakat, hogy tévedések és zavarok elkerülése végett lakás- és címváltozásukat velünk közölni ne terheltessenek.

3. A szép Tátraképekkel díszített egyesületi tag-okmány 2 K 20 f-ért, csinos egyesületi jelvények (aranszínű kerettel szegélyezett kék mezőben havasi gyopár) 2 K 70 f-ért kaphatók az egyesületi pénztárosnál Iglón. — Ugyanitt kaphatók kiadványaink is.

4. A t. tagtársak szíves jóindulatába ajánljuk a Poprádon levő »Kárpát egyesületi múzeum«-ot, mely számára múzeumi tárgyakat vagy pénzadományokat a legnagyobb köszönettel fogadunk. A múzeumi pártoló tagok évenként legalább 2 K-t fizetnek.

Igló, 1906. április havában.

Az elnökség.

Kedvezmény.

Gánóc fürdő az egyesület tagjait az arcképes évi jegy fölmutatása esetén a szobaáraknál az elő- és utóéüadban 50%-nyi, a főéüadban 20%-nyi engedményben részesíti.

Az elnökség.

TARTALOM.

I. ÉRTEKEZÉSEK.

Oldal

1. Siegmeth K.: Barangolás a Liptói-Kárpátokban	1
2. Lövy M.: Megálmodott hegymászás	19
3. Dr. Englisch K. lovag: A tiroli Alpokból	31
4. Dr. Otto Á.: A Lomnici-csúcs legrégebb útja	42
5. Weber S.: Dr. Genersich Samu	51
6. Häberlein S.: Öt nap a Magas-Tátrában	61
7. Grósz A.: Három Tátra-túra	68
8. Dubke E.: Télen a Tátra-csúcsra	81

II. EGYESÜLETI ÜGYEK.

1. Választmányi ülés (88). — 2. Közgyűlés (93). — 3. Elnöki jelentés (97). — 4. Választmányi ülés (103). — 5. A M. K. E. múzeum-bizottságának 1905. évi jelentése (108). — 6. A M. K. E. múzeumának 1905. évi zárószámadása (110). — 7. A M. K. E. múzeumának 1906. évi előirányzata (111). — 8. Az osztályok jelentése: Egri-Bükk osztály (112). — Éperjesi osztály (114). — Gölnicvölgyi osztály (117). — Iglói osztály (119). — Keleti-Kárpátok osztálya (121). — Liptó-megyei osztály (126). — Lőcsei osztály (129). — Sziléziai osztály (130). — Zólyom-megyei osztály (132). — 9. A M. K. E. védnöke, tiszteletbeli tagjai, tisztviselői, választmányi tagjai, múzeum-bizottsága, képviselői (134). — 10. Új alapító tagok (136). — 11. A M. K. E. 1905. évi bevételeinek és kiadásainak kimutatása (138). — 12. A M. K. E. alapítványainak kimutatása 1905. december 31.-én (140). — 13. A M. K. E. 1906. évi költségelőirányzata (142).

III. APRÓ KOZLÉSEK.

1. Táblázatos kimutatás hazai turistaegyesületekről (144). — 2. Táblázatos kimutatás külföldi turistaegyesületekről (146). — 3. A javorina—lyssapolanai közút s a Bialkahíd (148). — 4. A Hernád-áttörés téli öröme (149). — 5. Olasz turista a Tátráról (153). — 6. Új kalauz-könyv (155). — 7. Dr. Otto Ágoston magas-tátrai kalauza (156). — 8. Barangolások a Magas-Tátrában (157). — 9. Havasi növények gyűjteménye (157). — 10. A Tátra-csúcs (158). — 11. Árkedvezés tanulók számára (159).

IV. FÜRDŐINKRŐL.

1. Pöstyén (161). — 2. Feketehegyfürdő (164).

V. HALOTTAINK.

1. † Gróf Csáky Zenó (167). — 2. † Szentiványi József (169). — 3. † Kéler Pál (170).

VI. HIRDETÉSEK.

VII. KÉPMELLÉKLET.

1. A Tátra-cs. k.-é.-keleti gerince. — 2. Vaskapu-horhos. — 3. Kilátás az Omladék-völgyből a Ganekre, Ruman- és Márta-csúcsra.

Barangolás a Liptói-Kárpátokban.

Irta: Siegmeth Károly.

Liptóvármegye területén három hegycsoport emelkedik: a *Magas-Tátra* nyugati része, a *Liptói-Magura* és az *Alacsony-Tátra*.

Rendesen a nagy Krivánt (2496 m) tekintik a M.-Tátra nyugati határoszlopának, s e hegység nyugati folytatását Liptói-Kárpátoknak nevezik. Ezt az elválasztást azonban nem igazolja az alakulat, még kevésbé pedig a geológiai szerkezet vagy a politikai határ.

Csupán a Nagy-Kopáról (2964 m) a Krizsnéhez (2040 m) átvonuló, a Koprova-völgyet a Tycha-völgytől elválasztó hegyhát, valamint a Tycha-völgy nyugati határa mutat szelídebb alakot; de a hegység főgerincének, különösen a Kamenisztától (2128 m) nyugat felé, ugyanolyan hirtelenül kiemelkedő sziklataréjai vannak, amilyenek a M.-Tátra keleti részében találhatók.

Egyedül a tavak hiányát, mely e hegyvidéknek a Krivántól nyugatra eső részében mutatkozik, lehetne e fölosztás alapjául említeni! Amilyen gazdag tavakban a M.-Tátra a Koprova-völgytől keletre, ép oly szegény e tekintetben a nyugati csoport; csupán a Rohács és a Baranyec alatt találunk néhány apró tengerszemet.

A Batizfalvi-csúcstól a Czerwoni-wierchig a főgerinc éjszaknyugat felé vonul s ott hirtelen délre fordul, hogy a Kamenisztától nyugati irányba térjen át. A Bysztra (2250 m), a Viszoki-vrch (2170 m), a Baranyec (2065 m), a Placslivo (2126 m), a Banikov-vrch (2178 m) és a Szalatszky-vrch (2050 m) jelzik a gerincet, melyből különösen dél felé ugyancsak tekintélyes kiemelkedésekkel, a Jakubinával (2189 m), Nagy-Baranyecel (2184 m) és a Nagy-Priszloppal (2145 m) megrakott oldalágak válnak ki.

A nyugati terület geológiai szerkezete éppen olyan, mint a keleti részé. Itt is a gránit uralkodik, csak dél

felé akadunk nagyobb kiterjedésű gneiszra. Éjszak felé itt is permi quarc-homokkő, a triasz- és jura-képletek mészkövei és dolomitjai, valamint a kréta-képlet képződ-ményei rakódtak a hegység elé.

A Spaleni völgynek a Szalatinszky-vrch s a Palenica által alkotott magas katlanában gránit van, lejobb gneisz; az e völgyet nyugaton határoló hegyhát, mely a Sivy-vrchtól (1806 m) az Osztrán (1765 m) át a Baráthoz (Mnich) (1462 m) dél felé vonul, már a triasz-, jura- és a kréta-képlethez tartozik.

Tehát ide kellene helyezni a M-Tátra nyugati határát.

A vármegye határa hegységünk beosztásánál annál kevésbé jöhet számba, mert a Bástyától nyugatra a Krivánig elterülő csoportot már most is a Magas-Tátrához sorolják, dacára annak, hogy ez Liptó-vármegyéhez tartozik.

A Liptói-Magura kapcsolatot képez a Magas-Tátra s a Fáttra között. Keleten a Sivy-vrchtól az Osztrán át dél felé vonuló hegyháttal kezdődik, míg nyugati bástyáját a Nagy-Chocs (1613 m) alkotja.

Míg éjszoknak a Sztudena- és Árva-völgybe enyhén ereszkedik alá, addig déli oldalát nagy számú vadregényes harántvölgy jellemzi, melyek között a kvacsáni Osztri-vrch, a Proszecsnó, Lomnó és más ormok sziklabástyái emelkednek. A hegység ez alakulata szorosán függ össze annak geológiai szerkezetével.

Az éjszaki részen eocén homokkővet, s eszerint többnyire lekerekített kúpokát és enyhén emelkedő, erdőfödte és rétekekkel borított hátakat találunk. Délről egy sáv amphisylén-pala csatlakozik hozzá, mely elé ismét chocs-dolomit és a kréta-képlet aptychén-mészkövei rakódtak.

E szirtgerincet csak erőszak törhette át, és így keletkeztek amaz egyközűen vonuló sziklavölgyek és szurdokok, melyek vadregényesség s a fantasztikus sziklaalakulatok szépsége tekintetében bátran mérkőzhetnek a Vratna-, a Szulyói-völgygyel és a Manin-szurdokkal.

Végül a harmadik hegyvonulat, melynek nagy része Liptóhoz tartozik, az Alacsony-Tátra, mely 60 kilométer hosszú vonalban húzódik keletről nyugatnak és 3 tagba oszlik:

keleti része a *Király-hegy* (Kralova-Hola) csoportja, mely messze látható, hasonló nevű kúpjával

(1943 m) kezdődve az Oszlaván (1841 m), Nagy-Vapenicán (1692 m) és a Zadnya-Holán (1661 m) át a Csertovica-hágóig ér; ez utóbbi köti össze a Boca-völgyet a Bisztra- és Garam-völgygyel. E hegység többnyire lekerékített formákat mutat, úgy éjszak, mint dél felé eléggé enyhén leereszkedve.

A Csertovicától a Polánáig a *Gyömbér*- (Djumbir) hegység húzódik, melynek legmagasabb orma 2045 m-nyire emelkedik a tenger színe fölé. Délről lankásan emelkedve, éjszakon rendkívül meredeken esik alá; az éjszaki oldal vad sziklakatlaiban sok helyen morénanyomok mutathatók ki.

A *Prasziva-hegység* nyugaton lezárja az Alacsony-Tátrát; legmagasabb csúcsai a Chabanec (1955 m) és a Szalka (1981 m).

Az Alacsony-Tátrának a Garam völgyéből kiemelkedő lejtői egész hosszúságukban gneiszt és csillámpalát mutatnak föl; a Királyhegy csoporthoz éjszak felől a triasz és kőszénképlet mészkövei s melaphyr csatlakozik. A Gyömbér-hegység és a Prasziva legnagyobb részét gránitból épült föl, mely elé éjszak felől a diasz, triasz kőzetei, valamint krétamész rakódott.

Budapestről, illetve Kassáról érkezve, a vasúti vonat a Tátra alján, Csorbánál hág föl az európai vízválasztóra s azon túl a Fehér-Vág völgyébe jut, mely Király-Lehotánál a Fekete-Vággal egyesül; Liptó-Ujvár mellett elhaladva nemsokára Liptószentmiklósrá, a vármege székelyére érkezünk, mely az e vidék hegységibe irányított kirándulások legjobb kiinduló pontja.

Én és utitársaim nem messze Liptószentmiklóstól, Csemicén, Csemiczky Aladár erdőgondnok vendégszeretében és szakértő vezetésében részesültünk. Szeretettelő házigazdánknek és kirándulás-rendezőnknek e helyen is hálás köszönetünket nyilvánítom.

Mindenekelőtt a Stjavnica-völgy szájánál fekvő Szentivánra kocsiztunk, a Szentiványiak tiszteletreméltó, ősi fészkébe.

Figyelmünket első sorban egy édesvízi mész alkotta dombon, állítólag 1327-ben épült, falakkal körülvett templom köti le. A falkerítés kapuja mellé tömzsi, négyszögletes torony épült, mely a Szentiványiak családi levéltárát őrzi. A templomocskába lépve menten föltűnik, hogy sem a hajó, sem a szentély sokszögű zárata nem szimmetrikus; az utóbbi gótikus boltozatú, míg a tem-

plomhájó mennyezete fából való. A gót stílű heresztelő medence a XV. századból származik.

A szentély alatt van a Szentiványiak családi sírboltja, s nem régóta itt nyugszik Szentiványi József. Az öreg úr meleg barátja volt a M. Tátrának és különösen a Csorbai-tavat s annak környékét, az ő legsajátabb alkotását, nagyon a szívéen viselte. Kiváló kegygyel fordult a tanuló ifjúság felé, amikor ez tanárai kíséretében a Csorbai-tóhoz vándorolt; a legbarátságosabban megvendégelte őket s benső örömmel hallgatta tréfálkozásukat, éneküket.

A sírboltban s a falakon belül elhelyezett holttestek évszázadok óta a föloszlás jelei nélkül épségben maradnak, sőt a ruhadarabok sem korhadnak el, csak megsárgulnak.

E tüneményt a fal mellett eredő, úgynevezett Méregkúttal hozzák kapcsolatba, melynek vize karvastagságban, gargarizáló zajjal tör elő, kénhidrogén-szagot terjesztve. A forrás fölött elröpülő apró madarak, s az annak környezetébe jutó rovarokat a kiáramló széndioxid- és kénhidrogén-gázok megfojtják.

Crantz Henrik János az ő »Gesundbrunnen der oesterreichischen Monarchie« (Wien, 1777; az osztrák monarchia gyógyító forrásai) című művében megemlíti a »megmérgezettnek tartott forrást«, s a következőket írja róla:

»Ich kann diese ziemlich häufig hervordringende und berühmte Quelle auf dem St. Johannes Kirchhofe nicht mit Stillschweigen übergehen, derer auch Lischovini in seinem Scrutinio phisicomédico von den Stubner Wässern Meldung gemacht hat. Weil aber dieses Wasser viele für vergiftet hielten, so achtete ich es der Mühe wert, selbes etwas aufmerksamer zu untersuchen.«*)

Azután Crantz egészen behatóan tudunkra adja, miképen alkalmazta a reagenseket és miféle kísérleteket végzett kutyákkal, macskákkal a forrásnál, s e következtetésre jutott:

»Man sieht hieraus klar, dass dieses Wasser weder Arsenik noch ein anderes Gift habe, sondern es hängt dessen Kraft bloss von dem feinen, durch-

*) A szentiványi temetőben meglehetősen gazdagon előbuggyanó és híres forrást nem mellőzhetem hallgatással, melyről Lischovini is a stubnyai vizekről írt Scrutinio phisicomédico-jában megemlékezett. Mert azonban ezt a vizet sokan megmérgezettnek tartották, nem sajnáltam tőle a fáradságot, hogy kissé figyelmesen megvizsgáljam.

dringenden elastischen und sehr häufigen Mineralgeiste ab, woraus ich auch urtheile, dass es von einer besonderen und vortrefflichen Kraft seyn würde, wenn man es zum innerlichen Gebrauch mit Behutsamkeit versuchen möchte. Denn was ist wohl dasjenige, was andern Gesundheitswässern ihre Wirksamkeit ertheilet? gewiss nichts anderes, als jener allerfeinste in dem innersten des Wassers verschlossene Geist, welcher wegen seiner Schnellkraft und seinem höchst flüchtigen Wesen leicht seinen Wohnsitz verlässt.

Weil also dieser Szent-Ivanische Brunn wegen diesem feinen und durchdringenden Wesen eine heftigere Wirkung hat, so erthellet auch klar, dass der Gebrauch desselben Leibern von stärkerem Baue nützlicher sein müsse, als zarten. Daher würde es im geringen Maasse oder mit Milch vermischt auch schwächeren, wie auch mit Gliederreissen Geplagten, Scharbockischen und Milzsüchtigen sehr nützlich seyn».*)

Látszik, hogy Crantznak nagyon imponált a »méreg kút gáza« s így csak annak elővigyázatosabb használatáról akart tudni; olyan óvatosság ez, melyet a mai nemzedék egyáltalában nem ismer.

A Stjavnica-pataknál mésztuffa-domb emelkedik, melyből két helyen kénes víz bugyog elő. Ettől néhány lépésnyire alkalikus, kellemes ízű savanyúvíz-forrás fakad; ezekről is beszél Crantz a »Na Brezine« és »Pod-Ochuston« nevek alatt.

A »Magyar és erdélyi krónika« (»Hungar und Sibenbürgische Chronica«, »Betruckt zu Zweybrücken 1663«), »A magyar királyság csodálatos vizeiről« szóló fejezetet tartalmaz, amelyben a 107. oldalon a következőket találjuk:

*) Világosan látszik ebből, hogy e víz sem arzént, sem más mérget nem tartalmaz, hanem hogy annak ereje csupán a finom, átható, rugalmas és igen gazdag ásványi gáztól függ, amiből arra is következtetek, hogy különleges és jeles erejű lehetne, ha óvatosan próbálnák ki belső használatra. Mert hát ugyan mi az, ami más gyógyító vizeket hatásossá tesz? bizonyára semmi egyéb, mint ama legfinomabb, a víz legbensejébe zárt gáz, mely rugalmasságánál és fölötte illanó természeténél fogva könnyen hagyja el lakóhelyét.

Mínthogy tehát e Szentiványi-kútnak eme finom és átható természeténél fogva hevesebb hatása van, világosan kiderül az is, hogy használatának erősebb kötésű testűekre hasznosabbnak kell lennie, mint gyöngédeknek. Ennélfogva csekélyebb mértékben, avagy tejjel keverten gyöngédeknek, valamint tagszagatásban szenvedőknek, skorbutosoknak és mélabúsoknak nagy hasznukra lehetne.

»In der Liptauischen Spanschaftt, nicht weit vom Dorff dess H. Johannis, ist ein Warmbad, dahin gemeiniglich diejenigen kommen ond baden, die mit Krätz ond reudigen Schupen behafft, wider welche diss Wasser eine gute Artzney ist. Es quillet dieser warme Brunn starck hervor, ond stöst gleichsamb das Wasser mit Gewalt heraus allda, wo der Fluss Waag seinen Ursprung ond Lauff hat, auss dem nahe dabey liegendem Gebürge, welches des Carpathischen Gebürge Haupt seyn soll.

Denn dasselbige ist sonst an keinem Ort so hoch, ond werden auch nirgend so viel rauhe Felsen ond hohe Hügel gesehen, als daselbst. Sie sind über die massen hoch, also dass man fort ond fort Schnee auff denselben finden wird, daher sie auch Schneeberg genannt werden; sie sind auch überdiss so rauh ond onwegsamb, dass man fast gar nicht hinauff kommen kan. In Slavonischer Sprach werden dieselben genennt Tatri, dass ist die Tatarischen Berge, weil sie sich nach etlicher Leute Meinung, bis in die Tartarey, welche Völcker von den Alten Getae geheissen werden, erstrecken sollen.*)

Szíveskedjék a nyájas olvasó a legnagyobb dícsérettel elismerni szerénységemet, amikor semmi esetre sem követelem, hogy a M.-Tátra Tatárországig terjedjen, hanem megelégszem határpontúl a Sivy-vrchchel is.

Házi gazdánk a legnyomatékosabban ajánlotta a *Proszéki- és Kvacsáni-völgybe* való kirándulást, s a következő nap reggelén az ő vezetése alatt Csemicéről elindulva csolnakon átkeltünk a Vágon, míg a tulsó parton egy ide való szekér fogadott be minket.

*) Liptó-vármegyében, Szt.-Iván falujában, van melegfürdő, amelyben rendszerint azok fürödnek, akiket rüh vagy koszos pikkelyek leptek el, ami ellen ez a víz jó orvosság. Ez a hőforrás erősen bugyog elő, mintegy erőszakkal lövell ki a vizet ott, ahol a Vág-folyó ered és folyik, ama közel fekvő hegységből, mely állítólag a Kárpátok főhegysége.

Mert ez semmi más helyen sem oly magas és sehol sem láthatók oly szakgatott szirtek és magas dombok, mint itt. Rendkívül magasak, úgy hogy állandóan lehet rajtok havat lelni, amiért is havasoknak neveztetnek: emellett egyszersmind oly szakgatottak és járhatatlanok, hogy alig lehet rájuk följutni. Tót nyelven Tatri-nak, vagyis Tátár-hegyeknek nevezik, mert némelyek véleménye szerint állítólag egészen a tatárok földjéig terjednek, amely népeket a régiek Getae néven ismerék.

Átvágtuk a Vág nagy völgymedencéjét, az egykori tófeneket, melyben a víz annyira összegyűlt, hogy a Fát-rának a Rózsahegy és Suttó közötti áttörése annak lefolyását lehetségessé tette. Kemény munkája volt itt a víznek, mert a krétamész és dolomit elsöprése után a Hradiszko kemény gránitját is le kellett győznie.

A Kvacsáni- és későbbben a Prószéki-patak völgyébe kanyarodva, Prószék faluba jutunk s két tót sihedert hordárul fölfogadva a szurdok szájáig haladtunk, ahová két órai kocsizás után értünk.

Kopár mészfalak meredeznek elénk s arra emlékeztetnek, hogy vége az alluvium, diluvium és az enyhe eocén régiójának, s hogy a krétaképlet meszeinek és dolomítjainak uralma kezdődik; ezeket a geológusok chocs-dolomítoknak nevezik s a felső krétaképlethez sorolják.

A Prószéki és a Kvacsáni-völgy egymással egyküzűek; fekvésük tekintetében igen hasonlóak a Szádelői- és az Áji-völgyhöz, csakhogy ott a triasz meszével van dolgunk.

A Prószéki-völgyet nyugat felé a Lomnó (1278 m) határolja, míg keleten a Proszecsno (1376 m) terjeszkedik el; a kettő között a víz és az athmosphäriák kémiai s erőművi munkája szurdokot vájt ki.

Már kezdetben szembe tűnnek a sziklafalaknak a kimosott völgyekre s a dolomitokra oly jellemző tágas barlangvájulatai; ezeket a vízforgatagok által tovaragadott kövek csiszolták ki, miképen ezt a Manin-szurdokban meg lehet figyelni.

A szájától néhány lépésnyire a völgy alig 4 méternyi szorossá szűkül össze; itt a víz a kemény dolomítban csupán a föltétlenül szükséges utat vájta ki magának, míg lágyabb kőzetekben völgytágulat következik.

A világosságárga sziklalejtőket különböző alakok díszítik, melyeket az athmosphäriák alakítottak; a többiek között barátalakat veszünk észre, a fejére húzott csuklyával.

A kőzet antiklinál települése arra mutat, hogy itt emelkedés ment végbe, melynek következtében a kőzet tetején repedes támadt, s ez mutatta meg a víznek útját és könnyítette annak munkáját.

A sziklafalon a *Teknősbéka* nevű alakzatot mutatják nekünk, melyről azt regéli a monda, hogy éjjel a sárkány alakját ölti magára s rátámad a magános utasra. E vi-

dék egyetlen tótja sem merne e helyen éjjel tartózkodni.

A jellegzetesen kiképződött sziklakaput szépen alakított cukorsüveg őrzi, s fönt, a sziklák között hátsó lábain ülő medvét veszünk észre; persze csak krétamész-ből valót.

A Prószéki-patak vize a görgetegben, mely alulról kezdve egészen elfödi a völgy talpát, elveszett. Ismét völgykazánba lépünk, mely szép, színdús hépet nyújt.

A fenyő- és lombos fákkal sűrűn benőtt lejtőktől hatásosan ütnek el a világos szürke sziklák; különösen magára hívja figyelmünket egy kiválóan karcsú sziklaoszlop »Kleopatra tüje«; oldalvást mintha várromot pillantanánk meg, míg a háttérben a »Szokol« szikláinak hatásosan zárják be a képet.

Komoly szóharcot idézett föl a turisták között az egyik sziklaalak, melyben az egyik medvét, a másik vizilovat, a harmadik meg éppen elefántot akart látni. A fölszabadult képzelet már nem túrt gátat, s minden sziklából alakok keletkezének: míg R. barátom emberi arcot fődözött föl, addig a túróci erdész esküvel erősítette, hogy a megtévesztésig az orangutánhoz hasonlít ama szikla. Útrendezőnk gyermeket vivő asszonyt vett észre, míg alelnökünk határozatlan kijelentette, hogy ez az alakzat pinguin és semmi egyéb.

Tisztelt olvasóm bizonyára méltányolja, ha a sziklafokok további elnevezését ily nehéz körülmények között mellőzöm s kérem a t. c. turistákat, hogy ezen tetszés szerint a saját fejüket törjék.

A Szokol a völgyet két ágra osztja; mi a jobbfelőli völgyyszorulatba kanyarodunk, a »Cserveni-piszek«-et (vörös homok) balra elhagyva. A jobboldali szurdok meredeken emelkedő, kötörmelékkel telehintett gugyor (Klamm), melyben dorongút vezet fölfelé. A kötörmelék föltétlenül a Kubini-horáról ered, s a kitöltés későbbi korszakhoz tartozik.

E függőleges sziklafalakkal környezett szurdok mindenesetre legimpozánsabb része a Prószéki-völgynek, s különösen festői a szegényes derengéssel világított gugyorba való visszapillantás.

Tót sihedereink fölmászálták a sziklákra és a havasi gyopár szép virágait hozták le onnan, melynek előfordulása a Prószéki-völgyben evvel igazolást nyert. Ezen fölül még a következő jellemző növényeket gyűjtöttük:

Erysimum Wittmanni,
 Dianthus plumarius,
 Sedum album,
 Campanula laricifolia,
 Centaurea montana,
 Aster Amellus,
 Gladiolus imbricatus.

A gogyorból kilépve, előbb a vakító napfényhez kell szoknunk, s lassan hágunk föl a Kubini-hora lapos, füves lejtőjére; a tetejét a völgyön át k. b. két órai menet után érjük el.

Alattunk a hosszan elnyúló Borove falu házai fekszenek, egészen az árvai határig elnyúlva, melyet a Kopec (1253 m), a Klin (1076 m) és a Priszlop (897 m) jelöl. A távol kékségében az 1725 m magas Babiagórával a Nyugati-Beszkidék emelkednek.

Azt mondták nekem, hogy az év nagy részén át Borovén csak az asszonyok, az aggok és a gyermekek maradnak otthon, míg a munkaképes férfiak országszerte házalnak üvegárúkkal.

Éjszakkélet felé fordulva a Borove-patak völgyébe lépünk, amely a Kvacsánkába torkollik. Pompásan alakult sziklabordák őrzik a Kvacsáni-völgybe vezető bejáratot, s igen kellemetlen, meredeken lejtő ösvényen inkább csúszva, mint járva, az idillikus fekvésű fűrésznél elérjük a völgy talpát, ahol megpihentünk s egy ital kitűnő forrásvíztől fölűdültünk.

Útrendezőnk értésünkre adta, hogy a völgy talpán lehetetlen a járás; tehát a tulsó lejtőn vezető huti-kvacsáni utat kell használnunk, melyhez különben — így mondta ő, — »egészen kényelmes szerpentinák« vezetnek föl.

A szerpentinák csakugyan ott voltak, de meredekség dolgában semmi kívánni valót nem hagytak hátra; azonkívül lehullott fenyőtűk, melyek az ösvényt fődték, arról gondoskodtak, hogy az ember időről-időre akaratlan lecsuszamlást vigyen végbe. Mikor már a kényelmes hegyi ösvény e mintaképét verejtékező orcával legyűrtük, s az imént említett utat elértük, a hála túlárado érzetében el nem mulaszthattuk, hogy e szerpentinákat a »Csemiczky-út« névvel ne illessük, egyúttal óhajtva, hogy vezetőknek még jósokszor legyen alkalma ezt az utat használni.

Utunk magasan a völgy fölött vezet, csak ritkán engedve letekintést annak talpára. Annál szebb képeket

nyújtanak azonban a buján befásított, meredek lejtők, melyekből pompás alakú sziklarészletek emelkednek ki. Különösen említést érdemel egy kiválóan karcsú, magasan fölemelkedő cukorsüveg, mely a szemet gracióz alakjaival magára vonja.

Egy talapzaton kereszt áll, melyről szédítő letekintést élvezünk a völgybe s az ezt környező sziklafalakra. Az út most meredeken levezet a völgy talpára és itt nehéz terheket cipelő, tömzsi tót asszonyokkal találkozunk, akik élelmi készleteiket kiegészítve, Kvacsánról Hutira visszatérnek.

A völgy kijáratánál jól fölismerjük az utolsó áttörési sziklabordát, s jó magasan a sziklafalon bővizű forrást mutatnak nekünk.

Csakhamar elérjük Kvacsánt és örömmel látjuk, hogy az iskola a falu legszebb épülete; a község s annak papja ezért a legteljesebb elismerést érdemli.

De a korcsma is a legjobb hatást gyakorolta ránk, amennyiben a magyarul beszélő korcsmáros, Nemessányi J., s annak fürge felesége tiszta szobában a legbarátságosabban vendéglelt meg bennünket.

A Prószéki- és Kvacsáni-völgy megtekintését turistáknak a legmelegebben ajánljuk.

A legjobb kiinduló pont Liptószentmiklós, ahol az ember a Prószéki-völgy szádjáig kocsit fogad s ezt aztán Kvacsánra, a korcsmához küldi, ahonnan vissza lehet térni. A két völgyön át való gyaloglás a pihenőket is beleértve k. b. 6 óráig tart. Ebédre valót Liptószentmiklósról kell vinni.

Most pedig látogassuk meg az Alacsony-Tátra területét és tekintsük meg a Deménfalvi-völgyet s annak régóta ismeretes barlangját.

Kis-Palugyán félig-meddig járható kocsitút ágazik el Deménfalva felé; azonban a kocsizás innen nagyon kétséges élvezetet nyújt. Ahol a víz a köveket lerakta, ott meg is maradnak, akár kicsinyek, akár nagyok; mindeme köveken át tova kocog szekérünk, a szegény turistát keservesen rázva.

A Deménfalvi-völgyet a Demanovszka-hora (1301 m) és a Simja (1563 m) szegélyezik; tovább kelet felé a Paludnica emelkedik (1550 m), messze maga elé tolva a 822 m magas Rohácskát. E hegyen, Plostyn és Illanó falvak között Mihalik József, a kassai múzeum mostani

érdemes öre agyagcserepeket, tűzhelyeket, hasított állatcsontokat és más, történelemelőtti letelepedésre mutató leletekre bukkant.*)

Két órai kocszítás után léptünk a tulajdonképeni Deménfalvi-völgybe, melynek erdős lejtőiből mészsziklák emelkednek ki. Az Alacsony-Tátra gránitjai elé t. i. észak felől triasmész és tovább a Vág völgymedencéje felé krétamész és dolomít rakódott. A triasmeszek a középső triasz brachiopoda-dús virgloria-meszeihez hasonlítanak, amilyenek Szögliget és Szilas között a Szilicei-főnsíkon fordulnak elő.

Míg a Prószekei-völgy részletekben gazdagabb, a Kvacsáni völgy inkább a szikla és erdőség ellentéteivel hat, addig a Deménfalvi-völgy tömegei által imponál.

A Prószekei-völgy szikláit a szobrász alakította, a Kvacsáni-völgyet a festő díszíté; azonban a Deménfalvi-völgy sziklatömegeit óriások halmozták össze.

Az egyik, a völgyből meredeken kimagasló sziklafalon, magasán fönt látszik a barlang bejárata. A völgy szájánál álló kerülőházban lakó csász kíséretében, aki egyúttal barlang-kalauzul is szerepel, átlépünk a patakon s egy réten megpillantjuk a Liptói osztály építette menedékház romjait. A fagomba áldozata lett ez, amint az új döntésű fából emelt, kevésbé szellős, és nedves völgyben álló építménynél várható is volt. Netán újból építendő menedékház anyagául a könnyen nyerhető mészkő inkább ajánlható. Legegyszerűbb volna azonban a völgyben levő kerülőházakhoz egy vagy két turista-szobát hozzáépíteni.

Jól járható, bár kissé meredeken kifejtett szerpentin-ösvényen 15 perc alatt elérjük a barlang száját. Előtte terraszt építettek, amelyen a barlangba lépés előtt pihenhet és lehülhet az ember; szép letekintés kínálkozik itt a Deménfalvi-völgyre. Légsúlymérőmön 860 m-t olvastam le, ami a völgy talpa fölötti, k. b. 90 m-nyi viszonylagos magasságnak felel meg.

A barlangnak újabb időben már közölt ismertetéseire**) hivatkozva itt rövidre foghatom a leírást, s csak a fő dolgokat érintem:

*) Arch. Értesítő VIII. A M. K. E. Évkönyvének XVI. évfolyama.

**) Mihalik. József: »A Deménfalvi jég- és cseppkőbarlang«. M. K. E. Évkönyv XI. évf. 1884.

» » »A Deménfalvi-völgy«. Turisták Lapja I. 1889.

» » »Vándorlások Liptóm.« Turisták Lapja II. 1890.

Istvánffy Gyula: »Az Alacsony-Tátra szépségei«. T. L. VII. 1890.

Charles Siegmeth: »Notes sur les Cavernes de Hongrie«. (Mémoires de la Société de Spéléologie.) Paris, 1898.

Maga a bejárat, háromszögű sziklarés, farácscsal van elzárva. Az ember előcsarnokba jut, s egy korlátokkal ellátott lépcső vezet innen a meredek görgeteglejtőn le a sötét mélységbe.

A 92. lépcsőnél a felső emelet elágazik, míg az alsó emelet talpáig további 118 lépcső visz. Meglehetősen tágas csarnokban állunk; ennek talaját sziklatörmelék fődí, mely az évszázadok folyamán a tetőről leszakadt.

Még néhány lépés és az első jégképződményekre bukkanunk, melyek a következő üregben szaporodnak; a talajt jégvéreteg fődí, a magnézium-fényben pompásan átszillanó jégoszlopok a talajról egészen a tetőig érnek föl, melyről viszont fenyegetően hatalmas jégcsapok lógnak le.

A legszebb alakok egyike a fagyott vízesés, mely fölött jégbe vágott lépcsőkön óvatosan átlépünk. Most a jégképződés megszűnik, s a barlang falait mésztej és cseppkövek borítják.

A legnagyobb stalagmit, a »Herkules-oszlop« 2 méter átmérőjű és 15 méter magas. Ez oszlopon túl a barlang még jó darabon egészen jól járható, míg végül mocsaras talaj és víz véget vet a további előnyomulásnak.

Viszátérve balra fordulunk s görgetegen át a felső emeletbe érünk, mely cseppkőképződményekkel díszített kamarák és folyosók sorából áll, s nemsokára ismét a kijáráshoz jutunk.

A Deménfalvi-barlang a cseppkőképződmények és a kiterjedés tekintében az Aggteleki-, jégképződmények dolgában a Dobsinai-barlang mögött áll, azonban már abból az okból is föltétlenül érdekes, hogy itt cseppkövek és jégképződmények együtt vannak, ami hazánkban rajta kívül csakis a Bihar-hegység Szkerisora-barlangjában fordul elő.

A Deménfalvi-barlang *hasadék- és kimosási barlang*. Az a része a barlangnak, amelyben a lépcsők vezetnek a talpáig, eredetileg sziklarepedés, sziklahasadék volt, mely nagyobb víztömegeket vezetett a hegy belsejébe. Kémiai bomlások és kimosás által aztán a víz megalkotta a többi barlangüregeket.

Míg az Aggteleki-barlang teljesen hasonlít egy vízmederhez, melybe a mellékágak vízpatakokhoz hasonlóan torkollanak, addig a Deménfalvi-barlang emeletes szerkezetű, s az emeleteket a meredek sziklahasadék kapcsolja össze. Ilyféle emeleteket a Jászói- és a Meziádi-barlangban is találunk.

A Deménfalvi-barlang jégképződéseiben a tél hidegének alkalmasint sokkal több része van, mint pl. a Dobsinai-barlangnál.

A hideg téli levegő a barlanghasadékban, ahol a lépcsők épültek, egészen a barlang talpáig sülyed le, miközben a hőmérsékletet 0° -ra, sőt lejjebb is hűti, és jégképződést idéz elő. A meleg nyári levegő, mert a hidegnél könnyebb, csekély részben nyomul a mélyen fekvő alsó emeletbe s ennél fogva nem képes a télen át összegyűlt hideget fölemészteni. Ezért nyáron a jégképződemények valamennyire megfognak, de egészen el nem olvadnak.

A légköri víznek a hegyek fölületén való gyors elpárolgása, ami más jégbarlangoknál és ventaroláknál azért jelent nagyot, mert nagy melegmennyiségeket köt meg s a kőzetet így lehűti, — a Deménfalvi-barlangnál alig esik latba: *a barlangüregek sokkal mélyebben fekszenek a hegylejtő alatt, semhogy a párolgás okozta lehűtés a barlang talpán még érezhető lehetne.*

Távolabb a meredek hasadéktól, inkább a barlang belseje felé, már az évi középhőmérséklet jut érvényre, s a jégképződés megszűnik.

A barlangban található állatcsontokat, különösen az Ursus spelaeusét régibb időkben épen úgy, mint más barlangoknál, sárkánycsontoknak tartották, s az ily barlangokat sárkánybarlangoknak nevezték.

Igy Hain J. 1672-ben kiadta a »de draconibus carpativis et eorum cavernis« című művet.

Dr. Brückmann az 1720—1732. években több értekezésben ily címek alatt írja le a lipptói barlangokat: »Antra draconum Liptovensia« és »De antris draconum Liptovensibus«

Karabinszky Mátyás az »Almanach von Ungarn auf das Jahr 1778« című könyvben leírja a Deménfalvi-barlangot, ámde egy szóval sem említi a jégképződeményeket, hanem a 306. oldalon ezt mondja: »Ein jäher Abfall aber, welcher mit aufquillendem Wasser angefüllt ist, und jenseits mit ungeheueren morschen Gerippen ganz bedeckt ist, welche man dahier für Drachengerippe hält, setzt die neugierigen Forscher in die Nothwendigkeit den vorigen Weg wieder zu wählen, welchen sie bisher gekommen sind.«*)

*) Hirtelen mélyedés azonban, melyet fölbuggyanó víz tölt meg, s mely túlfelől rémítő nagy, porladozó csontvázakkal egészen be van borítva, amiket itt sárkánycsontoknak tartanak, a kíváncsi kutatót arra kényszeríti, hogy visszatérésre ugyanazt az utat válaszsza, amelyen ide jött.

A Bredetzky Sámuel által 1805-ben kiadott »Beyträge zur Topographie des Königreichs Ungarn« című 1. kötetének egyik értekezése a Deménfalvi-barlangnak van szentelve:

»Die Drachenhöhle und Fluss-Grotte nicht weit von Deménfalva, einem Dorfe im Liptauer Komitate.«*)

Itt már a jeget is figyelembe vették:

»Jetzt kamen wir zur ersten Kammer, in die noch ein blasser Schimmer vom Tagslicht fiel, die aber schon mit Eis angefüllt war. Den eigentlichen Eingang hatten wir jetzt schon verfehlt, weil wir die erste Oeffnung rechter Hand ausser Acht liessen, es kostete uns daher nicht wenig Mühe, doch endlich eine Spalte zu finden, die uns den Weg tiefer hinab bezeichnete.

Hier war guter Rath theuer. Wir standen auf einem kleinen Eissee und das herabfliessende Wasser war an den Felsen mehr als einen Schuh dick angefroren, ein Umstand, der das Herabklettern sehr gefährlich machte. Unser Führer war augenblicklich bereit, uns eine Treppe zu hauen. Und da er ihre Güte durch sein Beyspiel erprobte, so folgten wir ihm gelassen und kamen also glücklich in die zweyte sehr grosse Kammer. Die ganze weite Bergschlucht war mit krystallreinem Eise, wie mit einer Rinde, überzogen, durch die man jedes Fleckchen, jede Spalte, jede vom Tropfstein gebildete Form gut und deutlich sehen konnte.«**)

Tanárky Mihály »Magyarország természeti ritkaságai«-ban (1814) a barlangot e cím alatt: »A Sárkány Barlang közel Deménfalvához Liptó Vármegyében« írja

*) A sárkányodu és folyó-barlang nem messze Deménfalva liptóvármegyei falutól.

***) Most az első kamarához értünk, melybe még a napvilág halvány derengése hatolt, amelyet azonban már jég töltött ki. A tulajdonképeni bejáratot most már eltevesztettük, mert a jobb kéz felőli első nyílásra nem figyeltünk; nem csekély fáradságba került tehát, míg végre mégis találtunk rést, mely mélyebben lefelé mutatott utat.

Itt most drága volt a jó tanács. Kis jeges tavon állottunk, s a lefolyó víz több helyen lábnyi vastagságban volt a sziklákhöz fagyva, oly körülmény, mely a lekúszást igen veszélyessé tette. Kalauzunk menten kész volt arra, hogy lépcsőket vágjon. S mert ő ezek jóságát saját példájával próbálta ki, nyugodtan követtük s így szerencsésen lejutottunk a második, igen nagy kamarába. — A tágas hegyi odu egészen be volt kérgezve kristálytisza jéggel, melyen át minden foltocskát, minden repedést, minden cseppköalakat jól és tisztán meg lehetett látni.

le. Ez az értekezés azonban tulajdonképen csak a Bredetzky-féle munka fordítása. Thiele J. C. (Das Königreich Ungarn 1833.) a Deménfalvi-barlangot Csiernának (fekete) is nevezi.

Az első leírást, mely beható figyelésen alapszik, a »Magyarhoni földtani társulat Munkálatai«-ban találjuk. III. kötet, 1859. »A Deménfalvi cseppkő- és jégbarlang Liptómegyében«, Kubinyi Ferenctől.

A Magyarországi Kárpátegyesület Liptói osztálya a barlang föltárása által elévülhetetlen érdemeket szerzett, s ezért neki a turisztika és a tudomány nagy hálával tartozik.

Az osztály vezető körei ne vegyék rossz néven tőlem, öreg »barlangi medvétől«, ha e helyen megengedem magamnak, hogy néhány javaslattal álljak elő. Egészen jól tudja azt, hogy az osztály mily csekély anyagi eszközökkel rendelkezik, s mily nehéz, kitartó munkatársakra szert tenni, az osztályt legkisebb szemrehányás sem érheti. Csak epedve óhajtanám azt, hogy magyar barlangjainkat minél számosabban fölkeressék; s hogy ugyanezt a Deménfalvi-barlangnál is elérjük, a következő intézkedések foganatosítását tartanám szükségesnek:

1. Oda kellene hatni, hogy a Deménfalváról ide vezető utat legalább félig-meddig kijavítsák. Mostani állapotában kín rajta kocsizni.

2. Tudtommal nem létezik a barlangról bányamérési fölvétel. Csak ennek alapján hajthatók végre különösen a jégképződésre vonatkozó, beható tudományos kutatások.

Az ilyen fölvételt alaprajzban, hossz- és keresztmetszetben kellene kivinni és sokszorosítani.

3. Nem elég, ha a turistának a jég- és cseppkőképződményeket csak megmutatják; sokkal jobban vésődnek be az emlékezetbe, ha azokat külön nevekkel illetik. Tehát jó volna a barlang egyes üregeit és képződményeit valaminek elnevezni.

Olyan magyar, német s esetleg angol nyelven írt rövid útmutatót, mely a barlang tervrajzát s az ebben foglalt elnevezéseket tartalmazná, szívesen vásárolna a közönség.

4. Ez annál szükségesebb, mert a barlang-kalauz csak tótul beszél s a látogatóknak éppen nem tud magyarázatot nyújtani. Ezen is segíteni kellene.

Valamivel följebb a Deménfalvi-völgyben, egy sziklafal tövében barlangnyílás van, melyből víz folyik ki;

a hullámoknak a barlang belsejéből kihallatszó zúgása és zajgása láthatatlan vízesésre vall.

A Deménfalvi-patak egy részével van itt dolgunk, mely k. b. 600 m-rel följebb a sziklákban eltűnik s itt végzi földalatti, de járhatlan útját.

A nép e helyet Viviranje-nek hívja és Bredetzky ezt a természetsodát az előbb említett értekezésben »Fluss grotte« (Folyó-barlang) vagy »Grotte der Najade des Bergstromes« (A hegyi folyam istennőjének barlangja) néven írja le:

»A háttérben egy ölnél mélyebben kristálytisza víz van, melyben büszke nyugalommal uszkálnak a legszebb pisztrángok. Ami azonban e helynek fölséges külsőt nyújt, s tulajdonképen egy hatalmas Najade székhelyévé minősíti, ez az a rémítő zúgás, melyet a sziklahasadékokon átható folyam okoz.«

A Deménfalvi-völgy későbbben két ágra szakad, melyek közül a keletin járnak föl a Gyömbér legmagasabb csúcsára; gyakrabban használt följáró azonban az, amely Szentivánon át a Stjavnica- és Bisztra-völgyön végig s ama háton át vezet, mely a Kralovszky-stolról (1682 m) a Gyömbér főgerincére fölvonul.

Még kényelmesebb a déli oldalról való fölmenet, ahol Zólyombrezótól egészen a Csertovicáig (1238 m) kocsutat lehet használni.

Végül látogassunk el még az Alacsony-Tátra nyugati területén, a Prasziva-hegységben fekvő *Zseleznó-fürdőbe*. E célból Rózsahegyig a vasutat használjuk, amely városkáról Zeiler Márton »Neue Beschreibung des Königreichs Ungarn« (A magyar királyság új leírása), 1664-ben a következőket írja:

»Rosenberg ein Marckt in Ober Ungarn, zwischen Kralwa und S. Nikolaus. Man kömmet vom Flecken Kralwa über das Wasser die Árva oder Mutter genannt, gen Rosenberg. Wenn aber das Wasser gross, so reiset man vom Dorff Sutschan, das zwischen S. Martin und Kralwa liegt, über den hohen, und gar gehen Berg, der Altvater oder Vadra, genandt; welcher Weg aber gar böss, mühesam, und gefährlich ist. Es hat allhie zu Rosenberg eine Brücken über die Waag, sampt einer Maur, oder Zoll: Und

wird der gantze Strich hierumb vom Freystädtl aus, biss in die Zips die Lyptau genannt.«*)

Rózsahegyről Benyács ügyvéd úr szíves vezetése alatt a Revuca-völgybe kocsiztunk. A völgyet nyugat felé határoló hegységek, köztük az 1463 m magas Sírprun, a Fátrához tartoznak, míg keleten a Prasziva emelkedik.

Oszaáig a Stureci-hágón (1069 m) át Besztercebányára vivő országutat használjuk; dél felé az országút Korytnica fürdő felé ágazik el, míg mi kelet felé a Luzsnavölgybe kanyarodunk. Bizony impozánsan emelkedik előttünk a Praszivavonulat, melyet a Holicától (1425 m) egészen a Nagy-Holáig (1640 m) tekintünk át.

Egyes mészsirtek arra vallanak, hogy a krétameszek régiójában vagyunk, melyekre későbbben diaszmeszek következnek, a Prasziva gránitjaihoz való átmenetet vörös diasz-homokkövek alkotják, melyek elé éjszak felől triaszmeszek rakódtak.

A Luzsna melletti mészsíklák vadregényes alakjaiban gyönyörködve nemsokára a faluba érünk, melyben épen lakodalmat ülnek. Persze örömmel élünk az alkalmal, hogy a tót népelet egy jelenetét megfigyeljük, míg L . . . barátunk a lakodalmas nép fotografiai fölvteléről gondoskodik.

E zárt völgyben a népviselet is hamisítatlanul fönmaradt; különösen föltűntek nekünk az asszonyok háromszögű alakban kötött fejkendői.

A Nagy-Hola előtt az út elhagyja a Luzsna-völgyet és meglehetősen meredeken emelkedve a hegyhátra kapaszkodik, melyről gyantás fenyőerdőben lemegyünk Zseleznóra.

Zseleznó 996 méter magas réten fekszik, pompás fenyvesektől körítve és hegyek által a hideg szelek ellen védve. Így éjszak felé a Szalatin (1634 m), a Cserveni-Gruny (1182 m) és a Vizsoka (1319 m) emelkedik, míg délen és keleten a Prasziva főgerince a Nagy-Holától (1640 m) és Latiborszka-Holától (1648 m) egészen a

*) Rózsahegy mezőváros Felső-Magyarországon, Kralwa és Szt.-Miklós (Kralován és Liptószentmiklós) között. Kralwa községből az ember az Árvának vagy Anyának nevezett vizen át Rózsahegyre jut. Ha azonban a víz megárad, akkor Szucsán faluból, amely Szt.-Márton és Kralwa között fekszik, ama magas és vajmi meredek hegyen át kell utazni, melyet Altvater- vagy Vadranak neveznek; amely út azonban föltötte kellemetlen, fárasztó és veszélyes. Rózsahegy a Vágon át hid vezet, ahol vámsorompó is van. S az egész környéket e mezővárostól kezdve a Szepességig Liptónak nevezik«.

Chabanecig (1955 m) vonul. Az utóbbi hegyet állítólag Szoliszkónak hívják, s a térképen levő Chabanec név hamis.

Előnyös földrajzi fekvésének megfelelően Zseleznónak jeles magassági éghajlata van, s ennél fogva különösen azoknak ajánlható légygyógyhelyül, akik megtámadott idegeiket a világ zajától távol ozondús, pormentes levegőben akarják megnyugtatni.

Zseleznón vastartalmú, a pyrmonti vízhez igen hasonló, 6.5°C hőmérsékletű és szénsavban gazdag forrás fakad. Az állandó alkotórészek (1000 részben 283507 rész) között a kénsavas magnézium és mész s a szénsavas mész uralkodik.

Kellemes kirándulásokat a közel fekvő Magurka hegyi községbe, ahol antimon- és aranybányák vannak, a duzzasztott tóhoz és a Prasziva csúcsára lehet tenni. A duzzasztott tóhoz vezető úton házigazdánk a patak partján sajátságos mélyedésekkel bíró és fölületű szikladarabokat mutatott s ezeket pogány oltárköveknek mondta. Sajnálatomra szét kellett rombolnom az ő illúzióját, amennyiben kénytelen voltam e köveket morénatömböknek, régi glecserek maradványainak nyilvánítani.

Megálmodott hegymászás.

Irta: Lővy M.

Az észről s a hivatalról, avagy: miképen lesz az emberből szerkesztő.

Ismeretes közmondás szerint az úristen még annyival abban nem hagyja, hogy kiválasztottjainak hivatalt juttasson, hanem egyúttal a kellő mennyiségű észszel is ellátja őket. A néphitnek az ész és a hivatal dolgában igaza lehet, mert eddig nem jutott tudomásomra oly eset, ahol az ész elégtelensége hivatalvesztésre vezetett volna. Node vannak ám hivatalok, amelyek nemcsak fejbeli »sütnivalót«, hanem erős lábakat és jól szuperáló tüdőt is követelnek. Hogy ez állításmat úgy igazában tisztán szemléltessem, csak Évkönyvünk szerkesztői tisztségére kell hivatkoznom, mely úgy jutott hozzám, mint a derült égből lecsapó villám. A magasba törekvés, ahol az egyik könnyen hívő költő szerint: a szabadság trónol, magas, barátságtalan hegyeknek verejtékes arccal való megmászása — hazuggá kellene lennem, ha az ellenkezőt állítanám, — sohasem volt szenvedélyem. Szerényen, ahogy a természet alkotott, épen úgy, mint »a teremtés — úgynevezett — mesterművének« nézésénél, megelégedtem avval a tudattal, hogy nem mindenki dolga a széppel bensőséges érintkezésbe lépni, s ezt az elvet a hegyekre is alkalmaztam, melyeket a valóságos turisták rajongásával alulról és lelkesedni tudó szívem mélyéből bámultam meg. Hogy ily nézetek mellett a turisztika területén nem szedtem babért, nagyon közelfekvő. Egyszerre csak fogta magát jelen Évkönyvünk szerkesztője, és kezéből a tollat le, hivatalát pedig megbízója kezébe visszatette. Kutatás közben egy szem, vagy talán pláne kettő is volt az, egy gyanútlan, semmi rosszszat nem sejtőn akadt meg; a hálót szakavatott kéz vetette ki, a hurkok mind szűkebbre szorultak, s csakhamar friss, ujdonsült szerkesztő fickándozott benne: csekélységem.

Amikor magamat a sorsnak megadva e tisztség és teher elvállalásába beletörődtem, tettem ezt nem kis mértékben a hivatalról és észről szóló közmondás helytállóságába vetett bizalomban. Ámde számításom csütörtököt mondott; hiba esett a kréta körül, mert hát a rám bízott hivatal nemcsak fejet, hanem helyrevaló lábakat is követelt s oly tudót, mely a fujtatóval versenyt tud ki- s befelé lehelni.

A szerkesztés vígan folyt, mert kedves munkatársaim szellemük ujjannan fogant gyermeiket évről-évre általam keltették életre; szedő, könyvnyomó és a mindent éltető nyomófesték is megtették a magukét ahhoz, hogy évenként — amikor a tavaszi szellők lengedezése beállott, amikor a fecskék visszatértek, s a természet hő hajtó erői duzzadoztanak, — a tagtársak alig fékezett, forró óhajtásainak eleget tehessenek, amennyiben az ujszülött Évkönyvet tágranyitott karjaikba fektethetem, oly érzelmekkel, amilyenek talán a fiatal anyák keblét dagasztják, akik kötelességük teljesítése tudatában vannak.

Hajt a turisztikai vágyódás.

Tehát atekintetben, hogy tízenkét havonként — a testesülés folyamata itt kissé hosszabb, — turisztikai évkönyvet hozzak a világra, ment a dolog, de már a szerkesztői melléktulajdonságokkal baj volt. Valahányszor t. i. illendőségi tekintetektől vezéreltetve hozzáláttam, hogy egyik vagy másik hegyóriás büszke nyakára hágyak, lábaim és tudóm jobb ügghöz méltó nyakassággal »Nie poswolem«-üket szegezték elém. Zsebemben a »szarvaszír« közvetlen szomszédságában keményre főtt tojás gurigált, minden előintézkedés megtörtént, s kényelmes vasúti kocsiban gördültem a cél felé. De amikor a dolog már komolylyá vált, amint a hegy alja fölé jutva az apostolok lován a felsőbb hegytájakba való lovaglás megkezdődött volna, akkor előbb a tudó strájkolt, melyhez nemsokára a lábak is csatlakoztak. Mi volt hátra? Az okosabbik engedékenységgel kellett próbát tennem. Annak a hegymászásnak, mely hivatta lett volna turisztikai nevemet megállapítani, abban kellett maradnia, mert, nos, mert hát az, aki a mezők liliomát fölruházza, elmulasztotta, hogy a hivatalomhoz szükséges, kifogástalanul működő tudóval és erőteljesen kilépő lábakkal ellásson.

Szilajul ágaskodott férfiúi büszkeségem e két szerv galád zsarnokoskodásával szemben. Elhatároztam, hogy elébük szögezem a gazdát, az egészen uralkodó parancsolót; ha Demosthenes vas akaraterejének megfeszítése által a volt, leendő és most fejlődő nemzedékek legnagyobb szónokává tudta magát fölkülzeni, miért ne lehessenek én úrrá a tudóm és végtagjaim fölött?

Aki mer, az nyer! Ujabbi próba elé akartam állani, s kiérdemelni a turisztikai arany sarkantyút, kerüljön az bármibe. Azonban az elhatározástól a kivitelig hosszú út vezet, s az erős akarat és a gyöngye porhüvely közti küzdelem győztese igen gyakran az utóbbi. Végül arra a visszavonhatatlan elhatározásra jutottam, hogy a legelső s eszerint legjobb alkalmat fölhasználom régen forralt s csak legyőzhetetlen akadályok miatt abban maradt terem kivitelére.

Béka-egérharc, mint célra vezető eszköz.

Az alkalom nem is váratott magára sokáig. Legtevékenyebb, de egyszersmind legharckedvelőbb osztályaink egyike a harci tárogatót fújva, megkezdte ama tusát, amelyben ő maga vajmi támadó aktivitást, a központ ellenben anyai szeretettől vezetettve s messze földön élő leánya iránti odaadó gyöngédséggel eltelten enyhe passzivitást fejtett ki. Az osztály buzgó, de nehezen kielégíthető elnöke részéről ütközetbe vitt Gutenberg-féle ólomkatonák sortüzet sortüztre adtak, s a vastagabb lövegek kitoréseivel vegyest ropogó puskatűz most sem tévesztette el hatását. De álljunk csak meg, a nyájas olvasó — s aki e sorokat olvassa, annál is inkább szeretetre méltó, mert a traditio rendületlenül erősködik amellett, hogy Évkönyvünköt nem is olvassák, — még nem is ismeri az okot, amely barátainkat a harctérre vitte. E mulasztást pótolnom kell.

Emberek és turistaútak közt tudvalevően áthidalhatatlan örvény tátong. Minél inkább idegenkedünk a »jelzett« emberekkal való közlekedéstől, annál készségesebben közlekedünk jelzett úton. És ez nemcsak okos, de a végtagokra nézve is igen üdvös dolog; mert míg amazok szándékosan vezetnek bennünket az örvény felé és néha a lelkifurdalás legcsekélyebb látszata nélkül a lezuhanáshoz kész segítő kezet nyújtanak, addig ezek ép bőrrel visznek el tátongó szakadékok mellett és

biztosítanak bennünket megtévedések ellen — sajna csak a hegyek között.

Már most a központi elnökség Olim ideje óta a fejébe vette, hogy az embereknél és azok között uralkodó osztályrendszert az utakra is alkalmazza, s eszerint csak az alsóbb hegyi tájakban vezető utakat ismertesse meg a festékekkel, ecsettel s a modern vonalstílusban kivitt sávokkal, ellenben a csúcsokat, átjárókat pedig ősi állapotban, művészettől és műveltségtől illetetlenül hagyja. A csúcjelzésekért lelkesedők, amint ez állítólag a legjobb családokban is megесik, más véleményen voltak. Nekik nem használt a begöngyölt köpenyeg s még kevésbbé a turisztika, ha a sokszínű, széles sávok nem kísérték őket föl a magaslatokra is. Itt Ghibellinek, itt Welfek! itt a csúcsig mázolt, emitt csak alúl alkalmazott jelzések. Sokáig eldöntetlenül dült a harc ide-oda, míg végül az elnökség bevonta vitorlát s annyit engedett, hogy a kevésbbé veszélyes csúcsokat és hágókat a forrón óhajtott jelzésekkel ellátja. Nagy örömrivalgás vonult végig a Dunától egészen az Odera partjáig. A győzelem ki volt víva, s a kevésbbé rosszindulatú csúcsok íme megkapják színeikben csillogó jelzőköpenyüket.

Útjelzés közben.

A jelzés az egyesület másodelnökének, mint az építő-bizottság elnökének szakjába tartozik, akinek ebben segítője veje, K. M. Ez hátán terjedelme miatt föltűnő hátzsákat cipelve, egyik kezét festékdobozokkal és ecsettel, másik kezét baltával és ernyővel fölszerelve, zergegyorsasággal kúszik tüskön-bokron át, vakargatva, keneggetve, mázolvva, aszerint, amint a kiválasztott tárgy: fa vagy kő, ezt megköveteli.

Ezúttal a Tengerszem-csúcsnak és az Osztervának akart neki menni. Mindkét úr, szeretve tisztelt barátaim meghívása után nem sokáig kérettem magamat; testemet annak ajánlottam, akinek akarata nélkül fejünk egy hajszála sem — legyen bár sok belőle vagy kevés, — görbül meg; a gyógyszertárban megrendeltem a nélkülözhetetlen »szarvaszsírt«; táskámba élelmül 3 keményre főtt tojást tettem; akarakterővel öveztem magamat, s röpiültünk július 23.-án gőzszárnyakon a Csorbai-tó felé.

R. barátunk szívesen osztja meg a természet élvezését másokkal, s mert a »kiruccanás« az ő megelevenítő társaságában kétszeres élvezetet nyújt, mindig nagy a

kísérete. Ezúttal is mindkét nem és három nemzedék képviselői, civil és katonaság találkoztak a »hozzájárlásban«, akiknek szándékát külső fölszerelésük: hátzsák és turistabot nyilvánvalóan elárulta.

Turisztika a gőz szárnyain.

Kényelmes vasúti kocsiban ülve, a turisztika fáradalmi és nehézségei éppenséggel nem éreztették magukat. Mikor pedig a Csorba állomástól a Csorbai-tóig vezető úton a hegyi vonat fogainak összeharapódzása is véget ért s a platóra minden megerőltetés nélkül fölértünk, már éppenséggel megnőtt a turisztikai taréjom; soha annyira öntudatra nem vergődött önbizalom vett rajtam erőt, s a reggeli nap sugarai által megvilágított, csendes, nyugodt mélaságban elterülő s emellett mesés pompával körített tavat alig egy pillantásra méltatva, én figyelmeztettem az indulásra. Intőszavam azonban úgy hangzott el, mint a pusztában elhangzó, ismeretes szó. És csak mikor a gyomor megkapta a magáét, a zsebek szivarrakománnyal, a palackok pedig a testet-lelket melegen tartó folyadékokkal meg voltak töltve, következett a Poprádi-tó felé való indulás.

Ez a minden nehézség nélkül megtett út még fokozta turisztikai önbizalmamat, és élenken sajnálkoztam magamban azon, hogy már előbb is nem jutottam el turisztikai képességem fölismerésére.

Az útjelzés előkészületei.

A menedékházban megtörténtek az útjelzés előkészületei; a hátzsákot megfosztották tartalmától. Különbféle festékdobozok és ecsetek mellett jelzőtáblák és egyéb kellékek kerültek elő. A festékdobozokat, melyek úgy be voltak forrasztva, hogy az örökkévalósággal is dacolhattak volna, csak a balta segítségével lehetett az erős ólomölelésből kiszabadítani. Mikor ez sikerült, — K. keze még most is magán viseli e műtét nyomait, — a hátzsák mélységeiből firnájszszal teli palackok bújtak elő. »Rajta frissen most legények! Lássuk már a vegyületed, hogy-miképen egyesül lágy merevvel — jó jelül?«

Végbe ment a vegyületes folyamat is; a fák kendőző szere, rikító piros szín, — amelynek ezennel a Tengerszem-csúchhoz vezető utat kell jeleznie, — kész.

Hogy én is hozzájáruljak az egész sikerhez, saját ernyőm mellett K.-ét is őrizetem alá kellett vennem, mert ő maga mint — sajna! — csupán két kéz birtokosa, amelyek közül az egyiket festékdobozzal és ecsettel, a másikat baltával fegyverzé föl, míg háta a hátsák terhe alatt görnyedt, képtelen vala még egy ernyőt is gondozni.

Föl a Tengerszem-csúcsra.

A turista-öregmester vezetése alatt megindultunk, kinek sarkához a legifjabb nemzedék, két, már az ejtegetés és hajlítás legmélyebb titkaiba behatolt tanuló tapadt; ezekhez tarka sorban csatlakoztak a többiek. Jó magam K.-hoz csatlakoztam, hogy az útjelzés műveletét saját szemléletem alapján tanulmányozhassam és a kellő figyelemmel kísérhessem.

A munkánál.

Csakhamar alkalmam nyílt, hogy barátomat a munkánál lássam. Első áldozata egy rosszat nem sejtő fenyő volt. Szegénykét mindenek előtt megborotválta, bőréből egy kis szíjat hasított s aztán a sebes helyet vízszintesen alkalmazott festéktapaszzsal látta el. Ez megkapta a maga jelét. Miként a festő a vászonra varázsolt képet különböző látószögekből nézegeti, úgy tapadt K. önelégült tekintete kis ideig a szemérempir elfutotta sávon, amely a szegény fenyőt éppenséggel nem szépítette. Ez az eljárás az erdőtájban annyiszor ismétlődött, ahányszor alkalmas tárgy akadt, s valahányszor — határozatlan intervallumokban — a baltát, ecsetet kezelőnek alkotó-ösztöne annak keblét duzzasztotta.

De hát semmi sem tart örökké s a legszebb erdő is véget ér. Mikor már a fákkal elbánt K., akkor a köveknek esett. Még azoknak is, amelyek évszázadokig tartó nyugalmasságban, az idők járásától nem érintve, szilárdan és rendületlenül állották meg helyüket, el kellett tűrniök, hogy az ecsettel megismerkedjenek, s megadással bele kellett nyugodniok abba, hogy viharedzett homlokukat piros arcfestékekkel mázolják be. Az ebben követett eljárás nem volt rendszer nélkül való s azt az irányzatot manifestálta, hogy a tolakodást és fölfuvalkodást megjelölje; mert csak az olyan köveket látta el e

Kain-jellel, amelyek nagyságukkal imponáltak s az új út közelébe merészkedtek. Mihelyt a festék fogyatékán volt, a firnájszos palack előkerült, az egész eljárás újból ismétlődött.

Megyen! . . . Ámde hogyan?

Igy fölváltott mázolások és kevergetések között a Békás-tavakig haladtunk. A hatalmas lépcsőkben végződő szerpentinák mindegyikénél — de valóban nem az örömtől, — föl szerettem volna kiáltani. E lépcsők t. i. magasságuk által imponálnak s rendes végtagok emléképeségével éppenséggel nem vágnak össze. Hiába pihentettem testem nyomatékát hol a magam, hol K. ernyőjére, hol fölváltásképen mindkettőn is. Lábaim mindeme gyöngéd gondoskodás dacára meg nem *indulnak*, s amikor tudómet a lélegzethiány is fenyegeté, alig akartak helyükből kimozdulni. Minden barátságos biztatás hiábavalónak mutatkozott.

Pihenés és etetés.

Szerencsémre R. barátom, kinek figyelmét erősen megviselt, a haladástól idegenkedő lábaim forradalmi szelleme el nem kerülte, pihenőt tartott. Pirulva követtem példáját; két hatalmas kőtömb közé helyezkedtem, s a magammal vitt keményre főtteket napvilágra hoztam. Hamar jártak le ezek a minden tojások útján, megöntözve egy pohárnyi, Noe apánk által föltaalált nedüvel, melyet R. saját magától tagadott meg.

Újból kezdődik.

Mérsékeltlen használva, a bor erősítőleg hat az emberi szervezetre; ebben az összes orvosi tekintélyek egyetértének. Nálam ez a hatás olyképen nyilvánult, hogy fejem nehezzé, a lábaim meg annál is nehezebbekké lettek. Amikor végre a kombinált pihenő- és etető idő letelt, s megadták a jelt az indulásra, irigyeltem a könnyű-röptű madarat, a vígan tovacsapongó pillangót, amelyek mind lábak nélkül tudnak tovább mozogni. De az irigykedés semmit sem segített. Ha a többiekhez hasonlóan haladni akartam, alsó végtagjaimat fölváltva mozgásba kellett hoznom. Ment ugyan a dolog, de engedjék meg, ha a »guyan«-ra való felelettel adós maradok.

A vízesés alkalmat ad rövid pihenésre.

Szórt harc vonalban haladunk. Én utóvéd voltam, hiszen valakinek csak kellett a gyöngéket buzdítania és a késlekedőket a cél felé törekvésre serkentenie; olyan szerep ez, melyet azért vállaltam el, hogy gyöngeségem köztudomásra ne jusson. Így jutottunk a Békás-tavak fölötti vízeséshez. Itt ama régen óhajtott alkalom kínálkozott, hogy újabb, bár rövid pihenő-szünetet rögtönözünk. Ezt a hatalmas sziklatömbökön át tovaúzó, ezer-féleképen bukfencező és ütődő, majd millió cseppecskére szétporlódó, majd vastag sugarakban a mélységbe rohanó víztömeget szakértő szemekkel meg kellett tekinteni s fönségességét meg kellett bámulni. Magamban persze nem bírtam szabadulni e gondolatától: ó bár csak völgynek tarthatnék veled, te alkoholelленesek szíve választottja!

Ámde a kérlelhetetlen sors, melynek intézését R. barátom vállalta magára, előre hajtott. A legálszentebb lelkesedés, a rajongó bámulat, a természet nyugalmaiba való elmélyedés, semmi, de semmi sem segített; előre, egyre csak előre!

Egy hómező ugyanazt a szolgálatot teszi.

A megállásra megint csak intett egy kifogás; hómező, melyet át kellett vágnunk. Júliusi hó, no ez dacára szibériai hasonlatosságokban dús éghajlatunknak, nem tartozik az élet mindennapi eseményei közé. Micsoda ünnepi élvezet volt az, átizzadtan a hóban gázolhatni. Ezt nyugodalmasan kellett élvezni annyival is inkább, mert a hómezőn túl az út éppenséggel nem látszott enyhén fölemelkedni a magasságba. Már megint hallom a sürgető kiáltást: előre, előre! A sors hatalmával szemben nem lehet dacolni. Akarva, nem akarva, bele kellett nyugodnom, hogy ezt az áldott, csendes területkét ott hagyjam, hogy a jóleső pihenést a mászás kemény munkájával váltssam föl, és hogy a többieket kalandos útjokban kövessem.

Mélységes elmélgedések az uj útról.

Számtalan jajjal és bizonytalan mennyiségű sóhajjal, mely mind annál súlyosabb volt, minél inkább el kellett azokat a látszat kedvéért nyomni, az ösvénynek a vízeséshez közeli sarkánál balra fordultunk, amaz

ösvénynek, melyet R. minden újabb fordulatanál újból dicsőített. Utat az igazságnak! Ez az ösvény megérdemli a dícséretet. Aki, úgy mint én, több mint egy évtizeddel ezelőtt a Tengersizem-csúcsra mászott s a régi, útnak csúfolt útirányra emlékezik, hálásan fogja elismerni, hogy nemcsak az idők s velük együtt az emberek, hanem — ami még többet jelent, — az utak is, — s ami még a legnagyobb körülmény, — előnyösen megváltoznak. Az ellen szó sem eshetik, hogy ha a mostani, szerpentinákban fölépített út s a régi között párhuzamot kellene vonni, hát ezek úgy viszonylanának egymáshoz, mint a Laci szekere a Pullman-kocsihoz, mint elődeink szerény olajmécse a villamos ívlámpához, mint a legsötétebb Afrika legérdekesebb négertörzsei a művelődés élén haladó nemzetekhez. De avval nem azt mondom, hogy most magától megy a dolog. Istenemre nem! Aki nem tartozik az edzett turisták céhébe, aki uzsonnáját nem fogyasztotta el a Ferencz József-csúcson, a Hegyes-tornyon, s ahogy már e sokat körülrajongott szépeket hívják, ezen az úton sem fog igazi gyönyörűséget lelni, s úgy mint én, az utat, ráadásul azt is, aki traszírozta s nem kevésbé azt, aki fölépítette, az Óperenciás tengeren túl szeretné látni. Hogy félreértéseket ne okozzak, az igazságnak megfelelően elismerem, hogy én velem erről az útról azért nem jó beszélni, mert erőimet meghaladó követelésekkel lép föl, mert — a Pfinn-féle sikló még mindig a jövő zenéje.

Vaskampók, melyek egyelőre távollétükkel tündökölnék.

Sem a nap, mely egykoron Gilleonnál illedelmesen a parancs szerint járt el, sem a turistakaraván, melynek szerény tagja voltam, nem álltak meg azalatt, míg én e mélységes elmélkedésekbe keveredtem. Gépiesen helyeztem én is egyik lábamat a másik elé, s a tehetetlenségről szóló törvény értelmében előre, sőt azon a kényes ponton is szerencsésen átjutottam, mely a vaskampók odaerősítésére szinte a természettől kijelöltetvén, ilyenekkel — amint ez nekem köztudomásomra is adott, — később ellátandó is lesz, ahol a *szédülés* — nem úgy mint a *szédélgés* — az ember vesztét is okozhatja.

Az egyesület szolgálatába állított erdőkerülő.

Előttünk, a Hunfalvi-horhos alatt idillikusan odarakódott hómező terület. Ezen Hohenlohe herceg egyik deli, izmos erdőkerülője éppen akkor siklott alá a gyorsvonat sebességével a völgybe. Vaskos boton lovagolt s nagyon szemléltetően demonstrálta, hogyan volt lehetséges a középkori boszorkányoknak — a maiak inkább hintón járnak — a seprőnyélen légi utakra vállalkozniok. Mikor ez az ember a mi társaságunkhoz érkezett, R. barátom őt a Magy. Kárpát-egyesület lovagjává ültette, amennyiben addig el nem eresztette őt, míg azt a fogadalmat nem tette, hogy a Hincói-tó elágazásánál pónzát állít s erre új jelzőtáblát erősít. A régi — lába kelvén — elrejtőzött.

A hómezőt eleintén nagy, későbbben azonban egyre csökkenő örömmel vágtuk át. Az átáztatott lábbelinkben nem éppen kellemes, bizsergő hideg tette magát érezhetővé.

Lehülés a Hunfalvi-horhoson.

A Hunfalvi-nyeregre érkezve, a legjobb minőségű, a Tátra- és Tengersizem-csúcs között tovasüvítő, hideg, zord szélvihar fogadott bennünket. Némelyikünk hajlandó volt azt hinni, hogy e szél a csontokon is át tud hatolni s ezekben füttyüléssel fejezi ki kellemes állapotát. A hasogatott csúcsok zürzavarára, szaggatott, tengersizemekkel tarkított völgyekre nyíló pompás kilátás élvezetének ki tudná magát sokáig átengedni, olyan időjárás mellett, amelyről a nép azt mondja, hogy kutyának sem való. Csakhamar a társaság ifja, véne, apraja, nagyja a Hunfalvi-horhos alá húzódott. Lábaik itt jól megtermett hóerkélyen nyugodtak. Lábaik pihentek, de annál inkább vacogtak fogaink. Hogy a latin nyelvtan nem véd meg a hidegtől, ezt gymnazistáink — persze igen nyárisan fölszerelt — egyike az ujjain tapasztalta meg, melyek komolyan fenyegetődtek a megfagyással. Figyelembe véve azt, hogy a csúcson még égetőbb, tulajdonképen még fagyasztóbb állapotok lesznek, R. takarodót fúvatott. E jelt örömrivalgással fogadták. Csupán K., ki ama föladatát, hogy a Tengersizem-csúcsot jelezze s így a Welfek háláját kiérdemelje, még nem fejezte be, s a társaság egy másik tagja, ki a hozzá való ragaszkodását be akarta bizonyítani, nem törődtek a szél üvöltésével, s testüket a

hidegnek kísérletezésre tengeri nyúlként átengedve, a Hunfalvi-horhostól balra kanyarodtak s a Tengerszem-csúcsra hatoltak.

Hogy mily kedélyes volt ott fönt a tartózkodás, abból a tényből is kiderül, hogy ezek az urak elvonultak anélkül, hogy őket — amint ez ily esetekben történni szokott, — további útjukban egyetlen egyikünknek a szeme is elkísérte volna. Mintha az üdvösségért folynék a küzdelem, mindenki völgynek sietett, de valamennyi előtt a hadsereg képviselője, aki úgy föl-, mint lemenet az előőrsöt képezte s még a felső vízesés táján is, ama helyen, melyet vaslánc odaerősítésére szemeltek ki, — egyelőre még a jövő zenéje, — gyorsmenetben rohant lefelé s egy órával hamarabb is érkezett a Poprádi-tóhoz, mint a többi.

Tovább.

K. és kísérője, egy németországi lelkész, ezalatt szél-től és hidegtől nem rettenve a csúcs felé nyomultak, minden arravaló kőnek vagy kiugrásnak vörös emléksávot odakenve. A »Szorító«-nál (Quetsche) az egyház emberét nyomasztó érzés fogta el; azt a félelmet, hogy a reá bízott nyáj elveszthetné pásztorát, az arcáról világosan le lehetett olvasni; azonban nincs kizárva, hogy a mindensetre hozzá közelebb álló »én«-ért való gond gyötörte.

Nyomott kedélyén e kérdéssel könnyített: Vajjon igazán elkerülhetlenül szükséges volt-e, hogy oly csúcsot, melynek széles hátán el nem téveszthető, az emelkedés folytán szükséges szerpentina-kanyarulatokban szélesen elterpeszkedő út vezet, színes sávokkal még fölismerhetőbbé tegyenek? Ez a jó ember ama harc fejlődési fokozatait, mely a Ghibellineket és Welfeket szétválasztotta, nem kísérte kellő figyelemmel. Isten, akinek annyi vétket kell megbocsátania, el fogja neki nézni útjelzésbeli atheismusát; mi azonban, akik mindannyian bűnösök vagyunk, terítsük rá a mindennek irgalmazó szeretet köpenyegét.

Fönt a magasban.

A csúcsra érkezve azt vélték e bátrak, hogy ott vannak, »ahol citrom virul, hol árnyas ligetekben narancs pirul.« Zephir, ki eddig veszettül viselkedett, beszüntette fúvó-művét: a nappali csillag újra megkezdé azt a sok

évezredes tevékenységét, hogy meleget árasztson szét, és enyhe lég lengedezé körül az egyháznak és iskolának az ég közelébe jutott képviselőit, akik itt oly kilátást élveztek, amilyent — amilyent már csak a Tengerszem-csúcsról lehet nyerni.

Álom és valóság.

De hát mi történik velem? Mintha boszorkánynyomás nehezednék mellemre, miközben olyan rázást és huzigálást éreztem, melyhez hasonlót az újabbkori paedagogiában elmaradt tanítók olyan tanulókkal szemben alkalmaznak, akik az erkölcs és a fegyelem ellen vétettek. Végre megúnva a »cibálást«, ráadom magamat arra, hogy szemeimet kinyissam, s íme, álom ez vagy valóság? előttem áll K., egyik kezével a festékes dobozt és a bal-tát oly görcsösen szorítva magához, mintha kedvese volna, a másikkal kabátom kelméjének nyújthatóságát és szilárdságát próbára téve, időnként pedig arra, amit ez rejt, gyöngéd püfölgetéseket mérve. Dühösen ugrom föl, hogy kínozomra vessem magamat. De bosszúm kivitele előtt fölvilágosítottak, hogy tulajdonképen csak baráti szolgálatról vol tszó, hogy barátom — a dolgot helyes világításban tekintve, — nem tett egyebet, mint hogy — talán kissé gyöngédtelenül, — mély álmomból fölébresztett. Én t. i. a Békás-tavak melletti két kötőmb között, ahol a jövődöbéli csibéket tojás alakjában és R. borát lenyalkaltam, elszenderedtem. A csúcsig való fölmenetelt minden hozzátartozandóval együtt az álom istene varázsolta elém, hogy tudóm és lábaim engedetlenségeért, melyek éppenséggel nem akartak a parancsra hallgatni, mintegy kárpótoljon. Turista-rehabilitációm tehát a tudóscillán és lábcharibdisen újból hajótörést szenvedett; de ez a legközelebbi alkalommal nem fog visszariasztani, hogy Tamerlan hangyája módjára megismételjem kísérletemet, mert a havasokban édes és jóltevő az álom.

A tiroli Alpkból.

Az ötzvölgyi Hintere-Schwärze (3638 m), az északi gerincen át.

Irta: Dr. Englisch K. lovag.

Jó ismerőse ez annak a nagy turistaáramlatnak, mely évenként a glecserborított Hoch- vagy Niederjochon át dél felé, Olaszhon napsütötte tájai felé vonul. Bár a Fölső-Ötzvölgy jeleiként ott emelkedik a Similaun (3607 m) hajlott pyramisa, a Kreuzspitze (3455 m) hatalmas sziklaoszlopa; bár leküldik hozzájuk üdvözetüket jeges magányukból és 1000 m-nél többet kitevő magasságukból a Wildspitze (3788 m) és a Weisskugel (3748 m), e csoport legmagasabb ormai; de e jégvilág legelőkelőbbje, s e széles, mértföldnyi hullámzásban, az Alpeiner-Ferner-től (Innsbruck mellett) Hochstubaion és Gurglon át az Ötz-völgyhöz, túlnan pedig az Ortler felé vonuló glecserkoszorú leggyönyörűbb csúcsa rejtve marad előtte.

Ama csúcsostromló, aki tekintetét e magaslatok egyikéről a távolban járatta, ismeri éles, keskeny jégalakját, északi gerincének elriasztó, meredek vonalával együtt. Minden vonalában, csillogó ezüst falainak merész-hajlású fölépülésében, kékes hóerkélykoronájának ragyogó teltségében nemesen föltornyosúlva, a Dél sötétebb festésű síkjaiból visszautasítóan és fönségesen kiemelkedve, hasonlíthatatlanul szép e csúcs.

Ez az orom, a csoport negyediké a magasság szerint, a Hintere-Schwärze, az Ötz-völgy legpompásabb magas trónja, a Tirol ama kevés hegyeinek egyike, melyek a Svájc hegyóriásaival szemben fölvehetik a versenyt. Vajjon mi lehet az oka annak, hogy oly kevesen mászszák meg azt az ormot, mely ezt a csoport valamennyi csúcsa között leginkább megérdemli? Rejtett fekvése, mely miatt az udvarlónak őt mintegy föl kell keresniök; jégfalainak hamis hajlása, mely alig csábítja az ötzvölgyi kalauzokat arra, hogy oly idegennek ajánl-

ják, akinek képességeiről előbbi utak alkalmával a legbehatóbban meg nem győződtek. Mindez hozzájárul ehhez. S ezt nem is lehet nekik rossz néven venni. Mert a Venter temetőjén álló csendes, elhanyagolt keresztek olykor igen beszédesek, s a Similaun előretolt, aláárnyékolt csúcs-hóerkélye még manapság is úgy tekint le rájuk, mint ama napou, amikor leszakadásuk folytán két fiatal emberélet széjjel zúzódott.

Különben alig van 3 kalauz, aki a Schwärze-n volt, mert ennek megmászásai az ujjakon is megszámlálhatók. E kevés közül is a túlnyomó legtöbb a déli gerincen át ment végbe. A csúcs legjobb ismerője Gstrein Sigfrid (Heiligenkreuzról), aki Klotz Zachäus-szal kísért bennünket.

Egy forró augusztusi nap délutánján a Sanmormenedékházhoz (2550 m) gyalogoltunk. A vörösfenyők csak gyér árnyékot adtak. Csupa fény és izzó napsugár mindenfelé. Fönséges és nyugodt kékségű, tiszta tenger fölöttünk, míg a föld a csendes ég alatt háborgó hullámokhoz hasonlított, köröskörül hatalmas, éles jégcsúcsokban föl-föltörve. Csupán a Marzel-gleccser kígyószerű szörnyalakja tolta csillámló óriástestét völgynek, a napfényben villogó üszköket szórva és saját nyelvén szólva.

A hasadékok repedésével, a fekete végárokból kitörő gleccserpatak zúgásával, a magával ragadott jégtömbök tompa hangjával és ama lövegek dörgésével beszélt, amelyek a Mutmal-spitze (3512 m) bársonyfehér jégruháját átbarázdálták. Átlátszó Apolló-lepkék lebegnek a görgeteghalmokon, gyér havasi virágokat keresve. A felső Ötz-völgynek sajátos fajtája ez, mely az elülső szárnyakon is piros pettyeket visel.

A menedékházban eleven élet uralkodott. Vagy egy tucat kiránduló-csoport volt már a hosszú étteremben, s a közeli Kreuzspitze és Similaun neve csak úgy röpködött a levegőben.

Ott benn nekem nagyon élénk állapot volt, mert a kiváló tiroli bor nem tévesztette el hatását, s mi a kunyhó elé mentünk. Jeges lehellet áramlott ide a közeli gleccserekről, amelyek hosszú jégnyelvekben ereszkedtek alá. A szürkelet hasadékról hasadékra lila-árnyékba merült. Nemsokára már csak a hegytetők voltak megvilágítva, s a Schalf- (3535 m) és Diemkogel (3380 m), a Mutmal- és Marzell-csúcs orom-hóerkélyei izzottak. Ezek is elaludtak, csupán a Similaun jégtetején még sokáig lebegett egy rózsaszínű felhőske.

Elérkezett a lefekvés ideje; a kunyhóba visszahúzódtunk, de nyugalomról szó sem lehetett. Olyanféle hangulat volt bennünk, amelyen már nehezebb hegymászás előtt szokott lenni. — Az az utolsó pillanatig elrejtődző, fenyegetődző, ismeretlen volt szívünkbe, lelkünkbe zárva. Minden emléket, minden olvasottat újból fölidéztünk, hogy a holnapi napról képet alkossunk. Majdnem borzalmasan tisztán állott ez lelkünk előtt, minél inkább közeledett; s mégis büszkeségünk volt az, hogy ezt a bizonytalanságot előidéztük, erős akarattal és friss merészséggel, mint az a férfi, aki nehéz jégcsákányát meredek jégletőn az életért forgatja Lámpavilág mellett le a pázsitlejtőn, aztán a végtelen gleccseren át annak hasadékaiba, ugyanannyi éhes torkot a sötétségben átugorva. — Aztán a nap a Similaun éles jégfejét megint meg fogja koronázni halovány rózsákkal. Míg fölkel, fönt leszünk a felső jegesen.

Két lehetősége van annak, hogy az ember onnan följusson; a délnyugati oldalon, hosszan, erőlködve, veszélyben, a meredek jégfalon; az éjszaki gerincen át gyorsabban, de annyira megdöbbenően hajló lépcsőkön, amelyeneket Tirolban alig lehetne még találni s egyáltalában csak a céhbelire nézve képeznek lehetőséget, ellenben a laikus számára még a legjobb kalauzok segítségével mellett is örökre hozzáférhetetlenek.

Hogy miképen jutunk túl eme jégfalon odafönt, vajjon a jégoszlopon-e, amely ennek alján bal felől sugárkő alakjában támaszkodik a palakó táblasíkjához, vajjon azon a meredek párkányletőn-e, mely ezt jobbra emelkedve átvágja s a szédítő gerincélen át a főoromra föllendül, avagy azon a hirtelen esésű főnhómezőn-e, mely az ormok közé nyomulva, ezek horhosát a csillagzatok nyugvóhelyévé teszi, amikor ezek égi útjuk legmagasabb pontjára érnek, ezt elgondolnunk sohasem sikerült. E gondolathoz nem volt mértékünk. Összes csúcsmászásaim között még nem kúsztam át oly falon, amelyen jég és főnhó oly hatalmasan testvériesültek, mint ezen. — S aztán az a magasztos érzés, ez őrtornyon állani, mely milliókra nézve elérhetetlen, lábbal és jégcsákánnyal a törékeny, átlátszó hóerkélyre támaszkodva, alattunk a feneketlenség, körülöttünk térképhez hasonlóan országok terülnek el; Tirol, a Svájc, Bajorország s a kéklő Dolomít-csipkéken túl Olaszhon. Mit értek mindeme pompához képest a leszállásnál ránk várakozó nehézségek — megint olyan napunk lesz, amelyen él az ember, s amelyen

tudja, hogy él, s ha . . . hisz ily nap és ezer méter magas »hosszú esés« után a főnhavon is édes a pihenés.

Hangulatos volt e csillagdús nyári éj, mint kevés az életben. Senkisem aludt. Lent, a konyhában citeraszó zengett s kalauzaink ehhez megható népdalokat énekeltek. Nem ama pajkos tiroli gajdolás volt ez, hanem komoly, zengzetes, a szív mélyéből fakadó dal, amint ez oly estén érthető is, melyről nem tudhatni, hogy az utána következő az embernek megadatik-e. Sohasem hatott rám oly mélyen népdal, mint ez, mely a zuzmarafölte ablaktáblákon át hatolt föl hozzám. Majdnem úgy hangzott, mint a teremtőhöz intézett ima, hogy holnap velünk, emberkével legyen amaz ezüstfehér, ragyogó elleni küzdelmünkben, amely ott a Mutmal-gerincen túl elrejtve, ez órában halvány holdvilág mellett bizonyára a védelemre simítja jégpáncélját

Vagy három órán át vándoroltunk a sötétségben a Marzell-gleccseren keresztül. Most hajnalodott. A szürkülletben fenyegetően emelkedtek ki tágas kőtömb-mezők, kopár jéghasadékok és sötét falak. Eleddig a magas szikla a sötétség önmagába való mélyebb visszasülyedésének látszott, melyet hiába akart áttörni a jég. A völgy mentén nyugatnak hegyről-hegyre tágas sülyedések húzódtak a Niederjoch felé.

Lábaink alatt a gleccser óriási, vadúl mozgatott hasadékok chaosba szaggatott jégcirkuszszá tágul ki. Egészen lent, ahol a Similaun el nem homályosított ezüstszarva atlaszfényű, árkokkal barázdált hófalakkal a katlanba aláhanyatlik, a főnhavon hosszúkás, sötét tárgyat vettem észre. Mivel fölötte az egész lejtőn egyetlen kő sincs kicsorbítva, rejtélyes, hogy e zavaró pont mit jelent. Egyenesen a nagy hóerkély alatt hever, mely már nem egy áldozatot követelt, tőlünk a hasadékok tengerével elválasztva. A kalauzokhoz fordulok, de ők sem tudnak fölvilágosítani. Gstrein zavarában a pipaszárat rágyva azt jelenti ki, hogy több órai kerülő szükséges a hasadékchaoson át, hogy az ember — ha az odajutás sikerül, — erről a valamiről meggyőződjen, ami talán mégis csak kő lehet —*).

Eközben a hideg gleccseréj elvonúlt, tehát az esetben is, ha sejtésem helyes, legföljebb egy hulla eltakarításáról lehetne már szó; minden kiáltásunk felelet nélkül maradt, és nehéz szívvel s nem egészen nyugodt lelki-

*) A Similaun és a Marzellspitze katlanának e pontja az előbbi csúcsról nem látható, mert a hóerkély áthajló.

ismerettel — hiszen sajna, már vannak tapasztalataim eféle leletek körül, — följebb hágnak. A kifeszített kötél helylyel-közzel leszakadás ellen véd s az övig lesülyedtet visszarántja. Vízerek kopogtak és bugyogtak üvegburkolatokban, s amint megduzzadtak vagy megfogytak, hol megsötétültek, hol világosabbakká lettek. Glecser-barázdák remek nedűjével oltottuk szomjuságunkat.

Minden lépésünkkel meredek gleccserdarabokon a Schwärzen-horhos (3380 m) alatti fölső katlanhoz közeledünk.

Most a reggeli nap éri a sziklákat. Egyik sugárom a másik után gyullad ki, s lassan emelkedett ki a Hintere-Schwärze csúcsa.

Fehér díszépülete itt állott a nap ünnepi termében; a sugarak titokzatos villogással csaptak a lecsüngő jégen át. Azonban most még csak széles oldalát látni, mely merev jégfalban ereszkedik alá; domború mellét mélyen bevájt hegyi barázda szakítja meg.

Csak amikor — a hegyi barázdán, annak végső pontjához közel átvágva, — a horhos hógerincét elértük, egész hatalmával áll előttünk.

Uriasan és magánosan, mintha a többi magaslat tőle félenken visszahúzódott volna, lendül a végtelen merész éjszakai gerinc a legszebb jégalakban fölfelé. Rajta, mint a finom orcákon, hely hamvadzik; mintha árnyékaik csak oda lettek volna lehelve. Jegesnek oly reudkívüli a meredeksége, hogy minket a saját szemléletünk fölötti hitetlenség száll meg.

Előttünk jéglejtő fekszik, mely a néhány száz méter magas, áthajló éjszakai falba oly hirtelenül siklik le, hogy még a rálépés gondolata is borzalmas volt.

Egyenesen föl kellett erre mennünk. A friss hó, mely néhány nappal ezelőtt esett, elolvadt, s az élt mezeten, fényes jéggé alakította. Gstrein teljes erejének megfeszítésével vagdosott fölfelé. Szilánkokban és szikrázva zuhannak le a jégdarabok mindkét oldalra, hogy örvényekben eltűnjenek, vagy pedig a szélükön túl megtöltsék ama csillogó égi lajtorja kis fokait, mely oly egyenesen vonult fölfelé, mint egy rengeteg hosszú, lógó gyöngyfűzér. Jellemző a meredekségre, hogy a legközelebbi fokból mindig egyenesen állva, előrehajlás nélkül lehetett kezünkkel a jégzilánkokat kitakarítani. Alig merünk hátra tekinteni, s dacára e lelkiállapotnak az ember mégis kénytelen súlyával szinte belelopódzva a lépcsőfokokba, ezek megterhelését nyugodtan és egyenletesen keresztül-

vinni. Gstrein elfáradt és Klotznak kell átvennie a további lépesővágást. Ezáltal ostromunkban önkéntelen szünet állott be. Bedöföm a jégcsákányt s rácsavarom a kötelet, azonban evvel csak azt a meggyőződést szerzem meg, hogy ez szükség esetén meg nem bízható.

Míg a többiek utánam másznak, az én tekintetem a lejtőn lefelé siklott, mely valami 10 méternyire alattam az éjszaki falban végződött. Ott alant végtelen úr tátongett, ahol szünetlen visszahanyatlás — tünekezésékként a feneketlenség honolt. Kelet felé tekintetem mélyen és függőlegesen, derékszög alatt a Schalfglecserre mélyedt, míg a Falschung és Karlesspitze ormain meg nem akadt.

Végre elértük a csúcsgerincet, s csaknem visszahőkölünk, mert a szem túlfelől is a Pfossental hatalmas örvényébe téved, ahol a Graff-jeges hever. Ámde a jéggerinc még csúcs-hóerkélylyé tornyosúl föl, mely függőleges szakadékként emelkedve, az orom vakmerő szarvába megy át.

Nem bírtam magamtól megtagadni azt, hogy a völgyek fölött egyensúlyt tartva a késéles, légies jéggerincen, melyen lábainkkal harántul lépkedve lépcsőket kellett csinálnunk, meg ne álljak és le ne fényképezsem a csúcst. Hogy e bizonytalan talajon meggondolatlan mozdulatot ne tegyek, mely mindnyájunkat végveszélybe dönthetett volna, Klotz, aki mögöttem szintén szabadon állva, erős kézzel tartott engem hátul az övnél fogva. Ez a kényes pillanat is elmúlt, s tovább hatolunk a meredek gerincen, addig, amíg ez véget nem ért. Egy mély ugrás a hóerkélyen át, látszólag a semmiségbe, a valóságban azonban a Pfossental-lejtő hóba rejtett, laza palatábláira, s jobb kezünkkel a hideg hóerkélyen föl-tapogatódzva, föl-kúszunk a keskeny csúcsra, mely kétoldalt beláthatatlan mélységekbe szakad alá. Alig akkora a teteje, mint egy kis ebédlőasztal, s minden oldala felé iszonyúan lejt lefelé.

Névjegyeinket csak gyér korábbi adatokat tartalmazó boros palackba dugtuk, s ezt a csúcson elrejtettük.

Úgy éreztük, mintha az imént átéltek messze távolban állanának. — Ragyogva nyugodtak a jegesek, hallgatva a völgyek. Mély horhosba visszasüllyedve zárkózik a déli, alacsonyabb Schwärzenturm a mi csúcsunkhoz. Rajta keresztül vezet e gerinc mentén a Marzellspitze- és Similaunhoz vivő taréjvándorlás. Az éjszaki gerincnél valamivel könnyebb, de még kevésszer járt útirány ez.

Ki tudná mind fölsorolni az Ötz-völgy és az Ortler óriásait, a távoli Berninái, melyek a fény teljes áradataiban háborgó jég hullámokként állottak itt körülöttünk. A Silvrettából a Glockturmon át a Pic-Linard és a Fluchthorn tekint át hozzánk. Jobbra ezektől a Scesaplana és Rhätikon, balra a Reinwaldhorn, messze távolban pedig a Finsterahorn csoportja s a Wallisi hegyek villogó jegesei. Körülöttünk térképhez hasonlóan Tirol. A Tuxer-jegeseken, Texel-csoporton (Lodner, Hochweisse) és Hochwildenen túl a Grossglockner és Venediger vonulata. Éjszakon a Wetterstein és Zugspitze s a Stubai hókoszorúja. Délen az orgonasípszerű Dolomitok, a messze föl ismerhető Cimon-della-Palla, a Schlern s annak tornyai, a Marmolata ferde hóvánkosa. Távolabb ibolyaszínű párásban Olaszhon síkjai.

A jóval nehezebb lejáratot is jégpatkóink segélyével az északi gerinc égi lajtorjáján át intéztük. Eközben ezt a lejtőt is lefotografáltam. Az út fölvételei jól sikerültek. A fényképen mesés a gerincél hajlása s az élen végigvonuló lépcsőfokok hajszályni pontossággal láthatók. E lépcsőkbe addig embereket állítani, míg én a gépet elhelyeztem, nem voltam elég lelkiismeretlen, s ezért a képen üres a lajtorja. Ez nem is igen volt lehetséges, mert szorosán egymás mögött másztunk lefelé, egyenletesen lépést tartva, testtest mellett, s valakit magára hagyni túlságos merészség lett volna.

Ezidén az Ötz-völgy és a Stubai-hegyek még sok más csúcsának megmászásában volt részem, azonban dacára annak, hogy a leggyönyörűbb időjárás mellett ezek királynőjének két csúcsára (Wildspitze: Süd- és Nordspitze, 3788 m) föl kúsztam, a kilátása miatt messze távol ismeretes Weisskugelt (3748 m) meglátogattam, a Similaunról (3607 m), a nagy Ramolkogelről (3555 m), a Kreutzspitzeről (3455 m), a Thalleitspitzeről (3407 m), a Finailspitzeről (3515 m), a Zuckerhütelről (3511 m), a Wilde-Pfaffról (3471 m), a Pfaffenschneideről (3499 m), a Schaufel- (3333 m) és Gaiskar-csúcsról (3123 m), a Wannen- (3021 m) és Brunnenkogelről (2900 m) messze járt tekintetem az országokon végig, mégis a Schwärzen töltött nap örökké mint e nyár legszebbike fog emlékemben megmaradni.

S most még néhány, e túrok alkalmával tett tapasztalatomról szeretnék beszámolni. Ezek az Ötz- és Stubai-völgy kalauzúgyére vonatkoznak, mely az A. A. C. innsbrucki osztályúak fölügyelete alatt áll. Az egyesület

elnökségi és választmányi tagjai nyaranként a csoport összes menedékházaihoz ellenőrző-útnak tesznek. Ezek főcélja a kalauzfölügyelet mellett annak ellenőrzése, hogy a vendéglősök az egyesület által a menedékházak részére megállapított étel- és italárakat betartják-e; továbbá, hogy a menedékház milyen állapotban van.

Nagyon sokféle körülmény van, mely egy-egy terület kalauzügyének kialakulásában közreműködik, amely még a vezetők és vezetendők személyes, egyéni természetéből is ered, úgy hogy mindig kockázatos eljárás volna, ha a tátrai és alpesi kalauzokat össze akarnók hasonlítani. Legkönnyebben vihető ez keresztül a szervezet dolgában. Az Ötz- és Stubai-völgy kalauzai I osztályúakra és kalauzjelöltekre oszlanak föl. Ez a fölosztás a miénktől — I. s II. osztályú kalauzok és hordárok — különbözik. Emellett megjegyzem, hogy Tirolban a kalauzjelöltség még nem jelent okvetlenül igényt a kalauzálásra. Sokan egész életükön át nem viszik odáig. Csak kiváló tettek, a kalauztaufolyamok végzése és vizsgálatok döntenek itt. Nálunk az eféle tanfolyamokat a M. K. E. nem eléggé kifejezhető, fáradhatatlan tevékenységének köszönjük. Csakhogy ebben több gondot kellene fordítani oly nehezen megoldható föladatok megfejtésében való iskolázásra, melyet kalauztömeg alkalmazásával könnyebben lehet megoldani, mint egyesekkel, a skisportiskolára, az egészségtani oktatásra, stb. stb. Meg vagyok győződve arról, hogy nálunk az I. osztályú kalauzok mellett nem veszténé el alkalmaztatását a kalauzjelöltek kategóriája sem, már kénytelenségből is, azért, mert az előbbiek száma az idegenforgalommal; szemben elégtelen volna. Ez nyilvánvalóan látszik a Svájcban és Tirolban.

De az utóbbi országban rossz szokások is vannak. Ha két különböző völgyből való kalauz hegygerincen találkozik, legtöbbször fölcserélik útjukat, s mindegyik visszatér az ő völgyébe. Hogy ez néha katasztrófákhoz vezethet, azt ezidén a különben könnyen járható Zillertölgyi-hegyekben láttuk. Emellett ez a brüszk kalauzcseré a kölcsönös képességbeli ismeretlenség miatt a nagy magasságokban való együttéléshez nem alkalmas kísérletezés. Az új kalauz a kicserélt turistával szemben mindig kevésbé szolgálatkész, mert hiszen keveset várhat már ettől s díját már az előbbitől átvette. Örülünk, hogy nálunk még ilyesféle nem létezik.

Ritkán lehet olyan kalauzt, sőt turistát is találni, aki

jégen és sziklán egyformán iskolázott volna. Ezek merőben különböző ügyességek, melyek csak nagy gyakorlat s ezenkívül arra termettség mellett egyesíthetők. A mi kalauzainknál az előbbi majdnem egészen hiányzik, az utóbbi az ötvölgyi kalauzoknál majdnem ismeretlen. Legjobban látszik ez meg e két esetben: Hogy meredek lónyelv vagy jéglejtő fölé jusson, ami talán technikailag nem nehéz, a mi kalauzunk mindenkor inkább kerülőt választ még exponált sziklafalon is. Ezt a — nézetem szerint még közeli időkig igazolt — tünetet a hó iránt való bizalmatlanságának kell tulajdonítanunk. Hasonló esetben az ötvölgyi kalauz gyakran a veszélyes jéglejtőt vagy hóerkélygerincet választja, hogy a valamely könnyen járható falon vagy görgeteglejtőn való áthaladást elkerülje. Ez a sziklákon való járatlanságának következménye. A Tatra kalauzainak legjobbjai a Dolomítok legkiválóbb vezetőivel szembe is megállják a helyüket, de valóban nehéz glecserútnál nem volnának használhatók. Itt csak gyakoribb téli utak segíthetnének, amelyek kalauzainkat jobban szoktatnák a jégen-havon járás technikájához. Hasonlóan állunk a kötél alkalmazásával, melyre őket rá kellene tanítani.

Kiváló turista mindig nevelően hat kedvenc kalauzára (hiszen a legtöbbször van ilyen kedvence). Nevelően, de egyoldalúan is, s ezáltal kártékonyan. Ez is hiba. A kalauz hamar ismeri meg gazdája sajátosságait s másokkal aszerint bánik. Láttam kalauzokat, akik az én hegymászásomhoz hozzá szokva, azt hitték, hogy a velünk tartó más gyöngébb turistákkal veszélyes helyeken nem kell törődniök, mint velem vagy önmagukkal, anélkül, hogy az illetők képességeiről meggyőződtek volna. De a részemről fölállított hipotézisre még érdekesebb példát tapasztaltam. Egy mindenképen elsőrangú turista kedvenc kalauzáról van szó. Mellékesen megjegyzem, hogy az illető kalauz jobban kúszik a havon, mint sziklán. Gazdája rendszeren elül jár, ő követi s utána viszi holmiját. Minden félelem nélkül utána kúszik még megfontolást követelő helyen is. Ezt én tudtam, s éppen így tettem. Szerencsémre! különben a szóban levő új hegymászáskor sohasem jutottam volna föl, mert emberemből a kezdeményezés legkisebb árnyalata is hiányzott. A le szállásnál elvéhez híven kötelen eresztette le magát s átvette a fényképező készüléket és a hátzsákot. Ámde a biztosíték dacára is nagyon kényelmetlen volt neki a dolog, s az én emberem az ő hátzsákját egészen kedélye-

sen a túlhajló fal egyik fülkéjébe deponálta, s nyugodtan mászott tovább lefelé, ahonnan aztán hozzám fölkiabálta magatartásának mentségeit. Most abban az élvezetben részesültem, hogy — ha nem akartam föláldozni készülékemet, — ezt lemászás közben, a legrosszabb helyen, biztosítás nélkül függve, ki kellett vennem a fűkéből s levinnem. Ennyi elég. Általában véve ez a kalauz az ezredadjudtáns lovának a hatását tette rám, mely csak az alezredes szolgálattevő lovának farka után indul ügésnek, és önállóan vezetni éppenséggel nem tud. Ezért a kalauzügy netáni reformjánál a turistáknak a kalauzra gyakorolt hatásával számolni kellene.

Az említett esetektől eltekintve már csak egyet kellene megrónom, a hiányos felszerelést. A lengyel Tátra-kalauzokéről e helyen nem is akarok beszélni s csak arra mutatok rá, hogy ott egyszer a jégcsákányok, szőges cipők, kötelek, cipővasak stb. behozatalára vonatkozó kezdeményezés alkalmával a gorál népviselet korlátozását emlegető ellenérv jutott fülemhez. Azonban a tátrafüredi kalauzok felszerelése (az alpesi országokban ezt az ügyet törvények szabályozzák) sokszor hagy hátra kívánni valót. A szétzúzott jégcsákányokat és a kopott köteleket pontosabban kellene fölülvizsgálni.

A tirolai kalauz — nemzeti jellegének megfelelően — hegyi útakon kerüli a szeszes italokat, amit a tátrai kalauzokról nem lehet állítani.

A kalauzügyről írt eme hasonlatom, melyet — ismétlem, — nagyjában semmiképen sem szabad hazai kalauzaink rovására értelmezni, a tárgyalt anyagnál fogva nem lehetett minden kritikától mentes. Az elmondottakat már csak a kalauz-lélekjelenlét és kalauz-hűség egy szép példájával zárom le, melyet ezidén az Ötz-völgyben úgyszólván majdnem átéltem. Szeptember 11.-én volt ez, a Wildspitze (3788 m) keskeny jéggerincén. Két lyoni úr és a D. Ö. A. V. innsbrucki osztályának egyik tagja 2 söldeni kalauzzal, Klotz Ferenc- és Józseffel fölmásztak s elérték a déli csúcst. Innen a társaság az éjszaki csúcsra ment át, éppen úgy, mint mi. A jéggerinc közepén az egyik francia elhagyta a jégbe vágott lépcsők által jelölt utat, s lábaival és a jégcsákánnyal a kelet felé áthajló, nagy hóerkélyen állott. Ennek következményeképpen ez nagy területen letörött, s a francia a szegélyen át lebu-kott. Persze a többiek utána. Klotz József a másodperc egy töredéke alatt a túlsó jégfalon jó darabnyira leugrott s ezáltal magához rántja a bukottakat. Azonban a mi

hegyeinkben is voltak ilyféle esetek, ha csak id. Hunsdorferről, az én derék, kedvenc kalauzomról emlékezem is, meg, aki annak idején a Hegyes-tornyon kőtől sujtva, keserves helyen függve, vértől borítva addig tartott ki, míg segítségére siethettünk, míg ha elereszkedett volna, mindannyiunkat menthetetlenül a mélységbe ránt, s aki ezidén a Litvorove-tornyon megint maga súlyosan megsérülve, gazdájának még tanácscsal, tettel segítséget nyújtott.

A Lomnici-csúcs legrégibb útja.

Írta: Dr. Otto Á.

Manapság már majdnem dogmává lett, hogy Froelich Dávid késmárki tanár 1615-ben elsőül mászta volna meg a Lomnici-csúcsot. Ez azonban semmiképen sem kétségtelenül bizonyos. Ő igazában *csak elseje volt azoknak, kik magastátrabeli hegymászást leírtak*. Hogy rajta kívül ezt a hegységet mások is látogatták, saját maga állítja műveiben: Medulla geographicae practicae . . ., Bártfa 1639, és Bibliotheca sive cynosura peregrinantium, Ulm 1643. Teljesen egyértelműleg mondja bennök, hogy ama hegyek, melyek vadság és meredekség dolgában Olaszország, Svájc és Tirol Alpeseit jóval fölülmúlják, majdnem hozzáférhetetlenek, miért azokat csupán a természetért rajongók is csak igen ritkán látogatják.

Hogy nem ő volt a Lomnici-csúcs első megmászója, saját útleírásából kiviláglik. Sehol nem említi, hogy útja valahol bizonytalan lett volna, miért is azt keresniök nem kellett. Az egész leírás az útnak ismert voltára alapít. Az ifju Froelich és két iskolatársa — bár azt nem említi, — bizonyára oly vezetővel mentek, ki a Lomnici-csúcsou már volt s azt az utat már ismerte. Froelich útleírása semmiben sem mutatja, hogy szerzője a hegyvidékben esztétikai élvezetet talált volna; az akkori idők szokása szerint ő is fizikai megfigyeléseket tesz; elmélkedik a felhőknek a földtől való távolságáról, vagy a lövést a völgyben és a magasban követő akusztikai hatásról. A csúcson tapasztalt teljes szélcsendből arra következtetett, hogy a Magas-Tátra eme csúcsa egy német mértföldre emelkedhetik és eléri a légkör ama felső régióját, melyhez a szél hullámai már föl nem érnek. Froelich megfigyeléseinek hatása az utána következő szerzők, mint Buchholtz és Mauksch leírásain világosan látható. — Az útirány részleteiről egyébiránt semmit sem mond, az erre vonatkozó helyeket itt közlöm: »Amint fárasztó mászkálás után az első csúcsot elértem volt, már a leg-

magasabbikon képzeltem magam, de csakhamar észrevettem egy jóval magasabbat. Odavezető utam egy puszta kőgörgeteg-mezőn át haladt.« — »Alig értem a második csúcsra, ismét egy harmadik, még magasabb bukkant elő. Így tovább fokozva a kisebb csúcsok hosszú sorát kellett nagy életveszélyben leküzdenem, míg a legmagasabbikra följuthattam.« — »Amikor a közbeneső völgyeket takaró örökös havon át leszállva a második lövést tettem, öreg ágyú szavánál külön, borzasztó bömbölés hallatszott.«

Az egymást követő, mind magasabbra emelkedő csúcsokról szóló megjegyzés a Lomnici-csúcs valamennyi hozzáférhető útiránya közül legjobban illik a *Német-letrára*, sőt tulajdonképen azt találóan jellemzi. Az *örökös hóra*, nemkülönben egy másik, a hóban látható *évhatárookra* vonatkozó kifejezések világosan arra mutatnak, hogy Froelich a Lomnici-csúcs és Fecske-torony között hosszasan elnyúló hómezőt járta; így hát lehetséges, hogy ő a közvetlen leszállásra vállalkozott, melyről később még szó lesz.

A »Magyar Simplificissimus«-nak Boroszlóból eredő szerzője a Lomnici-csúcs megmászása *második letrásában* ugyan kissé részletesebb, de szintén igen határozatlan. Ő Legyelországból, hol egy nemes embernél szolgálatban állott, Késmárkra indul, hogy ott az iskolát látogassa. Már János napja körül azonban felcseréli azt a lőcsei iskolával, de »előzően öt diáktársával és egy kalauzzal három napon át bebarangolja a Kárpátoknak eme legmagasabb hegységét.« E vándorlás ideje eddig nem volt ismeretes, ha azonban id. Buchholz György-nek »Historischer Geschlechtsbericht«-jével összehasonlítjuk, sikerül azt meghatározni. Simplificissimusnak ez az útja eszerint a 17. század ötvenes éveinek végére esik. E körülmények pontosabb megvilágítását a régebbi Tátraturisztikának részletes történetében, más helyen remélem közreadhatni. — Simplificissimus közlése ez idő hegymászóira fölötte érdekes fényt vet. A fiatal emberek a rektor úr beleegyezésével és szabadságolásával — még sok szerencsét is kívánt neki — egy közvetlenül a hegység lábánál fekvő faluba (alighanem Felsőerdőfalú lehetett) értek; »tanítója bérért bárkit a hegységbe föl- és körülvezetett és a leginkább figyelemre méltó dolgokat mutogatni tudta. Ez az iskolamester akkoriban már negyedszer járta volt a Lomnici-csúcsot és ismerte is azokat a juhászokat, kiket útközben meglátogathattak. Ő meghatározza

a kenyér, hús, bor és sör mennyiségét, mit az ifjaknak magukkal kellett cipelniök; megkívánta, hogy az ő utasítására útközben gyűjtendő növényeket és gyökereket vele megoszszák, sőt hogy egy vaskampókat, vashorgonyokat és köteleket tartalmazó zsákot fölváltva cipeljenek. Ő megvizsgálja a csizmákat és kettőjökét visszavetette, úgy hogy fizetés ellenében másokat kellett kölcsön venniök; kézszerítés közben engedelmességet fogadtat, mászás közben a kötél segítségét tökéletes szakszerűséggel kihasználja, egyszóval: oly kifogástalanul viselkedik, mint ahogy ezt manapság jobban egy első osztályú képzett kalauz sem tudná.

A Lomnici-csúcson akkoriban egy *kökúp*, sőt valamelyes *vendégkönyv* is volt »Kalauzunk egy csúnyán lelógó szikla alatti kőrakásba rejtett bádog-dobozt húzott elő, ebben pergamentre írott nevek voltak.« Ez az adat fölötte fontos, mert bizonyítja, hogy már akkoriban a Lomnici-csúcs megmászása *nem volt szokatlan*. — Kalauzunk azt is elbeszélte, hogy már többen is utat tévesztettek és így életüket veszítették. Mindez annál különösebb, mert akkortájt turisztika még az Alpokban sem volt. Az ifjak nem készültek rá, hogy neveiket a csúcson bejegyezhesseék. amit nagyon sajnáltak; de a tanító hirtelen előránt egy bádog-szelencét, pergament-, toll- és tintával, s egy forintért megadja nekik a különösen kedvező alkalmat, hogy óhajtasuk szerint nevüket, korukat, születési hely- és idejüket leírva a dobozba tehették.

Útjuk a leírás szerint a Fehér-víz völgyén át vezetett; közben a késmárki-kosárt is meglátogatták. A Zöld-tavat nem említke, miből arra következtethetünk, hogy nem is érintették; hanem a Német-létra útján jártak. Az első éjjeli szállást a törpe fenyő régiójában egy forrás közelében vették, és pedig »a legszokottabb helyen,« melyet azonban a köd által félre vezetve »nem a helyes oldalon« közelítettek meg.

A csúcson, melyet első éjjelezésük helyétől öt óra alatt elértek, kalauzunk »sok különös nevű, borzasztó örvényt mutatott, melyekben sok médvét és nagy tavakat láttunk, a feneke jó széles és zöld volt.« Ez a megjegyzés — nyilvánvaló — a kistarpataki Öt-tóra vonatkozik és bizonyítja, hogy az Öt-tó katlana a Lomnici-csúcs megmászói előtt ismeretlen volt és az is maradt.

Ez időben azonban a Lomnici-csúcsról *három leszálló irányt* ismertek volt, »azután pedig mondá: Most pedig három utat mutatok, amilyen ismét le lehet jutni: a

legelső förtelmes, mert négy ember magasságnyira egy szírten át kötélén kell leereszkednünk, aki azonban szé-
dülne, annak a szemét kell bekötöni; a másik út a meg-
kerülés miatt fárasztó és ugyancsak veszedelmes.« Az ifju
hegymászók a legnehezebb leszállást választották. A szük-
séges hosszadalmas kötélhasználatot részletesen leírja.
A második éjjelt egy »nagy, mély és köröskörül mocsaras
tó« mellett töltötték. Az út részletei a *Kőpataki-tóra útnak*,
nevezetesen a »vad lovak« emlegetése, melyek itt szom-
jukat oltani szokták. Valóban a legujabb időig nyáron
a Kőpataki-tónál a lovak magukra hagyatva a legtöké-
letesebb szabadságot élvezték. Mikor már az utasok sok-
féle gyógyfüvet összegyűjtöttek volt, dél felé egy *másik*
juhászhoz értek, jeléül annak, hogy a főlzállástól eltérő
leereszkedő irányt választottak és »Völgyek, erdők és más
járatlan helyeken át, hol egy könyvecske szerint igazo-
dott, melyben a hegyek, gerincek és szírtek mindenféle
jele lefestve és leírva volt, sőt helyenként maga is csinált
volt jeleket.« Szóval az est beállta előtt beértek a tanító
otthonába. »Ott tisztességes vacsora várt ránk, melyhez
a falu papját is meghívtuk, énekeltünk és Istennek hálál-
kodtunk érte, hogy bennünket e förtelmes, fölötte ve-
szélyes és fárasztó nagy hegységen és borzasztó örvé-
nyeken kegyesen átsegített; másoknál is lefestettük
útunk nagy veszélyeit, rámutattunk sérüléseinkre és zú-
zódásainkra, melyeket ott szereztünk, és nem birtuk
Istennek eme csodaműveit elegendően leírni.«

De még ha arra is gondolunk, hogy *Simplicissimus*
regényt ír és sok helyütt kézzelfoghatóan nagyít, vala-
mint időrenbeli hibákat ejt, azt még is el kell ismernünk,
hogy ez a leírás a hegység közvetlen szemléletéből és
saját tapasztalásból merít, különben harminc évvel később
— *Simplicissimus* 1683-ban jelent meg — nem bírt volna
oly pontos és megfelelő leírást adni. *Buchholtz György*,
ki művének: »*Historischer Geschlechtsbericht*« leírását
két évtizeddel később, 1703-ban kezdte meg, sok
pontban egész nyilvánvalóan *Simplicissimus* elbeszéléseire
támaszkodik.

Biztos hírt annak, hogy *Froelich* mely úton jutott
a Lomnici-csúcsra, már csak *Buchholtz György*től tudjuk
meg. Az ő 1719-ben írt »*Zipser-Schnee-Gebürg*« c. művé-
ben, melyet 1899-ben *Löcsén Weber Rudolf* adott ki, a
23. oldalon következőképen nyilatkozik: »Évekkel ezelőtt
Froelich Dávid, *Késmárk* szab. kir. város matematikusa
a Zöld-tó felől fölmászott és ott sokat tapasztalt, miről ő

földrajzában említést tesz. Ibidem pag. 339, 340.« A 49. oldalon továbbá a Rézakunákról: »Forberg v. Rókusz-on át fölfelé emelkedve, legjobban és legkényelmesebben lehet a késmárki magas csúcsok és a sziklafalak tövébe jutni, hanem Froelich Dávid szepesi matematikus annak idején a csúcsra fölkúszott és ott mindent kitervez, amit az ő földrajzában részletesen megírt; erről különben már fentebb is szóltam.«

Bárha Buchholtz először kétségtelennek is állítja, hogy Froelich a Zöldtavi-völgy felől jutott volna a Lomnici-csúcsra, a fölmenetel útiránya felől semmi részletet sem bír mondani. Itt már aztán a *szóhágyomány* is beleszól. Már évekkel ezelőtt a Tátra turisztikájának története iránt érdeklődvén és különböző személyeknél tudakozódván, a most 65 éves Róth Márton tanár szájából vettem, hogy az ő *nagypapja*, Schwarz Jakab elbeszélése szerint Froelich a Német-létra- és Rézpad-on át jutott a Lomnici-csúcsra, de ezt a fölmenetelt később egy villám-sújtotta sziklatömb lezuhanása lehetetlenné tette. E közvetítő sziklatömb hiányából síma fal állott elő, melyet leküzdeni többé senkinek nem sikerült. Ezzel egyes később megismert írásbeli hírek igen jól egybevágtak. Így id. Buchholtz művének 23 oldalán következőleg ír: »A Késmárki-csúcs (ill. Lomnici-csúcs), melyre ma nem lehet följutni, mert a villám körülbelül 40 évvel ezelőtt*) azt összezúzta, kicsorbította, meredek és hegyes tornyokat csinált, melyeket megmászni lehetetlen.« Az 50. oldalon pedig: »Habár a Hunfalvi- v. Késmárki-csúcs (h. Lomnici-csúcs) Froelich idejében jóval magasabb volt, mint ma és valamennyi látható között a legmagasabb, akkoriban mégis jóval szélesebb is volt, s így könnyebben hozzáférhető: ma már lehetetlen odajutni, mert az említettek valamennyiének legmagasabbját a villám lesújtotta és hozzáférhetetlenné tette.« Sőt a M. K. E. poprádi múzeumában található egyik rajz is, melyet Buchholtz György 1717-ben készített, s mely a Tátra hegyláncolatát úgy ábrázolja, miként az Nagy-Lomnicról szemlélhető, a határvonalairól össze nem téveszthető Lomnici-csúcsot a következő szavakkal kíséri: »Petra altissima Kesmarkiensis circa summitem inaccessibilis, Lumnicensis eam Kamm appellare solent.«

A szóhágyomány szerint, miután a Zöld-tó felőli utat a villám járhatatlanná tette volt, a Kőpataki-tó mel-

*) Ennek 1680 körül kellett történnie.

lett haladó útirányt kezdték használni. Később, mikor gróf Csáky a »Nagyszalóki savanyúkút mellett telepítette nyaralóját, melylyel a mai világfürdőnek, Tátrafürednek alapját vetette, kezdték a mind sűrűbben odatóduló vendégek a Lomnici-csúcsot a Kis-Tarpataki-völgyből megmászni. Az erre vonatkozó legelső közlést Townson Róbert edinburgi tanár könyvéből »Travels in Hungary, London 1797 adja meg. »A Lomnici-csúcsnak 1793-ban történt megmászása leírásából világosan látható, hogy már akkor teljesen a mostani utat járta.

Amit Róth Márton tanártól megtudtam, azzal ismét teljesen megegyezik a bresloui Noak államtanácsos közlése a dr. Habellel a Lomnici-csúcsról a Zöld-tó felé megkísérlett, de nem sikerült leszállásáról. (L. Zipser Bote XXXVII. évf. 33. sz. 1899. aug. 19.) Azt mondja nekem, hogy egy *síma falhoz* értek, melyen legfőljebb vaskampók segítségével bírtak volna átjutni, ilyeneket azonban nem vittek magukkal. — Észert a régi Froelich-féle út szándékolt bejárásánál nagy nehézségekre kellett elkészülnöm. Nem tekintve a Német-létra megközelítését kutató szemlémet, melyen közel jutottam a Késmárki-csúcsot a Nagy-Morgástól elválasztó nyereghez, hogy onnan jobbra a Német-létrához forduljak, kísérleteimhez mindenkor *két kalauzt* vittem magammal. A szerencse azonban nem akart kedvezni. A Frigyes-menedékházba érkezésem után két ízben is éjjel hirtelen oly időváltozás állott be, hogy csak a visszatérésre kellett adnom magamat. Nem sokkal jobban jártam három évvel ezelőtt, midőn július 25.-én id. Franz János és Breuer Jánossal a Tarpataki-völgyből kerültem a Lomnici-csúcsra, hogy megkívánt túromat lefelé próbáljam. A hegység akkor egészen ködbe burkolódzott, úgy hogy útunk kifürkészése teljesen lehetetlenné vált.

A folyó év (1905.) július 23.-án végre sikerült az oly sokszor hiába kezdett túromat utóbb említett vezetőkkel véghez vinnem. Breuer utasításom szerint vaskampókat is hozott magával. De ím, milyen meglepetés! Azt a nehezen győzhető síma falat, melyet epekedve kerestünk, sehol sem találtuk. És ha még a Zöld-tó felől a szemleütamon kikutatott területen délkeletre a Nagy-Morgás felé tartottunk volna, hogy aztán éles szögben a Német-létrába beforduljunk, akkor; egyetlen egy helyen kívül említésre méltó nehézséget egyáltalában nem találtunk volna. Azonban a jó Franzot erre a kerülőre nem bírtam rávenni. A közvetlenül a Fekete-tó mellett tátongó

nagy hasadék sokkal inkább csábított, semhogy azt föl-szállásunk megkurtítására föl nem használtuk volna. Balra tőle a sziklákön fölkúsztunk, de az omlatag kőzet külön-féle mostoha helyzetbe juttatott. Mikor már azután a Német-létrát elértük volt, semmiféle veszedelem többé nem találkozott, csupán majdnem kivétel nélkül görgetegen jártunk — Balról a Késmárki-csúcs függőleges falai és jobbról a hegyes mellékcsúcsok; a közöttük tá-tongó szakadékban emelkedtünk fölfelé. Amint az első hágót elértük, egy másik tűnik szemünk elé, ha pedig azt is megmásztuk, ismét a harmadik és így tovább, egészen úgy, miként azt Froelich megírta volt. Várakozásunk feszültsége mindjobban megnövekedett. Végre mégis csak a legfőbb bemetszés mögött a legveszedelme-sebb helyre, a »Gaffel«-hez kellett volna jutnunk, de ehelyett durva görgeteggel borított szakadékot láttunk, mely k. b. 90 méterre lefelé a hóval telt vízmederig nyúlik; utóbbit néhány év óta a Papirus-völgyből a Lomnici-csúcsra mászó lengyel turisták fölhasználják. Itt eltöltött pihenésünket arra is fordítottuk, hogy a további útunkat szemügyre vegyük. A víznél kezdődik a *Hátulsó-rézipad**, egy törmelék-szalag, mely legföljebb 1 m széles, emelkedik később pedig a Lomnici-csúcs és Fecske-torony közötti szakadékba hajlik, vége nem látható. Evvel egyközűen, k. b. 30 méterrel följebb egy másik, keskenyebb határozatlan pad húzódik, melyhez nem egykönnyen jut-hattunk. Megindultunk az alsó pad mentén, melynek tör-meléke föltűnően vörös színű. Hosszának k. b. felénél balra egy szűk hasadék tátong, Franz ezt ajánlotta útba ejteni. Rövid mászkálás után azonban oly szűk lett, hogy balra a sziklára fölkúszni kényszerültünk. Itt van az egyedüli kissé veszélyes hely, mely alig 7 m magasságot ér. Közvetlenül fölötte találtuk *első nyomát* turisták jelen-létének; ugyanis a sziklába vert kötélgyűrű és egy kő-rakás; mindkettő Englisch lovag emléke, ki itt id. Huns-dorferrel alászállott. A M. K. E. Évkönyvében (XXXI. évf. 32. és 33. old.) ezt a helyet ugyancsak borzasztónak festette; a Rézipad-ról pedig az áll, hogy helyenként alig 20, legszélesebb helyén 80 cm-re terjed és hogy egyedül Klimek Bachleda lengyel kalauz ismeri; utóbbi állítást

*) Az eredeti fölvételi lap (1:25000) Rézipad névvel jelöli, holott helyesen Hátulsó-rézipadnak volna nevezendő; különben is a név rossz helyen áll; a pad magasabban van, mint a hogy a térkép jelzi. A tulajdonképeni Rézipad a *Német-létrától* keletre a Nagy-Morgás és Késmárki-csúcs közötti nyereg alatt nyúlik el.

ugyan a szerkesztőség egy megjegyzése helyreigazítja. — Ettől a ponttól kezdve minden nehézség nélkül sziklafokokon és rövid törmelék helyeken, mondhatnám *sétálva* juthatni a Lomnici-csúcsra.

Ezen a száz s még több esztendő óta alighanem ismét először járt *legrégibb úton* meggyőződtem arról, hogy az a sokat említett és leírt villámsujtás, mely az utat járhatatlanná tette volna, egyáltalában meg sem történt. Alighanem valaki, mivel feljutnia nem sikerült, a villámsujtásról szerzett mesével elfogadható kibúvót iparkodott szerezni, s evvel sikerült is legalább egy időre az embereket ez útról visszariasztani. A 18. század *vége felé* azonban a *Német-létrán át és a Hátutsó-réypad mentén haladó út ismét ismertté lett*. Genersisch ezt Bredetzky Sámuelnak »Újabb Adalékok . . . sat. 1807. évről« c. könyvében pontosan leírja. De már Bredetzky 1803. évi adalékainak II. kötetében Asbóth János, Késmárkon a bölcsészet és fizika volt tanára, a Zöld-tó völgykatlanának kőzet-helyrajzi leírásában említi, hogy »a déli és nyugati hegytömegek között átló irányában fölhúzódó sziklamélyedés«-ben fölszállva egy helyhez jutni, melyet ő »a vízesésen átnyúló hóhíd«-nak nevez. »Erről a hóhídról balra, a fentebb is említett sziklahasadékban vezet a följárat a Réypadhoz; zergevadászok azonban néha közvetlenül egyenesen is szoktak a Tarpataki-völgybe átmászni.« (37. old.) Így hát akkoriban is a Német-létra és Réypad között húzódó hómederben közvetlenül jártak föl, a Nagy-Papirus-völgyön át manapság szokásos kerülő út mellőzésével.

Fenti hírek bizonyítják, hogy 1880 körül a Lomnici-csúcsra a Zöld-tó felől induló útvonalon sehol járhatatlan hely nem volt, különben azt megemlítették volna.

Egy új fölszállási útirány fölkapása igen könnyen magyarázható. A késmárki *Fabri* család, mely három ivadékon át a Réypadot kiaknáztá, bizonyára ritkán mehetett a hegységbe, vagy pedig Felsőerdőfaluban új kalauzivadék nőtt föl, mely a régi útirányt kevésbé ismerte, és inkább a Kőpataki-tó mellett járt, különben ez az út sokkal rövidebb is. Főntartom magamnak, hogy erre később még határozottabb bizonyítékokat fölhozhassak.

Bizonyosan sokat jelent az is, hogy a következő idők tudós kutatói Mauksch nagyszalóki pap tekintélyére lettek utalva, ami figyelmöket a Zöldtavi-völgytől természetesen elvonta, nemkülönben az is, hogy a »Nagyszalóki-

savanyúkút» mindinkább a turisztika középpontjává fejlődött; oly előny ez, mely Tátrafürednek még manapság is kedvez. Ez kínálta ugyanis a legmesszebbre tolt éjjeli szállást, melyet minden, bizonyos fokú kényelmet szükségelő turista a juhászkunyhóknál vagy a szabad természetnél inkább választott az éjjel eltöltésére. Így hát a szokott útirány megváltoztatását nem valami hatalmas ill. erőszakos természeti tünemény, hanem a forgalmi és szállási viszonyok javulása szülte. Ez ugyan igen prózai eredmény, csak hogy ilyeneket korunkban még eleget találunk. Például épen a Zöld-tó szolgálhat, mely háromszáz évvel ezelőtt a Tátra legismertebb pontja volt és mégis a turisztikának legujabb fázisában, mely 35 évvel ezelőtt a kassa-oderbergi vasút megnyitásával kezdődött, teljesen figyelmen kívül maradt, míg csak a Frigyesmenedékház fölépítése esősebb látogatását nem eredményezte a »Tátra-gyöngyé«-nek, melynek csudás szépségét a régi Tátra-járók egyike sem értette meg.

Hogy rövid legyenek: utánam a Német-létrán át és a Hátulsó-rézipad mentén vezető útirányt már négy ízben bejárták. Július 28.-án Abendroth Károly és neje Teschenből, rákövetkező napon Stolberg H. kisasszony Nordhausenből és Gröning A. úr Berlinből, valamivel később pedig dr. Szontágh Ujtátrafüredről, nemkülönben Egenhoffer Teréz kisasszony Budapestről.

Nem átallok azt állítani, hogy a Lomnici-csúcsnak a Német-létra és a Hátulsó-rézipadon át való megmászása háromszor könnyebb, mint a Kis-Tarpataki-völgy felől. Aki tehát *Matirko-fordulója*- és *Emericzy-síratója*-féle helyeknek nem embere, az válaszsza ezt az utat. Egyedüli rossz oldala az, hogy a sekélyebb lejtés miatt vagy 2 órával hosszabb a Tarpataki-völgy felőlínél.

Dr. Genersich Samu.

Irta: Weber S.

A Szepességben számos család van, melynek tagjai a tudományt általában is emelték, de voltak és vannak különösen olyanok, melyek a természettudomány szolgálatában egész odaadással kutatták át gyönyörű hegységünket, a M.-Tátrát, s tanulmányaik eredményét polgártársaik hasznára és javára le is írták. Az ily családokra való figyelmeztetést s ezek emlékének megőrzését ismételtén tettük föladatunkká.

Festettük Mauks Tamás botanikus és turista érdekeit, aki családi életéért vígasztaló kárpótlást talált a Tátravirány nyájas gyermekeiben. *) Emlékét a M. Kárpátgyesület által Barlangligeten neki szentelt emléktábla tiszteli. Épp oly nagyok voltak a Buchholtz családnak a M.-Tátra szépségeinek föltárása és megismertetése körüli érdemei. Az erre vonatkozó leírások is a többiek között a M. Kárpátgyesület Évkönyvében található. **) A nagylomnici ev. templomban a család nesztorának, id. Buchholtz Györgynek emlékét emléktábla őrzi.

E családhoz joggal sorozható a Genersich család is, melynek tagjai a tudományt, de különösen a természettudományt s a turisztikát írták zászlójukra. Itt találjuk Genersich Keresztélyt, aki két kötetben írta meg Késmárk város történetét, de jeles mineralógus is volt, s akiről meg van írva: »Hogy az ásványtan mezején jól kielégítse tudásvágyát, többször tett utakat a Kárpátokba. Fiatalabb éveiben évente 2—3-szor ment oda, s lelkét teleszította a természet fönségével és gyönyörűségeivel, melyek előtte a fejedelmi havasok megtekintésénél föltártak. Ez utairól mindig a legnagyobb lelkesedéssel beszélt . . . Erre vonatkozó érdemeit a M. Kárpátgyesület

*) Lásd: Mauks Tamás, Weber S.-tól, kárpátgyesületi Évkönyv, 1903. XXX. évf. 35—63. old.

**) XXXII. évfolyam, 1905, II—19. old. A Buchholtz család a turisztika s a természettudományok szolgálatában.

let barlangligeti emléktáblája hirdeti. Már egészen tudományos tehetség volt öccse, Genersich János, aki mint a Calisch- és Prónay családok nevelője, úgy mint késmárki tanár, legutóljára pedig Bécben, az ev. theologiai iskolánál nagy tiszteletben állott, s oly irodalmi tevékenységet fejtett ki, mely neki Magyarországon és Ausztriában s azon túl is sok dicsőséget, elismerést szerzett.*)

A család harmadik sarjadéka, akinek érdemes testvéreihöz hasonlóan ezennel szintén emlékkövet kívánunk állítani, dr. Genersich Samu volt, aki botanikai tanulmányoknak hódolt, s műveivel lényegesen hozzájárult ahhoz, hogy a közfigyelem a M.-Tátrára irányult.

Testvérei között ő volt a legfiatalabb. Genersich Keresztély Késmárkon, 1759. évi jan. 4.-én, Genersich János 1762. évi aug. 15.-én és Genersich Samu 1768. évi febr. 15.-én látott először napvilágot. A késmárki lyceum névsorában még egy Genersich Dávidra is találtam, akiről ez van följegyezve: »1779, II. nov. David Genersich Kesmarkino Scepusiensis Csetnekium se contulit = 1779, nov. II, a szepesi Késmárkról való Genersich Dávid Csetnekre távozott.« Úgy látszik, akkor általános szokás volt, hogy a fiatalabb tanulók a német anyanyelvük mellett a magyar és szlávot is megtanulták. Keresztély a magyart Debrecenben, a szlávot Fölső-Szlanában tanulta meg, míg János Debrecenen kívül Fölső-Sajón is járt.

A sokat olvasott szülők: Genersich Keresztély kereskedő s ennek felesége Rojkó Zsuzsanna ezt a módot Samu fioknál is követték. Szülővárosában, Késmárkon végezte ugyan a gimnázium osztályait, de neki is, mint bátyjainak volt alkalma a magyar és szláv nyelvet megtanulni. A középiskola jeles elvégzése után a bécsi főiskolába ment, hogy ott az orvosi tudományoknak szentelje magát. »Tanulmányainak befejezése és a doktórátus elérése után Bécsből hazájába tért vissza s szülővárosában telepedett le, hogy ott orvosi gyakorlatot űzzön. A fiatal orvos nagy melegséggel élt hivatásának. Buzgalma, ügyessége, emberszerető lényé csakhamar kedvező hírbe hozták, úgy hogy 6 évi tevékenység után városi orvosul hívták meg Lőcsére.**)

*) Mindkét Genersichet, Keresztélyt és Jánost e mű m. éltatja »Biographie berühmter Zipser.« Irta: Meltzer Jakob, Kassa, Ellinger kiadása; Leipzigban Krunner Pálnál, Bécsben Lehner Mihálynál, Budapestben Eggenberger Józsefnél kapható. 1832, 315–318. és 289–292. old. Genersich Keresztélyt e mű is fölemlíti: »Ehrenhalle verdienstvoller Zipser des 19-ten Jahrhunderts.« Irta: Weber S., 157. old.

**) Vesd össze: Genersich Sámuel a Pallas-Lexiconban.

Lőcsén második hazát talált, melyhez élete végéig hű maradt. Hozzá méltó feleség, Fabriczy Johanna állt oldala mellett. Hol kötötték meg frigyöket, ezt nem bírtam megtudni, holott Késmárkon, Lőcsén, Nagyomnicon, Gálszécsen erre vonatkozó kutatásokat végeztem. A házasságból a következő gyermekek származtak: 1809: Mária, 1811: Johanna, 1812: Anna Zsuzsanna Rosina, 1812: Móric Jenő Traján és 1817: Gusztáv Gyula Aurél, aki azonban már 1818-ban mint kised elhalt.

Dr. Genersich Samu 1844. évi szeptember 2.-án, 76. életében Lőcsén halt meg. Egy idősebb lőcsei úr ez érdemes férfiut még jól ismerte s meg tudta jelölni azt a házat, amelyben lakott.

Emlékét az ev. temetőben most is sírkő őrzi, a következő fölirattal: Samuel Genersich Doct. der Medizin geb. 1768, gest. 1844, Gewidmet 1871 von seiner Tochter Rosa verwitwete Szedlacsek, Ruhe seiner Asche.«

Ez életrajzi adatok képezik ama keretet, amelyben dr. Genersich érdemdús élete alakot öltött. Előtérben állott az orvosi gyakorlat, melyet félszázadon át előbb Késmárkon, későbbben Lőcsén kiváló módon s odaadással űzött. Ránk nézve azonban épen a mellékfoglalkozása jelentős. Amint pl. tulajdonképeni hivatásuk mellett Kalchbrenner Károly és Mauksch Tamás lelkészek, mint botanikusok, Genersich Keresztély lelkész, mint minerologus, Hazslinszky Frigyes matematikai szaktanulmányai mellett mint jeles, kiváló növényismerő is kitűnt, épen úgy dr. Genersich Samu, bár gyakorló orvos volt, a növénytan mezején tevékenységének elismerésre méltó nyomait hagyta hátra. Annak örvendünk, hogy nemcsak mint gyűjtő, hanem mint író is a növénytan mezején, különösen a mi M.-Tátránk területén sikereket fölmutatni képes volt.

Genersich irodalmi tevékenységet is fejtett ki, sőt mert elenchusában, növényjegyzékében mindenütt megjelöli a talált növények termőhelyét is, egészen pontosan meg tudható az is, hová tett ismételten kirándulásokat s melyik növényt lelte ott.

A Zsázsa-forrásnál kakuk szigorállt (*veronica serpyllifolia*, L.)

A lőcsei Mária-hegyen ugar szigorállt (*veronica arvensis*, L.)

A Goldsbergen s a Kárpátokban szagos borjupázsitot (*anthoxantum odaratum*, L.)

A Fehér-víznél s a Kárpátok erdeiben háromlevelű gyökénként (*valeriana tripteris*, L.)

A Késmárk melletti Hosszú-erdő nedves helyein hegyi gyökénként (*valeriana montana*, L.)

A Poprád-folyó mellett Hunfalu táján lapított csátét (*schoenus compressus*, L. = *scirpus compressus*, P.)

A Forberg-falu felé vonuló hegységben s a Javorinka partjain közönséges dádoskát (*gladiolus communis*, L.)

A Thököly-vár mögött, nedves helyeken s máshol is szőrös kákát (*scirpus acicularis*, L. = *heleocharis acicularis*, R. Br.)

A lőcsei fogház-kertben ragadós muhart (*panicum verticillatum*, L. = *setaria verticillata* P. B.)

A Rehberg erdejében köles muhart (*panicum miliaceum*, L.)

A Kárpátok erdeiben s más árnyas erdőkben ligeti perjét (*poa nemoralis*, L.)

Törmeléken, a Liptó felé vezető ösvényeken és úton erdei mácsonyát (*dipsacus silvestris*, Mill.)

A »Brücken«-erdők*) árnyékában szagos mügét (*asperula odorata*, L.)

A Jeruzsálem alatt a Rehbergen s másfelé is éjszaki galajt (*galium boreale*, L.)

A Kárpátok erdeiben s a lőcsei várfalon vörösgyűrű somot (*cornus sanguinea*, L.)

Leibici állóvizekben, melyekben a lent áztatják, békátutaj uszányt (*potamogeton natans*, L.)

A Poprád-folyóban üveglevelű uszányt (*potamogeton lucens*, L.)

A Hunfalu táján levő mocsárban boros uszányt (*potamogeton crispum*, L.)

A Fehér-falon heverő szágyánt (*sagina procumbens*, L.)

A Goldsbergen keskenylevelű gálnát (*pulmonaria angustifolia*, L.)

A Zöld-tónál apró kankalint (*primula minima*, L.)

A kis Fekete-tónál köd мүкőcsöt (*androsace lactea*, L.)

A Zöld-tónál a vizesés felé borzas мүкőcsöt (*androsace villosa*, L.)

A Leibici-pataknál fejes lizinkát (*lysimachia thyriflora*, L.)

*) Lőcsei erdőség a Jankovec felé.

A Tarpatok-völgyében Mathiolus nyakperecét (*cor-
thusa Mathioli*, L.)

A Késmárki-kosárnál (Käsehütte) köszméte ribiszkét
(*ribes grossularia*, L.)

Az Akasztó-hegy*) alatt lenlevű bögretokot (*thesium
linophyllum*, L.)

Lőcsei árnyas erdőkben börvény metényt (*vinca
minor*, L.)

A Kerek-tó (Pflocksee) partjain élő swertiát (*swertia
perennis*, L.)

A tátraalji réteken, Kisszalók falú mögött kornis
tarnicsot (*gentiana pneumonanthe*, L.)

A Faule-Wiesen-en**) tavaszi tarnicsot (*gentiana
verna*, L.)

A lőcsei várakokban keresztes tarnicsot (*gentiana
cruciata*, L.)

A Nyergen sziklai lázerfüvet (*laserpitium Archan-
gelica*, L.)

A Lőcse melletti Schwarz-Waldban sárga lent (*linum
flavum*, L.)

A Vörös-agyagon pávafarkú gyöngyvirágot (*con-
vallaria verticillata*, L. = *polygonatum verticillatum*,
Mönch.)

A Rohrwiesen***) zászpa kikiricset (*colchicum autum-
nale*, L.)

A Fehér-víznél, az első sziklafal alatt keskeny cső-
viricset (*epilobium angustifolium*, L.)

A Kerek-tó mellett az u. n. Schatzkammer-ban
kékelő kötört (*saxifraga caesia*, L.)

A Vörös-tónál rügyhagymás kötört (*saxifraga bul-
bifera*, L.)

A Malom-pataknál s a lőcsei erdőkben tajtéknó
szappanfűvet (*saponaria officinalis*, L.)

A svedléri magaslat följaratánál gypű dercefűvet
(*Gypsophila muralis*, L.)

A bélai korcsma mögött s a magurai erdőkben
baracklevelű fűtejet (*euphorbia amygdaloides*, L.)

A késmárki szűcs-kapu mögött, kertek nedves
helyein henye pimpót (*potentilla supina*, L.)

A zsdjári erdőben fűzéres taktát (*actea spicata*, L.)

A kis Fekete-tó előtti kopár területen havasi kökőr-
csint (*anemone alpina*, L.)

*) A Jeruzsálem-hegy mögött, Nagyőr felé.

**) A Poprád bal partján, Hunfalu felé.

***) Késmárk és Leibic közti rétek.

Dr. Pfeiffer késmárki kertjében festő csülleget (isatis tinctoria, L.) E növényt az indigó pótlására termelték.

A késmárki várárokban zombort (sisymbrium amphibium, L., amphibium a magyar növénytani könyvekben nem fordul elő.)

A Leibic felé vezető úton bűzös iglicet (ononis arvensis, L. = ononis hircina, Jacqu.)

A Durl-patak mellett buzogány bakát (sparganium ramosum, L.)

Kakaslomnic falu mögött hosszúlevelű szigorállt (veronica longifolia, L.)

A Kottel-híd mögött fekete ribizskét (ribes nigrum, L.)*)

Igy mondja meg maga Genersich, hová rándult ki. A Poprád-, Hernád- s a Gölnic-folyók völgyében, patakok és folyók mentén, falvakon és városokon át vonul, meglátogatja az erdőket és gazdákat, fölhág a Kárpátokba s ezek tavainál is tartózkodik, melyek között a Vörös-tó (1813 m) is szerepel. E kirándulásokat 7 éven át folytatja, amint ezt a bevezetésben maga mondja, hogy könyvét megírhasssa, mely 950 fölsorolt növénynyel, saját tapasztalatai és tanulmányai érett gyümölcseként hullott le a megismerés fájáról**)

E növénytani mű kiadásához őt — amint ez ugyan csak a bevezetésből kiderül, — a magyar helytartóság egyik fölhívása indította, mely Magyarország botanikusait s ezek között Genersichet is fölszólította szülőföldjük növényeinek összejegyzésére, hogy azokat hasznosságuk szerint megismerni és a haza javára értékesíteni is lehessen.***)

*) A növények termőhelyét Genersich csak német, nevüket csak latin nyelven jelöli meg.

»Kottelbrück« híd volt a Poprád-folyón, a késmárki vám mellett, melyet 1840-ben bontottak le.

***) A könyv teljes címe a következőképen hangzik: »Samuelis Genersich Hungari Kesmarkienis Medicinæ Doctoris et Civitatis L. R. Leutschoviensis Physici Ordinarîi Flora Scepusiensis Elenchus, seu Enumeratio Plantarum in Comitatu Hungariæ Scepusiensi; Eumque percurrentibus Montibus Carpathicis Sponte crescentium. Sumptibus Auctoris. Leutschovia Typis Michaelis Podhoranszky, de eadem 1798.« A mű kis oktáv nagyságban 76 oldalra terjed. A cím magyar fordítása: A szepesi virány jegyzéke, avagy a magyarországi Szepes-vármegye ama növényeinek fölsorolása, melyek a Kárpát-hegységen szabadon teremnek. A szerző költségén nyomatta Podhoranszky, Lőcsén, 1798.

****) Vesd össze Mauks Tamás, Weber S.-tól, a M. Kárpátgyesület Évkönyvében, 1904. Különnyomatban is megjelent, 21.o. II. József is sokat fáradozott ily irányban. Nevezetesen a drága indigófestéket akarták honi termékkel pótolni. — Isatis tinctoria, L. Festő csülleng.

A növények csoportosításánál Linné rendszerét követte s megígérte, hogy a kryptogámiákat máskor sorolja föl. Hogy vajjon ezeket ugyane szerző földolgozta-e, azt legszorgosabb kutatásaimmal sem bírtam megtudni. Talán e sorok által sikerül a mű nyomaira jutnunk.

Genersich a növénytan birodalmában igen alapos tanulmányokat végezhetett, mert több új növényt is föl-sorol: *Poa scepusiaca* (perje): culmo terecti erecto, panícula patentiuscula, locustis subtrifloris confertis binis ternis, pedicellatis sessilibusque, petalis basi villosis, foliis planis angustis (tota planta coerulescit). *Hieracium villosum* (gyapjas holgyomál): caule ramoso folioso piloso, foliis obovatis basim versus attenuatis, sessilibus subserratis, margine longis pilis ciliatis, floribus in axillis foliorum solitariis. — *Chrysanthemum lanuginosum* (aranyvirág): caule angulato sub tomentose, foliis alternis pinnatis, pinalia inciso serratis, inferiore pagina lanuginosis. — *Centaurea* (csüküllő): calycum squamis ciliatis, foliis lanceolatis, cauleque tomentosus (magnam habet similitudinem cum centaurea montana, sed in hac squama calycine sunt serrata, apice sphacelatae; in illa squame longis ciliis instructae.)

Két növény az ő nevét is viseli. *Draba Genersichii* (daravirág): Scapo folioso, foliis oppositis cordatis sinuato dentatis, inferioribus longe petiolatis, superioribus sessilibus, siliculis pedicellatis. — *Centaurea Genersichii*: calycis squamis serratis, foliis linearibus, lanceolatis asperis, caule simplicis.*)

Hogy a szerző botanikus és turista kortársaival, különösen Mauks Tamással összeköttetést tartott fön, abból is kitetszik, hogy az utóbbira a 14. oldalou hivatkozik, aki a Kárpátokban állítólag lisztes kankalint (*primula farinosa*, L.) gyűjtött volt. Mindenesetre érintkezett Berzevitzy Gergelyvel**) a természet eme nagy barátjával s az angol Townsonnal, aki útleírását — *Travels in Hungary* — 1797-ben adta ki s figyelmét a M.-Tátrára is fordította.

Fgy második botanikus műnek is szerzője Genersich, melynek föladata volt, hogy barátait a Szepesség ritka növényeire figyelmeztesse s őket arra bírja, hogy a szerző

*) Ez általa fölfedezett növények jellemzését a 75–76. oldalon találjuk.

**) Lásd „Ehrenhalle berühmter Zipser des 19. Jahrhunderts“ Weber S.-tól. Igló; Schmidt Józsefnél, 1903: Berzevitzy Gergely.

nyomait kövessék és lépteiket az ő módjára erdőnek, mezőnek egészen föl a hegyekig irányítsák. *)

Hogy Genersich botanikai munkáit és működését méltányolhassuk, meg kell említenünk, hogy Wahlenberg nagy Kárpáti flórájában úgyszólván Genersich vállain állott, az ő munkáit fölhasználta, sőt itt-ott kiinduló pontul vette. **)

Wahlenberg 1813. évi okt. 14.-én hagyta el Késmárkot, miután $4\frac{1}{2}$ hónapon át tartózkodott a Kárpátokban. Lőcsén átvizsgálta Genersich növénygyűjteményét, és sajnálkozott azon, hogy a növények mellett nem volt megjelölve azok termőhelye, s nem volt biztos abban, hogy azok a Kárpátokból vagy más vidékről valók-e. Pesten fölkereste Kitaibelt, a növénytan tanárát is, kinek kertjét és növényhatározó módját is megismerte. A botanika körüli érdemeit teljesen tudta méltatni.

Genersich Elenchus-áról Wahlenberg szintén nagy művének előszavában így nyilatkozott: A mű a növények nevei mellett azok termőhelyét is tartalmazza, de úgy látszik csak emlékezés után, minden megelőző jegyzetek nélkül. Mivel ezenkívül a szerző növénygyűjteményében sem talált a termőhelyek megjelölésére, nem tudott meggyőződést szerezni aziránt, hogy a növények a Kárpátokból vagy más vidékről származtak-e. Még azt is mondja, hogy Genersich szepességi növényeit Lőcse és Szomolnok kerületéből valóknak mondja, amiért ő ezeket már nem sorolja föl növénytani könyvében.

Aki Wahlenberg könyvét kézbe veszi, azonnal meggyőződhetik arról, hogy e nagy mű minden oldalán néha több ízben is történik hivatkozás Genersichre, amiből az utóbbi munkájának megbecsülésére lehet következtetni.

Genersich másik botanikai művéről, a Catalogus-ról azt hiszi Wahlenberg, hogy ez az első mű, az Elenchus kiegészítésének tekintendő, amiért is abból néhány növényt idéz, mely az Elenchus pótlásául vehető.

Bármily gyakran hivatkozik is Wahlenberg Genersichre, ez a kryptogámoknál megszűnik, amiből arra

*) E második növénytani mű címe: „Catalogus Plantarum Rariorum Scepusii 1801, in autumnno in usum amicornum conscriptus a Samuele Genersich, Medicinae Doctore et Civitatis Leutschoviensis Physico ordinario.“ Quart. Pag. 4. = A Szepesség ritkább növényeinek névjegyzéke, barátai számára 1801-ben összeállította Genersich Samu, a medicina doktora és Lőcse sz. kir. város tiszti orvosa. Quart. 4. oldal.

**) Flora Carpatorum principalium = A középponti Kárpátok viránya.

lehet következtetni, hogy az Elenchus előszavában a kryptogámokról ígért munka nem jelent meg.

Ennyit Genersich botanikai működéséről, melyet annyival többre kell becsülni, mert ez a tudomány 100 évvel ezelőtt még gyermekkorát élte s nem mérhető a mai mértékkel. Még a legujabb, nagy növénytani műben*) is, annak történeti részében, a 36. oldalon megemlítik Genersich Samut s méltatják annak Elenchus Flora Scepusiensis-ét. valamint Catalogus Plantarum Rariorum Scepusii-jét. Elenchus-ának megjelenése után a regensburgi botanikai társaság öt nemsokára tiszteletbeli tagjává választotta. Egyik botanikai kézírata a budapesti nemzeti múzeumban van.*)

Genersich nemcsak a botanika terén volt kortársainak úttörője, hanem a vidék legnagyobb csapásai egyikének, a járványos állatbetegségek elleni harchoz is némileg hozzájárult. A lőcsei városi tanács megkérte Genersichet, hogy adjon ki a nép számára írt, a marhabetegségek leküzdésére oktató könyvet. Hogy mennyi jóakarata volt polgártársai iránt, iratának**) előszavából kiviláglik: »Lőcse kir. bányaváros tekintetes tanácsától fölszólíttatván, hogy az itteni közönség részére a környékünkön mindenütt mutakozó járványos állatbetegségek tekintetében kioktató népies iratot adjak be: nem akartam elmulasztani, hogy azt a kevés napot, melyet még polgártársaim körében tölteni szándékozom, arra fölhasználjam, s polgártársaim javáról erőimhöz képest gondoskodjam.«

Maga az irat, amint ezt állatorvostól megtudni alkalmam volt, a mai tudomány magaslatán áll s manapság is használhatónak és mértékadónak tekinthető.

A mű alap gondolatai ezek: Nem ismerünk szert, mely a marhavész gyógyítaná. A megbetegedett állatok lebunkózása leginkább ajánlható. A ragályozó anyag széthurcolása ellen a leggondosabb fertőtlenítés s amaz istállók, községek, illetve vármegyék elzárása tanácsos, ahol megbetegedések előfordultak. »A legtöbb állat a 3., 5. napon esik a betegség áldozatául, kevés éri meg a 7. napot. Ha az ember a marhavészben elhullott állatot

*) Flora der Centralkarpathen von Ernst Sagorski und Gustav Schneider.

**) Az irat teljes címe: „Belehrung für das Publicum der königl. Freystadt Leutschau in Hinsicht der hier sich geäusserten u. in der Umgegend von allen Seiten sich kundgebenden Rindviehseuche von Samuel Genersich, Doctor der Medizin, bis jetzt ordtl. Physikus der königl. Freystadt Leutschau. Leutschau gedruckt bey Johann Werthmüller k. priv. Buchdrucker 1829.“

fölboncolja, a harmadik gyomrot (százzrétű, leveles gyomor) majd mindig igen megtöltve és keménynek találja. Ezt fölívágva, a levelek között lévő takarmány, mely egészséges állatnál pépszerű, többnyire annyira száraz, hogy ezt szét lehet morzsolni. A takarmányt kivéve, a gyomor belső fala rendszeren vele együtt leválik, s a gyomorban gyakran vörös, kék és fekete foltok találhatók, míg az epehólyag sok epét tartalmaz. De mind e jelek nem minden állatnál s nem minden időben fordulnak elő.« Ahol megbetegedés volt s a szabályszerű, pontos fertőtlenítés megtörtént, még 20 napig kell fönntartani a zárlatot. A szerző az iratot avval a jószándékú tanácsossal zárja: »Fontoljátok meg mindezt nagyon jól, polgártársaim, s tartsátok magatokat eszerint, mert irtózatos esemény volna az, ha a marhavész e városban tovább terjedne, s irtózatosa volnának azok a következmények is, melyek ebből származnának.«

Genersich méltó helyet foglal el ama férfiak sorában, akik a tudománynak általában s különösen a M.-Tátrát illetően becsületet szereztek. Ha a külföld tisztelettel emlékezett meg róla, annál inkább kötelességünk nekünk, hogy emlékünkebe idézzük azt, amit ő a Tátra s a Tátravidék megismertetésére tett. A reá való emlékezés sohasem hervadó, örökké zöld koszorúnk legyen az érdemdús férfiú sírján.

Öt nap a Magas-Tátrában.

Irta: Häberlein S.

Rajta hát a kedves hegyek közé! Csakhogy itt van már június közepe, mikor erdő-mező már levetette télies fehér köntösét, sőt a vidám, meleg napsugárban minden zöldül és virúl; ilyenkor érvényre jut a föntemplített riadó, s aki csak teheti, kisiet a dacoló hegyóriásokkal vívandó, fárasztó, de hálás küzdelemre. A magam számára ezúttal igen szép, bár mindenesetre igen nehéz kirándulásokat szemeltem volt ki, és ime többet végeztem, mint amennyit reméltem.

Talán nem egy csúcs-turista ért egyet amaz állítással, hogy éppen magas túrok alkalmával és különösen a menedékházakban gyakran érdekes ismeretségek kötődnek; én a regényes kaisertali Hinterbärenbadban Bröske Katalin asszonynyal ismerkedtem meg. Miután a Totenkirchl (Krafft-kamin — Schmitttrinne — Süd-Ost-Grat), Fleischbankspitze (III. bejárat, az északi gerincen le), Kleine Halt (észak-keleti fal), Beichtstul, Predigtstul és Kopftörlgrat bejárásánál hegymászó képességünket összemértük, elhatároztuk a Dolomítokon át a Magas-Tátrába utazni. Előzőkben is igen érdekes túrokon acéloztuk meg izmainkat: a Villnöserturm, Grosser Fermedaturm (észak-keleti fal), Fünffingerspitze (Schmittkamin), 3 nördliche Vajolettürme, a Delago-Stabler-Winkler-turm traversálása, Höchste Tschierspitze az (Adang-kéményen fölfelé és ugyanazon kéményen I. bejárásként lefelé); ezek után pedig szeptember 9. én Oderbergbe utaztunk, hol másnap Bröske Miksa úrral társultunk és még aznap a Magas-Tátrába indultunk. Délután elértük célunkat; a szép Csorbai-tónál élvezett rövid tartózkodás után megindultunk a Majláth-menedékház (1513 m) felé; estére el is értük azt.

Első magas túrnak másnapra (szept 10.) a Nagy-Menguszfalvi-csúcs (2437 m) még idáig nem járt keleti falának megkísértését szemeltük ki. Igazán csak meg

akartuk vizsgálni előbb, vajjon a 85 fokos lejtőn a följárat egyáltalán lehetséges-e. Kora reggel állottunk talpra és el is indultunk a gyönyörű Menguszfalvi-völgyön át a nagy Hincói-tóhoz. Ama ismeretes sziklás úton a Vadorzók-hágójára (2304 m) fölérve, fölhúztuk a mászó cipőt s rövid pihenés után rátértünk tulajdonképeni utunkra. Először is a Menguszfalvi-gerinc első tornyát kellett átmásznunk, miután nyomban az észak-keleti falon körülbelül 3 métert leereszkedtünk. Innen a gerinc alatt mindig egy magasságban tartunk közvetlenül a keleti falig, ahol kissé tájékozódunk. Kb. 11 óra van, az égboltot gyöngéd felhőfoszlányok tarkítják; alighanem megváltozik az idő. Szemben meredez a fentebb említett csúcsonak keleti fala, akárcsak a egy lapokkal határolt kristálytömb; oly látvány ez, mely minden gyakorolt sziklakászót csak elragad. Csak egy módja van eme rész fal leküzdésének.

Mára azonban lemondunk a további előhaladásról, kb. 40 méternyire vissza mentünk, majd ferdén jobbra kb. 30 cm széles és 8 m hosszú gyepes párkányon részben kúszva átvágunk egy már alulról is látható gyepes kúpra, melyről rövid biztató mászkálás után a délkeleti fal meredek lapjain elértük a Középső-Menguszfalvi-csúcs tetejét.

Itt nem találtuk azt a bizonyos kőkúpot, hát magunk készítettünk ilyent, és rövid fujtatás után megkezdettük az igazi gerincvándorlást, innen egészen a Vadorzók-hágójáig. Ez föltétlenül oly gerincvándorlásoknak egyike, mely minden látogatót tökéletesen kielégíthet. A Vadorzók-hágójától és vissza 2 órát töltöttünk.

Bröske úr itt fényképek fölvétele érdekében visszamaradt, mialatt én Bröske-néval reá állottam a Feketetavi-csúcs (2405 m) meglátogatására. Fél óra alatt fölérve, gyönyörű kép tárult föl előttünk: közvetlenül előttünk nyúlik el a hosszú Menguszfalvi-Ökörhát, mely innen látva a Tengersizem-csúcs szakadékjaihoz húzódik. Ennyire szép hegyalakulatok kit ne tudnának megatni? Rajta most az Ökörhát hosszú gerincének. Ezt a gerincvándorlást valamennyi tornyának közvetlen megmászásával (legtöbbjét kőrakásokkal koronáztuk volt) előttünk senki sem végezte, miként ezt utólag a Lembergől való Chmielowski János mérnök, mint szakértő tudomásunkra hozta. Englisch Károly lovag »Jégen és sziklán« c. értekezésében (megjelent a Magyarországi Kárpátgyűlés 1904-i Évkönyvében), a Fischer-torony, Lucifer-, Ökör-

hát-torony és Sas-csúcs első megmászásáról tesz említést. Ezek mind az Ökörhát-nyúlványon sorakoznak, de mi itt csak három csúcson találtunk kőpiramist; elsejét a Feketetavi-csúcson, a másikkettőt pedig az elsőnek közelében oly jelentéktelenül, kényelmesen megmászható kúpon, hogy ezek igazán nem érdemelnek még önálló neveket.

Az Ökörhát-torony tetején ember ottlétének legcsekélyebb nyomát sem fedeztük föl. Meglehetősen nehéznek bizonyult a Menguszfalvi-Ökörhát és a Tengersizem-csúcs nyúlványa között végzett leereszkedésünk. E két nyúlványt egy önálló torony választja el egymástól. Előbbi hirtelen meredek falban végződik, így hát kötelünk segítségével sem bírtunk tovább jutni; hiába volt itt minden okoskodás. Végre is jobbra fordúlva egy csiklandós lapon át ide nyúló gyepborította, veszedelmes párkányra értünk, ezt azonban tövid kúszás útján jobbra elkerültük. Csakhamar egy árokba jutottunk, mely balra vezet; még néhány gyöngye lejtőn áthaladva megpillanthattuk már a Békás-tavak fölött elnyúló nagy görgetegmezőt. A kilátás itt pompás. Baloldalt fölségesen emelkedik az előbb említett torony. Oszlopként, kb. 70 m-re meredezik ez a hatalmas kőtömeg előttünk, és akaratlanul is a Dolomitok-ra gondolván, szinte egy hangon kiáltottunk föl: »Nagyszerű, ez legalább is oly remek alkotmány, mint a Delago«. Kőrakás nincs a tetején; holnap ezt a szűzet meg kell ejtenünk. Eme szilárd elhatározással szállunk le óvatosan a csalóka lejtőkön, és csakhamar a kedves Békás-tavak partján állunk. (5 teljes óra.) Utolsó pillantást vetettünk megkívánt toronyunk felé, mely a Békástavi-völgyből nézve jellegzetes éles gerincben szakad le a Tengersizem-csúcs felé. Félórával később ismét elértük a Majláth-menedékház küszöbét, hol B. úr már várakozott reánk. A megkívánt kiadós vacsora után még egy ideig ott maradtunk a Poprádi-tó festői fekvésű vendéglőjének verandáján, miután nyugovóra tértünk, hogy reggel ismét megerősödve indulhassunk uj utunkra.

Másnap csakhamar elértük előzőleg kikeresett föladunktat. Hamarosan megtekintettem az egyedül lehetséges útirányt. Először csak a torony lábához vezető alsó lejtőket küzdöttük le, nem csekély fáradsággal, Most meg kellett keresnünk a hozzáférkőzést. B. úrral az a szerencsétlenség esett meg, hogy kezét megsértette, miért is a jelenlegi s a rákövetkező túrnál elmaradt. Már a görgeteg felől látható két jellegzetes piros folt ott a torony

aljában. Ezekről néhány méternyire balra kezdtünk fölkúszni. Itt sűrűn egymás fölé sorakoznak a jócskán túlhajló sziklafalak; ezeknek fárasztó leküzdése után lapos árokba jutottunk, mely azonban néhány méternyire fölöttünk ismét túlhajló befejezést nyert. Itt hiába iparkodtunk egyenesen följebb kerülni; csak jobbra juthattunk egy lejtőre, melyen át veszedelmes, keskeny gypszalag húzódik. Ezen valahogyan átsiklottunk majd egy ember magasságú falon fölkúszva ismét belekerültünk az imént elhagyott árokba. Balra tőlünk magas sziklafal emelkedik, ferdén jobbra kis horhos látható; meggondolás nélkül az utóbbi felé tartottunk s csakhamar meglepetve állunk egy sziklatömb tetején. Előttünk egy nagy 70⁰-nyi sziklafal meredezik, mely élénken emlékeztetett a nagy-Fermeda-torony híres falára, utóbb azonban jelentékenyen nehezebbnek bizonyult. Mindjárt úgy sejtettem, hogy ezt a falat meglehetősen magasságban kell megtámadnunk és igazán nem csalatkoztam. Bizonytalan támasztékokon emelkedve nagy, elvált sziklalaphoz értünk. Innen ferdén jobbra fölkúsztunk a rendkívül éles gerincre. Szórúl-szóra késéle módjára húzódik a Tengersizem-csúcs fölemelkedő nyúlványáig, mely mozgásunkat állandóan falként határolja. Ez élen kellett most tovább haladva emelkednünk, csak-hogy eközben egy 3 m magas túlhajló sziklatömbön kellett átsiklanunk. Ez volt a legveszedelmesebb pont. A remek gerincbütyökre csak kötél útján vontattuk föl magunkat. Legyőztük hát a hegyóriást, mert sikerült lábunk alá gyúrni. Tetején kőgúlat halmoztunk össze, melybe papírdobozban névjegyeinket rejtettük. E csúcst *Simon-tornyá* nak kereszteltük el. A leszállásnál 15 méternyire kötélén ereszkedtünk a sziklalapra. A kötélkarikákat a gerincen erősítettük meg. Nemsokára lejutottunk az előbb említett horhoshoz. Itt előbb balra, majd jobbra lekúsztunk, csakhamar ismét 15 m-t kötélén ereszkedtünk (hurok) az alsó árokba s utóbb a kezdethez. Innen föl és vissza 2 óra szükséges. Kúszó cipő és 30 m kötél nélkülözhetetlenek.

A következő napot arra használtuk, hogy Fölső-Hágin és Széplakon át a pompás fekvésű Tátrafüredet megtekintsük s onnan a magas fekvésű Tarpatak-füredre, majd pedig a Zerge-szállóhoz jussunk. Este 10 óra lett, midőn gyönyörű holdvilágban a messze zúgó Tarpataki-vízések mellett elhaladva az utolsó fölötte érdekes utunkat járjuk.

Másnapra a Középorom-nak 2440 m magas csúcsát rendes úton elérni terveztük; vissza azonban az északi

oldalalon levő Bröckelmann-útat akartuk lefelé elsőkül megkísérteni. Reggeli 6 órakor sűrű, színtelen köd húzódott Tátrafüredtől a Középoromra, csak 10 órakor, miután a barátságosan párak elillantak volt, bírtuk útunkat megkezdeni. A Téry-menedékház felé vezető rendes utat 10 perccel a Tüzelőkö mögött balra elhagyva, a nagy törmelékhantra törekedtünk. Előbb gyepes árokban, majd igen erős lejtésű, kellemetlen gyepes halmokon áthágva másfél óra alatt elérjük a tulajdonképeni taraj sziklaormait, hogy 20 percnyi könnyű mászkálás közben jobbra kitérve a csúcstól elérhessük. Rövid pihenő után kötélhez erősítve megkezdjük a tervezett leereszkedést. Előbb a csúcstól balra tartva a Bröckelmann-útnak a főlzállásnál utolsó árkát hamarosan átkúsztuk s a sziklatábla előtt állottunk. Ezt is csakhamar leküzdöttük, majd balra meredeken leszállva a Sárga-torony és Közép-órom közötti horhoshoz jutottunk. Itt következik a tulajdonképeni nehéz leszállás. Hosszabb keresés után találjuk balra útunk negyedik (utolsó) lapos árkát, és óvatosan alább kúszva szintén szabadon győzzük le a következő kéményszerű, nehéz árkot. Itt a második árok közvetlenül az elsőhöz szakad le. Lebocsátottuk kötelünket (hurok és névjegyünk) és 15 m-rel mindkét árkot átmértük. 30 m-es kötélnélkülözhetetlen. Nemsokára az utolsó lépcsőkön lejutva átgázoltuk a görgetegmezőt és egy kis hófoltot, mivel aznapi földadatunk teljesítve volt.

A következő napon nagy földadatot kellett megoldanunk: a Hegyes-torony (2356 m) sokat tárgyalt déli fala meg a keleti nyúlványa jött sorra. Reggeli 6 órakor már az Elülső-Vörös-Padon át a törmelékföde Jägerbreiten-völgybe jutottunk volt, s előttünk állott már a Hegyes-torony hatalmas, sziklalapokkal tarkázott déli fala. Hosszasabb szemlélgetés után ama határozott meggyőződést szereztem, hogy ott három különböző útvonal lehetséges, és szerencsésen véghezvitt első utam főntebbi állításomat csak megszilárdíthatja; különben a következő esztendőben iparkodom majd állításom teljes valóságát bizonyítani. A hozzáférközést itt sem téveszthetjük el. A feltűnő fehér falolt esésvonalában, azon a helyen, ahol a görgeteg a legmagasabbra nyúlik a szilárd tömeg felé, lapos árok húzódik jobbról balra. A hátszákot, kúszó cipőt és minden más nélkülözhetetlen holmit itt elhagytunk, és 60 m kötélnel felszerelve nekifogunk a munkának. Eleinte csak a mértékletesen lejtő csatornában mászunk föl egy magas hegyfokig, melynek leküzdése után kis

teknőben állottunk. Az itt következő rész meglehetősen nehéznek bizonyul. Már a Jägerbreiten-völgyből is észrevehet a figyelmes szemlélő egy a feltűnően nagy, fekete síma falon alúl a fehér folttól egyenesen jobbra levő fűüstököt. Hogy utóbbit elérhessem, piciny állásomból nyomban jobbra fordultam és a kurta, túlhajló, 8 m magas, síma falon csekély kéz- és láb-támasztékhoz emelkedtem; majd sziklalapra következő túlhajló fal előtt haladtam egészen a bizonyos fűüstökig, mely közelből egész gyephalomnak bizonyul. (Igen jó állás a következők javára.) Utitársaim most a síma faltól jobbra húzódó, ugyancsak veszedelmes, keskeny gypszalagon haladnak át. Ezen kezdetben semmiféle kapaszkodás nem lehetséges, és kötélbiztosíték nélkül alig járható; így jutnak el egy idő múlva hozzám. Innen ferdén balra átvágunk a gyephalmon, mikor is leküzdhetetlennek látszó akadály előtt állunk. Előttünk van a rengeteg nagy sötét sziklafal, melynek jobboldali határfalát az éles keleti gerinc képezi, míg balra előbbire egy másik sziklalap támaszkodik és fölötte megszakad. Az így előálló repedés, mely különben alulról világosan látható, járhatónak tetszett nekem, es sejtettem, hogy eme nehézség leküzdése után a csúcs, illetőleg a megkezdett út biztosítva van. Kb. 50 métert kellett így fásasztó mászkálással leküzdenünk; a lejtő előbb 70° , később 80° -nyi hajlású. Ez a kúszás különösen a karok izmait foglalkoztatja, bizonyos fokú erőt és terpeszkedésbeli ügyességet kíván. Eme 50 m után ez a fal többé kéznek, lábnak támasztékot nem nyújt, a terpeszkedés szintén lehetetlenné válik. (A repedésben balra névjegyem.) Puhatóldzván rájöttem, hogy valamelyes, habár bizonytalan átjáró vezet a másik lapra; ez szerencsésen sikerült is. Épen egy csekély, talpalattnyi kiszögeléren állok a fehér folt fölött; előttem egy rövid, függőlegesen fölfelé törő sziklaborda, melynek alulsó 4 méterét nehéz és veszedelmes mászkálással legyűrtem, hogy azután még balra kicsi, meredek árokba juthassak. Ebben 6 méternyire emelkedtem, mikor követőim javára föltétlenül szükséges biztosító tömbre akadtam. B. úr és neje így csakhamar nyomomba értek; tovább. Előttünk állott már a csúcs, azonban közöttünk még voltak kisebb sziklalapok. Egyenesen föl-kúszván, sikerült egy nehéz lapot leküzdenem, mely mögött szép, nagy gypfolt húzódott. Itt is összeraktuk a szokásos kőkúpot s belé névjegyeket, majd ismét tovább kúszunk, hol lejtőkön, hol meredélyeken át egy rövid kéményhez, mely már jobbra föl a csúcsra vezet. (10 óra

30 perc.) Mikor ezt a túrt bejegyeztük volt, megjelöltük még, hogy terv: »lemenetel a keleti gerincen«, és meg is kezdtük e nehéz leszállást. Valamennyi szertehasadozott gerinctornyonyon áthágtunk, egészen a jellegzetesen meredekig. Valamivel a kolosszus kiemelkedése előtt kötélhurkot találtunk, melyhez meglehetősen hosszú kötél csatlakozik; ez épen nekünk való. (Amint értesültem, ezt Jurzyca úr és ifj. Hunsdorfer kalauz hagyták volna itt a délkeleti fal megmászásának sikertelen kísérlete alkalmából.) E dacos sziklatetőt a keskeny gerincél útján elérni egy csúcsmászónak fönséges élvezet. Kis kőkúpot raktunk a tetejébe, s azután kötéllel leereszkedtünk. A talált kötélből egy nagy hurokra valót levágtunk, s megpróbáltuk vele a nagy kerek kúpot körülövezni. A hurok helyét állta, s mi a 30 m-nyi kötélünket hozzácsatolva, teljes mértékében kihasználhattuk arra, hogy az alábbi igen meredek gerinclapra jussunk. Ezzel a főnehézséget legyűrtük volt; a többi gerinctornyot többé-kevésbé kényelmesen sikerült megmásznunk, és csakhamar eljutottunk a Jancsi-horhoshoz. Itt hagytuk a névjegyünket; ezután ismét alább ereszkedtünk jobbra, a mélyebb fekvésű lapokra, hol rövid idő múlva visszaértünk elhagyott hátszákjainkhoz. — Elindultunk 8 óra 45 perckor délelőtt; visszaérkeztünk 3 óra 30 perckor délután. Az ezúttal megjárt déli oldali útiránynak társaságom a Häberlein-út nevet adta.

A Hegyes-toronynak déli oldalán történt eme szép megmászásával kapcsolatban el nem mulaszthatok valamit fölemlíteni. Englisch Károly lovag következőként nyilatkozik Grieben »Die Hohe-Tátra« című úti kalauzájának 108. oldalán: A Hegyes-torony kétségtelenül a Magas-Tátra legnehezebben mászható csúcsa, sőt ami a közvetlen életveszélyt illeti, déli Tirol dolomitcsúcsainak legfélelmetesebbjével is fölveheti a versenyt. Hogy Englisch úr az ő nem valami különösen nehéz első megmászása után miképen juthatott ehhez a hasonlathoz, én, ki ama hegységben a legveszélyesebb csúcsokat is megjártam volt, semmiképen megérteni nem tudom.

Három Tátura-túra.

Irta: Grósz A.

Valahányszor tavaszi levegő leng a Tátura virányain, fenyőillatos völgyeiben a visszhang újra üdvözlí a visszátérő természetbarátokat, forrás csobogása, vízesések zúgása, túrista-örömrivalgás és jégcsákányok pendülése költik álmaikból a jégvértézett büszke ormokat. Ilyenkor az alföld térein a nap perzselő sugarai már szinte elviselhetetlenek, emitt pedig csak most köszöntött be virágos köntösével a szép tavasz, s a télen át megdermedt hegyipatakok ismét zuhanva habzanak alá a gleccsercsiszolt sziklákról.

Ha ilyenkor visszátérek a Szepességbe, barátaimmal már csak a jó időt várjuk, hogy ellátogathassunk a hegyek közé.

Biztatásra ez évben sem volt szükség. Július ötödikén, amikor derűs nyári nap fényében úszott az az egész fölvidék, délben kisiettem a késmárki állomáshoz, ahol barátaim: Gretzmacher György és Thern Alfréd már várakoztak rám. Rumancsik Kálmán társunk lekészt, de — hála az ezen a vicinálison uralkodó régi jó világnak, — még jó időre utánunk gyalogolt Tarpatakra. A Poprád felől jövő vonattal aztán már együtt értük el Tátura-Lomnicot. Innen a szép erdei úton elgyalogoltunk Tátrafüredig, melytől még elég messze jártunk, mikor a hűs áram az illatos léggel együtt hozta felénk a cigánymuzsikaszó csengő-bongó accordjait. Utközben folyton tréfálkozva, gyorsan mult az idő, — észre is alig vettük, hogy már a Kereszthalmon járunk, melyről először nyílt szép kilátásunk le a völgybe s föl a csúcsok felé egyaránt.

A lenyugvó nap sugarai, melyek a szemközti hegyóriások mögül áradtak szét a derűs egen, még a távol dombhálózatát megvilágították, míg mélyen alattunk, honnan a Felkai-patak halk moraja hallatszott föl hozánk, a csendes völgyre már alkonyi hangulat borult.

Gyönyörtelten haladtunk följobb-följobb a Szalóki-csúcs nyugoti oldalán a Felkai-tóig. Még szürkületkor a Gránát-fal alatt mászkálgatva, borsónyi nagyságú, szép gránatokat leltünk. Ezek a kőzet fölületét néhol oly sűrűen borítják, hogy egy cm²-nyi területen több apró gránát is van. Némelyik színe már vörös, nagyobbrészen még sötétszürke vörösbe átmenő árnyalattal.

Később kitelepedtünk a tó partjára, hogy teljességében élvezzük az est nyugodalmát. Mélyen aludta minden a béke álmát. Az egész környék élettelennek látszott. A törpefenyők erdeje némán és sötéten ölelte körül a tavat. Zordonan tört a tiszta menyég óceánjába a Bibircs toronycsoportozata, mely fölött a ragyogó égi őrszemek ezrei pislogtak, míg képük ott úszott a víz tükrén. Amint leszállt a teljes homály, elmentünk éjjeli szállásunkra, ahol fekvőhelyeinken nemsokára álomba merültünk, melyből csak reggel ébredtünk föl.

Másnap reggel a hajnali szellő hideg ölelésétől fölfrissülten, gyorsan haladtunk a Felkai-tótól fölfelé. A Lengyel-nyerget öt órakerültük el. Innen kezdődött a mászás, de útunkat, mely gerincvándorlás lett volna innen a Ferenc József-csúcsra, meg kellett változtatnunk. A Felkai-csúcsot ugyan még megmásztuk kényelmes kéményeken, sziklatömbökön és jó lépcsőkön át, de ott a nyugati széllel jövő köd irányváltoztatásra kényszerített. A lipitói ormokat gyorsan röppenő ködök zárták el szerte kóborló tekintetünk elől, melyek gyors röptéből a távoli ormokon száguldó szél és vele együtt a köd közeledtére következtettünk -- amint később láttuk, — helyesen. Csak rövid ideig gyönyörködünk a szép kilátásban, hogy további utunkra legalább tájékozódhassunk, mielőtt még elér a köd.

Uj tervünk a Litvorovy-tóhoz való leszállás volt, melynek mélyeu alattunk mosolygó tükrét a szellő fodrozta.

A csúcsról nyolc-tíz métert haladtunk a gerincen tovább, honnan balra másztunk le néhány méternyire, úgy hogy a Felkai-völgy falaira kerültünk, honnan már könnyen értük el a csúcsról lejövő gerincet. Erről eleintén könnyen, de később elég nehezen és lassan szálltunk le a Litvorovy-tó felé, mivel a hosszas lépcsővágás sokáig tartott. A két nagy hómező, melyen át le kellett szállnunk, tekintélyes terjedelmű. A felsőn eleintén kötelen bocsátottak le barátaim, hogy megnézzem, jól lehet-e leereszkedni rajta. A meddig a kötél ért, jó volt a hó, hanem amint lejjebb kötél nélkül tovább szánkáztam, roppant kemény

óra találtam kerülni, s ott aztán hiába való volt minden fékezés. A rövid, de gyors csúszás azonban egy kis ütődésen és horzsoláson kívül semmi egyéb következménnyel nem járt. Példámat ellenzésem dacára még egy barátom is követte.

Alulról élvezet volt nézni, mint dolgozott fölöttünk egyik kötéllel biztosított társunk, hatalmas csapásokkal nagy karcokat metszve a kemény hóba, s miként mozgott folyton az egyensúlyra ügyelve, lépésenként alább. Fölül, a hómező fölött csak a feje látszott ki negyedik társunknak, a ki a kötelet eresztgette. Lentről is vágtuk a lépcsőket, fölül is egyfolytában pendült a csákány. Mire összeérték a lépcsők, lelépdégtél utolsónk is a nyomok lekígyózdó szalagján. A második hómezőnek a Litvorovy-toronyhoz közelebb levő végére kötélnek kellett leereszkednünk, honnan a hómező csücskén át leértünk a törmelékre. E helyről jobbra tartottunk egy vízmosásba, mely akkor még megjegesedett hóval volt teli. Ezt kereztettük s a másik oldalán aztán már gyepen és nagy köveken át leértünk a tóhoz. A gerincről az első hómező alsó végéig egyenesen az alattunk világító tó irányában szálltunk le. A mély Litvorovy-tó partján aztán szép alpesi réten megpihentünk. Ez az út július első felében lefelé legalább három órát vesz igénybe s a nehéz túrák közé sorolható.

Időnk elég volt, mert a hátralevő aznapi túránk célja, a Halas-tó, innen már csak negyedfél óra. Lefeküdtünk az üdeséget sugárzó pázsitra s úgy gyönyörködtünk a vidékben, míg a körülöttünk nyíló virágok zirmairól édes illatot lehelt felénk a hűsítő áram. Időnként teli volt hintve az ég szakadozott ködfodrokkal, majd széjjelfújta őket a szél, s a legtisztább kék égben fürödtek ismét az ormok. — Tudtuk, hogy lejjebb a Litvorovy- és Kacsavölgyek összeérése tájékán az 1:25000-es térképen Zelenyi stawnak (Zöld-tó) nevezett tó vidéke a legszebb völgyrészlet egész Tátránkban, miért is összeszedelődzkődtünk s az ösvény azon részéről, honnan a Zöld-tavon s a két szép völgyön, mely itt teljes pompájában tárul a szemlélő elé, végig lehet tekinteni, sokáig néztük még a pompás alpesi tájéket.

A verőfényes napban fürdő hegyóriások, alattuk a fenyegetően meredező hómezők, a nesztelen völgy árnyas öléből a másik oldalon a mindenségbe törő komor száltornyok, az összeroncsolt szirtfalakon légi útra készülő sziklatömbök, melyek társai már lomhán fekszenek a

sárgás-szürke törmelékmezőkön, a magas ég peremét határoló kísértetiesen csipkézett gerincélek, lejjebb a szüntelenül zúgó fehérülő vízerek, melyek ezüstofftökként csüngnek a fekete falakon, az utunk mellett kígyózdó csevegő csermelyek, a világos-zöld színben pompázó legezők tarka virágai között a csendes tó s a sötét ősfenyvesekkel takart mély völgy oly mesés szépségű képpé folyik össze, melyre elragadtatással fognak visszaemlékezni mindazok, akiknek volt alkalmuk benne gyönyörködni.

Sokáig néztük a hozzánk átderegő tornyokat, e páratlanul szép vidéket, hol a szelíd és zord ellentétes világa oly leírhatatlanul szépen ér össze. — A Zöld-tóból eredő patak lejjebb a tófalról leestében a Tatra egyik legnagyobb, legimpozánsabb vízesését képezi, mely a negyven méternyi falon fékevesztetten, vad zúgással esik alá. Túloldalt pedig a Csehtavi-patak tajtékzó vize lépcsőszerűen porzik alá a sötétlő falakról, hogy alább hatalmas zuhataggá nőjön.

Avval a közös meggyőződéssel tértünk le az árnyékos erdőbe, hogy ez elvitázhatatlanul egész Tátránk legszebb völgye. Lent a völgy fenekén a vadászlak és egy tót atyafi fabódéja mellett elmenve, a Zamki-orum alján fekvő faházhoz értünk. Itt már bolondozni kezdett az idő. Süttött a nap és zengett az ég, nemsokára meg ki is jutott nekünk jócskán a frissítőből. A Halas-tónál, hova az utolsó tíz percre szakadó esőben igyekeztünk, kedves meglepetésünkre öt tagból álló magyar falusi cigánybanda a Rákócy indulóval fogadott. Vígán muzsikáltak késő estig, amíg csak volt kinek húzni.

Korán reggel, amint kitekintettünk az ablakon, sűrű, hasítható köd feküdt az egész tájon. Nagy buzgalommal keresgélünk egy kis kék eget, de hiába. Csak nem akart széjjeloszlani a köd. Reménykedve vártunk délelőtt tízig, akkor aztán az átlátszatlan szürkességben legyalogoltunk Rosztokára és onnan Javorinán és Zzdjaron át haza felé.

* * *

Gyönyörű nyári nap volt. Júliusi lankasztó forróságban csábítólag derengtek a szélcsendes, tiszta levegőn át a Tatra távolban kéklő ormai. Melyik természetbarát ne vágyakoznék ilyenkor a hegytetők szépséges világába?

Gretzmacher Gy. barátommal hamar megbeszéltük a tervet, beszereztük a szükségeseket és nyomban útra

is keltünk. Gyorsan repültünk biciklin az árnyéktalan országúton, forró déli hőségben, Késmárkról Tátra-Lomnic felé és onnan a késmárki itatóig, hol két poprádi barátunk, Geruska Pál és Krémusz Róbert, kiket még a délelőtt folyamán értesítettünk szándékunkról, már várokozott ránk. A gondozott turista-úton, fenyőerdők árnyékán lépdegélve, elhaladtunk a Feliér-víz zuhatagai mellett, melyek dübörögve zúgó árja megreszketteti őserdős partjait, majd illatos törpefenyők között vezetett utunk, s nemsokára ott álltunk a völgy szívében, a Zöld-tó partján.

Napnyugta után elgyalogoltunk még a közeli Fekete-tóhoz. Fáradt mozdulatlanságban szunnyadt már a csendes völgy, csak a bélai mészhegyek szikláit úsztak még az esti pír halvány rózsás fényében. Aztán észrevétlenül nehezedett a környékre a szürke homály, mi pedig lassan botorkáltunk vissza a menedékházba, az álomba merült természet mélységes csöndjében. Szellő sem lengett, fű sem rezdült. Csak a Papirus-vízesés öntötte egyhangú morajjal vizét sötét falairól, az égbolton pedig üvegtisztán tündöklött a fényes csillagok miliárdja.

Éjszaka, amint felébredtem és kinéztem az ablakon, hogy mit is szól túránkhoz a menybolt, a Morgás-csúcs fölött már sárgult az ég, melyen sehol egy tenyérnyi felleget sem lengedezett. Hamarosan talpon álltunk mind a négyen, megreggeliztünk és épen pont négy óraker léptünk ki a menedékház ajtaja elé, hol a hideg hajnali szellő kívánt jó reggelt.

Gyorsan emelkedtünk a Vörös-tó felé vezető ösvényen; a Vörös-tótól balra kanyarodtunk fölfelé, egy gyepes vízmosáson, mely a Kárbunkulus torony mögött vezet föl a közte és az Englisch-csúcs között fekvő horhosnak és semmiféle nehézségekkel nem fáraszt. Körülbelül öt percnnyire a horhos alatt két pad kanyarodik föl a toronyra, a Zerge-csúcs felé tekintő oldalán. Szélességük másfél méter, de néhol kevesebb is. Mindkét padon, melyen egyetlen nehezebb hely sincs, egyenlő könnyű a följutás, de a rajtuk való járás szédülés-mentességet követel. Hol a padok véget érnek, néhány méterrel vagyunk alacsonyabban, mint a csúcs, melyre innen a puha gyepen föl-sétálhatunk. A végigjárás a felső vagy alsó padon a fölmenetelnél vagy leszállásnál alig tart tíz percig. A fölmenetelre a felső, leszállásra az alsó padot használtuk. A torony egymáshoz néhány lépésnyire fekvő két orma közül, melyet rövidke kőparipa köt össze, az Englisch-

I. A Tatra-csúcs k.-ny.-keleti gerince, a Ganek ormáról látva.
 Chmielowski Janusz, fényképfővétele.
 Der O.-N.-O. Grat der Tatraspitze, gesehen vom Gipfel des Ganeks.
 Nach einer Amateuraufnahme von Janusz v. Chmielowski.

II. Vaskapu-horhos, a Kacsavölgyből látva.
 Chmielowski Janusz, fényképfővétele.
 Eiserner Tor-Paß, gesehen vom Ententale.

III. Kilátás az Omladék-völgyből a Ganek, Ruman- és Márta-csúcsra.
 Chmielowski Janusz, fényképfővétele.

Blick vom Menederfer Trümmertale auf den Ganek, die Ruman- und Martha Spitze.

csúcshoz közelebb levőn vannak a névjegyek és a kőpíramis. Erre reggeli hat órakor értünk föl.

Első pillanatra úgy tetszett, mintha a zöldsztári tündér palotájának jégkristályos hőtermei csillognának alattam, oly szép volt a Kis-Papirus-völgy magános, havas sziklakatlanja. Köröskörül pedig kipirult homlokkal kristálytisztán tündöklöttek a hajnali napsugár ragyogó fényében az égbetörő hegytetők, alattuk a borzadályos falak által körülzárt rideg szirtkatlanok, a csöndes tavak színpompás környéke, melyekre magas felhőotthonából letekint a Kárbunkulus-torony.

Amint letekintettem a falak gyepes párkányáról, (mert a tulajdonképeni oromról nem látni a Zöld-tavat) le a sötétlő fenyvesekre és eltekintettem a bélai hegyek fehér mészsziklái felé, hol tarka gulyák legelik a lejtők harmatos fűvét, hang csöndült föl hozzám a Zöld-tó tájáról.

A menedékház mellől kendőlobogtatva intették felénk az első üdvözlést. A kellemesen csöngő ujjongásra viszonzásul mi is kalaplengetve küldtük a miénket a Kárbunkulus-torony magas világából a völgy ölében csillogó tó pázsitos partjára.

Nemsokára ismét a horhős alatti gyöpön jártunk, honnan egy órával előbb léptünk a felső sziklapadra. Innen rövid ideig lefelé menve, balra fordultunk vízszintes irányban haladva odáig, hol a Kék-tó és az Englisch-csúcs között képzelt egyenes vonallal egybeesően, kis vízer folyik. E helyről jobb oldalt fönt három padot látni. Mi a legfelsőt választottuk, melyet — közel érve hozzá, — kéménytorkolatnak ismertünk föl. Eleintén egyenesen vezet fölfelé, kitűnően lépcsős, följebb aztán balra kanyarodik, t. i. utunk irányától. Az út eme felső része már elővigyázatot igényel és a nehezebb utak közzé sorolható. Fölkerülve a gerincre, már közel voltunk a csúcshoz, melyet innen északi oldalának bordáin át délelőtt negyed tízkor értünk el.

Alattunk az egyik oldalon a Vörös-tó szelíd völgye terült el, hol nyíló virágok illatarja leng a zergelegelők fölött. Itt tavasz és vidámság az élet. A Kis-Papirus-völgyben halotti csend. Magányát nem zavarja senki, semmi. Olyan mint egy óriási temető. Csak egy-egy lábuk által kimozdított kő kattog röptében kettőt-hármat, ha sziklát ér, aztán zizegve hull az Englisch-csúcs rémséges fala alá, melyet símára csiszoltak a hegyek kőfaragói: a hideg, az izzó napsugár, az eső és villám. Tekintetem a messzeségbe tévedt, a bizárr sziklarengetegbe, elszállt

hegytetőről hegytetőre, a főséges Lomnici-csoport falaira, a zeg-zugos völgyek fenekére emlékeket gyűjteni.

Leírhatlan volt a csend, mélységes kék az égbolt. Csak néha-néha röppent fölfelé a Vöröstavi-csúcs sötét falán egy fehérló ködfelleg. Egy ideig ide-oda hajókázott a napsugarak fényárjában, aztán széjjelfoszlott.

Fölértünk után egy órával, mely elrepült mint néhány rövid perc, gazdagodottan váltunk el e szép helytől, tovább lovagolva a gerinc élén. Egy szép emlékekkel több fűződött ifjuságunk derűs napjaihoz. Pár perc múlva egy gerincbevágáshoz értünk, mely körülbelül harmadfél méter mély. Ez az Englisch-csúcs és a Vöröstavi-torony között a legnehezebb hely. Olyasforma benyomást gyakorol az emberre, mintha itt egy nagy szikla ki volna törve a hegyhát éléből. A Kis-Papirusvölgy síma falai itt vagy két méternyire nyúlnak bele a jobboldaliakba, megszakítva a gerincet, s minthogy épen a benyúló fal fölött ferdén kell a bevágásba lemászni, meglehetősen elővigyázatot kíván a leszállás e helyen. Aztán a jobboldali oldalbordákon másztunk rövid ideig, majd ismét föltértünk a gerincre. Innen vagy tovább halad rajta az ember, vagy pedig bal oldalt tér le néhány métert keskeny padokra, hogy odébb ismét felkapaszkodjon a következő oromra, melyet mi tizenegy óra előtt értünk el. Ez 15—20 méterrel magasabb az Englisch-csúcsnál. Rajta semmi előbbi megmászás nyomaira nem akadtunk, s tudva azt, hogy még neve nincs, kőpiramis építése után elkereszteltük Kéktavi-csúcsnak. (Ez megfordítása a dolgoknak, mert a Vörös-tó lejjebb fekszik, mint a Kék-tó. Szerk.) A kilátás innen majdnem épen olyan, mint az Englisch-csúcsról. A Kéktavi-csúcsról a Vöröstavi-toronyig, mely épen a Vöröstavi- és Kéktavi-csúcsokról jövő gerincek összehajlás pontján fekszik, eljutni már könnyűség. Ez oromról aztán 12-kor tovább sétáltunk a Vöröstavi-torony melletti, annak északi oldalán fekvő bevágásáig. Az 1:25000-es katonai térképen rosszul van ennek a helynek megfelelően elötüntetve a gerincek összeérése. A térképen ugyanis úgy van oda rajzolva a szétágazás, mintha a Vöröstavi-torony és a Fehértavi-csúcs közti gerincből indulna ki az a gerinc, mely a Kerek-tó felé nyúlik a völgybe. Pedig az mindjárt a Vöröstavi-toronyból ágazik ki.

Mi magunk is részben ennek oldalán egyenesen onnan szálltunk le a Kerektavi-völgybe. A Vörös-torony melletti bevágásból néhány lépésnyire mentünk ezen kiágazó gerinc oldalán tovább. Aztán leereszkedtünk a

törékeny sziklákon vagy húsz-harminc métert, ahonnan jobbra tértünk be az apró törmelékes szakadékba. Ebből leérve a törmelék-mezőre, erősen jobb felé tartva fölértünk a gyepre, melyen fölsétáltunk a Kerek- és Vörös-tó közötti gerince és végig azon a Fehértavi csúcs felé.

Balra tőlünk ott díszlett alattunk a tavaszias zöld színű Kerektavi-völgy, jobbra a Vöröstavi. A természetben derű és ború váltakozik. A Kerek-tó körül mintha nem úgy volna. Abból a ragyogó üdeségből, békés nyugalomból, mely itt honol, egyenesen arra lehetne következtetni, hogy a viharok tombolásaitól meg szokták kímélni ezt a csendes völgyet. Aki olyan júliusi békés déli hangulatban látja azt a napos, nyájas völgyet, azokat a sárgás-szürkén derengő sziklákat, a bársonyos legelők között csillogó tavat, szinte hallja a környék hallgatását, melybe néha-néha belecsendül a tó körül legelésző üszők távoli kolompolása, aki látja, mint örül itt minden legkisebbke lény a létnek, az borúra nem gondol, s az egész tájék boldog mosolyára egyebet nem érez, mint leírhatlan életörömet s a teljes lelki jólét derűjét.

A tarka üszők is annyira jól érezték magukat, hogy közülök sok a sekély Kerek-tó langyos, iszapos vizében kérődzött. A hosszú, fehérlelő hómezőkön pedig fürge zergék futkostak ide-oda, vidámságot, elevenséget varázsolván a szirtek nyugalmaiba. Ha valamely zerge elkezdett száguldni, kettő-három rögtön nyomon követte, játszadoztak, ugrálgattak, s amit nem igen fognak elhinni azok, akik még meg nem figyeltek egy játzó nyáját, fölugorva a levegőbe, saját függőleges tengelyük körül megfordultak. Elnéztük őket legalább egy fél óra hosszat, és néztük azt a tündér szép világot, melyet eleget látni, eléggé csodálni soh'sem lehet. A zergék továbbra is ott játszadoztak, de nekünk mennünk kellett.

Pihenésünk helyéről a gerincen az útunkat álló sziklaktól balra tértünk, hogy kényelmes gypes szakadékokban följuthassunk a Fehértavi-csúcsra, mely kilátás tekintetében az elsőrangúak között foglal helyet. Az egész színpompás festői képet tizenöt, persze kisebb tavacska élénkíti. A Vörös-tó alatt a Zöld-tó smaragd színű csücskéje kandikál elő, melynek szellőfodrozott tükre meg-megcsillan a reá eső napsugarak fényárjában. Körülötte pedig a rendületlen óriásország karcsú ormai földöntúli méltósággal őrzik féltett kincsüket. Különösen impozáns a Vöröstavi-csúcs égbetornyosuló alakja. A Javorinka-völgy fölött Tátránk szélső szirtfokainak négy szomszédos szikla-

vára, a Sirató, Havran, Novi és Muran, mint négy kezefogó testvér tartja ki homlokát a piros napsugarak ragyogásának. Lábaiknál pedig hol legelésző gulyák barangolnak az alpesi réteken, zöid növényzetével mintegy gyönyörű kert terült el a Javorinka-völgy. Az Englisch-csúcs és a Kerektaivi-völgy hómezőinek ezüstjén mint apró pontok szökdelnek ide-oda a szirtek kedves lakói, a barna zergék.

Elmúlt fél négy, újra le kellett szállnunk. A Fehér-tó felé leszállva, nemsokára ott voltunk ismét a völgy mélyén, a magas sziklatetők lábainál. Az aikonyodni készülő nap izzó fényének glóriájában úszó ismerőseink, mintha búcsút integettek volna, oly barátságosan tekintettek le viharos felhőthozonukból. Tekintetünk még egyszer bejárta a Kárbunkulus-torony regeszerű világát, mely maga dacosan állt ott, mint a magasbatörés jelképe, tiszteletet parancsolva szépséges környezetének, aztán útra keltünk. Az erdő sötétjében aztán elballagtunk Matlárházáig, hol elbúcsúztak tőlünk poprádi barátaink, mi pedig sebes iramban tovább repültünk biciklin a csillagos éjszakában.

* * *

Nyugalmas alkonyat volt augusztus 16.-án, mikor Gretzmacher Gy. és Votisky Zoltán barátaimmal ott üldögéltünk a Zerge-szálló előtt. Lassan szenderedett el minden. A csicsergő madárcsók elnémultak, a fölvidék fehér tornyocskái egybeolvadtak környezetük színével, a rét csalóka zöldje elfakult, s bár a szürkület titokszerű homályát lassú átmenetben már a csöndes éj váltotta föl, nem tértünk még be a menedékházba, mert egész valónkat eltöltötte az a látvány, mely kitörülhetlenül vésődik mindazok lelkébe, akiknek volt alkalmuk a hold ezüst fényében fürdő sziklaerődök világában a közvetlen közelből gyönyörködniök. Be szép egy ilyen est a hegyek között!

A koros lucfenyők sötétlő árbocai között bíborvörösen emelkedett a kerek hold az ég peremének ködfoszalányai fölé, hol elsápadt, hogy sugaraival ezüstszalagként ölelje körül a néma ormokat. Velünk szemben haloványan derengtek a megvilágított sziklaerődök. Fölöttük a rezgő éterben kristálytisztán ragyogott az egész égbolt ékes csillagdísz. Minél magasabbra szállt a hold, annál jobban élesedtek ki a Lomnici-gerinc falai és a Fecske-torony kísérteties csipkéi. A lépcsőke magaslatáról szüntelenül zuhogott alá a sebes Tarpatak habzó vize. A sugár fenyők koronáin átsuhant a hűs esti áram és halk susogással

kivántak jó éjszakát. Majd elállt a szél, és nesztelenül szállt a ritka pára mint esti harmat a bársonyos rét pázsitjára. Mi pedig egymás után lépdegeltünk föl a Zergeszálló lépcsőin, hogy néhány órai nyugalom után ujult erővel induljunk pirkadáskor fölfelé.

Hajnali három óra volt, mikor ismét kiléptünk a csöndes éjszakába, hogy lámpásfény mellett haladjunk fölfelé. A sötét ormok fölött meg ott virrasztottak az égi órszemek, de a hold már letűnt az égboltozatról. Nem azért indultunk oly korán, mintha időnk nem lett volna bőven, hanem mert oly végtelen gyönyörűség a fenyvesek rejtélyes sötétjén fölfelé ballagni a béke álmába merült természet szentséges nyugalomában és már azokban a szépséges termekben megvárni a hajnal hasadását.

Némán haladtunk a botjaink koppanását túljajló patak közelében vezető úton fölfelé a völgyben. Mire elértük a törpefenyők övét, szakadozott az éjszaka homálya, az egyes ormok körvonalai kibontakoztak a bizonytalanságból, s mikor a Tüzelőkő mögött út nélkül fölfelé igyekeztünk a harmatos gypen, pirúlni kezdett büszke homlokuk. Majd leszökkent róluk a fölkelő nap piros sugara lejtőik sivár romtorladékaira és ott tündöklött előttünk a Bibircs- Szalóki-csoport rengeteg fala a legpazarabb megvilágításban, mintha az aranyos napsugár csupa üde vadrózsaszirmot hullatott volna rideg szikláira. Az égbolton pedig aranyzegélyű bárányszerű rajja vonult lassan, alig észrevehetően. Úgy piroslott néhány percig az egész túloldal, aztán halványodott, halványodott és lassan tért vissza minden az élet színeibe. Amikor kimúlt az a lélekmámorító rózsás fény, s való színökben álltak ismét ott a sziklaormok, a marmoták éles fütytyeikkel köszöntötték az új napot, mi pedig tovább folytattuk útunkat a lágyan csevegő vízér füves partján, hol helyel-közzel sűrűen piroslottak az allium sibiricum tömött virágai. A Hagymás-tavak közelében már terjedelmüknél fogva is rögtön szemünkbe tűnnek a legyalúlt sziklalapok, melyek némaságukban is világosan beszélnek a fölöttük réges-régen elsiklott glecserek hatalmas árjáról. A Hagymás-tavaktól a Hegyes-torony eget hasító alakja alá igyekeztünk, hogy közelről gyönyörködjünk rémséges falában. Lemászva onnan a Kitabel-tavak katlanának törmelékére, fölsétáltunk ismét a hátsó Vörös-padra.

A pad mellett roppant nagy törmelékes szakadékot látni a Varangyostavi-csúcs sziklaépületében, melyen azonnal megakad tekintetünk, mihelyt erről az oldalról

megpillantjuk a csúcst. Ezt el nem lehet téveszteni, mint-hogy több szakadék nincs. Aki ennyit tud, hogy ebben vezet föl az út, s hogy fönt, ahol a szakadék ketté válik, a jobbsóban kell tovább iparkodni, egész biztosan föl talál a csúcsra. Ahol a szakadék véget ér, ott állunk a csúcs törmelékes lejtőjén, melyre kényelmesen föllépdé-gélhetünk innen. A fölmászás ebben a szakadékban rop-pant fáradságos, de nem veszélyes. Majdnem minden kezünkben maradt, mibe fogódzni akartunk. Különösen alul nehéz a haladás, hol olyan apró a törmelék, hogy lábunk alatt megindul, s az ember kényszerűszása persze szintén nem marad el. De itt lent lezuhanni teljes lehetetlenség. Már közel a szakadék felső végéhez egy a falak közzé szorult sziklatömb zárta el utunkat. Erre könnyű fölkapaszkodni, de hát egyikünk sem tudta előre, hogy szilárdan áll. Attól tartottunk, hogy kimozdul és akkor nincsen az a megteremtett ember, akit le nem söprene. Nem is nyúltunk hozzá. Itt a jobboldali sziklák merede-kek és símák, a bal oldalon meg egész kődarabok válnak le a falról. Egy jó ötlet azonban hamar átsegített e helyen. Egyikünk a jobboldali fal ujjnyi fogódzó helyeibe kapaszkodott, a második alul a falhoz nyomta a lábát, a harmadik meg átmászott a hátán, s amikor jó állása volt, kötélén utána a többiek. E mulatságos mászás után nem is bosz-szankodtunk azon, hogy bizony azon a kövön, melyről mi azt tartottuk, hogy csak az imádság tartja helyén, táncolni lehetett, amint meggyőződünk róla. E helyen túl a szakadékból jobbra kapaszkodtunk még föl néhány métert a szilárd sziklás falon, honnan már könnyen a horhosig és föl az oromra jutottunk.

Sok csúcsa van Tát-ánknak, de igen kevés az olyan, melyről a hegysorok és völgyek ilyen — hol üde, hol komor — színezésében, félreeső szirtkatlanok magányában és egyáltalában oly bő kilátásban lehetne gyönyörköd-nünk, mint erről a nagyritkán látogatott Varangyostavi-csúcsról. Köröskörül mindenfelé zord sziklareneteg, mesés összevisszaságban váltakozó szédületes falak, viharzelő száltornyok, hágók, szakgatott gerincélek. A szürke tör-melék-mezők alján a nyájas Tarpataki-völgy sziklatömb-tengerében mosolygó, mohazöld tavak, alján a törpefenyők zöldjén túl a Zerge-szálló, a fenyők koszorúja alatt a szepesi fölvidék számos városkájával, falvával s körülötte a távol messzeségig elhullámzó erdős dombvidék. A csúcs északi, négyszáz métert merőlegesen leeső fala alatt, a Javorove-gerinc által bekerített Javorove-völgy mélyén

némán és komoran pihen a Varangyos-tó. A szemközti Jégvölgyi-csúcs és a Markazit-torony széles alakjai rengeteg törmelékhalomhoz hasonlítanak. Ez utóbi mellé illeszkedik a hosszú kőtalapzaton nyugvó három büszke szirtetű: a Téry csúcs, Fecske-torony és a Lomnici-csúcs. A lengyel Tátra ormai is ott díszlenek a menyég kékes tengerében, erdeik sötétje fölött.

Egy órai pihenés után ismét tovább indultunk a Javorove-romra, mely a Varangyos-tavi- és az Antónia-csúcs között fekszik. Ez valamivel távolabb van a Varangyostavi-csúcstól, mint a Tátra-csúcs két főforma egymástól. Az átjutás könnyű.

A Varangyos-taviról a gerinc nagytarpataki oldalán mentünk tovább a két csúcs között levő horhosig, mely sziklakapuhoz hasonlít. Épen a kapu alatt csillogott-villogott a zöld Varangyos-tó közepe. Két partját a feketén leeső falak fődik el. E helytől balra tartva, fölértünk a törmelékes lejtőre és minden nehézség nélkül a következő romra. Előttünk ezt még meg nem mászták. Piramisösszehordás után ledültünk a piramis mellé, és néztük a ragyogó déli fényárban fürdő gigási kőépitmények végtelennek látszó sorát.

Valóban igen szépek innen a hegyek hatalmas láncai. Akár lepillantunk a mosolygó hegyitavak smaragd színű vizeitükreire, akár a békés völgyek fenyőborított mélyére, akár az aranyos párákkal körül folyt zordon kőoltárok dacos alakjaira téved tekintetünk, mindenfelé csak a természet örökszép képződményei dicsérik a mestert, aki őket megalkotta, s igazi áhitat szállja meg az embert, mert érzi semmis voltát emberi mulandóságában, gyarlóságában, szemben az örökkévalóság megkövült hirdetőivel, melyek fölött évezredek haladnak el, s ők tovább dacolnak az örök törvénnyel: por- és hamuból lettél és azzá kell lenned.

Nem tudtuk eldönteni, hogy vajjon a Varangyostavit vagy ezt az ormot illeti-e meg az elsőbbség kilátás tekintetében, mert az majdnem egyenlő.

A nyugati ormok időnként ködfátyolba rejtették arcukat, majd ismét széjjelfújta a gyöngye szél ködsipkájukat, hogy ujak teremjenek helyökben. A távol hegyeit körülhajókázó, hemzsegető sok ködfoszlány elegendő figyelmetes volt az elindulásra. Fölszedtük ismét paksamétánkat s hamarosan odébb álltunk. A Varangyostavi-csúcson át ismét visszatértünk a törmelékes szakadékba. Lefelé már nem annyira fáradságos a mászás, mert kezeinkkel a

falnak szorítjuk a törékeny köveket, míg fölmenetkor beljünk kapaszkodunk. Ahogy ismét a hátsó Vöröspad alatt jártunk, nagy kövek velőtrázó robajjal hengeredtek le a szakadéokban, le egész a torkolatáig. (Amint a gyöngye szél felénk hozta az erős kénsszagot, örültünk, hogy ez a rejtett veszély minket utól nem ért.)

De hozott a szél még más valamit is, amitől ugyan csak szedtük a lábunkat. Ólomszürkén hömpölygött be a hátsó padon a kavargó esőfelleg. Toronyirányban vágunk neki a Hegyes-torony alatti magaslatnak, melyre a fölkapaszkodás legalább ott, ahol mi másztunk föl, nem egészen könnyű. Nehány perc múlva fönt voltunk rajta, s igyekeznünk kellett, hogy a Hagymás-tavakig utól ne érjen az eső. Ott már lassan szitált a permeteg. De mire lent a törpefenyők között a dús füves lejtőn rohantunk lefelé, csak úgy szakadt nyakunkba a zápor. Csúronvizesen, de annál jobb hangulatban toppantunk be a Zerge-szállóba, melynek kapujában egy zsebrevágott kezekkel az ajtónak dülő, pipázó vezető avval a néhány kellemetlenül eső szóval fogadott: »s' es' schunt kein Platz mei.« Nem is kaphattunk már helyet. Belül ugyanazt hallottuk, s nem maradt egyéb hátra, mint leballagni Tarpatak-füredig, hol körülbelül tisztában voltak a túristaszobák építéskor avval a ténynyel, hogy a fáradt ember nem szeret járkalni. Azt hiszem, ahhoz mérten építették a túristaszobákat oly kicsinyekre.

Víg teázgatás közben, míg odakint hangosan csorgott az ereszről az esővíz, tervezgettük másnapi túránkat. Majd nyugalomra tértünk és aludtuk a jó időt remélő túristák édes álmát.

Télen a Tatra-csúcsra.

Irta: Dubke E.

1904. évi szeptember végén a Velka-Luka fõnsíkján állva, a nap leáldoztakor az Omladék- és Ruman-völgyet szegélyezõ sok csúcsot és gerincet a friss hó vakítóan fehér díszében csodálva, arra az elhatározásra jutottam, hogy e gyönyörû hegyvilágot télen is fölkeresem.

Ezt csak 1905. évi március elején tudtam megvalósítani, s bár a magas hegység idõjárási viszonyai felõl kapott értesülések nem voltak épen csábítók, a március 5-ödikére virradó éjjelen mégis rászántam magamat a tátrai útra, bízva régi, számos hegyi útnál bevált szerencsémben.

Már amikor a Lubochna völgyében Fenyõházánál, ama bájos fekvésû, erdõkoszorúzott villákból álló fürdõtelenpnel kora reggel fölbredtem, a csillagos ég és a környéknek a legszebb téli mezben pompázó hegyei köszöntöttek. A kocs ablakánál állva a tájbeli kiválóságokban oly dús Vág-völgyet ezúttal mély hó alatt láttam, ami rám annál inkább hatott kellemesen, mert nekünk az alföldön évek sora óta nem volt igazi telünk. Minél közelebb jutottunk a Csorba melletti vízválasztóhoz, annál hatalmasabbakká lettek a hõtömegek, ámde a köd is leszállott a hegységekrõl, hogy Csorbánál egészen elborítson bennünket. Hogy itt az utóbbi idõben mily töméntelen hó esett, arról a Csorba elõtti sínút mentén tovavonuló szép fenyõsövénny tanuskodott, melynek sudarait e hõtömegek majdnem kivétel nélkül letörvén, e fák a fejsze áldozatai lettek, hogy a gõzparipa útja föl szabadúljon, mely itt úgyszólván hóalagúton át száguldott.

Csorbáról Poprádra menet az oly sokszor csodált kilátás teljesen elrejtõzött. 8 óakor Poprádra érve, Peyer úr, a Nemzeti-szálló barátságos gazdája, aki az állomásnál volt, nem épen csábító hírt mondott az idõjárásbeli kilátásokról. Azt kérdezte, miért nem jöttem tegnap, amikor gyönyörû nap volt.

A vasúti kocsiból kiszállva régi, bevált kalauzaim, id. Franz János és Bräuer János üdvözöltek. Itt alkalmam volt egy hangosan nyilvánított kritikát hallhatni, melyet az én fölszerelésem s a kalauzoké idézett elő az utitársakban, akik fejüket dugták ki az ablakokból. E tisztelt uraságok egész zavartalanul nyilvánították emberi eszünk épsege iránti kételkedésüket azért, mert mi tél idején a hegyekre merészkedünk.

Öreg utitársammal, Franz-cal rövidesen tanakodtunk azon, hogy mely csúcsnak szóljon a látogatás; hamar egyeztünk meg abban, hogy a Tátra-csúcsot választjuk. Nyáron ismételten végeztük kúszógyakorlatainkat ennek falain és sokszor látogattunk el az ormára, és pedig több ízben a Jeges-tó felőli, ismeretes útirányban, de két igen érdekfeszítő új irányban is: t. i. a Gaanekről ama fölötte légies úton, azon az éles gerincen át, mely eközött s a Tátra-csúcs között vonul, valamint ama remek gerinc-kúszással, mely a Hunfalvy-nyeregtől a Róth Márton-csúcson át egyenesen a főoromra vezet. Most pedig tél idején is meg akartuk ismerni azt, amelyet a Tátra összes csúcsai fölött szívembe zártam.

Előbb bevártuk Polnisch úrnak, Fölső-Hági s a Poprádi-tó melletti barátságos Majláth-menedékház szerezetre méltó vendéglősét, aki Lőcséről jött ide, hogy Hágira kísérjen el bennünket s ott átadja a menedékház kulcsait.

9 $\frac{1}{2}$ órakor szálltunk a kocsira, melyet azért kellett használnunk, mert a Poprád síkján kevés hó volt; csípős hidegben mentünk Batizfalván át Stólára; amint Batizfalvánál kereszteltük a vasutat, elhagytuk a kocsit, mely a nagy hó miatt alaposan ingadozni kezdett, s így gyalog igyekeztünk a fagyott havon át Stólára. Ennek kis templomocskájában, amelyben épen most végezték be a misét, megvártuk a kocsit, melyről hamarosan levettük podgyászunkat, hogy ezt szétoszszuk.

Aztán gyalog siettünk a magas erdő felé, mely Stóla mögött kezdődik, hogy Alsó-Hágin át Hágira vándoroljunk, ama szép erdővágáson át, mely Hági mellett a Klotild-útba torkollik. Még mielőtt Stóla mögött a magas erdőbe jutottunk, ritka természettüneményt figyelhattunk meg. Itt t. i. oly hirtelen és föltűnő hőmérsékletváltozás állott be, hogy olyant éreztem, mintha hideg szobából melegbe lépnék. 12 $\frac{1}{4}$ órakor értünk Fölső-Hágira, melynek ilyenkor kevés a vendége. Az erdő legszebb ruhájában fogadott bennünket, hisz a sugár termetű fenyőkön a zuzmara kristályainak milliói csüngtek.

A jól átmelegített konyhában töltött rövid pihenő után $1\frac{1}{2}$ óraker — 1° R hőmérséklet mellett a Poprádi-tó felé indultunk, ahová Polnisch úr is elkísért bennünket. FÜRGE menetben jutottunk a mélyen behavazott Klotild-úton a nagy Rausch-patak melletti kerülőházhoz, ahol az erdőn át a Smrekovec tar dombja felé kanyarodtunk. Bizony jól átmelegedtünk, mire az erdőből a Smrekovec szabad irtására léptünk, s bizton számíthattunk arra, hogy még ma megpillantjuk a napot s a havasokat. A nap félig átsütött a felhőfátyolon; határozatlan éreztük sugarait, s nemsokára levetettük kabátainkat.

Amint a Smrekovec magaslatára jutottunk s éppen a Krupa-patakhoz készültünk leszállani, hirtelenül szétfoszlott a köd, s a Ferenc József-csúcs, valamint a Koncsisza átküldték hozzánk az első üdvözetet. Egymásután bontakoztak ki azután bal felől a Tupa, Oszterva, a Pátia- és Bástya-vonulat, a Szoliszko és Szedilko, záradékkul a Kriván görbe szarva s végül a Liptói-havasok is.

Fölöttünk felhőtlen, mély azurkék ég, alattunk hullámzó, végtelen felhőtenger s ebben magasan kiálló szigetekként a hegyek. E kép láttán három óraker 13° R hőmérséklet mellett rövid pihenőre telepedtünk le a Smrekovecen.

A hó meglágyult, s fölvevük a hókarikákat, hogy a Menguszfalvi-völgybe leszálljunk és az Oszterva falai alatt a Krupa-patak mentén a Poprádi-tó felé igyekezzünk. Ide $5\frac{1}{4}$ óraker értünk; a nap nyugovóra tért; az Omladék-völgyet körülzáró, jéggel páncélozott csúcsokon izzás ömlött el; csak nehezen tudtam megválni e főséges látványtól. A menedékházból már vékony füstoszlop szállt föl, hiszen Franz és Polnisch úr előresiettek, hogy meleg szobával fogadjanak bennünket.

E rég ismerős, barátságos menedékház konyhájában ütöttük föl tanyánkat; Franz lapáttal és fejszével fölfegyverkezve szerezte be a szükséges vizet a tóból, s csakhamar kész volt a vacsora. Sokszor és különböző évszakokban állottam este a verandán, lesve arra a pillanatra, amelyben a teli hold az Oszterva fölött megjelent, hogy magát a tó tükrében nézegesse s ebben újból elővarázsolja az Oszterva magaslatainak szemben álló egész vonulatát. Ma azonban egészen más e kép! Szellő sem lengedez, s még az omladék-völgyi Jeges-tóból jövő patak zúgása is elnémult. Hallgatva terül el előttünk a hegy-erdő; az Osztervától a Vaskapuig vonuló, hóval átbarázdált, a búcsúzó nap világtásától tündöklő falak szemben

meredeznek velünk, fölöttük a mélyen sötét éji égbolt, melyen már az első csillagok is fölragyogtak. A vacsoránál a fölszálló irányban megegyeztünk; Polnisch úr is elhatározta, hogy velünk tart; még a tóról, csillagos ég mellett is megcsodáltuk a körülöttünk emelkedő hegykoszorút, s azután nyugovóra tértünk. Reggel $4\frac{1}{4}$ óraker elköszítették a reggelit; $5\frac{1}{4}$ óraker — 5° R hőmérséklet mellett útnak indultunk. A fölszállást egyenesen a Sárkány-tó falán át a Sárkány-tóhoz s a fősurdokhoz terveztük. A keményre fagyott havon a menedékház mögött mindjárt balra igyekeztünk az erdőn át, a Kopki falai alatt, hogy aztán nyújtott szerpentinákban, mintegy parokban, keményre fagyott jeges lejtőn a Sárkány-tó falára kúszszunk; emellett a »szögesek« kitűnő szolgálatot teljesítettek. Franz vezetett, őt Polnisch úr követte, utána én mentem és Bräuer képezte az utóvédet. Mikor a tófalra értünk, fölkel a nap s első sorban a Sátánt, utána a Bástya-vonulatot és a Pátriát aranyozta meg. Teljes szélcsend uralkodott, és egy felhőske sem járt az égen, amikor 7 óra tájban a Sárkány-tónál — 5° R hőmérséklet mellett beszüntettük a menetet, hogy néhány fényképet vehessenek föl. Előttünk emelkedett a Tátra-csúcs, melynek hóval betöltött fősurdokjában ezüstsáv húzódott alá egészen a Sárkány-tóig. Lavina útja ez, mely bizonyára az előbbi napon robogott alá, s amelynek romjain nem sokára át kellett tornásznunk. Ám a hómezők mind meredekebbekké lőnek, s még a »szögesek« is fölmondták a kemény, jeges havon a szolgálatot; tehát fölcsatoltuk a kúszóvasalást, hogy a lehetőségig megtakarítsuk a lépcsővágást. FÜRGE menetben emelkedtünk a fősurdok felé, melyhez $8\frac{1}{2}$ óraker értünk. A Jeges-tó völgyébe kilátást nyerendő, jobbra kanyarodtunk, s rövid pihenő után a fősurdokhoz tértünk vissza, melyben az út legnehezebb része várt reánk. A lavina pályáján rövid szerpentinákban lépcsőket vágva, összekötöződve a vaskapcsokig haladtunk, melyekből semmi sem látszott; csupán amaz 1 m hosszú vasrúd, mely nyáron az egyik lejtős, síma sziklapon átsegít, egyik végén volt kissé látható. Most vigyázat! Franz itt is, mint sok más veszélyes helyen, kimutatta kitűnő kalauztehetségét. A hosszú kapcsot kívájsa a hóból; erre támaszkodott lábunk, hogy a most kezdődő, rendkívül meredek jeges hólejtőre léphessen, melyen át lépcsővágás segítségével a csúcsig haladtunk. $10\frac{1}{2}$ óraker értünk föl. Habár képzeletemben már szemeim előtt lebegett a sokszor látott kép, melyet itt várhattam,

mégis meglepett az a hatalmas kilátás, mely előttünk föltárult. Szó le nem festheti a természetnek ily játékát, ezt látni kell. A csúcs oly kevés helyet nyújtott, hogy a jelzőpózna köré kellett csoportosulnunk; csak ketten ülhattunk; Polnisch úr lábai a Cseh-tó, az enyéim a Sárkány-tó felé lógtak alá, míg a kalauzok két oldalt állottak.

0° R hőmérséklet mellett 11 óráig maradtunk a csúcson, s csak nehezen tudtunk tőle megválni. Hisz felhőtlen égen fölöttünk állt a nappali csillag, és a Tátra hófödte csúcsai és csücskéi mind kézzel fogható közelben sorakoztak körülöttünk. Ami azonban e képnek különös érdekességet kölcsönzött, ez a k. b. 1000 m-nyi tengerszín fölötti magasságban kezdődő ködréteg volt, mely a látható völgyek fölött éjszakra és délre tengerként hullámozott föl-alá. Efölött járt tekintetünk az Alacsony-Tátra felé a Királyhegy- s a Gyömbérig, a Beszkídek felé a Klimsok- és a Babiagoráig, s utolsóul a Lyssza kúpja emelkedett ki a ködtengerből.

Csak a leszállásnál láttuk, milyen szög alatt lejtett a vaskapcsokig a jeges hó; összekötöződve, hátunkkal a hófalhoz támaszkodva, egyik lábunkat lassan térdhajlításba kellett helyeznünk, hogy a másik a következő lépcsőn támaszt találhasson, ha nem akartuk elveszíteni az egyensúlyt. E szakasz hátrahagyása után már gyorsabban ment a dolog a főszurdokon lefelé egészen ama platóig, melynél nyáron a Hunfalvy-horhosról jövő hegymászők elérik a szurdokot. Itt 3 m magas hóerkély hevert, melyen 11⁵/₄ órakor delelő pihenőt rendeztünk és théat főztünk, mely ezúttal ugyancsak ízlett, különösen ama jóltevő melegben, mely itt bennünket körüllengett. Mert akármilyen hihetetlennek hangzik is, a hőmérő itt + 17° R-t mutatott. Szellős magasságban, valami 20 m-nyire a Kopki (2362 m) fölött, ingujjban egy teljes óráig ültünk ott, a gyönyörű tájat szemlélve. Azután a Tátra-csúcs és a Kopki közti gerincen fekvő, Kogutek nevű toronyra vágtunk át a jeges lejtőkön. Itt a nap erejét eléggé éreztük, amiről még napokon át tanuskodott leégetett arcunk. Gyorsan értük el a gerincet. A Tátra-csúcs teljesen bejegesített falát tekintve, ama tervem, hogy a Hunfalvy-horhoshoz szálljunk le, nem látszott könnyen keresztülvihetőnek. Rövid tanácskozás után Polnisch úr elhatározta, hogy Franz-cal a Sárkány-tó völgyén át tér vissza, míg én Bräuer-rel a Hunfalvy-nyeregre ereszkedtem alá, minél kötélhossznyira Franz

kötélen eresztett le benünket a legveszélyesebb helyen át. Mindkét kalauz tartotta a kötelet, melyen elsőül én másztam le, kezeimmel az oda fújt havat lelöködvé, hogy fogódzkodót kapjak. lábaimmal pedig a kúszóvasalást a jéggel borított sziklákba szilárdan berúgtam; így haladtam lassan a kémény felé. A vaskapcsokat nem láttam, s csakhamar eltüntem a fönt álló kalauzok szemei elől. Csak kiáltozással érthettük meg egymást. Kötélhossznyira leszállva s egy sziklatömb alatt jó szilárd állást foglalva, fölkiáltottam Franzhoz, hogy most már ereszsze le hozzám Bräuert is; ez eltartott vagy 20 percig, s így teljes nyugalommal szemlélhettem meg azt a jeges lejtőt, melyen át a Hunfalvy-horhoshoz le kellett szállnunk. Mihelyt Bräuer hozzám érkezett, a legrosszabb helyeken lebecsátotuk egymást, addig, míg az alattunk levő falak táján túl jutottunk. Mikor már veszély nem volt, az a kívánságom támadt, hogy a Hunfalvy-völgyecskebe leszáncázzam. Bräuer elől járt; ámde egy helyen fékezve, elvesztette az egyensúlyt, s hanyatt-homlok gurult le a Hunfalvy-völgyecskebe, miközben a hátzsák, jégcsákány és kalap búcsút vett tőle. E légi útjából csak kis horzsolása támadt. Holmijait összeszedve azt kiálltotta felém, hogy inkább hájjak le valamivel alább, s aztán próbáljam meg a szánkázást. Ez meg is történt; lassan, lépcsőket vágva haladtam le a jeges lejtőn a Hunfalvy-horhoshoz, s mihelyt egy kis friss hó volt lábaim alatt, bűgva siklottam le Bräuerhez. E nehéz útszakasz után ismét ép állapotban találkoztunk s víg hangulatban és gyors menetben haladtunk a tükörsíma, fagyott hófölvületen le a Békás-tavak tófalához, persze kúszóvasalással; e falat jó magasan a Kopki felé tartva vágtuk át, annak hólejtőin, a Békás-tavak s jó magasan a Hincói-patak fölött a Majláth-menedékházhoz. Polnisch úr eközben szintén odaérkezett, míg Franz, aki szokott gondosságában nem tudta megérteni hosszas elmaradásunkat, a Békás-tavak felé vivő rendes úton elébünk ment, úgy hogy Bräuert kellett küldenem őt visszahívni.

Abban állapotunk meg, hogy ezt az éjt is a Poprádi-tónál töltjük; visszaemlékezve mindama szépségre, melynek látásában részünk volt, gyorsan telt el az est. Március 7.-ének reggelén $4\frac{1}{2}$ órakor hagytuk el a menedékházat, a Krupa-patak menti nyomainkat követve.

A Husz-halom mögött az emelkedés elkerülése végett tágas ívben mentünk a Szmrekovec-halom körül Hágira, ahová 7 órakor értünk. Hosszabb pihenő után, mely alatt

a Zsuzsi pörkölte kávé fölségesen ízlett, fűrge menetben haladtunk a Klotild-úton Széplak felé.

Míg reggel a havasok tisztán állottak szemeink előtt, most lassacskán havazni kezdett; 9 órakor érkezünk oda. Itt abban a nem remélt örömben részesültem, hogy Egenhoffer kisasszonyt, e fáradhatatlan turistát üdvözölhettem. Ezután erősebb havazás mellett a szép erdőn át Tátrafüredre mentünk. A hó piszkos színe arról tanuszkodott, hogy lakott hely felé közeledünk. Az Új-Tátrafüred bejáratánál álló, túlmodern villa nézése kék ablakaival és vörös ajtóival, szinte fájt szememnek, mely eddig csak a természetben gyönyörködött.

A most már télen is nyílt Nagy-szállóban töltött rövid pihenő után Nagyszalókon át Poprádra tértünk vissza, délután Iglón át Lőcsére utaztunk.

Amint a következő napon, délben Poprádon fölszálltam a vonatra, mintegy üdvözetül arany verőfényben ragyogott az egész Tátra-lánc; néma fölhívás, hogy téli időben visszatérjek. E meghívásnak, ha Isten is úgy akarja, még gyakran fogok engedni; mert most, mikor a Tátra fölségességét és fönséges nyugalmát megismerni szerencsés voltam, tudom, hogy ez tél idején sokkal nagyobb, mint nyáron.

Ha amaz utitársaink, akik a poprádi állomáson annyira kifogásoló megjegyzéseiket tették, a Tátra-csúcsmegmászásánál kísérőink lettek volna, bizonyára a Tátra téli gyönyöreinek lelkes csodálóiként tértek volna vissza völgynek.

Egyesületi ügyek.

Jegyzőkönyv,

felvétellett a Magyarországi Kárpátgyesület központi választmányának 1905. évi április hó 30-án Iglón tartott gyűlésén.

Jelen voltak : Dr. Münnich Aurél elnök, Fischer Miklós ügyvivő-alelnök, Róth Márton másodalelnök, Marcsek Andor pénztáros, Nikházi Frigyes titkár és a következő választmányi tagok: Gresch Ágoston, Münnich Kálmán, Weber Samu, Siegmeth Károly, Páter Kálmán, Dénes Ferenc, Koromzay György, Arányi Antal, dr. Greisiger Mihály, Karoliny Mihály, Lövy Mór, Putsch Tóbiás, Dobó Adolf, dr. Wesselényi Mátyás, Széll Ödön és több egyleti tag mint vendég.

Tárgysorozat :

Elnök megnyitja a gyűlést és kellemes kötelességet vél leróvni, a midőn a választmány nevében üdvözli Weber Samu urat, a választmány buzgó tagját, abból az alkalomból, hogy nem régen ünnepelte születésnapjának 70-dik évfordulóját; örömmel tapasztalja, hogy az a szép kor, melyet az ünnepelt elért, nem akadályozza abban, hogy az egyesület érdekében is fejtsen ki hasznos működést s kéri, hogy gazdag tapasztalatait a jövőben is az egyesület javára hasznosítsa.

Weber Samu választmányi tag köszönetet mond a szíves megemlékezésért és igéri, hogy ezentúl is legjobb ereje szerint kívánja az egyesület érdekeit szolgálni.

Ezek után elnök jelenti, hogy az egyesület nevében kérvényt intézett a m. kir. kereskedelemügyi miniszteriumhoz az iránt, hogy a Csorbató-Barlangligeti postajáratok olyképen rendeztessenek be, hogy ezeken a turisták

podgyászaikat a rendes csomagkezeléstől eltérő módon szállíttathassák; e tekintetben az elnökség a kassai postaigazgatóság előtt is, a hová az ügy áttétetett, kifejezte kívánásait, de érdemleges határozat ez ügyben még nem hozatott.

Egy másik kérvényt intézett az elnökség ugyancsak a m. kir. miniszter úrhoz az iránt, hogy a délmagyarországi turisták részére a Magas-Tátra megközelítése közvetlenebbé és könnyebbé tétessék. E tekintetben az államvasutak igazgatósága már véleményt adott és a miniszterium döntése már legközelebb várható.

A Szilágyi-emlék vasalkotórészeinek szállítása körül felmerült 251'60 K költségtöbblet visszatérítése iránt a m. kir. államvasutak igazgatóságához benyújtott kérvénye az egyesületnek remélhetőleg kedvező elintéztést fog nyerni, a mennyiben az említett igazgatóság átírt a Kassa-Oderbergi vasut igazgatóságához, nem volna-e hajlandó a visszatérítendő összeg felét elvállalni, a mit ez utóbbi bizonyára készségesen meg fog tenni.

Végül örömmel jelenti elnök, hogy a felhívás, melyet az egyesület taggyűjtés céljából a nagy közönséghez intézett, nem maradt sikertelenül, a mennyiben neki magának is sikerült 17 új alapító tagot szerezni, a kik 1140 K-val gyarapították az alapító tőkét. Tudomása szerint azon kívül is jelentkeztek új alapító tagok, úgy, hogy azok száma az utolsó közgyűlés óta 32-vel szaporodott.

A választmány örvendetes tudomásul veszi az elnöki jelentést és elnöknek a taggyűjtés körül tanúsított fáradhatatlan buzgóságáért köszönet mond.

I.

Pénztáros beterjeszti az 1904. évi zárszámadásokat és a számvizsgáló-bizottság jelentését a zárszámadások megvizsgálásáról. Ezek szerint a központnak 1904. évi bevétele volt: 58099 90 K, kiadás: 37089 19 K, s így a pénztári maradék: 21010 71 K. Az összes alapítványok 1904. évi december 31-én 3282103 K-t tettek ki.

A választmány tudomásul veszi a számvizsgáló-bizottság jelentését és úgy pénztárosnak a számadások pontos és lelkiismeretes vezetéseért, mint a számvizsgáló-bizottság tagjainak fáradozásukért köszönetet mond.

II.

Az osztályok múlt évi jelentéseit, 1904. évi zárszámadásait és 1905. évi előirányzatait a választmány tudomásul veszi, egyuttal fölszólítja az osztályelnökségeket, hogy a jövőben a vagyonkimutatást is mellékeljék.

Siegmeth Károly úrnak a Keleti Kárpátok osztálya ügyvivő-alelnökének, a ki a tél folyamán 14 bel- és külföldi nagyobb városban a Tátrát és az aggteleki barlangot ismertető felolvasokat tartott, páratlan buzgalmáért és lelkes fáradozásaiért a választmány hálás köszönettel és elismeréssel adózik.

A Liptói osztályt felszólítja a választmány, hogy a 40%₀ központi illetékeket vegye be az 1905. évi költség-előirányzatba; ha segítségre szorul, úgy terjessze be ez iránt kérvényét a központi választmányhoz.

A Gölnicvölgyi osztálynak, a mely a létfenntartás nehézségeivel küzd, a 40%₀ központi illetékeket az 1905. évre is elengedi a választmány.

III.

A választmány tudomásul veszi a muzeumi bizottság jelentéseit, valamint 1904. évi zárszámadásait, melyek 884.49 K bevételt és 774.52 K kiadást tüntetnek fel, és 1905. évi előirányzatát, mely 529.97 K bevételben és 504.20 K kiadásban állapított meg.

A választmány a bizottság kérelmére a muzeumi könyvtárnak bekötési célokra 100 K, muzeumi segédek alkalmazására pedig szintén 100 K segélyt szavaz meg. Egyuttal felkéri a választmány a muzeum osztályvezetőit, hogy a muzeumi örnek legyenek segítségére és lássák el őt utasításokkal és tanácsaikkal.

IV.

A választmány az építő-bizottság elnökének előterjesztésére elhatározza, hogy a nyár folyamán kiépíti a Tengersizem-csúcsra vezető útnak még hátralevő részletét a Hunfalvy-horhostól — fel a csúcsra, mely célra 600 K-t szavaz meg; továbbá a kis tarpataki völgybe felvezető utat 300 K költségen. Az utak jó karban tartása végett két állandó útkaparót fog alkalmazni, egyet a keleti, a másikat a nyugati Tátrában, mely utóbbinak feladata

lesz a Csorbatótól Podbanszkóra vezető lovagló ösvényt is rendbe hozni.

A választmány elhatározza, hogy ugyancsak a nyár folyamán a nagy-tarpataki völgy felső részében, továbbá a menguszfalvi völgy alsó részében a nagy útkanyarulatnál és a Hinció-tónál egy-egy kisebb menedékházat épít, illetve felkéri a terület tulajdonosait, az elsőre nézve a m. kir. kincstárt, a többi kettőre nézve Hohenlohe herceget, hogy a tervezett menedékházakat fölépíttessék.

A Weber Samu és Gresch Ágost választmányi tagok által a Zöld-tótól a Fehértavi-csúcsra és onnan a Fehértóhoz vezető, valamint a bélai méshavasokon vezető gyalogösvényre nézve, továbbá a Széplak igazgatósága által kért és a Tátrafüred-felkátavi s a Széplak-felkátavi utakat összekötő gyalogút kiépítésére nézve a választmány utasítja az építő-bizottságot, hogy nevezett utakat előjegyzésbe vegye és a fentemlített menedékházak esetleg felszabaduló költségeit erre a célra is fordítsa.

A választmány elhatározza, hogy a deák-szállók ügyében, valamint a Liptói-Tátra feltárása ügyében újabb felterjesztéseket tesz a magyar kormányhoz, a liptóujvári erdőigazgatóságot pedig megkeresi, hogy a Podbanszkón annak idején a turisták részére fenntartott szoba, melyet az utolsó időkben rendszeren a kincstári személyzet elfoglalt, adassék vissza rendeltetésének.

Végül felkéri a választmány dr. Greisiger Mihály választmányi tagot, hogy járjon közbe úgy Késmárk város tanácsánál, mint Forberg község előjáróságánál, hogy a Zöld-tóhoz vezető szekérutat rendbe hozzák.

V.

Alelnök jelenti, hogy a Kárpátmúzeum és a felkai Tátramúzeum egyesítése ügyében a muzeumi bizottság elnökétől azt az értesítést nyerte, hogy a poprádi múzeum alapítványai oly természetűek, amelyek a múzeumnak más helyre való áttételét lehetetlenné teszik, a mennyiben úgy néhai Husz János, mint Poprád városa is azzal a feltétellel tették alapítványaikat, hogy a muzeumi épület a mostani helyén építtessék fel. A választmány felkéri Gresch Ágost választmányi tagot, hogy az alapító oklevelet tekintse meg és tegyen a választmánynak jelentést; egyúttal megbízza a választmány Róth Márton alelnököt és dr. Greisiger Mihály vál. tagot, hogy lépjenek érintkezésbe a felkai múzeum igaz-

gatóságával és beszéljék meg azokat a módozatokat, a melyek mellett a két muzeumot a mostani s a közel jövőben kibővítendő épületben lehetne egyesítve elhelyezni.

Továbbá elhatározza a választmány, hogy a muzeumi épületnek kibővítésére szükséges s a jóváhagyott tervek szerint kiviendő munkálatokra pályazatot ír ki, oly feltétellel, hogy mihelyt a munka elkészül, a rendelkezésre álló 12000 K készpénzösszeg azonnal, a többlet pedig akkor fizettetik, a mikor az 1905. évi, illetve 1906. évi állami költségvetésbe felvett segélyösszegek ki fognak az egyesületnek utalványoztatni.

A muzeum épület rendbe hozására és tatarozására a választmány 800 K-t szavaz meg és utasítja a muzeumi bizottságot, hogy a szükséges munkálatokat azonnal foganatosítsa.

VI.

A szerkesztő-bizottság elnöke jelenti, hogy az idei Évkönyv a műmelléklettel együtt május hó végére elkészül. A választmány a jelentést tndomásul veszi.

VII.

A választmány a kalauzügyi bizottság előterjesztésére elhatározza, hogy június végén az összes kalauzokkal a Tátra keleti és galíciai részébe négy napi gyakorlati kirándulást rendez.

VIII.

Alelnök jelenti, hogy a közel napokban a »Leipziger Illustrirte Zeitung« egy külön száma fog megjelenni, amely írásban és számos felvételben ismertetni fogja a Magas-Tátrát; a kísérő cikket az egyesület bocsátotta rendelkezésre.

A Jókai szobor-bizottság hazafias felhívására felhívja a választmány a tagok figyelmét.

Tudomásul szolgál, hogy a bécsi katonai földrajzi intézet a folyó évben revideálni fogja a Magas-Tátra felvételét s hogy Róth Márton alelnök és Dénes Ferenc vál. tag máris felhívta a nevezett intézet figyelmét az utolsó felvétel óta történt változásokra.

Néhai Dannhauser Rezső, volt muzeumi őr özvegye értesítendő, hogy a választmány utasította a muzeumi

bizottság elnökségét, hogy az 1904. év első felére eső 100 K tiszteletdíjat utalványozza ki.

Siegmeth Károly, a Keleti Kárpátok osztályának ügyvivő-alelnöke jelenti, hogy ez idén az osztály az aggteleki barlanghoz nagyobb kirándulást és ünnepélyt rendez, melyre a t. választmányt tisztelettel meghívja. Elnök felkérvén a választmány tagjait, hogy azon minél nagyobb számban résztvegyenek, berekeszti a gyűlést.

Nikházi Frigyes,
titkár.

Dr. Münnich Aurél,
elnök.

Jegyzőkönyv

felvétellett a Magyarországi Kárpátegyesületnek 1905. évi augusztus hó 6-án Tátrafüreden tartott XXXII. közgyűlésén.

Jelen voltak: Dr. Münnich Aurél elnök, Fischer Miklós ügyvivő alelnök, Róth Márton másodalelnök, Marcsek Andor pénztáros, Nikházi Frigyes titkár s következő egyesületi tagok: Darányi Ignác, gróf Degenfeld Lajos, Ponori Tewrewk Emil, Dókus Gyula, Nagy Ödön, Horváth Lajos, dr. Chorin Ferenc, dr. Zsigmondy Jenő, dr. Weiss Miksa, Hittig Lajos, dr. Otto, Karoliny Mihály, Bartsch Gusztáv, dr. Koller Imre és neje, L. Oláh Gyula, Csánk Lajos, Sztrelkó Gusztáv és leánya, Dobó Adolf, Förster Gyula, Nádas Béla, dr. Fái Mátyás Miklós, Majunke Gedeon, Lángh Gyula, Wilusz Tadeusz, Döller Antal, Terray István, Regenhart Pál, Flegmann Samu, Zavatzky Szilárd, Fögel Ágoston, dr. Szopek Gábor, Holländer Lajos, Holländer Géza, Goldzieher Géza, Reichart Dezső, Greschik Gyula, Pusztavka Pál, Baksay Nándor, dr. Guhr Mihály, dr. Gréb Brunó, Uerményi László, Oltványi Pál, Hüttel Árpád és neje, Pallaghy Gyula és neje, Antal Józsefné, Antal Ilona, Goldberger Rezső, Goldberger Olga, dr. Jármay László, Szauter Pál, Szentistványi Dániel és mások.

Tárgyak:

Elnök üdvözli a szép számmal megjelent tagokat, üdvözli Hittig Lajos urat, mint a Magyar Tanítók Turistaegyesületének megjelent képviselőjét és a gyűlést

megnyitottnak nyilvánítja. Hittig Lajos, a Magyar Tanítók Turistaegyletének képviselője meleg szavakban üdvözli az egyesületet mai közgyűlése alkalmából, elismeréssel adózván eddigi működéséért és sikert kívánva további munkálkodására.

Elnök megköszönve az üdvözlést jelenti, hogy Talián Béla, volt m. kir. földművelésügyi miniszter átiratilag köszönetet mond az egyesületnek a hivatalos működésében tanúsított hazafias támogatásért és hogy az Erdélyrészi Kárpát Egyesület elnöksége táviratilag üdvözli az egyesületet mai közgyűlése alkalmából.

Ezután elnök kegyeletes szavakban emlékszik meg néhai Szentiványi József és Kéler Pál gyászos elhunytáról, a kik mint a központi választmányi tagjai számos éveken át legjobb tehetségek szerint segítették elő az egyesület törekvéseit. Elnök indítványára a közgyűlés elhunytuk fölötti fájdalomának jegyzőkönyvben ad kifejezést.

Ugyancsak elnök indítványára a közgyűlés táviratilag üdvözli Frigyes főherceg ő fenségét, mint az egyesület védnökét és gróf Csáky Albin főrendiházi elnök urat, mint az egyesület örökös tiszteletbeli elnökét.

Ezek után áttér a gyűlés a napirendre.

I.

Titkár felolvassa az elnöki jelentést, a mely számot ad úgy a központ, mint az osztályok és a muzeumi bizottság múlt évi működéséről, melyet azok gyakorlati, kulturális és társadalmi téren kifejtettek s a mely beszámol arról az eredményről, melyet az elnökség az újból megindított taggyűjtés útján elért, a mennyiben sikerült 40 új alapító- és 50 rendes tagot szerezni.

A közgyűlés örvendetes tudomásul veszi az elnöki jelentést és az elnökségnek, valamint a központi választmányynak kifejtett buzgalmaért köszönetet mond. Hálás köszönetet mond továbbá a közgyűlés dr. Weisz Miksa vál. tagnak, aki nagy áldozatkészséggel kiépítette a Nagyszalóki-csúcsra vezető gyalogutat, Siegmeth Károly úrnak a tél folyamán úgy a bel- mint a külfön tartott, a Kárpátok hegyvidékét ismertető felolvasásaiért, dr. Ottó úrnak az új Tátraterkép kiadásáért, Ambrózy Albert és dr. Róth Róbert uraknak a kalauzok kiképeztetése körül tanúsított fáradságukért és mindazoknak az uraknak, a kik az útépítés és útjelzés körül az építő-bizottság segítségére voltak.

Az elnöki jelentés kapcsán a közgyűlés Majunke Gedeon választmányi tag indítványára felír Szepesvármegye törvényhatóságához, felkérve azt arra, hogy a jövő tavasszal addig, míg az állandó Bialkahíd elkészül, ideiglenesen fahíd építtessék.

II.

Felolvastatnak az 1904. évi zárszámadások, a melyek 58099 K 90 f bevételt és 37089 K 19 f kiadást tüntetnek fel; a pénztári maradék 21010 K 71 f. Az összes alapítványok 32821 K 03 f-t tettek ki.

A közgyűlés tudomásul veszi a zárszámadásokat, valamint a számvizsgáló-bizottság jelentését és úgy pénztárosnak a felmentvény megadása mellett a számadások lelkiismeretes és pontos vezetéseért, mint a számvizsgáló bizottság tagjainak fáradságukért köszönetet szavaz.

III.

Ügyvivő-alelnök előterjeszti az 1906. évi költség-előirányzatot, amely 28405 K bevétellel szemben 25720 K kiadást tüntet fel; kulturális célokra 13220 K, építési- és turisztikai célokra 9660 K fog fordíttatni.

A közgyűlés elfogadja az előirányzatot, valamint az ennek kapcsán beterjesztett munkaprogramot. E szeriut a Tengersizem-csúcs alatti menedékházra 2000 K, a Kőpataki-tó melletti menedékházra 2000 K, a zöldtavi menedékházra 1000 K, a menguszfalvi völgy alsó részében építendő menedékgunyhóra 500 K, a Hincói-tónál építendő kisebb menedékházra 800 K és a Nagytarpataki-völgyben a tavak közelében építendő menedékházra 1000 K irányoztatott elő. Egyúttal elhatározza a közgyűlés, hogy a Kőpataki-tónál emelendő menedékház építésére felkéri Tátra-Lomnic igazgatóságát; szintúgy felkéri a m. kir. kincstárt és Hohenlohe herceget, hogy a területükön állítandó menedékgunyhók építési költségeit vállalják magukra. A régi utak fenntartására 700 K, útjelzésre 200 K, kalauztaanfolyamokra 400 K irányoztatott elő.

IV.

A közgyűlés örvendetes tudomásul veszi a Gölnic-völgyi-, az Iglói-, a Keleti Kárpátok-, a Liptói-, a Lőcsei-, a Sziléziai- és a Zólyommegyei osztályok évi jelentéseit,

1904. évi zárszámadásait és 1905. évi előirányzatait és az osztályok elnökségeinek buzgó működésökért elismerést és köszönetet szavaz.

V.

A közgyűlés tudomásul veszi a muzeumi bizottság évi jelentését, 1904. évi zárszámadásait, a melyek 884 K 49 f bevételt és 774 K 52 f kiadást tüntetnek fel; valamint 1905. évi előirányzatát, a mely 529 K 97 f bevételben és 504 K kiadásban állapított meg.

Ügyvivő-alelnök jelenti, hogy a központi választmány pályázat útján kiadta egy építésnek 20120 K építési áron a muzeumi épület kibővítési munkálatait, a melyek még e nyár folyamán el fognak készülni. Jelenti továbbá, hogy a muzeumok és könyvtárak országos főfelügyelősege ez évben is 500 K-t utalványoztatott a Kárpátmuzeumnak természetrajzi gyűjteményeinek gyarapítására.

A közgyűlés tudomásul veszi a jelentést és felkéri úgy a muzeumi bizottság elnökségét, mint az egyes osztályok vezetőit, hogy az építkezés befejeztével a muzeumi tárgyak szakszerű elhelyezését és rendezését mielőbb foganatosítsák és a muzeumi örnek mindenképen segítségére legyenek.

VI.

Kisorsoltatott hús darab »Frigyes főherceg menedékházi részjegy.« A beváltandó részjegyek számai a következők: 52, 48, 204, 82, 233, 199, 5, 178, 68, 264, 147, 309, 143, 70, 227, 77, 157, 193, 155, 37.

VII.

A közgyűlés a Felvidéki Magyar Közművelődési egyesületnek augusztus hó 23-án Arvaváralján tartandó közgyűlésére egy az egyesületet képviselő bizottságot küld ki, a melynek vezetésére felkéri Róth Márton alelnököt.

A közgyűlés a központi választmány két megüresedett tagsági helyére megválasztja Szutorisz Frigyes eperjesi főgymnasiunai tanárt és dr. Tóth István budapesti egyetemi magántanárt.

Miután elnök a megjelent tagoknak szíves türelmükért, Tátrafüred igazgatóságának pedig a tanácskozó terem szíves átengedéseért köszönetet mond, a közgyűlés az elnök éltetésével véget ér.

Nikházi Frigyes,
titkár.

Dr. Münnich Aurél,
elnök.

Elnöki jelentés az 1904—5. évről.

Mélyen tisztelt közgyűlés!

A múlt évben kezdte meg egyesületünk áldásos működésének negyedik évtizedét. A múltévi közgyűlés a szokottnál nagyobb és fényesebb keretben folyt le, mert itt üdvözölhettük szerény körünkben a magas kormány képviselőit, a magyar törvényhozás képviselőházának elnökségét, annak sok tagját és közéletünk minden ágának kiváló férfiai. Köszönhettük pedig azt annak a lélekemelő, hazafias ünnepélynek, melynek keretében egyesületünk hazánk egyik legderekabb fiának, néhai Szilágyi Dezsőnek a Tarajkán emelt emlékéit lelepleztük. Az ünnepély lefolyásának részleteit megtalálják az érdeklődők egyesületünk ezidei Évkönyvében, valamint azoknak a nemes szívű adakozóknak neveit, akik adományaikkal lehetővé tették, hogy egyesületünk hazánk egyik nagy fia emlékének kegyelettel adózzék. Fogadják az illetők kegyes adományaikért e helyről is az egyesület legmelegebb köszönetét.

A hiányzó költségeket az egyesület a Tarajkán állítandó kilátó toronyra összegyűjtött alapból és az erre célra előirányzott összegből fedezte. Ez a tetemes költség, valamint a múlt évben létesített egyéb nagyobb alkotások, úgymint: a tarpataki Óriási-vízesés alatt emelt díszes vashíd, a Tengersizem-csúcsra vezetett út, valamint a Tátra-Lomnicról a Tarpataki-völgybe vezető sétaút a rendesnél nagyobb mérvben vették igénybe az egyesület anyagi erejét, amely körülmény arra indította a központi választmányt, hogy a folyó ében egyrészt szűkebb körre

szorítsa építkezési munkálatait, másrészt pedig gondoskodjék arról, hogy az egyesület anyagi ereje gyarapodjék és megszerezze azokat az anyagi eszközöket, melyekkel a Magas-Tátra feltárása és mind nagyobb körökben ismertetése körül kitűzött célját a sikerre való nagyobb reménnyel elérhesse.

E végből nagyobb arányú taggyűjtést indított az elnökség, Több ezer példányban terjesztette az egyesület magas védnöke és tiszteletbeli elnöke által is aláírt felhívásokat, ismertetve egyesületünk hazafias törekvéseit, úgy nemzetgazdasági, mint kulturális és népnevelési szempontból egyaránt fontos feladatait. felkérvén a magyar társadalom legjobbjait, hogy egyesületünkbe való belépésökkel annak nemes céljait előmozdítani szíveskedjenek. Ha fáradozásunk nem is járt a várt sikerrel, ha az elért eredmény nincs is arányban a feladat nagyságával és fontosságával: mégis örömmel jelenthetem, hogy munkánk mégsem volt egészen meddő ebben a tekintetben sem, mert a múltévi közgyűlés óta sikerült 38 új alapító tagot szerezniünk, akik 2756 K-val gyarapították az egyesület alaptőkéjét. Az alapító tagokon kívül a felhívás folytán mintegy 40 új tag lépett be egyesületünkbe, bizonyára oly csekély szám, amely megmutatja, hogy ezen a téren még mindig a magyar társadalom és a nagyközönség hideg közönyével állunk szemben.

Az új alapító tagok díjai mellett más úton is gyarapodott az egyesület alapító tőkéje. Az egyesület legmagasabb védnöke, Frigyes főherceg ő kir. fensége ugyanis ismételve 200 K-t adományozott az egyesületnek; azonkívül néhai Feigenbaum József iglói lakos 600 K-t, néhai özv. Hegyi Mihályné szül. Józsa Eufrozina, debreceni lakos 400 K-t hagyott végrendeletileg az egyesületnek. Fogadja Ő kir. fensége az egyesület iránt tanúsított áldozatkészségeért hálás köszönetünket; a nemes végrendelezők emléke legyen áldott közöttünk, nemes elhatározásuk szolgáljon követendő például az utódoknak!

Mielőtt az egyesületnek a múlt évben gyakorlati téren kifejtett működéséről számot adnék, legyen szabad megemlékezni azokról a kormányzati és közigazgatási, közlekedési és társadalmi tényezőkről, amelyeknek intézkedései karöltve az egyesület tevékenységével hivatva vannak a Magas-Tátra idegen- és turista-forgalmának újabb és nagyobb lendületet adni. S itt első sorban ki kell emelnem azt a nagy áldozatkészséget, melylyel Tátrafüred igazgatósága egyrésztől, másrésztől a nemzetközi

hálókocsitársaság úgy Tátrafüreden, mint Tátra-Lomnicon és a Csorbai-tónál díszes, minden kényelemmel, mondhatni fényűzéssel ellátott palotákat emelt, amelyek hivatva vannak a legkényesebb igényeket is kielégítve, az idegenforgalmat a fejlődésnek eddig nem remélt fokára emelni, és amelyek lehetővé fogják tenni, hogy mint téli magaslati gyógyhelyek berendeztetvén, versenyre kelhessenek a hasonnemű svájci telepekkel, hogy a téli sport a Tátrában is meg fog honosodni, amint ennek örvendetes jelenségeit már a múlt tél folyamán is alkalmunk volt láthatni.

Az idegenforgalom emelése körül nem kevesebb áldozatkészséget tanúsított ez évben is a Kassa-Oderbergi vasút igazgatósága, amennyiben egyrészt a vonatok számát szaporította, menetöket részben gyorsította, másrészt pedig ismét nagyobb körre terjesztette ki a kedvezményes menettérti jegyek kiadását.

Az idegenforgalom emelése tekintetében annyira fontos összeköttetés a magyar és lengyel túristautak között — sajnos, — még mindig nem lépett a megvalósulás stádiumába. Szepes-vármegye törvényhatósága tett ugyan ismét egy lépést előre ebben a tekintetben is, amennyiben elhatározta, hogy a javorina-lyssapolanai útszakaszt felveszi a törvényhatósági utak hálózatába és ezt, valamint a Bialka-határhidat a m. kir. kereskedelemügyi miniszteriumtól nyert 30,000 K állansegélylyel és a galíciai országos bizottság hozzájárulásával kiépíti, de a tárgyalások ez utóbbi hatósággal még mindig folyamatban vannak, úgy hogy az építkezés kivitele a jövő évre marad. Ezzel kapcsolatban megemlítem, hogy Szepes-vármegye törvényhatósága a »Sziléziai osztály« elnökségének kérelmére felvette úthálózatába a Széplakról — a Sziléziai-házhoz vezető kocsitutat, amelynek jókarba helyezéséről gondoskodni kíván.

Az egyesület sem maradt tétlen az idegen- és turista-forgalom emelése és megkönnyítése terén. Egy kérvényt intéztünk a m. kir. kereskedelmi miniszteriumhoz aziránt, hogy a délmagyarországi túristák részére a Magas-Tátra megközelítése vagy a menetrendnek megfelelő megváltoztatásával, vagy kedvezményes menettérti jegyeknek kiadásával közvetlenebbé és könnyebbé tétessék. Ugyancsak kérvényt intéztünk a m. kir. kereskedelemügyi miniszteriumhoz aziránt, hogy a csorbai-tó—barlangligeti póstajaratok olyképen rendeztessenek be, hogy ezeken a túristák podgyászaikat a rendes csomagkezeléstől eltérő,

könnyebb módon szállíthassák. Mindkét kérvényünk a politikai válság miatt mindeddig el nem intéztetett.

A gyakorlati építkezések terén az építő bizottság a már említettem okoknál fogva csak szűk körre szorítkozhatott. A Tengersizem-csúcsra vezető gyalogút, melyet tavaly a Hunfalvy-horhosig vezettünk, e napokban fog teljesen befejeztetni. Az 5 km hosszú úton 500-nál több kőlépcső, 130 kanyarulat, 13 hídlás és 100-nál több átereszt alkalmaztatott, mely körülmény gyengébb turistáknak is könnyen hozzáférhetővé teszi e gyönyörű kilátást nyújtó csúcsot. Továbbá ösvény épült a Fehér-tótól a Kopa-nyeregig. A KisTarpataki-völgybe vezető Lépcsőke grádicsai alaposan helyreállítottak. A Tátrafüredek környékén, valamint a keleti Tátrában levő utak kijavítottak és a Papyrus-völgyben 132 m vaslánc erősített meg a sziklákban. A nagy Tarpataki-völgyben, az úgynevezett Zimsblössén, valamint a Menguszfalvi-völgy alsó részében és a Hincóitónál építendő kisebb mendékházak tervezetei elkészültek, s a kiépítésökre vonatkozó tárgyalások az illető területek birtokosaival folyamatban vannak. Útjelzések végeztek a Tengersizem-csúcsra, az Osztervára, a Felkai-völgyben és a Kis-Viszokára. Köszönetet mondok mindazoknak a választmányi tagoknak, akik az építkezésnél és útjelzésnél az építő bizottság segítségére voltak.

A kalauzügy fejlesztésével a lefolyt évben is foglalkozott a központi választmány. Július hó első napjaiban négy napi gyakorlati kirándulást rendezett a kalauzokkal a Tátra keleti és galíciai részébe. A kirándulást, melyen 14 kalauz vett részt, Ambrózy Albert vál. tag és dr. Róth Róbert urak vezették; fogadják fáradságukért az egyesület hálás köszönetét.

Ami egyesületünk kulturális törekvéseit illeti, röviden felemlítem, hogy Évkönyvünket ez idén 2500 magyar és 1600 német példányban 10 ívnyi terjedelemben és két műmelléklettel adtuk ki. Az Évkönyv 8 nagyobb értekezést, több apró közleményt, a Tátra idegenforgalmát, a magas hegyi túrokat és barlangjaink látogatottságát feltüntető adatokat foglalja magában, valamint feltünteteti úgy a központ, mint az egyes osztályok múlt évi működésének fontosabb mozzanatait.

Az egyesületi Kárpátmúzeum fejlesztése a lefolyt évben is foglalkoztatta úgy az elnökséget, mint a központi választmányt és a múzeumi bizottságot. A múzeumi épület kibővítésének kérdése immár a megvalósulás stadi-

umába lépett, amennyiben a központi választmány pályázat útján 20,000 K építési költségen kiadta a múzeumok országos főfelügyelőségének szakmérnöke által felülvizsgált tervek keresztülvitelét egy vállalkozónak; a munkálatok serényen folynak, úgy hogy az épület még a nyár folyamán tető alá fog kerülni. A meglevő épület alapos helyreállítása szintén folyamatban van. A múzeum gyűjteményei a lefolyt ében is szépen szaporodtak; szintűgy gazdagodott a könyvtára a bel- és külföldi turisztikai- és tudományos egyesületek cserepéldányai és adományok útján. Felmerült a választmány kebelében az a terv, hogy a poprádi Kárpátmúzeum és a felkai Tátramúzeum egyesíttessék, de úgy a poprádi múzeum alapítványainak természete, mint a felkai Tátramúzeum intéző köreinek vonakodása a terv keresztülvitelét ez idő szerint legalább még lehetetlennek tüntették fel.

Örömmel jelentem, hogy az egyesület közbenjárására egyes külföldi illusztrált lapok mindjebben kezdik méltatni hegyvidékeink szépségeit, bemutatván azokat olvasóközönségöknek. E tekintetben ki kell emelnem a »Leipziger Illustrirte Zeitung« kiadóhivatalának szíves készségét, amelyről fogva f. évi május 11-iki számát egészen a Tátrának szentelte, bemutatván mintegy 45 kitűnő felvételt, melyet a múlt nyáron saját rajzolóművésze által készítettett; a kísérő szöveget az egyesület elnöksége szolgáltatatta. Ezek a felvételek külön albumba összeállítva is ki fognak adatni.

Ezzel nagyjában be is számoltam a központnak múlt évi működéséről és áttérek az osztályok működésének ismertetésére. Minthogy azoknak fontosabb alkotásai Évkönyvünkben bőven vannak ismertetve, ezért röviden csak a következők felemlítésére szorítkozom:

Az »Egri Bükk« osztály meglevő turista-útjait javította, részben kiterjesztette úthálózatát, és több kirándulást rendezett.

A »Gölnicvölgyi osztály« tagjainak csekély száma miatt működését csak igen szűk határok közt folytatja, a meglevő utakat rendben tartja és a Trohankán menedék-gunyhót épít.

Az »Iglói osztály« helyreállította a Márkus-forrás melletti menedékházát, utakat javított és jelzett, több turisztikai kiállítást és számos kirándulást rendezett, többnyire a tanuló ifjúsággal, részint a szepes-gömöri hegyekbe, részint a Branyiskóra és a Tátrába.

A »Keleti Kárpátok« osztályát az aggteleki barlang foglalkoztatta; azonkívül Felsőbánya és Kapnikbánya környékén utakat javított és jelzett. Idei közgyűlését az aggteleki barlangnál tartotta, mely alkalommal a barlang új bejárata megnyitásának 20-ik évfordulója emlékére nagyobb kirándulást rendezett oda. Az osztály buzgó alelnöke, Siegmeth Károly úr az elmúlt év folyamán több bel- és külföldi nagyobb városban 15 felolvasást tartott, vetítő képek bemutatásával ismertetvén az aggteleki barlangot, a Tiszaforrások vidékét és a Magas-Tátrát. Kedves kötelességet teljesíték, midőn Siegmeth Károly úrnak ezen páratlan buzgalmaért és lelkes fáradozásáért a közgyűlés nevében hálás köszönetet mondok.

A »Liptói osztály« befejezte a deménfalvi jég- és cseppkőbarlangban a két év óta folyamatban volt munkálatokat; azonkívül utakat jelzett úgy a Magas-, mint az Alacsony-Tátrában, és több kirándulást rendezett.

A »Lőcsei osztály« a Mária-völgyben a Várhegy legmagasabb pontjáig széles, kényelmes sétautat készített és a Várhegyen felállítandó kilátó-torony alapját szaporítja.

A »Sziléziai osztály« rendes gyűlésein hat előadást rendezett; azonkívül nyilvános összejöveteleket tartott nem tagok részére, melyeken Müller János, az osztály elnöke oktató előadást tartott a Magas-Tátráról; ugyanez alkalommal gazdag kép-, térkép- és könyvkiállítás is rendezett. Az osztály elnöke egy rövid, könnyen áttekinthető Tátrakalauzt is adott ki.

A »Zólyomi osztály« utakat javított, turisztikai tájékoztatót adott ki és egy a »Pansky-Diel«-en emelendő menedékházra alapot gyűjt.

Ezzel jelentésem végéhez értem, és midőn a mélyen tisztelt közgyűlést arra kérem, hogy azt szíves tudomásul venni kegyeskedjék, magamat és tisztársaimat a mélyen tisztelt közgyűlés jóindulatába ajánlva, tisztelettel felkérem a közgyűlés minden tagját és egyesületünk barátjait, hogy hazafias törekvésünket a jövőben is támogatni és becses közreműködésükkel ügyünket előbbrevinni szíveskedjenek.

Kelt Iglón, 1905. évi augusztus hóban.

Dr. Münnich Aurél, s. k.
a Magyarországi Kárpátgyesület elnöke.

Jegyzőkönyv,

felvételett a Magyarországi Kárpát-egyesület központi választmányának 1905. évi november hó 19-én Iglón tartott gyűlésén.

Jelen voltak: Dr. Münnich Aurél elnök, Fischer Miklós ügyvivő alelnök, Róth Márton másodalelnök, Marcsek Andor pénztáros, Niházi Frigyes titkár és a következő választmányi tagok: Arányi Antal, Kövi Imre, Dr. Greisiger Mihály, Dénes Ferenc, Szutórisz Frigyes, Münnich Kálmán, Lővy Mór, Páter Kálmán, Topscher György, Karoliny Mihály, Dobó Adolf.

Tárgysorozat:

Elnök üdvözlővén a szép számmal megjelent tagokat és megnyitottnak nyilvánítván a gyűlést, mindenek előtt fájdalmas kötelességet teljesít, midőn kegyeletteljes szavakban emlékszik meg az egyesület egyik volt dísztagjának, néhai gróf Csáky Zenó v. b. t. tanácsos, szepesmegyei főispán gyászos elhunytáról, aki mindenkor teljes lelkesedéssel szolgálta az egyesület ügyeit és segítette elő az egyesület hazafias törekvéseit. Elnök indítványára a választmány az egyesület volt dísztagjának gyászos elhunytá fölötti mély fájdalmának és igazi részvétének jegyzőkönyvileg is ad kifejezést és elhatározza, hogy eme részvétet az Istenben boldogult özvegye, szül. Eszterházy Leontina grófnő Ő Nagyméltósága előtt is kifejezésre juttatja. Az elhunyt temetésén részt vett az elnökség is, és koszorút helyezett az egyesület nevében a Megboldogult ravatalára.

Elnök jelenti, hogy úgy Frigyes főherczeg Ő kir. Fensége, az egyesület védnöke, mint gróf Csáky Albin úr Ő Nagyméltósága, az egyesület örökös tiszteletbeli elnöke köszönetet mondanak azokért az üdvözletekért, melyeket az egyesület közgyűlése alkalmából hozzájuk intézett.

Elnök jelenti, hogy az egyesület kérvényt intézett a Szálló- és fürdővállalat részvénytársaság igazgatóságához, a melyben kéri, hogy a Kőpataki-tó mellett emelendő menedékház építését vegye fel a vállalat jövő évi munkaprogramjába.

Végül örömmel jelenti elnök, hogy egyesületünknek egy új osztálya alakult »Eperjesi Osztály« név alatt, mely

alkalommal elnök a személyes megjelenésben akadályozva lévén, táviratilag üdvözölte az új osztályt.

I.

Ügyvivő alelnök jelenti, hogy az »Eperjesi Osztály« f. évi október hó 15-én tartotta alakuló közgyűlését, melyen a központi elnökséget Fischer Miklós ügyvivő alelnök, Marcsek Andor pénztáros és Niházi Frigyes titkár képviselte. Az osztály 142 tagot számlál; elnöke Uhlarik Mátyás törvényszéki bíró, ügyvivő alelnöke Szutorisz Frigyes főgymn. tanár, a ki leginkább fáradozott az osztály létrejöttén. Az osztály ügyeit az öt tagból álló elnökség és 12 tagu választmány vezeti.

Miután felolvastatott az új osztály ügyrendje és ez az egyesület alapszabályainak keretében mozognak találtatott, a választmány tudomásul veszi az ügyrendet s egyszersmind köszönetet mond az osztály jelenvolt ügyvivő alelnökének, Szutorisz Frigyes tanár úrnak, azon fáradozásaiért, melyekkel az osztályt megalakította. Szutorisz Frigyes, az osztály ügyvivő alelnöke kéri a központi választmányt, hogy az új osztályt a kezdet nehézségein erkölcsi és lehetőleg anyagi támogatásával is keresztül segítse. Elnök a választmány nevében kijelenti, hogy az új osztály mindenkor számíthat a központ támogatására, amely mindig azon lesz, hogy fenntartsa azt a benső viszonyt, a mely mindkét fél kölcsönös érdekeinek megfelel. Evégből felkéri a választmány Siegmeth Károly urat, a Keleti Kárpátok osztályának ügyvivő alelnökét, hogy egy az osztály által kitűzendő napon Eperjesen vetítő képekben és felolvasás kíséretében mutassa be a Tátrát; továbbá felszólítja az Iglói és a Lőcsei osztályt, hogy egy az Eperjesi osztály által rendezendő téli kiránduláson együttesen részt vegyenek, a mit azoknak jelenvolt képviselői készségesen megígértek. Végül kilátásba helyezi a választmány az osztály támogatását egy Sárosmegyére vonatkozó kalauzkönyv kiadása ügyében.

II.

Ügyvivő-alelnök jelenti, hogy az egyesületi Múzeum épületének kibővítési munkálatai a nyár folyamán nagyobbra befejeztettek. Az eddig teljesített munkák értéke Hermann Henrik építész felülbíráló becslése szerint is 17122 K-t tesznek ki. Erre kaptak a vállalkozók eddig

10 800 K-t és most kéri, hogy az ezen összeg után biztosítékképen visszatartott 1200 K szintén utalványoztassék ki nekik, minthogy a még hátralévő követelések elég biztosítékot nyújt. A választmány a vállalkozók ezen kérelmét teljesíti.

Ügyvivő-alelnök jelenti továbbá, hogy a muzeum régi épületének tatarozása- és a muzeumi kert vaskerítésének helyreállítására s illetve hosszabbítására költségvetésileg 1522 K szükséges. A választmány elhatározza, hogy a tatarozási munkálatok tavasszal foganatosíttassanak, a kerítés kiegészítése azonban csak akkor történjék, ha az egyesület az államsegély utolsó kilátásba helyezett részletét is megkapja.

III.

Az építő bizottság elnöke jelenti, hogy a nyár folyamán teljesen elkészült a Tengersizem-csúcsra vezető gyalogút; továbbá a Kis-tarpataki völgybe vezető Lépcsőke és az óriási zuhataghoz vezető gyalogösvény, végül az út a Fehértótól — a Kopanyeregre. Azonkívül a következő utak jeleztettek: 1) Poprádi-tó—Tengersizem-csúcs, 2) Tengersizem—Vadorzóhágó—Hincói-tó—Poprádi-tó, 3) Poprádi-tó—Oszterva—Felső Hági. 4) Felkai völgy—Lengyelnyereg—Kis-Viszoka, 5) Zöldtó—Papyrusvölgy, 6. utak a bélai mészhavasokban; végül jelenti, hogy a Keleti Tátrában a lefolyt nyáron át is egy útkaparó alkalmaztatott.

A választmány tudomásul veszi a jelentést és az építő bizottság elnökének indítványára elhatározza, hogy a kincstár újból felkérendő, hogy a Nagytarpataki-völgyben a tavak közelében menedékkunyhót építsen. Továbbá megkeresi a választmány úgy Hohenlohe herceget, mint Diergardt bárót, hogy engedjék meg, hogy a Magyar Tanítók Turistaegyesülete a Batizfalvi-tó mellett egy közösen megjelölendő helyen menedékházat építsen.

A választmány megkeresi a turóczsentszentmártoni erdőfelügyelőséget, hogy a Csorbató—Podbanszkói utat, nevezetesen az azon lévő megrongált hidakat állíttassa helyre és ajánlja, hogy nevezett út czélszerűbben trasziroztassék, mely munkálatok véghezvitelére Dénes Ferenc választmányi tag közreműködését helyezi kilátásba. A liptó-ujvári erdőgondnokság újból felkérendő, hogy a podbanszkói erdőlakban egy szobát bocsásson a turisták rendelkezésére, a hol ezek mindenkor éjjeli szállást találhatnak.

Végül tudomásul veszi a választmány Róth Márton másodalelnök azon jelentését, hogy a katonai földrajzi intézet részéről a nyár folyamán öt tiszt revideálta a Magas-Tátra felvételeit, pótolván az észlelt hiányokat; ezen felvételek alapján, melyeknél Róth Márton alelnök és Dénes Ferenc választmányi tag is közreműködött, a jövő tavasszal új térkép fog kiadatni.

IV.

Pénztáros előterjeszti az egyesület pénztárának nov. 11-iki állapotát feltüntető kimutást, mely szerint 44279'74 K bevétellel szemben 25873'37 K kiadása volt a központnak, úgy hogy a pénztári maradék nevezett napon 18406'37 K-t tett ki.

V.

A szerkesztő bizottság elnöke jelenti, hogy az 1906. Évkönyv anyaga nagyjából együtt van. A választmány tudomásul veszi a jelentést és felkéri Szutorisz Frigyes vál. tag felszólalására a szerkesztő bizottságot, hasson oda, hogy az Évkönyv május hóban megjelenjen és szétküldessék. Egyszersmind felkéri a választmányt, a szerkesztő bizottság elnökségét, hogy igyekezzenek az Évkönyv számára minél több hirdetést szerezni.

VI.

A muzeumi bizottság elnöksége jelenti, hogy a múlt évben kapott 500 K államsegély a természetrajzi gyűjtemények szaporítására fordítottatott; hogy állami letétként elhelyezett muzeumunkban egy »Macrolepidoptera« gyűjtemény, mely 806 fajt 1167 példányban tartalmaz; a régiségtár 2 drb fegyverrel és több régi pénzdarabbal, a könyvtár a cserepéldányokon kívül 67 művel szaporodott. Jelenti, hogy Husz János muzeumi őr részt vett a nyár folyamán Budapesten rendezett természetrajzi tanfolyamon és jelenleg a muzeumi tárgyakat magában foglaló katalógus összeállításán dolgozik.

A választmány tudomásul veszi a jelentést és ennek alapján elhatározza, hogy felkéri a muzeumok országos főfelügyelőségét, adja beleegyezését ahhoz, hogy az 1906. évre előírányzott 500 K államsegély új szekrények beszerzésére fordíttassék.

Dr. Greisiger Mihály vál. tagnak, aki a gánóci ősletekről fényképészeti felvételeket készített és azokról az orvosok és természetvizsgálók szegedi nagygyűlésén felolvasást tartott, a választmány fáradozásáért hálás köszönetet mond.

Szintúgy köszönetet mond a választmány Poprád városának, a mely a muzeumi kert kikerekítése céljából egy darab földet ajándékozott a muzeumnak.

VII.

A választmány elhatározza, hogy a kalauzokkal a tél folyamán elméleti tanfolyamot tart és ennek vezetésére felkéri Ambrózy Albert választmányi tagot.

VIII.

Majunke Gedeon választmányi tag egy az elnökséghez intézett levelében lemond a választmányi tagságról. Minthogy a választmány az általa felhozott indokokat nem tartja a tényekkel megegyezőknak, megbízza az egyesületi titkárt, hogy e tekintetben adjon Majunke úrnak kellő felvilágosítást és bírja reá lemondásának visszavonására.

Fái Mátyás Miklós választmányi tag levélben indítványozza, hogy »küldessék ki egy háromtagu bizottság a Koncsyszta, Tupa, Oszterva stb. csúcsok neveinek magyarosítása végett és az új magyar neveket közölje az egyesület a bécsi katonai földrajzi intézettel, hogy azok a legközelebb megjelenendő katonai térképbe felvétet-hessenek«.

Minthogy az ily névmagyarosításokhoz nemcsak az illető községeknek mint birtokosoknak, hanem a vármegyének és belügyminiszteriumnak beleegyezését is ki kell kérni, ami hosszú időt vesz igénybe, a választmány nem tartja lehetségesnek, hogy az esetleges névmagyarosítások már most az új térképbe felvéessenek, de felkéri az elnökséget, hogy ez ügygel foglalkozzék és tegyen e tekintetben a választmánynak előterjesztést.

Miután elnök még jelenti, hogy az utolsó közgyűlés óta hat új alapító tag lépett be az egyesületbe, az ülést berekeszti.

Dr. Münnich Aurél
elnök.

Nikházi Frigyes
titkár.

A M. K. E. múzeum-bizottságának 1905. évi jelentése.

Van szerencsénk jelenteni, hogy a Magyar Kárpát-egyesület Múzeuma ez idén is, különösen a múzeumok és könyvtárak országos főfelügyelőségének hathatós támogatása, valamint egyes ajándékok által tetemesen gyarapodott. A múlt évi 500 K állami segély természetrajzi gyűjteményünk bővítésére fordítottatott.

Ezekon kívül a méltóságos főfelügyelő úr pártfogása folytán, múzeumunkba állami letétként egy Macrolepidoptera gyűjtemény helyeztetett át, mely 1167 példányban 806 fajt tartalmaz. Sámson úr egy siklót (*Tropidonotus natrix*). Orosz Endre, apahidai tanító úr, az aggteleki barlang belsejéből való gombákat ajándékozott múzeumunknak. Ásványgyűjteményünk is gyarapodott egy az »azbeszt« feldolgozását mutató igen érdekes kis gyűjtemény által, mely Burgmann Fedor úr ajándéka.

Régiségtárunknak adományoztak: Gréb János úr egy régi kardot, Fleischer Lajos úr egy régi lövészegyesületi fegyvert, régi pénznemeket pedig Wünschendorfer Károly, Brendl Gyula és Brenner Antal urak.

Könyvtárunk 67 művel gazdagodott meg, melyek részben Flórián K., Bellai J. urak, Hankó G. úrhölgy és Strompf J. úr ajándékai.

A folyó évi aug. 16–23.-áig tartott természetrajzi tanfolyamon Budapesten Husz János, a múzeum öre szintén részt vett. Továbbá említenünk kell, hogy dr. Horváth Géza és dr. Fejérpataky László urak, a Magyar Nemzeti Múzeum igazgatói, hivatalosan meglátogatták ez idén is múzeumunkat. Mint az emlékkönyvből kitűnik, több mint 1000 látogatója volt múzeumunknak ez idén, eltekintve azoktól, kik nem iratkoztak be. Azért is az önkéntes adakozásokból befolyt összeg 24185 K-val túlhaladja a múlt évit.

A főfelügyelőség pártfogása következtében múzeumunk ez idén is 500 K állami segélyben részesítettett, természetrajzi gyűjteményünk gyarapítására. Tekintve azonban a szekrények hiányát, kérjük a Mélyen Tisztelt Választmányt, hogy a fenti összeget az új termék berendezésére fordítsa, kérelmezve a múzeumok országos főfelügyelőségének beleegyezését. Egyszersmind van szerencsénk jelenteni, hogy az 1896. évi millenniumi kiállításról a termék berendezésére

rendelkezésünkre állanak: 1. Két darab magas üvegszekrény a múzeumi folyosóban. 2. Két darab 3 m hosszú és 3 m magas üvegszekrény. 3. Egy darab 2'2 m hosszú üveges asztal, emelvényvel. 3. Két darab 2'2 m hosszú üveges asztal, emelvény nélkül. 5. Hét darab 3 m hosszú asztal, ferde fatáblával. 6. Egy üvegszekrény 3 m hosszú alsó része.

Az építkezés annyira haladott, hogy a bővített rész tető alatt van és remélhetőleg tavaszkor tökéletesen befejeztetik.

Továbbá van szerencsénk jelenteni, hogy a múzeumi kertben lévő kút kitisztított, új szivattyúval ellátott és most jó, tiszta vizet nyújt. Jelentjük, hogy a múzeumi kert hátsó részében tavasszal a kerítés mellett fenyőfa csemeték ültetettek, melyeket Riesz főerdész úr adományozott.

Jelentjük egyszersmind, hogy Poprád városa a múzeumi kert kikerekítéséhez egy darab földet ingyen átengedett az egyesületnek.

Végül dr. Greisiger Mihály úr fáradságot és pénz-áldozatot nem kímélve, a múzeumunkban lévő gánóci őseleleteket, nevezetesen a megkövült mammuth-csontot és szarvas-agancsot lefényképeztette és afelett érdekes és sikerült előadást tartott az orvosok és természetvizsgálók szegedi nagygyűlésén.

Poprád, 1905. évi nov. hó 16.-án

Husz János, s. k.
a múzeum őre.

Wünschendorfer Károly, s. k.
a múzeum elnöke.

A M. Kárpátgyesület múzeumának 1905. évi zárószámadása.

Bevételek :

1. Készpénz-maradvány a múlt évről . . .	109 K 97 f
2. Adományok:	
A Poprád-Felkai takarékpénztártól	20 K — f.
A múzeum látogatóitól	241 » 65 »
Összesen	261 » 65 »
3. Eladott képek után	78 » 60 »
4. Kamatok	203 » 07 »
Összesen	653 K 29 f.

Kiadások :

1. Számlák	120 K 82 f
2. Póstköltségek	39 » 43 »
3. Napszámosok	27 » 60 »
4. A múzeum részére beszerzett tárgyakért	14 » 15 »
5. Biztosításért	54 » 20 »
6. Adó	3 » 15 »
7. A múzeum örének járulékai és költségei	213 » 86 »
8. Különfélék	74 » 37 »
Összesen	547 K 58 f
Pénztári maradvány	105 » 71 »
Összesen	653 K 29 f.

Poprád, 1905. évi december 31.-én.

Christmann Tódor, s. k.
a múzeum pénztárosa.

A fenti számadást megvizsgáltuk és helyesnek találtuk.

Poprád, 1906. évi január hó 19.-én.

Husz János, s. k.
a múzeum öre.

Wünschendorfer Károly, s. k.
a múzeum elnöke.

Krompecher Gyula, s. k.

A M. Kárpátgyesület múzeumának 1906. évi előirányzata.

Bevételek:

1. Pénztári készlet az 1905. évről	105 K 71 f
2. Múzeumi adományok	250 » — »
3. Tőkekamat	203 » 07 »
4. Eladott egyleti tárgyakért	50 » — »
5. Különféle	50 » — »
Összesen	<u>658 K 78 f.</u>

Kiadások:

1. Biztosítás	54 K 20 f
2. Adó	3 » 15 »
3. A múzeumi park	100 » — »
4. Munkásdíjak	100 » — »
5. Berendezés	100 » — »
6. Tiszteletdíj	200 » — »
7. Különféle	50 » — »
Összesen	<u>607 K 35 f</u>
Marad pénztári készlet	<u>51 » 43 »</u>
Összesen	<u>658 K 78 f.</u>

Poprád, 1906. évi jan. hó 22.-én.

Husz János, s. k.
a múzeum öre.

Wünschendorfer Károly, s. k.
a múzeum elnöke.

Az osztályoknak 1905-re vontkozó jelentései.

»Egri Bükk« osztály.

Tegyzőkönyv,

*felvétellett Egerben 1905. évi május hó 14. napján az »Egri
Bükk«-osztály közgyűléséről.*

Jelen vannak: Kolossváry József elnök, dr. Lipcsey Péter ügyvivő-alelnök, dr. Tariczky Jenő, Kolossy Mór, Bayer Henrik, dr. Köstler József, dr. Bartalos Gyula, Dobrányi Lajos, Ringelhann Imre, Fridl Gyula, dr. Földi Károly tagok.

Kolossváry József elnök az ülést megnyitja és a jegyzőkönyv vezetésével dr. Földi Károly tagtársat bízza meg.

Ezután dr. Lipcsey Péter ügyvivő-alelnök ismerteti a mult év turista-mozgalmait és tagsaporulatot, jelenti, hogy 84 tag van. — A maga részéről sajnálattal tapasztalta a tagok közönyösségét. Ez a körülmény és idejének lefoglaltsága kényszeríti, hogy tisztéről — megköszönve a bizalmat — lemondjon.

Kolossváry elnök ismerteti a pénztári állást.

A közgyűlés Tariczky Jenő és Kolossy Mór tagtársakat kiküldi a számadások megvizsgálására.

A nevezettek a megejtett vizsgálat után jelentik: a pénztári számadások rendben vannak.

Eszerint kiadás volt . . . 485 K 90 f

bevétel volt . . . 543 » 04 »

pénztári maradvány . 57 K 14 f készpénz.

A vagyoni állapot — beszámításával az 1904. okt. közgyűlés által beutalt 100 koronának, ami ez évben

kiadásként van elkönyvelve — a következő:

a hevesmegyei hitelbank 42. sz. betétkönyve szerint	850 K 24 f
ugyanannak 43. sz. betétkönyve szerint	476 » 90 »
	<hr/>
összesen	1327 K 14 f.

A közgyűlés Ringelhann Imre pénztárnoknak a felmentvényt megadja s felhatalmazza, hogy az 1904. évi 40% központi járulékot a forgalmi tőkéből (476 K 90 f) fedezze.

Ezután az elnök a tisztikarral együtt lemond állásáról.

A közgyűlés elnöknek újból egyhangú lelkesedéssel Kolossváry József tagtársat, alelnöknek Gesztes Lajos tagtársat választja meg.

Az ügyvivő-alelnöki állás betöltése — sikertelenek lévén az ez iránt tett lépések, — egyelőre függőben hagyatott.

Titkárnak: Fridl Gyula, pénztárnoknak: Ringelhann Imre, ügyésznek: dr. Erlach Sándor tagtársak választattak meg.

A választmányba a következő tagok választottak: Subich György, Say Károly, dr. Tariczky Jenő, dr. Földi Károly, Berko Aladár, Bartalos Gyula dr., Preszler Miklós, dr. Lipcsey Péter, Jankovich Dezső, dr. Köstler József, Bayer Henrik, dr. Miskovics Flóris, dr. Kozma Endre, Kolossy Mór, Dobrányi Lajos, Elek István és Lányi Kornél.

Az elnök jelenti, hogy az egri polgári dalegylet zászlóünnepélyére a Bükk osztályt meghívta és zászlószegyet küldött.

A közgyűlés az elnököt kiküldi s a szögbeveréssel megbízza, s részére a dalegyletnek juttatandó adományként 10 K-t kiutal, amit nyugta ellenében a pénztárnok az elnöknek nyomban átad.

Dr. Földi Károly tagtárs indítványozza, hogy dr. Lipcsey Péter lemondott ügyvivő-alelnöknek ügybuzgó vezetéséért köszönetét fejezze ki a közgyűlés. A közgyűlés az indítványt egyhangúlag elfogadja. — Az elnök a

jegyzőkönyv hitelesítésére dr. Lipcsey Péter es Fridl Gyula tagtársakat kéri föl.

Ezzel a közgyűlés bezáratott.

Kmft.

Dr. Földi Károly, s. k.
jegyző.

Kolossváry József, s. k.
elnök.

Hitelesítjük:

Dr. Lipcsey Péter, s. k.

Fridl Gyula, s. k.

»Eperjesi« osztály.

Jegyzőkönyv,

felvétellett Eperjesen, 1905. évi október hó 15.-én a Magyarországi Kárpát-egyesület »Eperjesi osztály«-ának alakuló gyűlésén.

Jelen volt 64 egyesületi tag, köztük 9 hölgy, a Magyarországi Kárpát-egyesület elnöksége képviselőjében Fischer Miklós ügyvivő alelnök, Nikházi Frigyes titkár, Marcsek Andor központi pénztáros, Sáros-vármegye részéről Bánó Aladár megyei főjegyző, Eperjes szab. kir. város részéről Magyar József főjegyző, az Eperjesi Széchenyikör képviselőjében dr. Wallentinyi Samu titkár, a Magyar Turistaegyesület »Eperjesi Jogász- és Theologus-Osztálya« képviselőjében Mauks Sándor elnök élén háromtagú küldöttség.

Elnöklő Szutórisz Frigyes a Magyarországi Kárpát-egyesület eperjesi ügyvivője meleg hangon üdvözlöi a megjelenteket és a gyűlés jegyzőkönyvének vezetésére felkéri Mussoni Antal egyesületi tagot. Üdvözlő beszédében kiemeli a Magyar Kárpát-egyesület nagyfontosságú működését, rámutat azon szép és nemes célra, melyet a természeti szépségek feltárásával s a turisztikának népszerűvé tétele által úgy kulturális, mint közgazdasági téren szolgál. Előadja, hogy eddigi működése közben mint látta be mindinkább annak szükségét, hogy e cél könnyebb elérhetése végett városunkban is »osztály«-lyá tömörüljenek a tagtársak, hogy mint ilyen elősegítve

együttal az anyaegyesület törekvéseit is, különösen vármegyénk természeti szépségeit ismertesse meg közönségünkkel. E célból tájékoztatókat állít fel a városban, utakat jelez és épít, pihenőhelyeket, kilátótornyokat és menedékházakat létesít, szóval odatörekszik, hogy a szabad természet felkeresését és élvezetét megkönnyítse. Társas összejöveteleket és kirándulásokat a Magas-Tátrába s hazánk egyéb nevezetesebb helyeire rendez, hogy ezáltal is a természet iránt való fogékonyságot ébressze és a turisztikát mint nemes és testedző sportot szélesebb körben is megkedveltesse.

Néhány lelkes barátjától, nevezetesen Zavatzky Szilárd úr által hathatósan buzdítva, mindenekelőtt elhátározta, hogy új híveket szerez az eszmének, — hisz az elmúlt évben csak harminc tagot számlált városunkban a M. K. E! — Mily meleg visszhangra talált mozgalma közönségünk körében, mutatja legjobban az, hogy alig indult meg a taggyűjtés, Uhlarik Mátyás úr alapító tagként jelentkezett s a legnagyobb készséggel ígérte további támogatását. Rövid néhány hét alatt pedig 131 tag sorakozott zászlaja alá, köztük 18 hölgy. Kikérve Sárosvármegye és Eperjes szab. kir. város támogatását is, örömmel jelenti, hogy mindkét hatóság a legmesszebb menő támogatást ígérte s az alapító tagságot is kilátásba helyezte. Örvend azon a tényen, hogy képviseltetve látja őket az alakuló gyűlésen, s úgy e hatóságok képviselőit valamint a Széchenyi-kör és a M. T. E. Eperjesi Jogász- és Theologus-Osztálya kiküldötteit szíve egész melegevel üdvözli. Különös köszönettel tartozik azonban a M. K. E. elnökségének, hogy központi tisztviselői által képviseltetve körünkben megjelent; jóindulatú pártfogásába ajánlja a ma létesülő osztályt.

Jelentése értelmében az osztály megalakulására nézve minden feltétel meglévén, a jelenlevők általános helyeslése közben határozatképen kimondia, hogy a Magyarországi Kárpát Egyesület »Eperjesi Osztálya« 131 taggal, közöttük 1 alapító- és 18 hölgytaggal 1905. évi október hó 15-én megalakult.

Fischer Miklós, a M. K. E. központi ügyvivő alelnöke üdvözli a megalakult osztályt. Méltatva a turisztika kulturális és nemesítő hatását azon meggyőződésének ad kifejezést, hogy az új osztály híven fogja hivatását betölteni és az anyaegyesületnek hű munkatársa lesz.

Az eperjesi Széchenyi-kör részéről dr. Wallentinyi Samu titkár szép szavakkal üdvözli városunk legifjabb kulturális egyesületét és a Szécheny-kör támogatását ígéri.

A M. T. E. Eperjesi Jogász- és Theologus-Osztálya nevében Mauks Sándor elnök üdvözli a testvéregyesületet.

Elnök megköszönve a szívélyes üdvözléseket, felolvassa a már előzőleg megszerkesztett s számos hozzáértő turista tagtárs által helyesnek talált ügyviteli szabályzatot, melynek különösen két intézkedésére hívja fel a gyűlés figyelmét, s kéri ahhoz való hozzájárulását. 1. A 4 koronában megállapított tagsági díjat a tagok maguk fizessék le a pénztárosnál, a hol az évkönyvet is átveszik, hogy ily módon állandó egyleti szolgálta tartását megtakarítva, az ügyvitel olcsóbbá tétessék. A ki az év első felében tagsági díját le nem fizeti, ahhoz a pénztáros szolgát küld, kinek fáradságáért az illető tag 10 fillért tartozik fizetni. 2. A tagsági díjon felül külön osztálypótlék nem szedetik, hanem megengedtetik, hogy minden tag hozzátartozóit is elviheti a kirándulásokra, ha értük fejenként, évi díj fejében egy koronát fizet.

A gyűlés az ügyviteli szabályzat minden egyes intézkedését helyeselve, azt a maga egészében végérvényesen elfogadja.

Az ügyviteli szabályzat értelmében választandó az osztály tisztikara, elnök, ügyvivő alelnök, titkár, jegyző, pénztáros. — Elnök indítványára mint legalkalmasabb egyéniség az elnöki székre a gyűlés egyhangúlag Uhlarik Mátyás alapító tagot, törvényszéki bírót választja elnöknek.

Uhlarik Mátyás szép szavakkal megköszöni a gyűlés kitüntető bizalmát s az elnöki széket elfoglalja. Javasolja, hogy a gyűlés ügyvivő elnöknek Szutórisz Frigyes, coll. főgymn. tanárt, a M. K. E. eddigi eperjesi ügyvivőjét válaszsza meg, aki ezen 12 éven át viselt tisztsége alapján, valamint már eddig is az osztály megalakulása érdekében kifejtett tevényése és ügybuzgalma által leginkább rátermett ezen tisztségre, — a gyűlés hálás elismerését fejezi ki Szutórisz Frigyes eddigi buzgólkodásáért és általános lelkesedéssel választja ügyvivő elnöknek.

Elnök indítványára titkárnak: Vöröss Sándor coll. főgym. tanár, jegyzőnek: Mussoni Antal, az »Eperjesi Takarékpénztár« tisztviseelője, pénztárosnak: Theisz Ármin kereskedő választattak meg.

Az állandó választmányba a gyűlés bizalma a következőket választotta: Berzeviczy Elek, Dúzs Mária, Faragó József, dr. Ferbstein Károly, dr. Flórián Károly, Holénia

Béla, Liptai Lajos, Matherny Gusztáv, dr. Szlavik Mátyás, dr. Sztéhlo Jánosné, Vujsz János, Zavatzky Szilárd.

Jegyző felolvassa a M. K. E. elnökétől, Münnich Aurél úrtól érkezett üdvözlő táviratot, mire jelenlevők nagy lelkesedéssel elhatározzák, hogy a gyűlésből kifolyólag távirati úton megköszönik az üdvözlést, úgyszintén a M. K. E. örökös tiszteletbeli elnökének, gróf Csáky Albin úrnak távirati úton fejezik ki hódoló tiszteletüket és támogatását kéri.

Egyéb tárgy nem lévén, az elnök megköszöni az egyesületi tagok szíves megjelenését, a jegyzőkönyv hitelesítésére felkérve Ágoston Károly és dr. Mikler Károly urakat, — a gyűlést berekeszti.

K. m. f.

Uhlarik Mátyás, s. k.
elnök.

Szutorisz Frigyes, s. k.
ügyvivő elnök.

Mussoni Antal, s. k.
jegyző.

Hitelesítjük:

Ágoston Károly, s. k.

Dr. Mikler Károly, s. k.

Az osztálynak az 1905. év végén 3 alapító és 142 rendes tagja volt.

„Gölnicvölgyi“ osztály.

I. Tisztikar.

Mattyasovszky Gábor elnök, Apáthi Vilmos ügyvivő alelnök, Sztankay F. Béla titkár, Fabriczy Samu jegyző, Weidinger József pénztárnok.

II. Választmány.

Menesdorfer Károly, Winkler Pál, Jeszenák Alfonz, dr. Breuer Sándor, Michnik János, Eckert Lipót, Elischer Mihály, Czizmazia Kálmán, Longauer István, Dirner Albert, Hendrich Antal, Lupkovics Miklós, Pivovarci Jenő, Pszotka Román, ifj. Streck Mihály, Kiszely Árpád,

Krompachi vasgyár igazgatósága, Thurzó-füred, dr. Löwenbein Samu, Drolcz Hugó, dr. Mariássy Mihály, gróf Csáky Lajos.

III. Alapító tagok.

Gölnichánya város, Szepesi VII. bányavárosi takarékpénztár, báró Jacobs Ottokár, dr. Dirner Gusztáv orvos.

Osztályunk az 1905. évben csekély taglétszáma- és ennél fogva szerény anyagi helyzetéhez mértén elég szerény munkásságot fejtett ki. — Ezt első sorban a Magyarországi Kárpátgyesület központja tette lehetővé, amely az alapszabályszerű évi járulék elengedésével lehetővé tette, hogy összes befolyt bevételeinket a magunk céljaira használhassuk ki; amiért nem mulaszthatom el a központnak e helyen is köszönetet mondani.

Az elmúlt évben — amint a számadásokból kiviláglik, — összbevételünk 242 K 82 f volt, mely az előző évi számadási maradványból és 26 tag után 156 K tagsági járulékokból került ki.

E bevételekből osztályunk a rendes évi kiadásain kívül még egy — viszonyainkhoz képest nagyobb objektumot is létesített: amennyiben 150 K költséggel a Trohanka vidékén a megelőző évben leégett Stephanovai-kunyhó helyébe megfelelőbb tanyát épített, mely 6—8 személy számára éjjelre menedéket képes nyújtani. — Itt nem mulaszthatom el köszönettel megemlíteni azon körülményt, hogy a tanya ablakát Dirner Albert tagtárs úr ingyen adta az egyesületnek.

Kiránduló helyeinket különben a thurzóhegyi Gábor-menedékház vendégekönvének tanúsága szerint az elmúlt évben is elég sűrűn kereste fel a szabad természet iránt lelkesülő közönség, a Trohanka vidékén pedig tudomásunk szerint három nagyobb társaságon kívül, melyekben nők is részt vettek, akik nem ijedtek vissza menedékházban a fenyőgallyon való éjszakázástól sem, — még számos kisebb csoport rándult ki és fordult meg.

Gölnichányán, 1906. évi február hóban.

ügyvivő alelnök h.

Mattyasovszky Gábor, s. k.

elnök.

1906. évi költségvetés.

Bevétel:

Mult évi számadási maradvány	70 K 31 f
Tagjárulék 24 tag után	144 » — »
Összesen	214 K 31 f.

Kiadás:

Tűzbiztosításra	10 K 20 f
Póstadíjakra	2 » 50 »
Egyleti szolga évi járandósága	6 » — »
Gábor-menedékházi víztárna javítása	30 » — »
Thurzóhegyre vezető út felújítására	50 » — »
Thurzóhegyi és Farkasszemi utak jelzésének felújítására	20 » — »
Ezen utak mentén 10 drb. elrongált pad helyreállítására	20 » — »
A szepesremetei határban Teufelskohlung nevű völgyben menedék-kunyhó építésére	70 » — »
Előre nem látott kiadásokra	5 » 61 »
Összesen	214 K 31 f.

Az egyesület központjától újból kérelmezendő volna az évi járulék elengedése az 1906. évre is.

„Iglói“ osztály.

Tagok száma 79.

1. *Építkezések.* Két menedékgunyhó kijavítottatott, valamint több út is a Rittenbergen.

2. *Útjelzés.* Következő jelzéseket kiegészítettünk, illetve felépítettünk: a) Dörfinken—Itató—Pokolhegy. b) Lapis-refugii. c) Szokol. d) Ördögfej—Sztracena—Jégbarlang. e) Knolla—Tirolergrund.

3. *Kirándulások.* Tanulókkal. a) Polgári leányiskola (Tátralomnic—Tarpatak—Tátrafüred 73 leány). b) Polgári fiúiskola (Bindt-bánya 128 tanuló, Csorbai- és Poprádi-tó 132 tanuló és Slubica 135 tanuló.) c) Tanítóképző (Hernádattörés 41 tanuló, Várhegy 111 tanuló, Csorbai, Poprádi-Hincói-tó, illetve Fátyol-vízesés és Tengerszemcsúcs 110 tanuló és Olaszi—Branyiszko 112 tanuló.) d) Gimnázium (Ördögárok 71 tanuló, Lapis-refugii 83 tanuló,

Gerava—Róth-gugyor 9 tanuló és Tátrafüred—Tarpatak—Tátralomnic 18 tanuló.) — 2) Egyéb kirándulások: Tátrafüred—Tarpatak febr. 12 (8 személy.), Hernádattörés febr. 19 (6 sz.), Csorbai-tó (22 sz.), Poprádi-tó, illetve Oszterva és Tengersizem-csúcs (51 sz.), Tarpatak (5 sz.), Lapis-refugii (25 sz.), Poprádi-tó, illetve Tengersizem-csúcs (11 sz.), Oszterva (5 sz.), Jégbarlang (6 sz.), Lengyel-nyereg (14 sz.), Pokol-hegy (21 sz.), Szepesvár (5 sz.), Poprádi-tó—Oszterva (6 sz.), Hernádattörés (15 sz.), Jégbarlang—gugyor (7 sz.), Zöld-tó (9 sz.), Liftner-vízesés (13 sz.), és Knolla—Tirolergrund okt. 22 (3 sz.). Összesen 30 kirándulás, azonkívül még számos közeli kirándulás létrásszekeren.

4. *Kiállításokat* ismételten rendeztünk, névszerint a polgári iskolai tanárok itteni közgyűlése alkalmával, amikor Siegmeth Károly úr fölolvasást is tartott a M.-Tátráról vetítő képek bemutatásával.

Új tagok: Beck Lajos, Hajts Lajos, Peschko Aurél, Pildner Ottó és Thern Sándor.

Igló, 1905. december havában.

Róth Márton, s. k.
elnök.

1905. évi zárószámadás.

Bevétel:

Pénztári maradék 1904-ről	468 K 41 f
Tagsági díjak 1905-ben	395 » — »
Összesen	863 K 41 f.

Kiadás:

A központi pénztárba	126 K 40 f
Menedékgunyhó- és útjavítás	129 » 40 »
Útjelzés	56 » 74 »
Tűzbiztosítás	21 » 47 »
Különfélék	10 » — »
Egyenleg készpénzben	519 » 40 »
Összesen	863 K 41 f.

Nosz Lajos, s. k.
pénztáros.

Megvizsgáltam és helyesnek találtam.

Schmidt József, s. k.

1906. évi előirányzat.

Bevétel:

Áthozat 1905-ről	519 K 40 f
Tagsági díjak	395 » — »
	Összesen 914 K 40 f.

Kiadás:

A központi pénztárba	126 K 40 f
Útépités	400 » — »
Útjelzés	100 » — »
Tűzbiztosítás	21 » 48 »
Különfélék	80 » — »
Egyenleg készpénzben	186 » 52 »
	Összesen 914 K 40 f.

Róth Márton, s. k.
elnök.

„Keleti Kárpátok“ osztálya.

Az 1905. évben 301 tag fizette a tagsági díjat. A bevétel volt 5375.36 K, a kiadás 2104.22 K, úgy hogy az 1906. évre a pénztármaradvány 3271.14 K-t tesz ki.

Az elmúlt évben alulirott skioptikonunk használása mellett 12 felolvasást tartott vetítő képek bemutatásával és pedig: Budapesten 3, Wienben 1, Szegeden 1, Miskolcon 1, Iglón 1, Tátralomnicon 1, Eperjesen 1, Nagykárolyon 1, Rimaszombatban 1 és Coblenchen (Dr. Janssen által) egyet.

1905-ben 866 turista látogatta meg az aggteleki barlangot. Ezek között 832-en belföldiek és 34-en külföldiek voltak. 580-an, vagyis az összes látogatók 67%-a végig haladt az egész barlangon.

Osztályunk július hó 9.-én az aggteleki barlangnál tartotta meg XXVIII. közgyűlését, melylyel egyszersmind a barlang átvételének 20-ik és az új áttörés megnyitásának 15-ik évfordulóját is megünnepelte.

Ez alkalommal Hámos László főispán Öméltóságának vezetése mellett Gömör-vármegye hatósága és intelligenciája is megjelent a barlangnál, amiért az osztály külön fejezi ki köszönetét.

Budapest, 1906. évi február hóban.

Siegmeth Károly, s. k.
ügyvivő alelnök.

A tisztviselők névjegyzéke.

Osztály-választmány.

Elnök: Gróf Majláth József.

Ügyvivő alelnök: Siegmeth Károly.

II. » Gedeon Jenő.

Főtitkár: Burger Izsó.

Pénztáros: Mildner Ferenc.

Pénztárvizsgálók: Benczur Géza, Maurer Rezső,
ifj. Novelly Sándor.

Aggteleki barlang-bizottság: Elnök Gedeon Jenő,
alelnök Kaczvinszky Géza, Dubronsky Lajos, Gedeon
Aladár, Koós József, Thuróczy Lajos.

Kassa-Abauj-Torna-vidéki választmány.

Elnök: Kassai Polinszky Emil, I. alelnök: Koós
József, II. alelnök: Gedeon Aladár, titkár: Strasser Sándor,
pénztáros: Mildner Ferenc.

Beszkidvidéki választmány.

Elnök: Gróf Török József, I. alelnök: Ungvári
Rónay Antal, II. alelnök: Kende Péter, titkár és pénztáros:
Cornides György.

Máramarosvidéki választmány.

Elnök: Lator Sándor, I. alelnök: Tomcsányi Gusztáv,
II. alelnök: Benda Bertalan, titkár: Dr. Korányi Gyula,
pénztáros: Willhelm Soma.

Guttinvidéki választmány.

Elnök: Szabó Adolf, I. alelnök: Farkas Jenő, II. alelnök: Baumerth Károly, titkár: Papp Márton, Muzeumőr: Münnich Sándor, pénztáros: Háder Ferenc.

Budapest, 1906. évi február hóban.

Siegmeth Károly, s. k.
ügyvivő alelnök.

Az 1905. évben ujonnan belépett tagok névsora.

a) Alapító tagok.

P. Hámos Lászió, Rimaszombat. P. Hámos Antal, Berzéte. Lipcsey Zoltán, Miskolc. Petró József, Miskolc. Ragályi Gyula, Felső-Kelecsény. Gömör-Kishont-vármegye, Rimaszombat.

b) Rendes tagok.

Éricz Ernő, Debrecen. Bálint József, Brudl Fülöp, Hornyai Ödön, Juhász Arthur, dr. Laczkó Andor, Littmann Sándor, Mocsányi József, Sipos Miksa, Szöllőssy Alajos, Timkó Zoltán, Kassa. K. Polinszky Gusztáv, Nyiregyháza. Gaál János, Pisky. Gundelfinger József, Rimaszombat. Lukács Géza, Rimaszombat. Brizsker Rezső, Jankovits Ottó, Nagy Elemér, Rozsnyó. Szentiványi Árpád, Sajó-Gömör. Waither Gyula, Szentkirály. Id. Hevessy László, Sztérnya. Ifj. Hevessy László, Tornallya. Müllner Jenő Frigyes, Wien.

Siegmeth Károly, s. k.
ügyvivő alelnök.

1905. évi zárószámadás.

Bevétel:

Egyenleg-átvétel az 1904. évből	3086 K 94 f
Baksay Dániel urnál	18 » 18 »
Az aggteleki barlang bevételeinek fölöslege	400 » — »
Alapító tag: Gömör-Kishont-vármegye	60 » — »
» Petró József ügyvéd, Miskolc	60 » — »
» Lipcsei Zoltán szolgabíró, Miskolc	60 » — »
» Hámos László főispán, Rimaszombat	60 » — »
Átvitel	<hr/> 3745 K 12 f.

	Áthozat	3745 K 12 f.
Alapító tag: Hámos Antal földbirtokos, Berzété	60 » — »	
» Ragályi Gyula földbirtokos, Felső- Kelecsény	60 » — »	
Tagdíj à K 4 ⁶⁰	1384 » 60 »	
Kamat	125 » 64 »	
	Összesen	<u>5375 K 36 f.</u>
Egyenleg készpénzben	3271 K 14 f.	

Kiadás:

Az aggteleki barlang munkálataira	687 K 25 f.	
Baksay Dániel	18 » 18 »	
Nyomatványok	192 » 28 »	
Pósta- és táviradójak	188 » 72 »	
Diapositiv képekért	199 » 99 »	
Vetítógép kezelőjének	50 » — »	
Tűzbiztosítás	34 » 12 »	
A szádellői völgyörnek az 1904. és 1905. évre	30 » — »	
Különfélék	136 » 88 »	
Kamat a központnak	90 » — »	
Tagilletmény a központnak	476 » 80 »	
Egyenleg készpénzben	3271 » 14 »	
	Összesen	<u>5375 K 36 f.</u>

Kassa, 1906. évi január hó 3.-án.

Siegmeth Károly, s. k.
ügyvivő alelnök.

Mildner Ferenc, s. k.
pénztáros.

1906. évi költségelőirányzat.

Bevétel:

1905. évi álladék	3271 K 14 f.	
Tagsági díjakból beszedendő	1380 » — »	
Aggteleki barlangból	300 » — »	
Kamatok	100 » — »	
	Összesen	<u>5051 K 14 f.</u>

Kiadás:

Aggteleki barlang részére	2000 K — f.	
Menedékház- és útépítés és főtartás	1000 » — »	
Tűzbiztosítás	40 » — »	
Tagsági illetmény a központnak	480 » — »	
Kamatok a központnak	90 » — »	
Nyomatványokért	200 » — »	
	Átvitel	<u>3810 K — f.</u>

	Áthozat	3810 K — f.
Pósta- és távirdadíj		190 » — »
Szádellői őr		15 » — »
Vetítőképekért		200 » — »
Vetítógép kezelőjének		50 » — »
Aggteleki barlangalap		600 » — »
Különfélek		186 » 14 »
	Összesen	5051 K 14 f.

Vagyon-kimutatás az 1905. év végén.

a)	28'82 Aggteleki-barlang birtokrészei	K 3215'09
b)	2'5 kat. hold földterület a barlang bejáratánál	26'68
c)	<i>Menedékházak.</i>	
	Turistaház az aggteleki barlang régi bejárata előtt	2000'—
	Károly-menedékház a Ciblesz alatt	200'—
	Popp Iván-menedékház	1000'—
	Menedékház az aggteleki b. új bejárata fölött	500'—
	Kocsiszín az aggteleki b. régi bejárata előtt	100'—
	Hoverla-menedékház	1000'—
	Lakás-épület az aggteleki barlang új b. mellett	1100'—
	Siegmeth-menedékház Feketehegyen	800'— 6700'—
d)	<i>Skióptikon, 2 rheostat stb.</i>	713'12
	Vászonernyő kerettel, $\frac{1}{4}$ m	40'—
	817 drb. diapositiva	980'40
	9 drb. kazetta	18'— 1751'52
e)	<i>Aggteleki leltár.</i>	
	Bútorok 242'76—5%	230'62
	Évőeszközök 97'27—5%	92'41
	Poharak 21'40—5%	20'33
	1 magnesiumlámpa 64'80—5%	61'56
	20 kézilámpa 87'60—5%	83'22 488'14
	Összesen	K 12181'43

Budapest, 1906. évi január hóban.

Siegmeth Károly, s. k.
 ügyvivő alelnök.

„Liptó-megyei“ osztály.

I. Tisztikar.

Elnök: Kubinyi Gyula cs. és kir. kamarás.

Alelnök: Joób Marcel alispán.

Titkár: Orbán Nándor tanár.

Pénztáros: Pereszlényi Zoltán megyei I-ső aljegyző.

Ügyész: Stegler Kálmán ügyvéd.

II. Választmány.

Bachó János m. kir. erdőmester, Balló Rezső megyei főjegyző, Czocher Géza megyei gazdasági titkár, Demuth Gusztáv okl. bányász-mérnök, Kiszely Gyula főispáni titkár, Kossányi Géza megyei II. aljegyző, Kubinyi Húgó földbirtokos, Kux Bernát dr. orvos, Mattyasovszky Elek kir. aljárásbíró, Mikó Gyula dr. megyei főorvos, Mikó Miklós szolgabíró, Sándor István tanár, Skonyár Gusztáv polg. isk. igazgató, Steiner Manó ügyvéd, Ifj. Szentiványi József nagybirtokos.

III. Alapító tag.

Rakovszky Mária.

Választmányunk az év lefolyása alatt kétszer tartott érdemleges ülést. Az adminisztratív jellegű dolgok elintézése végett azonban úgy a választmányi tagok, mint a tisztikar többször keresett alkalmat az érintkezésre. E tekintetben örömmel jelenthetjük, hogy megtörtént minden, amit osztályunk érdekében megtenni szükségesnek mutatkozott. Osztályunk ez évi életének mozgalma f. évi május hó 24.-én kezdődött, amikor az 1904. évre szóló közgyűlést tartottuk. Junius hó 1.-én egy kisded, de vállalkozó csoport a Békás-tavakat kereste föl. Junius hó 29.-én nyomon követte a Tengerszem-csúcsra vezetett kirándulás. Julius hó 2.-án pedig — vármegyénkben esemény számba menő — nagyszabású tutajkirándulást rendeztünk Rózsahegyről Fenyőházára s annak szépségei felkeresésére. Szeptemberben a Prószéki-völgybe, októberben pedig a Deménfalvi-barlanghoz rendeztünk kirándulást. Nem hagyhatjuk megemlítés nélkül, hogy a helybeli állami polgári iskola tanuló seregét egy ízben a Csorbai-tóhoz, más ízben pedig Rózsahegyre kalauzoltuk

el. Kirándulásaink, mint ezen adatokból kitetszik, évről-évre rendszeresebbekké válnak s népesednek. Választmányunk áthatva a kirándulások céljának magasztosságától, a jövő esztendőre külön lenyomatban fogja a tagokat értesíteni a rendezendő kirándulások soráról s mikéntjéről.

Választmányunk lépéseket tett aziránt, hogy az osztály tagjainak szórakoztatására, a nagy közönség érdeklődésének felköltésére, vetített képek bemutatásával felolvasásokat rendezzen.

A kezdeményezés nehézségeit úgy oldja meg osztályunk választmánya, hogy az első ily fajtájú előadás megtartására Siegmeth Károlyt, a »Keleti Kárpátok« osztálya alelnökét, a Máv. igazgató helyettesét kérte föl.

A Deménfalvi-jég- és cseppkő-barlangot — örömmel jelentjük, — mind többen látogatják. A benne alkalmazott s tökéletesen beváló lépcsők bejárásának veszélyes hírért mindinkább elosztatják. A barlang látogatóinak kényelmére épült »Gyula-menedékház«-at 2000 koronára biztosította a választmány.

Tagjaink száma 89. — Kilépett 10 tag. Meghalt 3 tag. Bartoss Emil, Puchert Gyula és akit legelső helyen kellett volna említenünk, gömöri Szentiványi József tag. Az ő nagy lelke érezte e megyében legelőször, hogy a turisztika felkarolására egyesülni kell. Az ő indítványára alakult meg a »M. K. E. Liptómezei osztálya«. Az alakuló ülésen ő volt az egyhangúlag megválasztott értekezleti elnök. Később, mint alapító tag anyagilag, mint választmányi tag erkölcsileg támogatta osztályunkat. Oszlopos tagja volt egyesületünknek. A turisztika érdekeiért mind halálig buzgólkodó tagjaink emlékéen áldás és béke lengjen!

Liptószentmiklós, 1905. évi november hó 7.-én.

Joób Marcel, s. k.

alelnök.

Orbán Nándor, s. k.

titkár.

1905. évi zárószámadás.

Bevétel:

Pénztári maradék 1904. évről	491 K 65 f.
Tagsági díjakban befolyt 1905-re	228 » — »
Sándor István visszatérítése	100 » — »
A deménfalvi barlang belépő díjaiból és gyertyák árában	100 » 60 »
Összesen	920 K 25 f.

Kiadás:

Sándor István tagtárs költségei a jelzőtáblák festésénél	40 K — f.
Gyertyák ára	12 » — »
A barlang őrének 4 havi díja	80 » — »
Irodai, postai- és vegyes kiadások	21 » 51 »
Összesen	153 K 51 f.
I. Bevétel	920 K 25 f.
II. Kiadás	153 » 51 »
Maradvány	766 K 74 f, azaz Hétszázhatvanhat korona 74 fillér.

1906. évi költségvetés.

Bevétel:

Készpénz-maradék 1905-ről	766 K 74 f
Tagsági díjakból	500 » — »
Barlang belépő díjaiból	100 » — »
Összesen	1366 K 74 f.

Kiadás:

Barlangőr díja	80 K — f.
Gyertya és magnézium	40 » — »
Pénzbeszedő járandósága	20 » — »
Irodai- és postai költségek	30 » — »
Tűzkárbiztosítása a Gyula-menedékháznak	45 » — »
Útjelzések	100 » — »
Tájékoztató táblák 6 vasuti állomásra . .	120 » — »
Gyula-menedékház kijavítása	300 » — »
A fürdőhelyeken (Korytnicza, Fenyőháza, Lucski, Csorbai-tó, Pottornya-Füred, Zselezno) alkalmazandó tájékoztató táblákra	120 » — »
A létesítendő úttalpra	150 » — »
Előre nem látható kiadások	100 » — »
Összesen	1105 K — »
I. Bevételi előirányzat	1366 K 74 f.
II. Kiadás	1105 » — »
Maradvány	261 K 74 f.

Liptószentmiklós, 1905. nov. 7.-én.

Joób Marcel, s. k.
alelnök.

Orbán Nándor, s. k.
pénztáros.

„Lőcsei“ osztály.

Díszelnök: Hermann Lajos.

Elnök: Kaynár Gyula.

Ügyvivő alelnök: Szentistványi Dániel.

Pénztáros: Hornung Lajos.

Jegyző: Fedor Miklós.

Az osztály főcélja ez idő szerint a várhegyi kilátó torony felállítása, amely célra körülbelül 3000 koronával rendelkezik. Mihelyt az összeg 4000 koronát kitesz, azonnal hozzá fog annak felépítéséhez. — A Trapper-asztaltársaság ez évben is gyűjtésével szépen gyarapította a főösszeget. — A várhegyi kúpra vezető út, kezdve a máriavölgyi (Röhrgrund) kénforrásoktól, ki van építve, melynek egyik szerpentináján — az u. n. Gyula-ösvényen — homokkőből kényelmes »Éva«-pihenője épült. A kénforrásoknál padokat és hosszú asztalt állíttatott az osztály, ahol gyakran szép társaságok üdülnek. A »Daniháza« körüli asztalok és padok is renoválva lettek. Az osztály tagjai kisebb csoportokban a múlt évben is a »Vinnára« és »Kereszthegyre«, meg a »Türe« (Ichla) kirándulásokat tettek. Végül felemlítjük, hogy az osztály a múlt év május havában a Máriahegyen nagy majálist rendezett, amely minden tekintetben sikerültnek mondható. Reméljük, hogy az eperjesi osztálylyal együtt már most a Branyiszkó felé irányítjuk tevékenységünket.

Lőcse, 1906. jan. havában.

Szentistványi Dániel, s. k.

ügyvivő.

1905. évi zárószámadás.

Bevétel	3378 K 36 f.
Kiadás	299 » 03 »
Pénzmaradvány	3079 » 33 »

1906. évi költségvetés.

Bevétel:

Készpénz	3079 K 33 f.
Tagdíj	400 » — »
Perzsely	100 » — »
Összesen	3579 K 33 f.

Kiadás:

Kelta-ház	2000 K — f.
Központ	160 » — »
Útépités	100 » — »
	Összesen 2260 K — f.
Marad a Kelta-torony alapjára	1319 K 33 f.

Hornung Lajos, s. k.
pénztáros.

„Sziléziai“ osztály.

Tagok száma 792.

Az elnökség tagjai: Müller János, dr. Menzel lelkész, dr. Habel Pál főtanító, Jeltsch Hugó, dr. Pax egyet. tanár, Artl Maurin, bírósági tanácsos, Körner Rudolf, Ausner B. könyvkereskedő, Baumeier Richard, Neumann W. O. H., dr. Glowalla, Voigt Hugó. Hat nyilvános ülést tartottunk, amelyben előadásokat rendeztünk. Január 22.-én a német és osztrák alpesi egyesület gleiwitzi osztályával közös ülést tartottunk. Az előadást Müller János tartotta: »Észak-földi utazás az örökös hó határáig.« Január 26.-án ugyane szónok Breslauban »Spitzbergáról s a sarki világról« beszélt. Mindkét előadás után vetített képeket mutattak be. A többi gyűlés szintén Breslauban ment végbe. Előadást tartottak: Március 17.-én dr. Pax egy. tanár »Hegyjárások Erdélyben« (vetített képekkel); ápril 13.-án Woywode Albert: »Nyugat-amerikai uti emlékek;« október 26.-án (a hangversenyház nagy termében: Hartel szász kir. százados: »Modern léghajózás; utazás Charlottenburgról az Óriás-hegységbe.« Emellett a léghajóból fölvetett fényképek után készült vetítő-képeket mutattak be. Ez az ülés más itteni hegyi egyesületekkel közösen ment végbe. November 24.-én Müller János: »Magas-tátrai téli kirándulásokról« tartott előadást. Az összes ülések igen látogatottak voltak, s ezeken az elnök minden magas-tátrai eseményt megbeszélt.

Mínthogy a központ a munkaprogrammja szerinti összes praktikus föladatokat szerencsésen szétosztotta az államkincstár s oly személyek és társaságok között, akik dús eszközökkel rendelkeznek, s ama fáradozásunk, hogy a Sziléziai-házat új építésekkel kiegészítsük, ez évben is

a földtulajdonosok tartózkodó magatartásán hajótörést szenvedett, az osztály annál jobban szentelhetette tevékenységét a Magas-Tátráért szóban, írásban és képekben kifejtett propagandájának s nagyobb mértékben vehette figyelembe a tagok szükségleteit. Az utazás idejének kezdetén kívánatra minden tag megkapta a Müller János elnök szerkesztésében megjelent: »Útmutató a Magas-Tátrában« c. művet, mely általános elismeréssel találkozott s a könyvkereskedelemben (Müller & Seiffert bizomány-kiadása) is bőven kelt el. Weber I. I. (Leipzig) kiadásában megjelent a »Magas-Tátra« c. díszmű, melynek szövegét dr. Habel Pál, osztályunk jegyzője írta.

Abban a meggyőződésben, hogy az előadások életkítésére és megértésére, valamint a Magas-Tátráért való propagandára nagy becsűek a vetített képek. az elnökség a Magas-Tátra egész területéről nagy számú diapositívát készíttetett, ami mellett a szepesi városokra is kiváló figyelmet fordított. E képeket mérsékelt díjak mellett más egyesületnek is kikölcsönözzük.

Breslau, 1906. évi március hóban.

Dr. Habel Pál, s k.
jegyző.

Müller János, s. k.
elnök.

1905. évi zárószámadás.

Bevétel:

Pénztárkészlet 1905. évi jan. 1.-én	M.	819:18
Tagsági díjak	»	2774:69
Egyesületi jelvények	»	47:63
A Sziléziai-ház bére	»	1018:40
Kamat	»	269:40
Összesen	M.	4929:30

Kiadás:

Nyomatványok, postadíj, terembér	M.	795:29
Kisebb kultur-kiadások	»	120:75
A központi pénztárba	»	791:90
Kiadások a Sziléziai-házra	»	1111:10
Tátra-útmutató	»	616:80
Tartalékalap: egy drb. 3 1/2%-os 1000 márkás poseni záloglevél	»	988:75
Készpénz 1905. évi december 31.-én	»	1504:71
Összesen	M.	4929:30

A bevételi és kiadási tételeket Artl Maurin kereskedő és Neumann W. O. H. gyártulajdonos vizsgálta át.

A tartalékalap a befektetett értékpapírok normál-értéke szerint 6000 márkát tesz ki.

Jelsch Hugó, s. k.
pénztáros.

1906. évi költségvetés.

Bevétel:

Pénztárkészlet	M. 1504'71
Tagsági díjak	» 2400'—
A Sziléziai-ház bére	» 1018'—
Kamat	» 270'—
Összesen	M. 5192'71

Kiadás:

Osztálykiadások	M. 900'—
A központnak	» 600'—
Hátralékos adó a Sziléziai-házra	» 200'—
A Magas-Tátra térképe, diapositívák és kultur-kiadások	» 1300'—
Tartalékalap	» 1000'—
Pénztárkészlet	» 792'71
Összesen	M. 5192'71

„Zólyommegyei“ osztály.

1905. évi zárószámadás.

Bevétel:

Tagdíj-számlán:		
124 tag 1905. évi díjára à 4 korona	496'—	
Kamat-számlán:		
betét kamatai	11'72	
» Pansky Dieli« menedékház-számlán:		
hozzájárulási összeg közgyűlési határozat szerint	542'90	
adományok	61'—	
1905. évi kamatok	33'68	1145'30
Egyenleg 1904. évről osztályi célokra		1308'03
Összesen		K 2453'33

Kiadás :

Központi illetmény-számlán :		
40 ⁰ / ₀ illetmény 124 tag után 1905. évre	198'40	
Ügyviteli költség-számlán :		
póstabérek, nyomtatványok, tűzkárbiz-		
tosítási-díj, bérlet és ügyviteli költ-		
ségek	71'74	
Építkezési-számlán :		
hozzájárulási összeg a »Pansky Dieli«		
(Rákóczy-hegy) menedékház költ-		
ségeihez	542'90	
»Pansky Dieli« (Rákóczy-hegyi) mene-		
dékház-számlán :		
Prinner Károly számlájára	73'68	886'72
Vagyon mint egyenleg :		
a »Pansky Dieli« (Rákóczy-hegy)		
mendékház-alapja	1500'—	
Betét osztályi célokra	66'61	1566'61
Összesen		K 2453'33

Besztercebánya, 1906. évi március hó 7.-én.

Medveczky Kornél, s. k.
pénztáros.

Ezen számlát tételenként megvizsgálván, bevételi és kiadási mellékleteivel összehasonlítván, mindenben megegyező- és helyesnek találtatott.

Besztercebányán, 1906. évi március hó 11.-én.

Puschmann Ignác, s. k.
számvizsgáló biz. tag.

Szilassy Kelemen, s. k.
számvizsgáló biz. tag.

A M. K. E. védnöke:

Frigyes cs. és kir. főherceg ő fensége.

Tiszteletbeli elnök:

Gróf Csáky Albin ő nagyméltósága.

Tiszteletbeli tagok:

Döller Antal, Róth Márton, Siegmeth Károly, Münnich Kálmán, Benedicty I., Weber Samu, gr. Bethlen András f., Christian Kraft zu Hohenlohe-Oehringen herceg, dr. Darányi Ignác, gróf Csáky Zenó f.

A M. K. E. tisztviselői:

Elnök: *dr. Münnich Aurél.*

Ügyvivő alelnök: *Fischer Miklós*, főgimn. igazgató,
Igló.

Másodalelnök: *Róth Márton*, tanár, Igló.

Titkár: *Nikkázy Frigyes*, tanár, Igló.

Pénztáros: *Marcsek Andor*, tanár, Igló.

Szerkesztők: *Lövy Mór*, népisk. igazgató, Igló és
Karoliny Mihály, tanítókép. tanár, Igló.

Számvizsgálók: *Topscher György*, egyházfelügyelő,
Igló, *Szell Ödön*, bankigazgató, Igló, *dr. Wesselényi Mátvás*, kir. közjegyző, Igló.

Választmányi tagok:

A központi választmány tagjai: Ambrózy Albert, Nagyszalók; Arányi Antal, Igló; Bartsch Gusztáv, Hadus-falu; Beck Ede, Késmárk; dr. Chyzer Kornél, Budapest; dr. Csáky Károly, Podolin; Cibur Bertalan, N.-Mihály;

Dárday Sándor, Budapest; Dénes Ferenc, Lőcse; dr. Fáy Mátyás, Uj-Tátrafüred; Förster Gyula, Szepesszombat; dr. Greisiger Mihály, Szepesbéla; Genersich Tivadar, Késmárk; Gresch Ede, Szepesbéla; dr. Guhr Mihály, Széplak; Hensch Ede, Szepesszombat; Hoff A. mérnök, Kattowitz; Horti Valér, Késmárk; dr. Jármay László, Tátrafüred; Kertscher Sándor, Késmárk; Kulman János, Poprád; Kürthy Lajos, Besztercebánya; Koromzay György, Szepesbéla; Kompanyik Coelestin, Lőcse; Kövi Imre, Igló; dr. Lorx Sándor, Lőcse; Münster Tódor, Kassa; Oltványi Pál, Szeged; dr. Papp Samu, Alsó-Tátrafüred; Péter Kálmán, Lőcse; Ponori Tewrewk Emil, Budapest; dr. Posevitz Tivadar, Budapest; Putsch Tóbiás, Igló; Ráth Péter, Budapest; dr. Raisz Gedeon, Budapest; Reichart Dezső, Tátrafüred; Sóltz Gyula, Budapest; dr. Szivák Imre, Budapest; dr. Szmrecsányi Pál, püspök, Nagyvárad; dr. Szőnyi Dezső, Budapest; Szutorisz Frigyes, Eperjes; Terray István, Rimaszombat; dr. Tóth István, Budapest; dr. Vécsey Tamás, Budapest; Weszter Pál, Nagyszalók; Weber Rudolf, Budapest; Weber Samu, Szepesbéla; dr. Weisz Miksa, Budapest.

Póttagok: Sulyovszky István, Kraszna-Horka-Vár-alja; dr. K. A. Ritter von Englisch, Krakó; Ludvig Gyula, Szepesbéla; Dobó Adolf, Igló.

Az egyesületi múzeum bizottsága:

Elnök: *Wünschendorfer Károly*, Poprád.

Ör: *Husz János*, Poprád.

Pénztáros: *Christman Tivadar*, Poprád.

Könyvtárosok: *Brenner Mihály*, tanító, Poprád és *Lövy Mór*, Igló.

Szakvezetők: a) az állattani részben: dr. *Greisiger Mihály*, Szepesbéla és *Husz János*, Poprád.

b) a növénytaniban: *Förster Gyula*, Szepesszombat; *Weber Samu*, Szepesbéla és dr. *Róth Róbert*, Budapest.

c) az ásványtaniban: *Róth Márton*, Igló.

Rendes tagok: Dénes Ferenc, Lőcse; Emericy Ödön, Felka; Folgens Kornél, Igló; Hajts Béla, Igló; dr. Hankó Arthur, Poprád; Karoliny Mihály, Igló; Kulman János, Poprád; Kövi Imre, Igló; dr. Posewitz Tivadar, Budapest; Siegmeth Károly, Debrecen és az osztályok képviselői.

A M. K. E. képviselői:

- Arad*: Kneffel Lajos, kereskedő.
Baja: Kálmán Kolos, főgimn. tanár.
Breznóbánya: Faykiss Nándor, gyógyszerész.
Budapest: dr. Szönyey Dezső, ügyvéd.
Budrecen: Szojka Gyula, keresk. akad. tanár.
Dobszina: Klein Samu, polg. isk. igazgató.
Felka: Emericy Ödön, tanító.
Hunfalva: Gretzmacher Gyula, körjegyző.
Jolsva: dr. Hensch Géza, városi főorvos.
Kecskemét: Hanusz István, reálisk. igazgató.
Késmárk: Horti Valér, bankigazgató és Kertscher Sándor, igazgató.
Kolozsvár: dr. Genersich Gusztáv, orvostudor.
Krakó: dr. Englisch Károly lovag.
Krompach: Scherffel Nándor, ev. lelkész.
Losonc: György Lajos, főgimn. tanár.
Magyaróvár: dr. Kossutány Tamás, akad. tanár.
Matheóc: Hönz Adolf, ev. lelkész.
Nyíregyháza: Kubassy Gusztáv, tkpénztári főpénztáros.
Pécs: Nötter Jenő.
Podolin: dr. Csáki Károly, orvos.
Poprád: Wünschendorfer Károly, ev. lelkész.
Pozsony: Stromszky Emil, nyomdatulajdonos.
Rimaszombat: dr. Szabó Károly, városi orvos.
Sopron: Bader Gusztáv, szappangyáros.
Szeged: dr. Gaál Endre, városi tanácsnok.
Székesfehérvár: Bottka Zoltán, tkptári pénztáros.
Szepesbéla: Weber Samu, ev. lelkész.
Szepesolaszi: Majunke Géza.
Szepesszombat: Hensch Ede, kereskedő.
Szepesváralja: Kirchmayer Ágost, postamester.

Uj alapító tagok.

1904. évben beléptek:

- Khuen-Héderváry Károly gróf, Budapest.
 Gróf Hadik-Barkóczy János, »
 Bárá Guttman Vilmos, Uj-Tátrafüred.
 Bárá Guttman Vilmosné, »

Szerb György, udvari tanácsos, Budapest.
 Szerb Györgyné, »
 Dr. Münnich Aurélné, »
 Chorin Ferenc, főrendiházi tag, »
 Chorin Ferencné, »
 Wolfner Tivadar, »

1905. évben beléptek:

Gróf Tisza István, Geszt.
 Gróf Csáky Vidor, Görgő.
 Dr. Párvy Sándor, püspök, Szepeshely.
 Báró Mednyánszky Dénes, Wien.
 Gróf Serényi Béla, Budapest.
 Borbély Lajos, »
 Borbély Lajosné, »
 Gajári Ödön, »
 Báró Vojnits István, »
 Ullmann Adolf, »
 Hatvani-Deutsch Károly, Budapest.
 Báró Herczog Mór, »
 Dr. Sámuel Lázár, »
 Görgey László, »
 Rosenberg Gyula, »
 Lánczy Leo, »
 Lorencz Viktor, »
 Dr. Haberern J. Pál, »
 Dr. Kelemen Béla, »
 Dr. Szelényi Aladár, »
 Gróf Dégenfeld Lajos, Szirák.
 Hatvani Deutsch Sándor, Budapest.
 Özv. Mocsáry Béláné, »
 Szepesi XVI. városi Takarékpénztár, Igló.
 Belvárosi Takarékpénztár Részvénytársaság, Budapest.
 Első Biztosító Intézet katonai szolgálat esetére, »
 Petrózsény-Livazény-Lupényi h. e. vasúttársaság, »
 Urikány-Zsilvölgyi Magyar Kőszénbánya r. t. »
 Magyar Országos Központi Takarékpénztár, »
 Pesti Magyar Kereskedelmi Bank, »
 Westpreussischer Botanisch-Zoologischer Verein, Danzig.
 Budapest szék- és főváros.
 Kecskemét városa.
 Gömör-Kishont-vármegye.

A M. K. E. 1905. évi bevételeinek

Bevétel

<i>I. Tagsági díjak.</i>		kor.	fill.	kor.	fill.
1. Központi tagok díjai:					
1 tag után az 1903. évre		4	—		
6 » » » 1904. »		24	30		
902 » » » 1905. »		3633	76		
3 » » » 1906. »		10	—		
2. Osztályok 40 %-os járulékai:					
Egri Bükk osztály 40 tag után 1904-re		64	—		
» » » 40 » » 1905-re		64	—		
Gölnicvölgyi » 27 » » »		43	20		
Iglói » 79 » » »		126	40		
Keleti Kárpátok o. 298 » » »		476	80		
Lőcsei osztály 85 » » »		136	—		
Sziléziai » 819 » » »		1310	—		
Zólyommegyei o. 124 » » »		198	40		
3. Alapító tagsági díjak		2080	—	8170	86
<i>II. Kiadványok és hirdetések.</i>					
1. Kiadványok eladása		83	12		
2. Jelvények »		54	—		
3. Tagokmányok »		2	20		
4. Hirdetések		190	—	329	32
<i>III. Adományok és kamatok.</i>					
1. Adományok		39	50		
2. Vallás- és közokt. miniszterium adománya a muzeum kiépítésére		5000	—		
3. Vallás- és közokt. miniszterium adománya muzeumi tárgyak beszerzésére		500	—		
4. Alapító tőke kamatja		270	—		
5. Vármegyei segély kamatja		675	09	6484	59
<i>IV. Különféle bevételek.</i>					
1. Frigyes-menedékház bérösszege		440	—		
2. Muzeum építési alapjából		12320	20		
3. Muzeumot építők bánatpénze		200	—	12960	20
Pénztári maradék 1904-ből				21010	71
Összes bevétel 1905-ben				48955	68

Mégvizsgáltuk és minden tételben

Iglón, 1906. évi ápril hó 4.-én.

Szell Ödön, s. k.
a számv. bizotts. tagja.

Topscher György, s. k.
a számv. bizotts. elnöke.

és kiadásainak kimutatása.

Kiadás.

	kor.	fill.	kor.	fill.
<i>I. Kezelési költségek.</i>				
1. Tiszteletdíjak	1000	—		
2. Irodai költség				
a) Iroda lakbére, kiszolgálat stb. 375·80				
b) Irnokok 13—				
c) Nyomatványok 257·80				
d) Okmány- és levélbélyegek . 270·12				
e) Sürgönyök és szállítás . . . 24·32	941	04		
3. Utazási költségek	190	08		
4. Tagsági díjak beszédése	53	49	2184	61
<i>II. Kulturális kiadások.</i>				
1. Évkönyv:				
a) Szerkesztői tiszteletdíj 220—				
b) Nyomatás költsége 2216·30				
c) Műmellékletek 347·22				
d) Szétküldési költség 152·88	2936	40		
2. Múzeum:				
a) Tárgyak beszerzésére 500—				
b) Rendezésre és könyvek beköt. 200—				
c) Múzeum kiépítésére 12326·20	13026	20	15962	60
<i>III. Építési és turisztikai kiadások.</i>				
1. Kisors. Frigyes-menedékházi részj. bevált.	260	—		
2. Menedékházakra	627	86		
3. Új utak építése	1542	—		
4. Régi utak fentartása és javítása	560	30		
5. Útjelzés	140	70		
6. Osztálysegély	423	20		
7. Kalauzok gyakorlati tanfolyama	217	—		
8. Kalauzok tagsági díja az orsz. segélypénz- tárba és kalauz segélyzése	140	12	3911	18
<i>IV. Különféle kiadások.</i>				
1. Alapító tőkék elhelyezése	2080	—		
2. Alapító tőke kamatainak elhelyezése . .	270	—		
3. Múzeum kiépít. kapott összeg elhelyezése	5000	—		
4. Múzeumépítők bánatpénzének elhelyezése	200	—		
5. Egyéb kisebb kiadások	70	—	7620	—
Összes kiadás 1905-ben			29678	39
Pénztári maradék 1906-ra egyenlegül			19277	29
			48955	68

helyesnek találtuk.

Marcsek Andor, s. k.

közp. pénztáros.

Dr. Wesselényi Mátyás, s. k.

a számv. bizotts. tagja.

A Magyarországi Kárpát Egyesület alapítványainak kimutatása 1905. december 31.-én.

I. Alapító tőke.

		Korona
Kárpáti Múzeum tartozása		4000'—
Volt Tátraosztály tart. 1904. dec. 31.-én	1007'66	
Közgyűlési határozat értelmében 1905. évi kamatok leírása	568'16	
Marad 1905. dec. 31.-én		439'50
Keleti-Kárpátok osztályának tartozása Központ tartozása a mill. kiállítás alkalmából		2000'—
Frigyes-menedékházi részjegyekben 1904. dec. 31.-én	1240'—	3600'—
Négy drb. kisorsolt részjegy visz- szafizetése	80'—	
Marad 1905. dec. 31.-én		1160'—
Szepesi hitelbank, Lőcse, 7201. sz. betétkönyv (alapító tőke) 1904. dec. 31.-én	865'62	
1905. évi kamatok hozzá	34'94	
1905. dec. 31.-én		900'56
Szepesi hitelbank, Lőcse, 7992. sz. betétkönyv (kalauz-tőke) 1904. dec. 31.-én	705'06	
1905. évi kamatok hozzá	28'48	
1905. dec. 31.-én		733'54
Szepesiglói hitelintézet 6720. sz. betétkönyv (alapító tőke) 1904. dec. 31.-én	6811'60	
1905. évi kamatok hozzá	263'22	
Alapító tőkék 1905. évi kamatai	270'—	
1905. évi alapítványok elhelyezése	2080'—	
Kisorsolt Frigyes-menedékházi rész- jegyek értékének elhelyezése	80'—	
1905. dec. 31.-én		9504'82
Összes alapító tőke 1905. dec. 31.-én		22338'42

Áthozat

Korona
22338'42

II. Ordódy István K. alapítványa.

Szepesi hitelbank, Lőcse, 7305. sz. betétkönyv szerint 1904. dec. 31.-én	429'11	
1905. évi kamatok fele hozzá	8'67	
1905. dec. 31.-én		437'78

III. Muzeum építési alapja.

Szepesiglói hitelintézet 8531. sz. be- tétkönyv szerint 1904. dec. 31.-én	12092'44	
Vallás- és közokt. miniszterium adománya	5000'—	
1905. évi kamatok hozzá	385'73	
	17478'17	
A muzeum kiépítésére felhasznál- tatott 1905. folyamán	12320'20	
Marad 1905. dec. 31.-én		5157'97

IV. Millenniumi emlékkő-alap.

Szepesiglói hitelintézet 8835. sz. be- tétkönyv szerint 1904. dec. 31.-én	69'54	
1905. évi kamatok hozzá	2'42	
1905. dec. 31.-én		71'96
Összes alapítványok 1905. dec. 31.-én		<u>28006'13</u>

Marcsek Andor, s. k.
közp. pénztáros.

Megvizsgáltuk és minden tételben helyesnek találtuk.

Iglón, 1906. évi április hó 4.-én.

Dr. Wesselényi Mátyás, s. k.
a számv. bizotts. tagja.

Topscher György, s. k.
a számv. bizotts. elnöke.

Szell Ödön, s. k.
a számv. bizotts. tagja.

A M. K. E. 1906. évi

Bevétel

	kor.	fill.	kor.	fill.
<i>I. Tagsági díjak.</i>				
850 központi tag után 1906-ra	3400	—		
Egri Bükk osztály 1906-ra	80	—		
Gölnicvölgyi » »	40	—		
Iglói » »	126	—		
Kel. Kárpátok » »	488	—		
Liptói » »	100	—		
Lőcsei » »	200	—		
Sziléziai » »	1500	—		
Zólyomgyeji » »	200	—	6134	—
<i>II. Kiadványok és hirdetések.</i>				
Kiadványok eladása	41	—		
Jelvények »	50	—		
Tagokmányok »	20	—		
Hirdetések »	200	—	311	—
<i>III. Adományok és kamatok.</i>				
Adományok	100	—		
Alapító tőke kamatja	270	—		
Vármegyei segély kamatja	150	—	520	—
<i>IV. Különféle bevételek.</i>				
Frigyes-menedékház bérlete	440	—		
Vallás- és közokt. miniszteriumtól muzeum kibővítésére	5000	—		
Muzeum építési alapjából	10000	—		
Pénztári maradék 1905-ből	6000	—	21440	—
Összes bevétel 1906-ban			28405	—

költségelőirányzata.

Kiadás

	kor.	fill.	kor.	fill.
<i>I. Kezelési költségek.</i>				
Tiszteletdíjak	1000	—		
Iroda lakbére, kiszolgálás stb.	360	—		
Irások	40	—		
Nyomatványok	250	—		
Okmány- és levélbélyeg	230	—		
Sürgönyök és szállítás	80	—		
Utazási költségek	200	—		
Tagsági díjak beszédese	60	—	2220	—
<i>II. Kulturális kiadások.</i>				
Évkönyv nyomtatása	2400	—		
Műmellékletek	400	—		
Szerkesztői tiszteletdíj	220	—		
Évkönyv szétküldési költsége	200	—	13220	—
Muzeumi épület kibővítése	10000	—		
<i>III. Építési és turisztikai kiadások.</i>				
Kisorsolt Frigyes-menedékházi részj. bevált. Menedékházakra	400	—		
Régi utak javítása és fenntartása	7360	—		
Útjelzés	700	—		
Osztályok segélyzése	200	—		
Kalauztanfolyamok	500	—		
Kalauzok tagsági díjai az orsz. segélypénztárba	400	—	9660	—
	100	—		
<i>IV. Különféle kiadások.</i>				
Kamatok elhelyezése	420	—		
Előre nem látott kiadások	200	—	620	—
			25720	—
			2685	—
			28405	—
Pénztári maradék 1907-re				

Marcsek Andor, s. k.
pénztáros.

Az egyesület címe	Székhely	Elnökség	Tagok száma, szaporodása +, apadása	Osztályok száma	Évi bevétel
Erdélyi Kárpát-egyesület.	Kolozsvár	Elnök : Br. Feilitzsch A. Titkár : Kovács G. Pénztáros : Merza Gy.	2711 + 155	5	?
Magyar Turista-egyesület.	Budapest	Elnök : Szmrecsányi J. Titkár : Dr. Kovács F. Pénztáros : Dr. Kaiser K.	2260 ?	9	5956'25 K
Erdélyi Kárpát-egyesület. (Siebenbürgischer Karpathenverein.)	N.-Szeben	Elnök : Lindner G. Titkár : Dr. Kepp F. Pénztáros : Lüdecke E.	2226 + 648	11	9458'55 K
Magyar Tanítók Turistaegyesülete.	Budapest	Társelnökök : Martos és Mikolik. Titkár : Hittig L. Pénztáros : Kiss Idebert	1071 + 3	—	6259'93 K
Mecsek-egyesület.	Pécs	Elnök : Kardos K. Titkár : Kiss I. Pénztáros : Kiss E.	903 + 29	—	7871'04 K
Délvidéki Kárpát-egyesület.	Temesvár	Elnök : Petheó L. Titkár : Tőkés L. Pénztáros : Lunc A.	396 — 11	5	1913'54 K
Dunántúli Turista-egyesület.	Sopron	Elnök : Hatvan F. Titkár : Pöttschacher R. Pénztáros : Müller F.	355 ?	—	2650'48 K
Arad-hegyvidéki turista-egyesület.	Arad	Elnök : Péterffy A. Főtítkár : Mohos A. Pénztáros : Kirle A.	234 + 102	—	1536'10 K
Fiumei Alpesklub (Club Alpino Fiumano).	Fiume	Elnök : Conighi K. Titkár : Depoli G. Pénztáros : Brassoduro B.	145 + 4	—	1935'11 K

Évi kiadás	Uj menedék-házak építése	Uj utak építése	Irodalom
?	A révi barlangnál. A Gyilkos-tónál. A Kányafőn. A Bükk-erdőn.	A Hasadt-kőhöz. Zajzon-v.-Dong-h. Döblen-v.-Csukás. Alsó turistaút a révi barlangnál. A turi hasadékb.	»Erdély« (folyóirat). »Erdélyi kalauz« uj kiadása. »Zichy Ödön-cseppkőbarlg.«
2715'47 K	A Dobogókőn.	Tarpatakf.-Rovátka. A vizeskeszői víz- vezetékhez. András-akna-Róna.	»Turist.-Lapja« (havi folyóirat).
8233'12 K	A Bulleán.	A Bulleára. Szeben-gugyorhoz	»Jahrbuch« (évkönyv). »Festalbum des Siebenbürg. Karp.-vereins.«
4639 63 K	—	—	»Turista-Közl.« (képes havi f.-irat). »Erzséb. királyné turista útjai.«
6263'10 K	—	Szaniszló-pihenő —Tettye.	»Évkönyv.« »Vezetőkönyv.«
633'70 K	A Szárku tövében.	—	»Déli Kárpátok« (negyedévi f.-irat).
2153'60 K	—	—	»Évi jelentés.«
1187'34 K	—	—	»Évkönyv.«
1737'66 K	—	—	»Liburnia« (2 havi folyóirat).

Az egyesület címe	Székhely	Elnökség	Tagok száma, szaporodása +, apadása	Osztályok száma	Évi bevétel
Lengyel Tátra-egyesület. (Towarzystwa Tatrzańskiego.)	Krakó	Elnök : Gr. Wodzicki H. Főtítkár : Dr. Krygowski Pénztáros : Swierz L.	1847 + 241	4	20324'78 K
Osztrák turista-klub. (Österreichischer Touristen-Klub.)	Bécs	Elnök : Dr. Spannagel † I. jegyző : Jaroschek A. Pénztáros : Künstler F.	11062 ?	60	284972'86 K
Német és osztrák alpesi egyesület. (Deutscher und österreichischer Alpenverein.)	Innsbruck	Elnök : Dr. Ipsen K. Titkár : Dr. Huber A. Pénztáros : Posch J.	63077 + 3693	319	399961'39 M
A szász Svájc hegyi egyesülete. (Gebirgsverein für die sächsische Schweiz.)	Dresda	Elnök : Dr. Muth B. † Jegyző : Wallenstein A. Pénztáros : Boehme A.	1281 ?	44	8744'66 M
Anémet turista- és hegyi egyesületek szövetsége (Verband deutscher Touristen- und Gebirgsvereine.)	Strassburg	Elnök : Braun. Igazgató : Dr. Luthmer. Pénztáros : Neuerburg.	134000 ?	53 egye- sület.	2643'77 M
Svájci Alpes-klub. (Schweizer Alpen-Club.)	Solothurn	Elnök : Dr. Schöpfer R. Titkár : Walker A. Pénztáros : Branschi Gy.	7778 + 549	49	61398'50 Fr
Olasz alpesi egyesület. (Club Alpino Italiano.)	Torino	Elnök : Grober A. Titkár : Cibrario L.	5600 + 160	32	45179'00 L
Francia havasi klub. (Club Alpin Français.)	Páris	Elnök : Schrader F. Titkár : Joanne P. Pénztáros : Garbe H.	5908 + 376	53	101519'97 Fr

Évi kiadás	Uj menedék-házak építése	Uj utak építése	Irodalom
20246'13 K	A Tengerszem-tónál ideiglenes kunyhó.	Buczynowo-Kozia.	»Pamietnik« (évkönyv).
248618'68 K	A Raren-en. A Hochschwab-on. A Mugl-on.	Teufelslöcher—Hochfeiler. Sct.-Leonhardsattel-Uschowa. A Hochobir-ra.	»Österreichische Touristen-Ztg.« (2 heti folyóirat).
364620'04 M	A Hornbachketten. Branduerfener-en. A Schönau-on A Fejadán.	A Hochwild-en át. Langtalereck—Schwärzenkamm. Schwarzbachl-Kohler-alpe. Jamtal—Bielerhöhe. Losenstein—Schieferst. Bodent-Matschacher A	»Zeitschrift« (évkönyv). »Mitteilungen« (2 heti folyóirat).
7567'63 M	A Wettinhöhe. A Beitenstein-en. A Gözingerhöhe-n.	Gorischstein-Papstein. A Felixturmra.	»Ueber Berg u. Thal« (havi folyóirat).
1403'80 M	—	—	»Der Tourist« (2 heti folyóirat). »Deutsches Wanderbuch.«
65215'62 Fr	A Spitzmeilen-en. A Mönchjoch-on. (a régi helyébe). Az Oberaarhorn-on. (a régi helyébe).	Glas—Pitz Beverin. Sántis—Altmann. Schludersee Maiensäss—Calrosa.	»Jahrbuch« (évkönyv). »Alpina« (2 heti folyóirat). Az »Echo d. Alpes« támogatása.
46712'00 L	?	?	»Bollettino« (évkönyv). »Rivista mens« (havi folyóirat).
84051'90 Fr	A HyppolitPic-en	?	»Annuaire« (évkönyv). »La Montagne« »Revue alpine« (havi folyóirat).

Apró közlések.

A Javorina—lyssapolanai közút s a Bialkahíd.

Kilenc esztendeje annak, hogy egyesületünk a címben említett út és híd kiépítésére irányuló actióját megkezdte. Majdnem jubiláris idő! De végre is határozott sikerről számolhatunk be. Az építést kiadták a vállalkozóknak, s mire e sorok az olvasóközönség elé kerülnek, már meg is indulnak a munkálatok. A számítások és szerződések szerint *a híd már f. évi július közepén, az út szeptember végére átadható a forgalomnak.*

Az építkezés célja a szepesbéla—javorinai törvényhatósági közút összekötése az osztrák területen már kész, a Zakopane s a Halas-tó felé irányuló turistaforgalom szolgálatában álló úttal.

Turisztikai jellegűvé, 2,712 km hosszúságban építik az utat. Korona-szélessége 7 m; útalapja 4 m széles; 15 cm vastagságban gránitkőből rakják s 10 cm magasságú mészkőkavics-réteggel terítik le. Végső pontja a Bialka határpatak. Az úttestben épülő áteresztők: a gyári csatornán át 3 m nyílású vasgerenda-híd, két 1 m-es és két 0,8 m-es átmérőjű betoncső.

A Bialka-híd az út végső pontján, 20 m nyílással épül a határpatakon át. Egyik hídfője a magyar, a másik az osztrák határon lesz. Alsó építménye az ottani gránitkőből, a felső vasból készül, s így a két ország útja maradandó kötést kap.

Az építkezés k. b. 68,000 K-ba kerül, mely összeghez Szepes-vármegye 30,000 az állam 30,000 és Galícia a híd fele költségével, vagyis 8000 K-val járul.

Kitartás sikerre vezet!

A Hernád-áttörés téli öröme.

Szeretetre méltó a turista-népség, de élehetlen és hűtlen. Így gondoltam eddig. Szeretetre méltó, mert nyáron százzszámra is fölkeresnek, s akkor sok örömöm telik ebben a pajkos, friss kedélyű sokadalomban; de élehetlen, mert évről-évre hiába várom tőlük hiuságom teljes kielégítését; hiába tartogattam eddig föl nem derített szépségeimet a bátorság jutalmául annak, aki mer. És hűtlen is ez a céh, mert télen egészen magamra hágy. Eddig még valahogyan elviseltem ezt az állapotot; hanem újabb időben mi történik? járkálnak biz azok télen is, úgy neszelem, de haj! ahhoz a híreshez, az ország százsorszépéhez. Röviden szólva: az én állapotom eddig csak a nyári időre szóló örökös jegyesség volt. Hiába építettem nekik a legszebb — ha nem is arany, de — jéghidat. Fölcifráztam magamat mindennel, ami csábító és bohó; jéghidamon csak a szomszédos falvak munkásai járkáltak, szánjukon fát szállítva. Hiszen sokra becsülöm ezeket is, de hát együgyű tekintetük meg sem akadt díszemen.

Az idei tél is már-már elmúlt. Eljött a február; menyasszonyi fátyolom tündöklő fehéren, tisztán borult reám; bizony nem egyszer hullottak már könnyeim, melyek éjente gyöngyszemekként fagytak orcámhoz; annál szebbnek tudtam magamat. Most, most ide, ti csapodárok; ide, és térdre előttem! S íme: február 3.-án, délelőtt 8 órakor 4 sajátságos alak tűnt föl közelemben, a Massánál. Hátzsákot viselnek és szöges botot; nem hittem szemeimnek. Teremtőm, hisz ezek Ők! Elpirultam. De most nyugalom, úrrá kell lennem; most vagy soha! Csakugyan leszálnak hozzám. Hadd lássam csak jobban őket. Micsoda sapkák, téli kabátok, nyakkendők, szöges cipők; a zsebükben jégpatkó csörög; hogy neki cihelődtek az aranyosak! Tartanak tőlem.

Nagy óvatosan teszik meg az első lépéseket a jégen; meg-megállnak, körülnéznek; az arcuk földever. Már is? Persze, itt még sohasem álltatok, legalsó sziklakapum kellő közepén. S azt hiszitek, hogy most már fenéig tejföl a világ; de nem oda Buda! 300 lépés után jéghidam kacérkodni kezd, s az én embereim bátorsága oda volt. Föl az erdős partra, a hóba taposott ösvényre! Próbára kell őket tennem, de hogy a kedvüket nagyon ne szegjem, kis csábításra is volt gondom. Útjok mellé rendeltém szolgál-

népemet: törpéimet, óriásaimat; ezek pompás élőkép-csoportozatokat alkottak, persze erdei és téli modorút; itt egy kis baba cukrot nyújt a medvének, ott a serdülő ráborul az anyjára. amott a sisakos csendőr ráteszi kezét a szökevényre, s így ment ez kifogyhatatlan alakváltozatokban végig a Jezsuita-malomig. Ők persze azt hitték, hogy ez mind hóval! fődött, kisebb nagyobb fenyő, szikla.

A malom fölötti kerülőháztól kissé tartottam, mert annak meleg szobája ilyenkor csábító; de be sem mentek. Az ottani forrás vize most is vígan csörgedez, de nem kérnek belőle. Biztosan bor van náluk. Látva eddigi elszántságukat, tovább folytattam a próbára tételt. A Lesznicáig csak tessék a leszánkázott parti úton maradni, és pedig itt dísz nélkül! Ezt is megállották, sőt egy kis téli szellő sem lohasztotta le kedvüket. Erre már egészen neki bátorodtam. Rendelkezés: a Lesznicán, túl is kutya-agonlás a parton, majdnem térdig érő, laza hóban, viszont azonban föltártam nekik azt a főséges tájat, amelyért nyáron is rajonganak. Izzadtak szegények, de már fogva voltak. Szemük mindinkább odatapadt a vaskapu várszerű bástyáira, melynek hódíszét tündérszépen ragyogtatta a nappali csillag. Ennyi hódítástól meghódoltam. Ez a kitartás ellágyította szívemet. Már a világért sem tudtam volna őket kitenni annak, hogy a Béla-patak hídján átkelve, az annak bal partján vezető sziklás, síkos, exponált ösvényre menjenek, s úgy szálljanak le jegemre. Jösztek csak le egyenesen hozzám, most már a tiétek vagyok; itt az ép jéghíd, le ide, még a Béla-torkolat előtt! Jöttek is ám; a legelől járó olyan hevesen igyekezett le a lejtős, mély hóval takart partomon, hogy hátszákostól remek bukfencet vetett. Fölkászolódva ijedten tapogatta meg a hátszák tartalmának egyik részét, valami palack-alakot; ez sem becsüli valami sokra a vizet! Ez az »esemény« $\frac{1}{2}$ 11 órakor történt.

Az a rész következett, melyet ember fia nyáron nem láthat. Innen készítettem a legnyugodalmasabb jéghidat is. Ezt hó éppen csak annyi borítja, hogy az út csúszós ne legyen, bár jól tudom, hogy turista-barátaim itt-ott nem vetik meg a sikamlósat sem. Sziklapartjaim eleintén nem magasak, de mészvoltuk változatos alakot ad nekik. A torkolattól 7 percnyire kis meglepetést rendeztem. Ha eddig visszatekintgettek, még egyre láthatták a Vaskapu meredek falait, de most ugyane parton följebb nézve, a hegy gerincét koszorúzó fenyők sötétjéből óriási mészkő-torony meredezett ki hirtelenül ég felé, főséges, tiszta

ragyogással. Ezt sem látta még turista. A jég legközelebbi nyílt helyén nem tévesztette el hatását, amit ott vendégeim számára rendeztem; a jég széleit tekebábu alakú jégcsapokból álló galléria díszítette; nincs az az esztergályos, aki ennyi tökéletességgel készítette volna el azokat; ilyen kristályosakat meg éppen nem; nagyságukban, egymástól való távolságukban művészet-főlötti változatosság és összhang egyesült. Az ilyen helyek néha ijedséget is okoztak a jövevényeknél, ha a jég repedezett. Vitéségük e megható jelét persze messze eldördülő kacajom követte. Hogyne? Nem volt mitől megijedni, mikor a jég száz ilyen legénynek is helyt állott volna. Hisz fél méternyi vastagságot ők maguk is láttak a nyílt helyek szélén. Hogy a fülnek is jusson valami, némelyik ilyen nyíláson az alászorult levegő rhytmikus, az ágyúszóhoz hasonló dörgést hallatott. Látván azt, hogy e helyek már nem ijesztik őket, s hogy ezekben kedvük telik, további újtokra fokozódó számmal és szépséggel varázsoltam eléjük ilyeneket.

Sziklapartjaim is mindjobban actióba léptek. Egyik fülkájuk tetejéről elhalt légycsalád jégcsap alakjában csüngött alá. Az odvak egyre szaporodtak, velük együtt a parti jegképződések. Itt derék vastagságú jégforrás, tisztán a sziklából törve elő, amott a parti szurdokokban egyre hatalmasodó, glecserszínű, fagyott vízesések. Följebb mind határozottabban fejlődnek ki mészdolvaim. Az egyiknél a legkandibb, egy hórihorgas alak megáll és betekint. »Ide, ide!« Mennek oda a többiek. Egyszerre csak megáll a csoport, és általános »áh!« — ez volt a véleménynyilvánításuk. Majd egészen behatoltak. »Jégbarlang!« »Micsoda fagyott vízesés!« »Jégfüggöny!« »Stalaktit és stalagmit!« »Lepedőbe burkolt kísértet!« »De hencegve pöffeszkedik ott az a pohos fráter, pedig ugyancsak vékony lábbon áll!« »Remek kékes és zöldes atlasz!« Ezek hallatszottak ki a hangzűravarból. További újtokban se szeri, se száma nem volt az ily fajta meglepetéseknek. Majd csipkés, filigrán alakjaival, majd hatalmas tömegével hatott a parti jég. Közben a sziklapartok mind följebb-följebb törtettek. Most már azt sem tudták embereim, lenézzenek-e, vagy föl. Semmiképen sem tudtam volna őket kiriasztani a má-morból; magam is végképen elbódultam hiúságom győzelmétől; ez okért teljes megnyugtatóra és kényelmükre szépen leszánkázott útad adtam lábuk alá. A sziklaalakulatok hatalmas méreteikkel, alakváltozásaikkal, fenyő- és hódíszkkal, az aljukon csillogó jégképződményeikkel

egyik meglepetésből a másikba ejtették az ámulókat. Vagy tíz részletre rámondták, hogy ez igazán a legszebb. Így közeledtek a letánfalvi malom felé. Ettől 10 percnyre nyújtottam nekik a valóban legremekőbb ilyen sziklarészletet, azután szét tárult körülöttük a malom körüli hatalmas, mennyei sziklacirkuszom. Némán, meghatottan haladtak keresztül ezen, s $\frac{1}{2}$ 12 órakor a molnár meleg szobájában állottak. Előbb azonban módjuk volt a házórző kutya kötelességtudásáról alapos meggyőződést szerezni.

Az átmelegedés igen jóízűen folyt le, és pedig külsőleg és belsőleg. Azt a boros palackot olyan szeretettel vették körül, de olyaunal ám, hogy szinte féltékenységre estem. Ez volt az esküvői lakoma.

Még k. b. másfél órai kényelmes gyaloglásuk volt azután a jégen. A malom fölött mintegy félóráig tart a szíkla- és jégalakok szépségversenye. De határozottan a sziklavilág nagyszabású fejlődése, annak függönyzetes elrendezkedése, hatalmas arányai ragadják itt el a győzelmi pálmát; a jégnek azonban szintén van új érdekessége; elárulja, hogy — no hogy az én ruhám nem mentes a bolhától. Senki se gondoljon rosszat; csak hóbolha ez, mely kedves változatosságot visz be az atlaszdíszbe: fekete pettyezetet. Volt részük szarvas-, vidra- és egyéb állatnyomok nézésében is. Utolsó gyönyörködésüket a felső sziklakapu keltette, s most kiragadták magukat öleléseimből.

Káposztafalván Fuchs kávéja kétségtelenül jobban ízlett nekik, mint nyári kirándulásaik alkalmával; végül pedig gyöngéden hazahintázta őket a Pullman-kocsi. Most vették észre, hogy hiábavaló volt a nagy fölszerelés; nem kellett itt sem az a nagy öltözködés, sem a szöges bot, még kevésbé a jégpatkó. Hát máskor kissé több bizalmat, jó barátocskáim, különösen ha reggel — 9, délben 11° C-t mutat Iglón a hőmérő. A széltől pedig megvédnek szikláim.

Még valamit az orvosokhoz. Látogatóim közül ketten kis torokgyulladással jöttek hozzám. A következő nap reggelére az egyiké javult, a másiké egészen eltűnt.

Tudtam, hogy ha egyszer belém haraptak, nem sokáig váratnak újabb látogatásukra. Február 11.-én 8-an rándultak ki ide, köztük egy hetvenkét éves agg és két gyermek. Most már ügyesebben közelítették meg. Letánfalváig vonaton jöttek, innen $\frac{3}{4}$ óra alatt a malomhoz

érték. Ezek már fényképeket is vettek föl, de megmutattam, hogy az én bájaimat nem lehet egykönnyen papírról élvezhetővé tenni. Aki látni akar, jöjjön ide maga!

Ugyanez úton február 13.-án megint négyen jöttek, köztük két hölgy is. De hát én már csak jobban kedvezek a bátraknak, az elsőknak. Kegyetek, tisztelt hölgyeim, szíveskedjenek helyenként egy kis vizet is taposni. Tudtam, hogy e rendezéssel kedveskedem a férfiaknak! De azért fölfelé is jutottak fél óra járásnyira, lefelé is a Béla-patak torkolatáig, s aztán szépen visszatérve, s újból szemlélve a látottakat, visszagyalogoltak a letánfalvi állomáshoz. Az egyik hölgynek jégmadarat — de jégből valót! — varázsoltam útjába. Szépen becsomagolta kendőjébe, s úgy vitte haza, persze a vasúti kocsiból kiakasztva. Haza vinni haza vitte, de hogy férjének kedvére való vacsorát készített-e belőle, azt már nem hiszem.

Az utolsó csapat — 10 tagú — február 18.-án rándult hozzám. De ezeket már a jövő télre kívántam magamnak biztosítani. Jöjjenek csak még egyszer! Vizem állotta útjokat, de igyekezetükből vettem észre, hogy a jövőben várhatok tőlük valamit.

Igy telt el ez a telem. Vége a jegyességnek; boldog voltam, s tudom most már, hogy jövőm is van. A turisták nem élehetlenek, a turisták nem hűtlenek, csak szeretetre méltók, mondom most már.

Sz.

Olasz turista a Tátrárói.

Az olasz alpesi klub 1904—5-ödiki évkönyve, a Bolettino, mely közel 500 oldalra terjed, dr. Dainelli Giotto tollából eredő, a Magas-Tátrára vonatkozó cikket is tartalmaz. Ebben a szerző érdekesítő módon írja le azokat a kirándulásokat, amiket 1903-ban tett a Tátrában. Krakón, Zakopanén át utazott, ahol nyelvi nehézségekkel kellett küzdenie, mert hát a német nyelv tűrhető ismerete mellett sem tudta magát megértetni; még a szállóban sem tudott — amint ő mondja, — a pincérekből egyetlen német szót is kipréselni. Csupán annyit tudott meg, hogy minden hely el van foglalva. Így más nem maradt hátra, mint batyuját fogni és a Tátra-egyület (Towarzystwa

Tatranskiego) fölkeresésére indulni, amelylyel még Olasz-honból levelezett, s amely arra ajánlkozott, hogy tátrai kirándulásaiban segítségére lesz.

Ánde itt is, az előkelő klub elegáns helyiségeiben, azt kellett tapasztalnia, hogy ez urak ugyan a legjobb akarattal, de csak nagyon hiányos nyelvismerettel rendelkeznek. Végre mégis egy hölgy közvetítésével, akit a klub egyik igazgatójával magánlakásán keresett föl, s aki olaszul beszélt, meg tudta magát értetni s közölhette idejövételének célját.

Egyéb akadályok legyőzése után — az urak t. i. magasabb túrokra nem tartották őt képesnek, — végre mégis csak el tudott jutni a Halas-tóhoz és a Tengersizemhez. Az ott látottak csodálattal töltötték őt el. Azután áthág a Hunfalvi-horhoson s eljut az »elragadó« Csorbai-tóhoz. Innen Tátrafüredre gyalogol, mindenütt magasztalva a bámulatos kilátást.

Megmászsza a Ferenc József- és Jégvölgyi-csúcsot, s mindkét túrról, valamint az egész Tátráról igen elismerően nyilatkozik. A dobsinai jégbarlanghoz is ellátogat, s leírását így fejezi be:

Bár nem nagyon magas a Tátra, mégis a főnhavasok jellegét viseli magán, mert annak idején olyan hatásoknak volt alávetve, melyek a főnhavasoknak megadják sajátos alakjukat. Hiányzanak a jegesek, s ritkák a hómezők is, azoban a jégkorszakra mutató nyomokat minden lépésnél lehet találni. A kopár falak meredeken és szirtesen, gyakran függőlegesen törnek a magasba, de teljesen különböznek a Dolomítoktól a mi hegymászóink ama hegy-típusától, melynek csupasz szikláin kizárólagosan gyakorolják hegymászó sportjukat. A Tátra csúcsai nem letompítottak, hanem tetejük ezer keskeny élbe szakadozott, számtalan csücskébe hasadozott, úgy hogy alak, vonulat és közetének sajátossága tekintetében egészen különös jellegű mutat.

Aki könnyen végezhető kirándulásokkal megelégszik, ilyenekre tetszés szerint, minden irányban indulhat. Kényelmes utak, melyek sűrű hálózatként járnak át a hegycsoportot, minden irányban vezetnek, még magas, meredek hegyoldalakra s a legmagasabban fekvő gerincekre is. Aki azonban a hegyeket inkább elméletileg s bizonyos tiszteletteljes távolságról szereti, azon a sok telepen, mely a hegység alját gyöngyfűzérként veszi körül, kényelmes szállókban, ahol az idő vidám társaságban gyorsan telik, mindeennemű eszközt találhat arra, hogy

a M.-Tátrát összes oldalairól és minden kilátópontjáról csodálhassa, anélkül, hogy veszedelmeknek és kényelmetlenségeknek tenné ki magát. Aki azonban az elegáns szállók raffinált kényelmességeit megveti s nem kedvelője a mindenki részéről hozzáférhető túroknak, aki kemény erőfeszítést és komoly nehézségeket keres, hogy testét lelkét acélozza, a meg nem mászott magaslatok és szűz csúcsok választásában követheti szeszélyeit; szenvedélyeit kielégítheti, s új babérokat szerezhet.

Bárhová mentem, amint megtudták, hogy olasz vagyok, csodálatot keltem, mert — amint látszik, s amint ezt mindenütt meg is mondták, — ott még olasz sohasem mutatkozott, míg az angolok, németek, franciák, ha nem is túlságos számban, mégis helylyel közzel ellátogatnak a Tátrába. S ezért szívesen teszek eleget annak az óhajnak, hogy a Tátra szépségeinek kiemelése által másokat is rábírjak annak fölkeresésére. Meg vagyok arról győződve, hogy csak javunkra válhatik, ha más népek látják, hogy az olaszok is utaznak, főképen pedig, hogy értenek az utazáshoz.

Uj kalauzkönyv.

A M. Kárpátgyesület »Sziléziai« osztyályának elnöksége (Breslau) az ezidei utazási idő kezdetével a Müller & Seiffert könyv- és műkereskedés (Breslau, Ritterplatz, 5.) bizományában »Wegweiser für die Hohe-Tátra« cím alatt kalauzoló könyvet ad ki, melyet Müller János elnök szerkesztett, s amelyhez Schmidt Márta által rajzolt áttekintő térképet is mellékeltek.

Ez a könyv tisztán gyakorlatias szükséglet eredménye s az enemű követelményekkel számol. 12 esztendő óta vezeti az elnök a tájékoztató állomást, s e hosszú idő alatt gyakran merült föl a Tátra-utazás rövid és kényelmes vezérfonalának megóhajtása. Tehát e könyv használhatósága épen a rövid, áttekinthető tájékoztatáson alapszik, s olvasókönyv nem akar lenni. Rövidsége dacára elég ujat is nyújt. Uj benne a menedékházakból kiinduló túrok csoportosítása; természetesen tárgyalja a nyaraló telepekből a menedékházakhoz vezető utakat is. Uj a legjelentősebb hegységátjárók összeállítása, melyeket a mű külön túrokként tárgyal. Mindegyik területen kikapcsolja

a kevésbé fontos útirányokat, ami által a kiválogatás szempontjából nagyobb áttekinthetőség és kényelem érhető el. Mert a tapasztalat azt mutatja, hogy a fősaisonban gyakran nem lehet kalauzt kapni, bizonyára sokaknak kellemes, ha minden túrnál megtalálja annak jelzését, hogy a kalauz csak gyakorlatlanoknak, vagy pedig gyakorlottaknak is szükséges-e.

A térkép értéke is annak áttekinthetőségében rejlik, melyet egyszerű ábrázolás és színes kivittel érték el. Az elnökség e könyvecske kiadása által, mely minden könyvkereskedés útján egy márkáért megszerezhető, sokak óhajtatásának teljesítését reméli s azt, hogy a Tátrának új barátokat szerez.

*A Magyarországi Kárpátgyesület
»Sziléziai« osztyálynak elnöksége.*

Dr. Ottó Ágoston magas-tátrai kalauza

(»Führer durch die Hohe-Tátra«.) e tavaszon hatodik kiadásában jelenik meg. E könyv visszatükrözteti a tátrai turisztika meglepő fejlődését, melybe az utóbbi években friss élet ömlött. Számtalan csúcsot másztak meg első ízben; más, már ismert csúcsokon pedig új föl- vagy lejáratokat találtak, s a külföldi csúcsmászóknak a Tátra iránt való érdeklődését az alpinisztikus irodalom számossabb cikke fölbresztette. Szerző 16 esztendő óta szenteli magát a Tátra részletesebb földerítésének, s a túrok legnagyobb részét saját tapasztalatai és szemléletei alapján írja le. A többiét ama csúcsmászók saját szavaival adja meg, akik azokat fölkeresték. Így a túrok fölsorolása nemcsak tökéletes, hanem föltétlenül megbízható is. A könyv — igen sűrű nyomás mellett — 227 oldalra terjed; a betűrendszerinti tárgymutató 1546 nevet tartalmaz, jelölül annak, hogy mily behatóan tárgyalja a Tátrát s annak környékét. Az utóbbi kiadásokhoz hasonlóan azokat a hegyi túrokat, melyek csak csúcsmászókra nézve érdekesek, az általánosan fontosaktól apróbb nyomás különbözteti meg. A könyv külső kiállításában sokat nyert, mert első ízben jelenik meg csinos kötésben. A Tátrába vezető utak térképecskéje egészen új metszésű s a becses kalauz díszére válik.

„Barangolások a Magas-Tátrában.“

Útirajz, írta: dr. Flórián Károly. Kiadta Kósch Árpád, Eperjes. Ára 1 K. A hegyek világáért való rajongása újból megszólaltja a szerzőt. Teszi ezt pedig oly módon, hogy minden szavából kiszól a hozzáértés és a szeretet. Szakavatottsága turistákra nézve igen használhatóvá teszi a füzetet, lelkesedése pedig, mely ékes, poetikus stílusban jut kifejezésre, sokakban keltheti a hegyjárás megóhajtását. Ezúttal a Csorbai-tótól a Vadorzók-hágóján, a Halas-tavon, a Lengyel-öttavon, a Zawrat-on át Zakopane-ra vezet el bennünket, minden lépést turisztika-történeti és ethnográfiai, helyrajzi és természetrajzi magyarázatokkal fűszerezve. A művet 9 gyönyörű, fényképfölvételek után készült kép díszíti. Melegen ajánljuk e könyvet mindazoknak is, akik a Tátrát írásból akarják megismerni; különösen azonban olyan turistáknak, akik a benne leírt útakra nézve előleges tájékozódást akarnak szerezni.

K.

„Havasi növények gyűjteménye.“

A hazai tanulóifjuság, turisták és természetkedvelők számára, különös tekintettel a hazai viszonyokra összeállította Bátori Á. Kiadja Várnay L., Szeged—Budapest. Egyes gondolatot valósított meg a szerző e hézagpótló művecske szerkesztésével. Aki kezdő botanikus, vagy aki egyáltalában nem is akar a növénytannal foglalkozni, csak szereti a hegyi virágok szemet gyönyörködtető fajait, ezt a zsebben alig észrevehető füzetecskét magával viszi, és amint elébe kerül a flórának valamely bájosabb gyermeke, kis keresés után már könnyen megtudhatja ennek nevét, hovátartozandóságát. Erre a füzetecske 97 színes, jó kivitelű növényképe könnyen vezeti rá, a füzet végén levő »Magyarázó jegyzetek« pedig teljesen eloszlatják a netán még fönmaradó kételyeit, amennyiben ezek a képekben föl nem tűntethető körülményekre is fényt vetnek. A 14. számú képnél azonban az a kellemetlen hiba esett meg, hogy a *Trollius europeus* helyére az *Aquilegia vulgaris* képét nyomták. Egyébként hibátlan,

megbízható a felölelt anyag. A Táttra vendégei ugyan hiába fogják keresni egyik-másik dédelgetett kedvencünket, a *Primula minima*-t, a *Soldanella alpina*-t, a *Swertia perennis*-t stb.-t, egyébként azonban jól tette a szerző, hogy a kiválogatásban mértéket tartott, mert nagyrészt ezáltal érthette el a növényalbum két igen kívánatos tulajdon-ságát, a könnyű áttekinthetőséget és az 1 K-nyi árt.

K.

A Táttra-csúcs.

A Táttra-csúcs az utóbbi években a hegykúszók részéről kiváló figyelemben részesült. Én Franz János és Bräuer János kalauzokkal az 1904. év júliusában elsőül másztam meg e csúcsot a Ganek és Táttra-csúcs közti éjszakai gerincen át, s a következő napon id. Franz János kalauzzal ugyancsak elsőül a Hunfalvi-horhoson kezdődő gerincről a Róth Márton-csúcson át; az utóbbit ezúttal szintén első ízben mászták meg. Mindkét följárat az 1. mellékleten, melyet Chmielovsky Janusz a Ganekről vett föl, jól áttekinthető.

Azon a gerincen, mely a Ganekről vonul a Táttra-csúcsra, két nehéz helyen kell áthatolni. A Ganek alatti Ruman-horhostól az ember a gerincélre úgy jut, hogy a Ruman-tó felé hajló sziklalapokra mászik, melyeken azonban jó támasztékok találhatók. Fölérve, követi az éles gerincet annak k. b. a közepén levő megszakadásáig, mely túlhajló. A gerinchorhosba való leszállás az első nehézség. A kötél odaerősítésére kitűnő sziklatömb, melyen most is ott függ kötélhurkunk, lesegít. A gerincnek most következő második része gyakorlottak számára jó fogódzkodói miatt nehézséget nem okoz. A képen jobbra lent levő, világos sziklatömbön elérjük a Táttra-csúcs éjszakai gerincét. Ezt a nyilvánvalóan villámsujtott gerinc-tornyot az egész túr legnehezebb helyének tekintem, különösen azért, mert áthajló. Itt Bräuer föl kellett emelnünk, s ő aztán kötéllal fölsegített bennünket. Két ide erősített vaskampó jól átsegítene rajta. E gerinc-torony útbajtése helyett talán a Cseh-tó feié irányuló oldalon egy darabnyira le lehetne szállni, hogy az ember a gerinc-torony mögött a képen feketén kiemelkedő résben érje el a gerincet. Lehetséges azonban, hogy itt sem kisebb

a nehézség. E kis rés mögött az ember a jól látható éjszakkéleti gerincen jó pázsit-párkányokon át fölhág a Tátra-csúcs mellékgerincére. Az egész útirányt kőgarmadakkal jeleztük.

Egy nappal később Franz Jánossal az éjszaknyugati gerincről a Róth Márton-csúcsra át másztam meg a Tátra-csúcsot. A képen látható gerincet a Hunfalvi-horhostól egészen annak legmagasabb emelkedéséig, a Róth Márton-csúcsig követtük, anélkül, hogy a négy ott elhelyezkedő gerinctaréjt, mely sok érdekes kúszóhelyet nyújt, megkerültük volna. A Róth Márton-csúcs orma hosszúra nyúlik s nagyobb kőgarmadával van jelezve. A Róth Márton- és a Tátra-csúcs között tisztán lehet kivenni két gerinctornyot, melyek közül csupán a hátulsót másztuk meg, mert az első nagyon is omlékony; talán még belátható időben le is dől a Csehtóhoz. Kis törmelékhalmon tovább követjük az éjszaknyugati gerincet egészen a Tátra-csúcs főformának most már csaknem függőlegesen kiemelkedő faláig. Egy a gerincélbe ékelődő sziklatömbön át, mely a rálépésnél inog, az ember eléri a képen szintén látható, tíz méter magas függőleges fallépcsőt. Ámde ezen át kitűnő támaszkodók segítenek. Az éjszaknyugati gerincnek most következő utolsó része több nehézséget nem nyújt.

E följáratnak a Róth Márton-csúcs mögötti utolsó részét a Kogutek felől jövő turistáknak ajánlhatom, mert rövidebb idő alatt vezet a Tátra-csúcsra, mint az eddigi útirány.

Dubke E.

Árkedvezés tanulók számára.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterium 4059/1905. sz. a. kelt leiratában arról értesítette az oktató-intézetek igazgatóit, hogy a Szent-Iványi-Csorbató és Tátralomnic nyaralótelepeken lévő szállók jelenlegi bérleje az idejekorán jelentkező ifjúsági tanulmányi kirándulók részére az elő- és utóidényben a rendes árakból 50% kedvezményt engedélyez.

A megkeresések a »Magyarországi szálló- és fürdő-vállalat Részvénytársaság« címére (Budapest, Kossuth Lajos-utca 6.) intézendők.

E hír közlése mellett nem hallgathatunk el két megjegyzést.

Akinek tapasztalata van tanulókirándulások vezetésében, tudja, hogy tanuló-tömegek (egész osztályok, intézetek) között mindig sok olyan ifju akad, akinek a szóban forgó telepek árainak 50%-a is nagy pénz. Azt is tudjuk, hogy a többi Tátra-telep mily humánusan s a saját érdekében okosan (hiszen az ifjak egy része megszereti a Tátrát, s akkor felnőtt korában is visszakívánkozik oda!) fogja föl ezt az ügyet, amikor tanulóknak igazán csak a saját költségét számítja föl; némelyik pl. egy ágyért éjjelenként 20 f-t. Ha evvel szemben kiszámítjuk azt, hogy a Csorbai-tó és Tátralomnic árainak 50%-a mit jelent, méltán kérdezhetjük: miért támogatja legkevésbé éppen e két, az állam tulajdonát képező telep a tanulók kirándulását?

A másik megjegyzésünk, hogy a szálló- és fürdővállalat vezetőségével való levelezés minden esetre nehézkessé teszi a rendezést. Vajjon teljesen kizárt dolog volna-e az, hogy az iskola közvetlenül a teleppel tárgyaljon?

Igazán égető ügygyé fejlődött már a tátrai diák-szállók létesítése!

Fürdőinkről.

Pöstyén.

E név hallatára ki nem gondol mankóra és tolószékre, podagrás és reumás, bénult és tört tagokra? Csak aki látta mindeme szomorú és sajnálatraméltó alakokat, akik Pöstyén hatásos hőforrásaiban gyógyulást és fölépülést keresnek, csak az tudja kellőképen méltányolni a szenvedő emberiség részére teremtett eme gyógyító víz és a gondos igazgatóság által e cél elérésére és előbbre segítésére létesített berendezések és intézkedések jelentőségét. Ám a természet itt üdülő egészségesekről s tájszépségekről és a változatos kilátások barátairól is gondoskodott, amennyiben e hőforrásokat a Kis-Kárpátok enyhe lejtői által koszorúzott, a Vág habjai által körülöblített, áldott vidékre helyezte. Kies, szemet-szívet üdítő kép!

Nyitra-vármegyében, 162 m-nyire a tenger színe fölött fekszik, nyugat felől részben a Vág jobb partjára támaszkodva, részben e folyó egyik szigetén; keletről a Kis-Kárpátok szelíden emelkedő hegyoldalai határolják; így mindama szépségeket egyesíti magában, melyek a nyugodtan tovahömpölygő víz által széttartott hegyes és völgyes tájak találkozását a szemre nézve kellemessé és vonzóvá teszik.

A szó tulajdonképeni értelmében ama gyógyító fürdőkhöz tartozik, melyeket az orvosi tudomány benső értékük miatt sorol a legjelentősebbek közé.

Hygienikus jelentőségét vizének rendkívül magas, természetes hőfoka (60°C), melyet a beteg állapotának megfelelően többé-kevésbé le kell hűteni, a hőforrások kötött, el nem illanó kéntartalma, mely vegyi alkatánál fogva az egész gyógyító kezelés alatt megmarad a vízben, s végre a forró iszap adja meg neki; az utóbbi speciális gyógyító eljárást tesz lehetségessé: a direkt iszapkezelést, azaz a beteg testrésznak az edényekbe vagy ruhákba töltött iszappal való közvetlen érintését.

Pöstyén több száz éves muitra tekint vissza. Az első orvosi okmány a 16. századból, Wernherustól*) származik, aki 1551-ben a főforrásokról írt, s ezeket részben kiváló erejük miatt, részint rendkívüli eredetük miatt Magyarország többi fürdői elé helyezi.

Istvánfyus Miklós elmondja, hogy Pöstyén városát s annak forrásait 1530-ban s másodízben 1599-ben a török pusztította. Emellett leírja a forrásokat, dicsőíti azok különös gyógyító erejét üdült betegségeknel, főképen bőrbetegségeknel. 1571-ben Kraftheim Crato az iszap gyógyító hatását dicsőíti, 1622-ben Badius András, V. Sixtus pápa udvari orvosa leírja az iszap háromféle használati módját, miközben a külföldiek ottani forgalmát is kiemeli. 1642-ben Trajanus Benschovianus Ádám dicsőítő költeményben énekl meg Treucsént és Pöstyént. 1644-ben Frölich és 1664-ben Zeiler Márton beszéli meg e helyet s a forrásokat. Browne Ede 1671-ben a bankói oldalon, egy Pöstyén szomszédságában fekvő faluban 15 gyógyhatású fürdőt talált, amilyenek 20 évvel előbb állítólag a pöstyéni oldalon voltak. Torkos Justus János pozsonyi városi főorvos 1670-ben nemcsak igen becses történelmi adatokat, hanem a fürdő hatására vonatkozó nagybecsű tudományos megfigyeléseket is szolgáltat. Az ő fáradozának köszönhető, hogy az eltűnt forrásokat újból megtalálták. A források különösen vízáradások után változtatták gyakran helyüket, vagy egészen el is tűntek. Az 1774-ediki nagy vízáradás óta a legnagyobb meleg víztömeg a mostani régi kút helyén bugyog elő. Cranz Henrik János 1772-ben Mária Terézia megbízásából vizsgálta meg a forrást s ennek vizét meg is elemezte. Prohaska tanár, birodalmi tanácsos, 1809-ben a »Medizinische Jahrbücher des oesterreichischen Kaiserstaates«-ben, valamint 1818-ban megjelent irataiban ad hírt a víz kiválóságáról. 1813-ban az összes fürdőberendezések elpusztította a vizár.

A fürdő új föllendülésének tulajdonképeni megindítója gróf Erdődy József. Ő 1821--1824-ig kibővítette, jobban beosztotta a fürdőket, új fürdő-épületet emelt s más célszerű berendezéseket tett. Azóta a gyógyító hely állandóan fejlődik, dacára különböző, különösen vízáradások által előidézett katasztrófáknak, s fénypontját jelenlegi bérlői, Winter Sándor és fiai alatt érte el, akik jelentékeny kiadásokkal mindent előteremtettek, ami a gyógyulást

*) Kurort Pöstyén in Ungarn, Dr. Alter Hermantól, Wien, 1875, Teplitz & Deuticke.

siettetheti, behatóbbá és sikeresebbé, az ott tártózkodást kényelmesebbé és kellemesebbé teheti, s akiknek kezelését, maguktartását körültekintéssel párosított szakismeret jellemzi. Egy forrástól táplált öt nagy fürdőház, melyek közül a legujabb, a lehető legnagyobb kényelmet nyújtó, kényes követelményeket is kielégítő hygienikus berendezésekkel ellátott, 1898-ban épült Ferenc József-fürdő látványosságot képez, közel 400 külön fürdőkabin (kombinált helyi iszapfürdők számára), inhalatorium, gyógy-gymnastika és villamos erőre berendezett zander- és massage-intézet áll a gyógyulást keresők rendelkezésére. Jótékony intézményekben sincs hiány. A katonasághoz tartozók a katonai gyógyházban, nyitrai szegények a vármegyei szegények kórházában, a munkások pedig a külön e célra épült munkás-kórházban találnak helyet; oly jótékonsági berendezés, mely — sajna — még sok hazai fürdőben hiányzik.

A szállást és ápolást a fürdővendégek anyagi viszonyainak megfelelően lehet berendezni, mert a fürdőkezelőségen kívül lakásról magánosok, ételmezésről pedig számos vendéglő is gondoskodik.

Kellemes szórakozást nyújt a 120 holdra terjedő, jól ápolts park, a szép Vág-völgyre nyíló kilátásokkal. A jól berendezett gyógyteremben tánc-, olvasó- és játszó-helyiségek vannak. A vadászat és halászat barátai alkalmat találnak e sportok űzésére. Turistáknak, akik hegymászásra vagy épen nehezebb túrok végzésére vágyódnak, sem Pöstyén, sem annak környéke nem nyújt alkalmas tárgyat. De jutalmazó, szerényebb követeléseket kielégítő, történelmileg nevezetes helyekre irányuló kirándulásokban nincs hiány. Sokat látogatott kirándulóhely az u. n. »Rabló-barlang,« Radosora falu közelében, az erdő szélén. Megtekintésre méltó Nagy-Pöstyén, gróf Erdődy kastélyával s ősrégi templomos-várrommal. K. b. három órai gyaloglással a történelmileg nevezetes Csejthe-vár romjaihoz lehet eljutni. Pompás kilátás kínálkozik a természetbarátnak a temetvényi várromról a Vág-völgyre. Jutalmazó kirándulásokat lehet tenni Galgócra, gróf Erdődy hegycsúcsot koronázó várkastélyához és Lipótvár fegyházul szolgáló várához. Vágujhely, melynek közelében Beckó-vár romja emelkedik, vasúton egy óra 20' alatt érhető el. Régi épületek barátainak a legmelegebben ajánljuk Nagyszombatot, melynek sok templomában kincset érő műtárgyakat halmoztak össze.

L. M.

Feketehegyfürdő.

A Szepesség legrégebb vízgyógyintézeteinek és klimatikus gyógyhelyeinek egyike a Merény bányaváros határában fekvő Feketehegyfürdő, melyet 61 évvel ezelőtt alapítottak Gräfenberg mintájára, Priesznitz Vince elvei alapján. Dacára régi korának azonban korántsem mondható régiesnek, mert csekély kezdetből mindinkább kifejlődvén, amennyire az olcsó árak csak megengedik, az igazgatóság ma is minden lehetőit elkövet még anyagi túlerőltetés mellett is, hogy újabb építkezések, újabb berendezések, egyszóval a korrallal való haladás által régi jó hírnevét megtartsa és növelje. Természetesen a berendezések modernizálásával karöltve a régi Priesznitz-féle módszerek is lényegesen átalakultak, és ma már pótolhattak a modern, tudományos vízgyógy mód elvei, a Winternitz-féle iskola methodusai által; legujabban pedig — ezek is háttérbe szorulnak a németországi úgy nevezett természeti gyógyintézetekben dívó legenyhébb és legkíméletesebb módszerek által, melyek a szoroson vett vízgyógy módon kívül az összes physikalikus gyógyhatásokat is felölelik. Így az utóbbi években különösen a lég- és nap-fürdőket vezették be, és egy alkalmas fekvőcsarnok által a fekvő-kúra, azaz a szabad levegőn való fekvés kúrája is kényelmesen kivihető. Ha az igazgatóság még néhány légkunyhot (Lufthütte) építene, akkor Feketehegyfürdő méltán felvehetné a versenyt a németországi természeti gyógyintézetekkel, — annyival is inkább, mert az összes hazai vízgyógyintézetek közül legelsőnek lépett az említett irányzat követői közé.

Amint a bőséges, kristálytisza forrásvíz alapját képezi a vízgyógyintézetnek, éppen úgy a környező hatalmas fenyvesek és a védett fekvés klimatikus gyógyhelynek teszik igen alkalmassá. A Vaspatak-völgye fölötti 100 méternyi, lejtős hegyoldalon szélesen levonuló mellék-völgyben való fekvése folytán a nyári hőmérséklet 3—4 fokkal hűvösebb, de viszont a téli hőmérséklete ugyanannyival enyhébb a fővölgy hőmérsékleténél. Igaz, hogy az insolatioja (napsütés tartama) a környező magas hegyek miatt rövidebb, mint a széles fővölgyé, de mivel Feketehegyfürdőt csakis a nyári félévben látogatják, e rövidebb insolatio nem káros, sőt ellenkezőleg ennek köszönhető, hogy nyár derekán sincsen rekkenő hőség, hiszen 28°C képezi a maximalis nyári léghőmérsékletet, mely természete-

tesen csakis a déli órákban észlelhető, mert a reggeli és esti, hegynek föl- és hegyről leirányuló rendes légáramlatok kellemesen hűsítik a nyári meleget. Magas fekvése — 660 méter a tenger sz. felett — és a környező hatalmas fenyvesek hatása miatt Feketehegyfürdő subalpin jellegű erdei klímával bír, amit az alföldi nagy városokból ide sereglő törzsvendégek annyira megbecsülnek, hogy évről-évre ide menekülnek az alföldi gyilkos hőség elől, és a mi nyarunkat az ő szempontjukból tavasznak deklarálják.

A 175 vendégszoba elegendő helyet nyújt egyszerre 330 vendégnek — az évi folyó szám rendszeren 700 állandó vendéget mutat ki, — ami már oly tekintélyes vendégsereg, hogy a hagyományos patriarchalis élet mellett is elég nagy élénkség uralkodik a fősaisonban, azaz július és augusztus hóban. Akik azonban a legnagyobb nyugalmat és csendet keresik, és egészen csakis kúrájoknak és gyógyulásuknak akarnak élni, inkább május és június hóban meg szeptember hóban jönnek ide, amidőn a rendszerint kedvező tavaszi, illetőleg őszi időjárás mellett kúrájukat annál sikeresebben végezhetik, mivel a nagyobb sétákra és hegymászásokra a tavasz és ősz a legalkalmasabb évszak.

A vízkúra mellett rendszerint szükséges nagyobb-szabású séták végzésére bőséges alkalmat nyújtanak a környező fenyvesekben vízszintes, lejtős sőt meredeken emelkedő, hol az erdő sűrűjébe rejtőző, hol egyes nyílt rétségekre vagy messze kilátást nyújtó magaslatokra vezető, jól gondozott, számos pihenőhellyel és paddal ellátott erdei sétaút, melyek összes hossza körülbelül 20 kilométert teszen.

Nagyobb kirándulások célpontjai a környéken fekvő vasbányatelepek, úgy mint Bindt és Rosztoka, a Gölnic-folyó menti érdekes városkák, nevezetesen Merény vaskohóval, hámorokkal és távirdaoszlop-telítő teleppel, Svedlér gyufagyárral, Óvíz régi bányateleppel, Remete fűrészgyárral, Prakfalu és Gölnicbánya vasgyárral. A közelfekvő Iglófüröd gyönyörű erdei úton nagyobb, vidám társaságoknak, a világhírű dobsinai jégbarlang erős, kitartó turistáknak képezi célpontját.

Feketehegyfürdő vasúti állomása Igló, a kassaoderbergi vasút fővonalán, honnan a kocsizás kitünő műúton, fenyveserdőkön át $2\frac{1}{2}$ óráig tart. Jelenleg egy keskeny-vágányú vasút épül Remetéről kiágazva Svedléren át Merény végállomással, ahonnan kocsin $\frac{1}{4}$ óra alatt lesz elérhető a fürdő.

A vendégek szórakoztatására társalgóterem, olvasó, zongora, billard, tennis, kuglizó, állandó zene, táncestélyek, concertek, előadások szolgálnak, amelyek úgy mint a hosszú asztalok mellett történő pensio-rendszerű közös étkezés, közös séták, közös kúrák (légfürdő, mezítlábjárás) egymással megösmertetik a vendégeket, a társadalmilag különböző állásúakat is könnyen és természetesen egymáshoz közel hozzák, minek folytán a kedélyes, családias élet és a kényelmes, csupán a célszerűséget szem előtt tartó öltözködési mód minden feszélyezettséget kizár, úgy hogy a vendégek itt nagyon hamar összebarátkoznak és otthonosan érzik magukat, amiért is évről-évre hivatásuk bilincseit lerázva, ide visszatérnek gyógyulni, pihenni, üdülni.

Dr. Bartsch Gusztáv.

Halottaink.

Gróf Csáky Zenó. †

A legnemesebb lelkek egyikének porhüvelyé sírba dőlt. Lehanyaglott a Szepesség kulturális életének fényt és meleget árasztó napja, s utána homály, ridegség, gyász maradt. Az a jószágos, okos szem nem biztatja többé a közjó oltárán áldozók kis csapatát; az egységre vezető csillag többé nem ragyog!

Keresi őt a vármegye köznépe, mert minden gondolata a népjólétet látta végső céljául; igazi demokrata volt. Keresi őt a szellem munkása, mert nála megbecsülésre talált; az ő lelke nemes volt. Avagy mi egyebet lássunk abban, hogy ő volt az ország egyetlen főispánja és grófja, aki katonának nevelt ember léteére oda ült a tanítóság közgyűlési munkaasztalához? Mit abban, hogy a közmívelő egyesület követelte munkára mindig talált időt, s hogy a vármegyében mindenkit ismert, aki a szellemi vagy anyagi haladás terén csak valamennyire is tényező volt? Mi egyebet tartsunk az oly férfiuról, aki áldott szívű hitvesével együtt kicsinyben a Medici-udvarra emlékeztető társaságot vonzott családi tűzhelye köré?

És mije volt ő egyesületünknek s a turisztikának?

Ezt nem tudjátok ti, akik csak ott látjátok az érdemet, ahol az korunk szokása szerint a kellő csillogás és hangos himnuszok kíséretében nyilvánul. Az ő cselekedeteiről ez a máz teljesen hiányzott. De azért mindig ott termett, ahol cselekedni kellett. Melegen, teljes súlyának latba vetésével pártolta egyesületünk s a tátrai forgalom érdekeit a kormány és a Kassa-Oderbergi-Vasút előtt. Nagy és szívós munkát fejtett ki az állam tátrai birtokvásárlásainál. Oroszlánrésze volt a Hálókocsi-társaság tátrai alkotásaiban. Főispánsága alatt kapta meg az egyesület a 40,000 koronás vármegyei segélyt; ugyanekkor egyik

tátrai utat a másik után vette át a vármegye, s amikor ezek, vagy az oda vezető utak fejlesztése volt napirenden, személyes megjelenésével biztosította a sikert, a tökéletes keresztülvitelt. A Tátra területén személyesen őrizte ellen a közigazgató közegek működését is. S ha ma örömmel szemléljük a javorina—lyssapolánai útszakasz és a Bialka-híd épülését, hálatelt szívvel reá kell gondolnunk. Mind megannyi tett, mely eget ostromló szavaknál is ékebben szól! Messzeható, következetes tervek vezérelték ebbeli lépéseit. Lelke előtt lebegett a nagy övút, amelyből azonban még hiányzik a Csorbai-tótól Podbanszkon át Zakopane felé vivő szakasz. Ennek gondja utolsó lehelletéig nyomta ideálokkal telt lelkét. Vajjon élete fonalával nem szakadt-e meg hosszú időre e mű folytatása is?

S mindebben egy érzés vezette: a szeretet. Ugyanaz a honszeretet, mely egykoron a harctérre vezette; a szepesi nép iránti szeretete, s még egy, a leghatalmasabb, a M.-Tátráért való rajongása, mely őt már úgyszólván a halál kíséretében vezette körül búcsúlátogatásra kedvenc tátrai helyeire. »Tudom«, — mondá — hogy nem sokáig élek már, de szeretném még egyszer mind meglátni, ami valamikor föllelkesített!« És valóban megnézte; talán a halál is meghátrált az érzelmek ily fönséges erejétől.

S ezt a férfiut hogyne övezte volna szeretetével és nagybecsülésével a vármegye lakossága? Ennek kifejezései egymásután érték őt, amikor egyesületünk s a Szepesi Tanítóegyesület tiszteletbeli tagjául választotta, az uralkodó pedig valóságos belső titkos tanácsosává tette.

Elhúnyta után pedig nem merülhet el az a név a feledés homályába, valamíg a Tátrában az emberek sürgésforgása zsong. Mindaddig, valahányszor e remek sziklavilág emelkedettebb rezdülésre indítja lelkünket, hassa át gondolatainkat, érzelmeinket a róla való kegyeletes megemlékezés aranylehellete; mert a tátrai forgalom mozgásaiban az ő lelkének ereje is működik; ha a Szepesség népe e forgalomnak hasznát látja, abban föltaláljuk az ő aranyvá változott munkájának eredményét; s ha ott ma könnyen közelítjük meg a természet nyujtotta örömeiket, ezeket az ő hatalmas keze emelte hozzánk közelebb.

Fogadd haló poraidban is, te fenkölt férfiú, hálánk, elismerésünk örökké viruló gyopárkoszorúját!

Karoliny.

Szentiványi József. †

Gazdag aratása volt ezidén a halálnak a M.-Tátra és egyesületünk barátai sorában. Pusztító keze épen a legnemesebb szívekre talált. Szentiványi József nincs többé, aki nélkül a Csorbai-tavat eddig el sem tudtuk képzelni; elköltözött a nyugati Tátra jó szelleme!

Szentiványi József Budapesten, 1817-ben született. Tanulmányainak befejezése után a harctérre szólítja őt a haza sorsa, ahol Görgey vezérlete alatt dicső napokat látott. A szabadságharc után bekövetkezett elnyomatás idejében fokozódott buzgalommal és önfeláldozással szolgálta nemzetünket, amikor az üldözötteknek menedéket nyújtott házában, melyet a zsarnokság is tiszteletben tartott.

Egyesületünknek s a tátrai kulturának mindig pártfogója, hű barátja volt. Ott állott már az egyesület bölcsőjénél is, és az alakuló közgyűlés bizalma őt a választmányi tagok sorába állította. Készségesen engedett az egyesület ama kérésének, hogy a Csorbai-tónál levő házát ideiglenesen bocsássa a turisták rendelkezésére, míg ott menedékházat építenek; ezt a kunyhót hálából József-menedékháznak nevezték el. 1879-ben az elnöki tisztséget ő viselte. A turista-út költségeihez 400, a Podbanszko felé épített gyalogösvényéhez 400 K-val járult. A Gyömbérré lovagló, a Bástyára gyalog-ösvényt építtetett. Nagy része volt a Liptói osztály megalakulásában, s ennek 1884-ben alelnöke volt.

A Csorbai-tónál álló villájával — a Tátra magyar voltának mintegy címeres pecsétjéül — a régi nemesi kúriák egyikét varázsolta hegységünkbe, ahol igaz magyar vendégszeretetet honolt. Hercegeket és koronás főket is látott ő ott vendégeiül, de vendégszeretete korlátlan, általános volt. Sok tanuló, aki a Csorbai-tónál megfordult, emlegeti Szentiványi József nyájasságát. Óh, mint tudott ő gyönyörködni az életerős ifjúságban, andalogni annak dalain, mulatni annak pajkosságain! Ezekkel s bárkivel szemben is egy és ugyanaz maradt ő: a régi, jókedélyű, gavallér magyar nemesi világnak egyik korunkba tévedt sugara.

E szív-ember sírhantjára hintsük hálánk soha el nem hervadó virágait, s kísérje őt túlvilági életében is örök szeretetünk, tiszteletünk!

Karoliny.

Kéler Pál. †

A magyar turisztikát, a Magyar Kárpát Egyesület nagy veszteség, nagy gyász érte: egyik legkiválóbb híve és legrégebb tagja, Kéler Pál ügyvéd, Késmárk sz. kir. város ügyésze, egyházi és iskolai felügyelője 62 éves korában megszűnt élni.

Kedves halottunk mint Késmárk szülőltje gyermekkorától szerette az előtte elterülő, csúcsaival az egekig nyúló Magas-Tátrát. Már mint ifjú számtalanszor kereste fel a mi Tátránk szebbnél szebb helyeit, — csörgedező, zuhogó patakjait, remek tavait, meredek hegyoldalait, égbe meredő csúcsait. Gyönyörködött a természet ezer meg ezer változataiban, gyönyörű alkotásaiban, s megszerette annak flóráját, faunáját egyaránt. A természeti szépségnek kiapadhatatlan élvezetébe azonban nála nem egyszer az öröm keserű cseppjei is vegyültek; szomorúan tapasztalta ugyanis, hogy honfitársai között nagyon kevesen vannak, akik a Mindenható ezen remek alkotását élvezni tudnák és hogy a Tátrának a legtöbb s legszebb pontja még mindig majdnem hozzáférhetetlen; fájdalommal tapasztalta, hogy nincsen magyar turista, nincsen magyar turisztika, — nincsen senki, aki a M.-Tátra szépségeit feltárja és megközelíthetővé tegye. Kéler Pál ennél fogva tanulmányainak befejezése után mint fiatal ügyvéd szülővárosában letelepedvén, 1870-ben fiatalos hévvel és kitartó lelkesedéssel tevékeny részt vett ama nemes mozgalomban, melynek szerencsés eredménye: a *Magyarországi Kárpát-Egyesület* megalakítása volt. Ime, Kéler Pál-ban egyesületünk egyik megalapítóját veszttette el.

A minden szépért, jóért hevülő nemes lélek nem elégedett meg azzal, hogy egyesületünknek mint annak keletkezése óta állandóan választmányi tagja, minden ügyét szívén viselve tőle lehetőleg előmozdítsa, törekvéseit megkönnyítse, alkotásait lehetővé tegye, hanem maga is a tettek mezejére lépve, Magas-Tátránk egy kies vidékét számos családnak állandó és rendkívül kedves nyaralójává varázsolván, megteremti a mi kedves *Tátraházá* nkat, ahová az élet fáradalmi és terhei alól oly

szívesen menekül legalább órákra pihenni, ahová vendégeinek legtöbbször egyéniségének vonzó ereje hozta, ahol végre utolsó nyugalomát is lelte. Itt, kedves nyaralójában 1905. évi július 27.-én lehelte ki nemes lelkét a telep »Kedves Pali bácsi«-ja.

Majd hozzáfog és befejezi a »*Szikra-ut*«-at, tevékeny részt vesz a »*Késmárki Itató*«, a *poprádvölgyi vasutak*, különféle *menedékházak*, *turistautak* stb. stb. létesítésében.

Sokoldalúságát tekintve elmondhatjuk róla, hogy világnézetében, gondolkozásában, tetteiben, jellemében egyaránt az ősi nemes polgárok ma már ritkuló hű képességét ismertük, becsültük, szerettük benne, aki erőihöz és a rábízottakhoz képezt akart is, tudott is nemesen élni, — élni szíve szeretteinek, szülővárosának, egyházának, a köznek javára. Ő valóban élt; élt társadalmi állásainak; élt a közügynek, — nem hivalkodásból, nem olcsó dicsőségért, hanem lelki kényszerből; — abból a szükségből, hogy ama nemes harcot, az életnek harcát nemesen harcolja meg; — hogy jót tegyen, hogy áldozatot hozzon a nemesnek oltárára, hogy maga körül boldog embereket lásson, mert csak ilyeneknek körében érezhette ő magát is boldognak.

Emléke legyen áldott közöttünk!

Belóczy Sándor.

HIRDETÉS.

Tudositjuk a Magas-Tátra látogatóit és barátjait, hogy a Zöld-tó mellett épült menedékház, melynek vendéglője étkező-teremből, három turista-szobából stb.-ből áll, június 15.-én megnyílt, s így a kirándulók ott teljes ellátásban részesülhetnek.

IGLÓFÜRED

Klimatikus gyógyhely és gyógyfürdő
Szepes-megyében, Igló város határában, 580 m a tenger fölött.

Évad: május 15-étől október 1-ig.

Hidegvízgyógyintézet.

Meleg kád- és fenyőfürdők. Napfürdők.

Dr. Wagner-féle szénsavas-fürdők. Villamos-fürdők.

Dr. Bulling-féle inhalatorium.

Szobaárak I K 20 f.-től 6 K-ig.

— PENSIO. —

— Fürdőorvos: Dr. Groó Béla egyetemi tanársegéd. —

Posta- és távirtda-állomás

a fürdőben egész idény alatt nyitva.

— Vasúti állomás: IGLÓ. (Kassa-Oderbergi vasút.) —

Bérmocsi- és társaskocsi-összeköttetés.

Bővebb fölvilágosítással szolgál

a fűrdőgondnokság Iglőfűreden.

Tátraszéplak.

**Magaslati gyógyhely, vízgyógyintézet, nyaraló-
és turistatelep.**

Fekszik 1007m t. f. m., a Magas-Tátra déli lejtőjén, fenyvesek közepette, Tátrafüredtől 3 kilométernyire.

Éghajlata kellemes, üdítő és edző. **Vízgyógyintézete** modern berendezésű, központilag fűtött. **Gyógytényezők:** Vízgyógymód, svéd gyógygymnastika, massage, villanyozás (galvan. és farad.) terrain- és diatakurák. **Szénsavas fürdők.**

Fürdőorvos: **Dr. Guhr Mihály.**

=====**Az árak mérsékeltek.**=====

**Szobák ára 1-20 — 5 K, ellátás hetenként 24K ta-
vaszszal és ősszel,—30 K július-és augusztusban.**

=====**Posta, távirda, telephon helyben.**=====

Bővebb tudósítással szolgál a

Fürdőigazgatóság Tátraszéplak.

HUSZ-PARK

VIZGYÓGYINTÉZET ÉS NYARALÓTELEP.

A legszebb fekvéssel a Tátra alján. Kényelemmel berendezett szobák, kitűnő konyha, hamisítatlan italok mérsékelt árakkal, választékos étlap sze-rint, vagy teljes ellátás lakással hetenkint 30 koronától kezdve. Turisták és tömegesen kirándulók különös kedvezményben részesülnek. *A fenyvespark-ban az Erzsébet-nyughelyről, hol ő felsége a királyné is megpihent, a leg-nagyszerűbb kilátás nyílik a Magas-Tátra déli lejtőire és csúcsaira.*

A jól gondozott műkertből, melyben az egyes lakóházak állanak, *séta-és kocsí-út vezet a poprádi vasuti állomáshoz.*

Bármily felvilágosítással szolgál a tulajdonos.

MATEJKA VILMOS, POPRÁDON.

BARLANGLIGET

klimatikus gyógyhely és gyógyfürdő
a Tatra alján 763 méter a tenger színe fölött.

Hideg vízgyógyintézet, vilányos fény-
és melegfürdők. Közvetlen kősziklából
fakadó forrásvíz. Ózondús üdítő levegő
a fenyvesek között.

A szobaárak I K-tól 4 K 80 fillérig terjednek
a főidényben (július, augusztus), az elő- és utó-
idényben 50%-kal olcsóbbak.

Gyógy- és zenedíj nincs. Kitünő konyha. Vadászat és
pisztráng-halászat.

Vasúti állomás Szepesbéla, Barlangliget. Bér-
és társaskocsi- összeköttetés. Posta-, távirda- és
távbeszélő-állomás Barlangligeten. A látványos
cseppkőbarlang villanyvilágítással van beren-
dezve, valamint a telep is.

Fürdőleírással a fürdőigazgatóság szolgál.

GÁNÓCZ gyógyfürdő!!

Szepes-megyében 635 méter magasságban a tenger színe felett. Vize dús kén- és szénasavas s a következő bajoknál a legnagyobb sikerrel használható: idült gyomorhurutnál, köszvény s izületi csúzos betegségeknél, a tüdővész kezdő stádiumában, angol kórnál, görvélyes hántalmaknál, vesebajoknál, idegbetegségnél, sápkórnál, vérszegénységnek, fehér folyásnál, idült borbántalmaknál stb. **Fürdőidény: május 15-től szeptember 30-ig.** A fürdő-telep fenyvesekkel van körülvéve s 10 kat. hold területű parkja rendezett sétautakkal ellátva. Természetes hőforrás 23,9 Celsius. Kád- és tüdőfürdő külön a nők s külön a férfiak részére. Fürdőorvos. A kassa-oderbergi vasút mentén, megállóhely a személyvonatok részére. Poprádról a társaskocsi közlekedik a fürdőtelepre. A vendégek minden kényelméről gondoskodva van. Árak mérsékelték. Prospektussal és felvilágosításokkal készséggel szolgál a fürdőigazgatóság

Gánóczon, Szepesmegye.

Gabriel Adolf
borovicska kivitele
Szepes-Bélán.

Saját főzdéje.

Shállítja naponta posta vagy
vasut útján kicsiben és nagy-
ban a kipróbált

szepesbélai kárpáti
boróka-borovicskát.

Árjegyzék kívánatra díjmen-
tesen küldetik.

Tapasztalataim, melyeket több évi működésem alatt bécsi, német és belgiumi gyógyszerárakban szereztem, arra indítottak, hogy a dr. Kvapil orvosi utasítása szerint összeállított

kárpáti egészségi labdacsoakat

(malaczkai labdacsoakat)

forgalomba hoztam, melyek **eldugulás, nyálkásodás, étvágyhiány, gyomor-baj, felfúvódások, szédülés, fejfájás, váltóláz, aranyér, bőrkkiütések, köszvény, vízkór és vesebajok** ellen a legfényesebb sikerrel alkalmazhatók.

Szétküldési főraktár:

Friedrich János gyógyszerésznél Malaczkán, Pozsony megye.
Raktár Budapesten: Török József gyógyszerésznél, Király-utca 12.

Egy skatulya ára 42 fillér, egy tekercs 6 dobozzal 2 korona 10 fillér. Ha a labdacsoak árához 40 fillér mellékeltetik, akkor a megrendelt mennyiség az egész birodalomban bárhova bérmentve küldetik.

Számtalan elismerő- és hála nyilatkozat, melyek közül néhányat itt felsorolok:

Tekintetes Friedrich János gyógyszerész úrnak, Malaczkán. Csodálatos eredményt értünk el a labdacsoaival, a mennyiben feleségem egészsége teljesen helyre állt, gyomrának rendetlen működése megszűnt és helyre állott; szóval Önnek igazán hálával tartozom. Most újból rendelék és kérek postafordultával utánvét mellett két tekercs (12 doboz) kárpáti egészségi labdacsoat, mert azt állandóan fogjuk használni.

Dad (Komárom megye), 1904 július 21.

Kiváló tisztelettel **Tóth Lajos**, ev. refm. tanító.

Tekintetes Friedrich János gyógyszerész úrnak, Malaczkán. A kitünő, számtalan esetben páratlan jó hatásúnak bizonyult kárpáti labdacsoakból kérek 12 dobozzal utánvét mellett.

Teljes tisztelettel Kokován, 1905 márcz. 3.

Benczik Sándor, ev. lelkész,

Tekintetes Friedrich János gyógyszerész úrnak, Malaczkán. Legyen szíves számomra postai utánvétellel egy tekercs kárpáti egészségi labdacsoat (Malaczkai labdacsoat), mely országos zerte oly kitünő hírnevének örvendő, küldeni.

Rozsnyó, Gömör megye, Váralja-út 246. 1903. márczius 22-én.

Tisztelettel

Bodiczki Kálmán, nyug. ev. főesperes.

Tekintetes Friedrich János gyógyszerész úrnak, Malaczkán. Kérek egy tekercs pilulát, amely 6 dobozból áll, több éven át használtam, ami az emberiségre oly hatással van, annak egy házból is kár hiányozni, azzal való étellel sok nyavalyának elejét veszi az ember. Arra kérem, hogy friss legyen és utánvétellel küldje.

Polgárdi, 1902 december 18.

Tisztelettel

Szokó János, földbírtokos.

Tekintetes Friedrich János gyógyszerész úrnak, Malaczkán. Tisztelettel kérem gyógyszerész urat, szíveskedjék 12 skatulya kárpáti labdacsoat küldeni. Nálam igen ióknak bizonyultak, mert én már mindenfélét próbáltam, de csakis labdacsoai szüntették meg székrekedésemet és szabályozták gyomorműködésemet.

Kiváló tisztelettel

Bacsik Márton, levélhordó.

Tekintetes Friedrich János gyógyszerész úrnak, Malaczkán. Ték. gyógyszerész úr szíveskedjen utánvét mellett 3 tekercs egészségi labdacsoat küldeni, mely kárpáti fűből van készítve, régóta használtam és nagyon jónak bizonyult be.

Czím: ifj. **Murger Ferenc**, molnármester, Dunapentele (Fehérmegye).

Stubnya gyógyfürdő.

(Túróc-megye.)

518 m magasságban a tengerszín felett fekszik, a magas Fátra tövében, fensíkon elterülve, gyönyörű parkkal és sétányokkal ellátott nagy kiterjedésű erdővel, tiszta, ozonús levegővel.

Évad: május 15- szeptember 15-ig, főévad július és aug. hó.

(elő- és utóévadban 50% kedvezmény.)

Számtalan hévforrással: 42° C-tól 47° C-ig; vizük kristálytiszta, átlátszó, iztelen. -- 5 tükörfürdő, számos kádfürdő, hidegvíz-kúra, ivókúra, massage, villanyozás; uszoda.

Állandó fürdőorvos: **dezséri dr. Boleman János** tb. m. főorvos.

Gyógyjavallatok: köszvény, izom- és ízületi csúz, ischias. Ficzamok, csonttörések után, különféle ideg- és bőrbetegségek, női és ivarszervi betegségeknél, II-odlagos bujakórnál.

Lakás, ételmezés: a telepen van III szoba, az „Erzsébet-lak“ modern, 2 emeletes hotel vízvezetékekkel, az épületben tükör- és kádfürdőkkel. A „Kőház“ és „Fürdőlak“ szintén összekötte a tükörfürdőkkel. Külön áll a „József“ és „Valeria-lak“. Lakások kaphatók a magántulajdont képező villákban és privát házakban. — Lakások árait a városi tanács szabja meg 1 K-tól 3 K 60 f-ig.

Nyilvános fürdőterem (kívánatra pensio), privát vendéglők s külön rituális étkező.

Állandó zenekar, társalgó- és olvasóterem, a legtöbb belföldi lap, saját könyvtár, zongora, kávéház.

Vasuti állomás helyben, minden vonat megáll, naponta 12 személyszállító vonat; budapest—rutkai fővonalon.

Az állomás 5 percnyire van a fürdőtől, hol állandó bérkocsi áll a közönség rendelkezésére.

Posta-távirda hivatal helyben.

A gyógyfürdő Kőrmöczbánya szab. kir. és főbányaváros tulajdona

Bérlő: **Braun Ármin.**

Tudakozódásokra készséggel válaszol a fürdőigazgatóság avagy a fürdőbérlő. — Prospektus kívánatra küldetik.

ALSÓ-TÁTRAFÜRED

GYÓGYFÜRDŐ

900 m tengerszintfeletti magasságban a »Magas-Tátra« szép fenyőerdői közepén fekszik.

Évad megnyitása június hó 1.-én.

Lápfürdője, kapcsolatban a **havasi levegővel**, messze fölülmulja Franzensbad hatását a legtöbb női bajnál.

Mint klimatikus **gyógyhely** versenyezhet már 900 méter magasságánál fogva bármely más elsőrangú hasonló teleppel.

Vízgyógyintézete, külön a nők és külön a férfiak részére, a vízkezelés összes proceduráira, pontosan szabályozható zuhanyokkal, gőzszekrény stb. kifogástalanul van berendezve.

A szénsavas fürdők egy — Dr. Wagner-féle — készülékkel lesznek előállítva.

A fenyőfürdők készítésére csakis a törpefenyő friss hajtásai lesznek felhasználva.

A belélegzési gyógy mód (inhalatió) használatára 2 kamara lett berendezve, melyeknek levegőjét porlasztott sóoldattal és fenyőkivonattal telítik.

Massage és villanyozás fürdőorvosilag alkalmaztatik.

Tiszta alpesi levegő és kristálytisza ivóvíz. =====

Fürdőorvos: **Dr. PAPP SAMU.**

Gyógyjavaslatok: Különösen mindennemű idült női bántalmak, vérszegénység és sápkór, izom- és ízületi, csúz, bél- és gyomor-bajok és mint utógyógy mód más, különösen hévízfürdők után.

225, a legnagyobb kényelemmel berendezett szoba.

Kitűnő vendéglő. **Penzió** A teljes penzio az előidényben 1 hétre 40 korona és magába foglalja a lakást kiszolgálattal, a reggeli, ebédet és a vacsorát.

Nemzeti zenekar, kávéház, gyógyterem bel- és külföldi lapokkal, könyvtár, croquet-, lawn-tennis- és kuglizó-pályák, zongora stb.

Hegyi kalauzok, háttaslovak, bérkocsj mindig kaphatók.

Tömeges kirándulásoknál rendkívüli árengedmény külön megállapodás szerint úgy a lakásra, mint az ellátásra nézve.

Vasúti állomás **Poprád-Felka**, innen kényelmesen 1 óra alatt elérhető.

M. kir. posta-, távirtda- és telefon-hivatal.

A gyógyfürdő a késmárki bank részvénytársulat tulajdona.

Tudakozódást vagy lakásmegrendelést az alulírt fürdőigazgató-sághoz kérünk címezni.

Horti Valér, fürdőigazgató,
Alsó-Tátrafüred, Szepesm.

TÁTRAFÜRED

klimatikus gyógyhely és vízgyógyintézet

a Magas-Tátra központjában,

1020 méter magasságban.

Poprád-Felka vasút-állomástól 1 órányira. Éjszokról védett, gyönyörű fekvéssel, sűrű fenyőerdők közepette. Pormentes, ózondús levegő.

A Magas-Tátra legrégebb és legnagyobb fürdőhelye.

19 lakóházban 400 szoba 600 ágygyal.

Ugy egyszerű, olcsó turista-szobák, mint legnagyobb kényelemmel berendezett lakosztályok.

Ujonnan épült modern fürdőház központi fűtéssel. Szénsavas fürdők.

Vízgyógyintézet külön hölgy- és férfi-osztályal. Törpefenyő-fürdők.

Díszes fürdőszobák angol fayence- és ívegkádakkal. Inhaláció.

Az 1903-ik évben épült Nagyszálló 120 szobával,

éttermekkel, társalgó-termekkel, központi fűtéssel, villamos világítással, fürdőszobákkal, teljes lakosztályokkal legmodernebbül berendezve, **egész éven át nyitva.**

A turisztika központja. A legtöbb kirándulás kiinduló pontja. Hegyi vezetők. Háts lovak. 5 tennispálya. Kitűnő zenekar. Elsőrendű konyha és nagy kávéház. Gyógyszertár Elegáns üzletek. Savanyúvíz-források.

A Magyarországi Kárpát Egyesület képviselősege.

Fürdőorvos: dr. Jármay László.

Fürdőleirással a fürdőigazgatóság szolgál.